

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU

Jnc. 323

INKUNABURY

+ SD 6418II
SD 6419II

Viola anime per
modū dyalogi inter Kaymun-

dum Sebūdiur- n in medicine atq; sacre theologie p̄fessore
camū. & domini nūcū seminuerbium. De hominis natura
(propter quā omnia facta sunt) tractans ad cognoscendum se de
um et hominem.

*Ad exhibitionem Vapin
q̄ mutuo datur*
EPIGRAMMA

Multiplies cernis iamiam studiose libellos
Quos impressorum prestetit arte labor
Ille tamen noster i. nō prius v̄sq; repertus
Et fuerat paucis cognitus ante liber
Vulgis in primis frugi & brevis ille libellus
Sub modicis chartis commoda multa tenens
At labor est ingens: multos percurrere libros
Pro multis nobis hic satis vnus erit
Est opus electum: nomen viola: atq; legenti
Vulgis: & nullo frigore letā viret:
Emptor habes animā valeas quo pascere flore
E coelo venit: quicquid odoris habet
O quotiens dictis valeas bene candide doliari
Qui primus doctis tradidit auctor opus

SD 64187

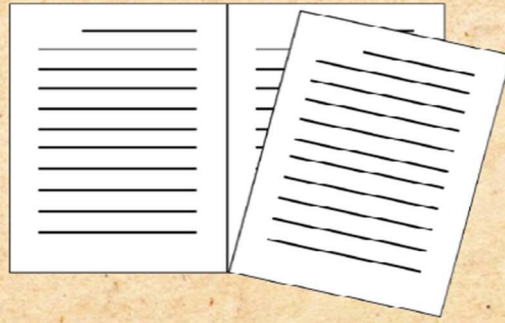

Jnc. 323

(Anen
w. Blochm)

SD 64187

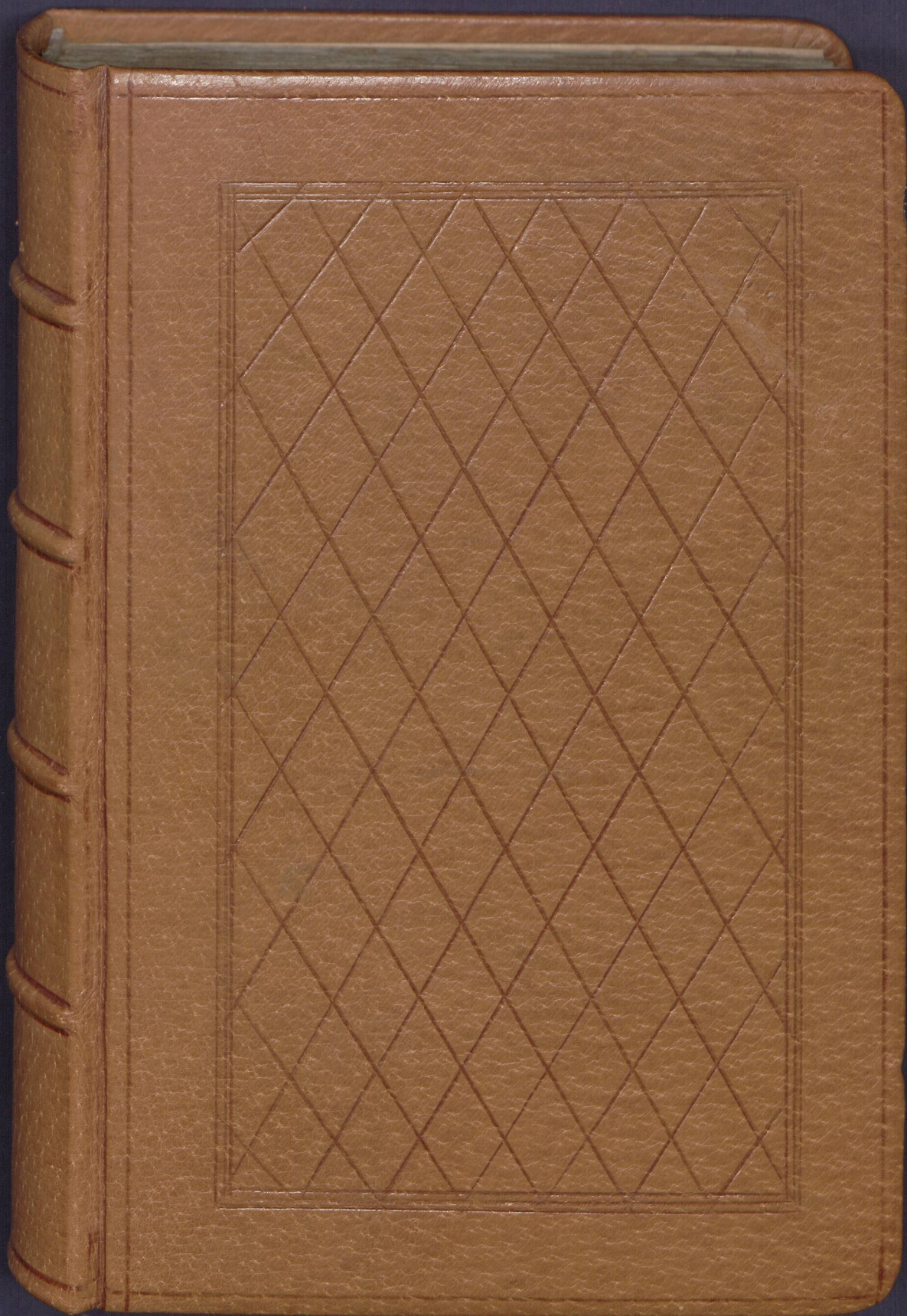
W woluminie kolejno współprawne sygnatury:

SD 6418 II

SD 6419 II

Inc. 323

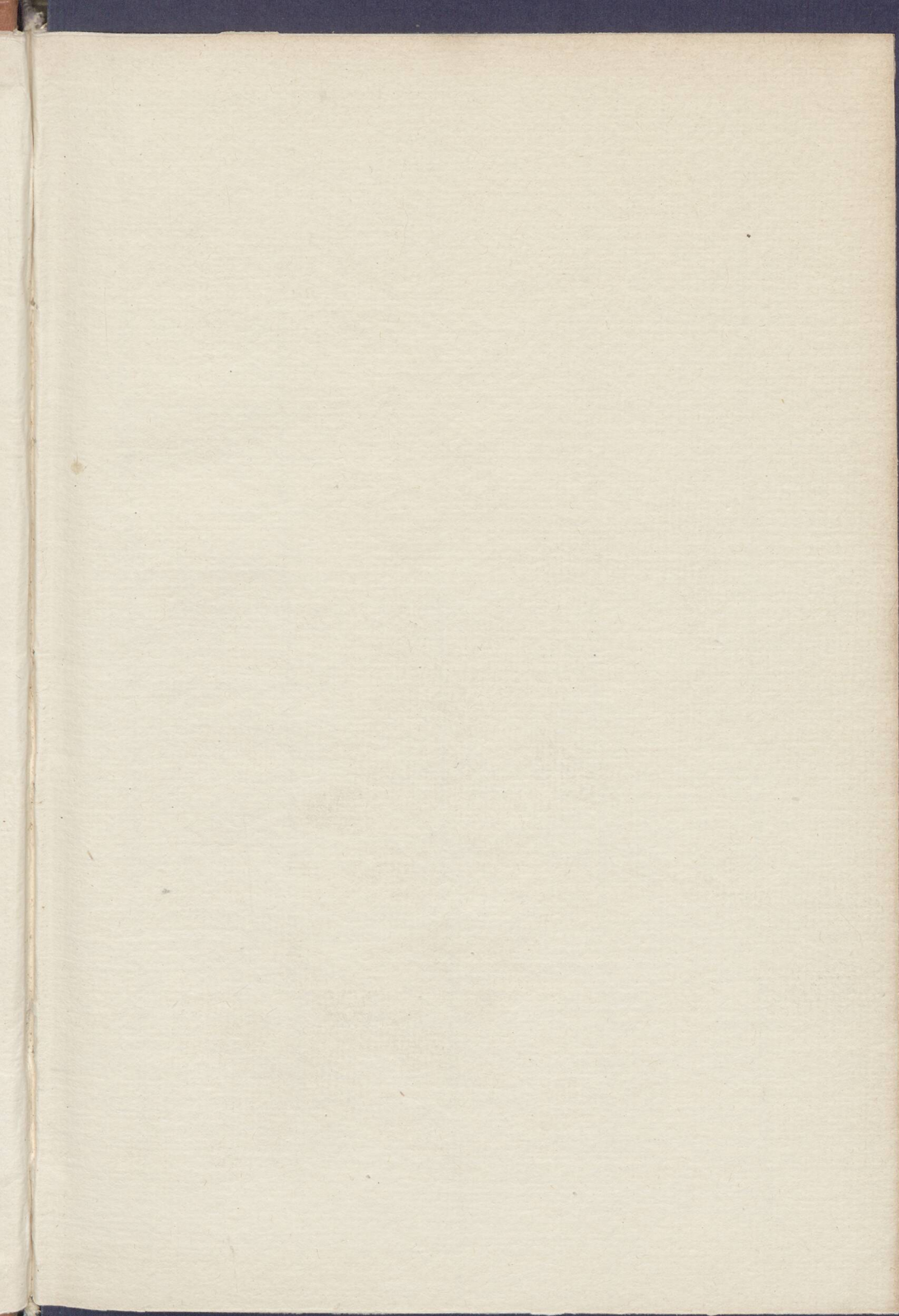

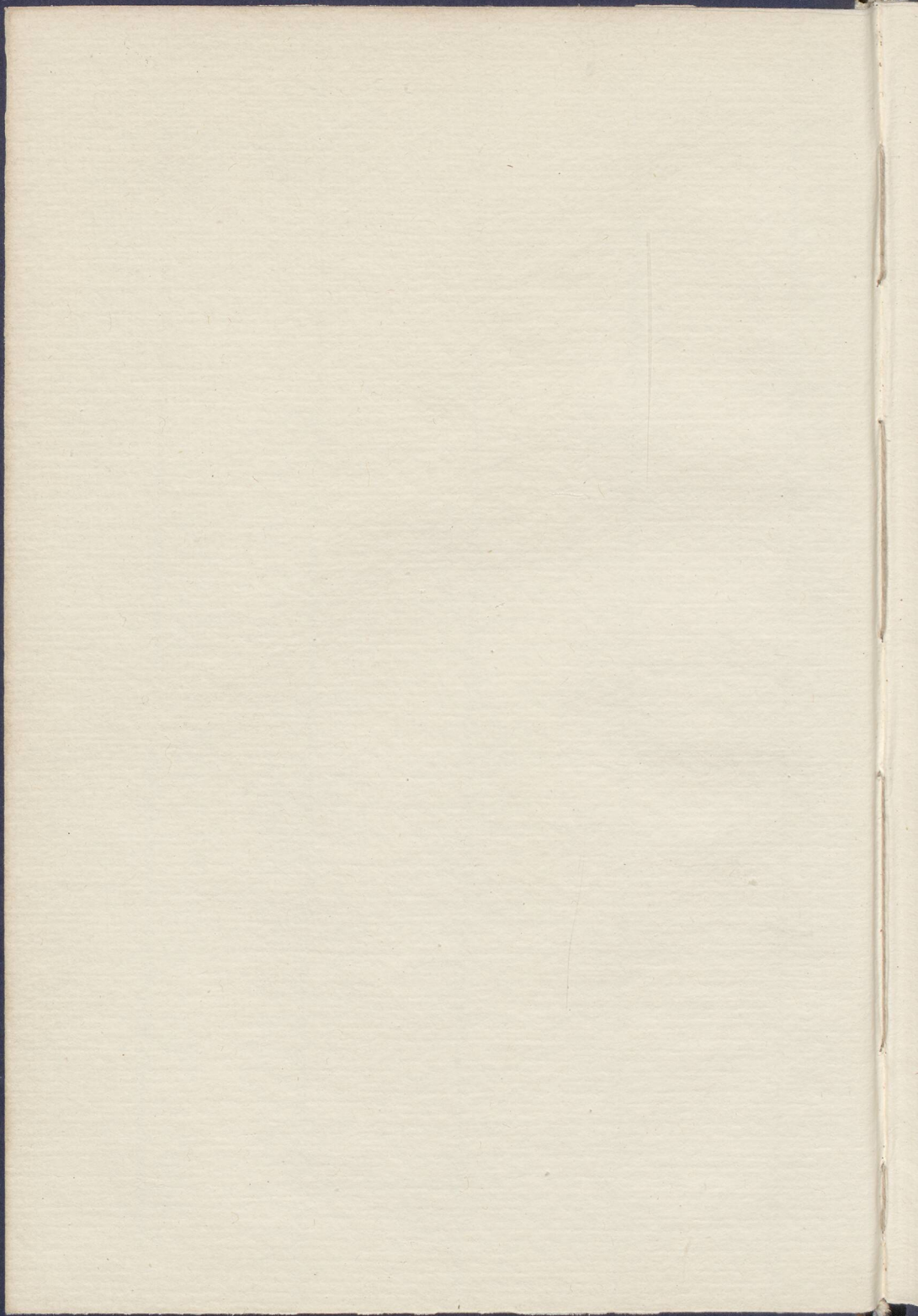

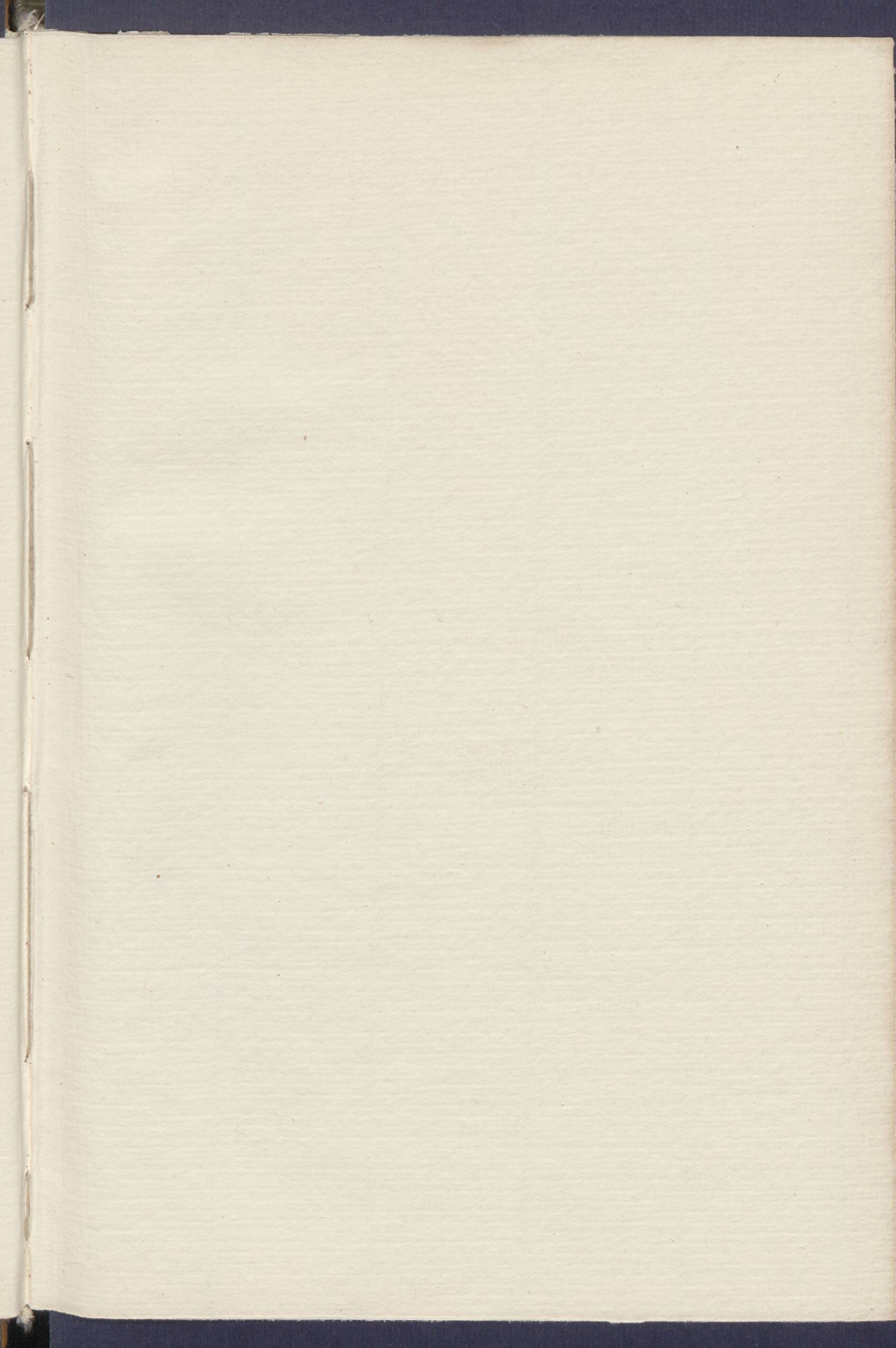

VD16 02394 →

1424962

Viola anime per modū dyalogi inter Kaymun-

dum Sebūdiur-
crumū. & domini

n medicine atq; sacre theologie p̄fessorem
nūicū seminuerbium. De hominis natura
(propter quā omnia facta sunt) tractans ad cognoscendum se. de
um et hominem.

*Ad exhibitionem Vapm
q̄ mutuo dātū*
EPYGRAMMA

Multiplices cernis iamiam studiose libellos
Quos impressorum prestitit arte labor
Ille tamen noster 1. atq; prius v̄scq; repetitus
Et fuerat paucis cognitus ante liber
Vtilis in p̄nīs frugi & brevis ille libellus
Sub modicis chartis commoda multa tenens
At labor est ingens: multos percurrere libros
Pro multis nobis hic satis vnus erit
Est opus electum: nomen viola: atq; legenti
Vtilis: & nullo frigore leīa viret:
Emptor habes animā valeas quo pascere flore
E coelo venit: quicquid odoris habet
O quotiens dices: valeas bene candide doli
Qui primus doctis tradidit auctor opus

SD 64187

Inc. 323

(Anen
in Klocken)

SD 64187

Mathei Verbeni poete li
ri Epigramma ad leccore

Quisq; breui cupias artis cuncta Genera
Atq; oculo mentis cernere min. dei.
Ire per ambages: ac mille volumina libri
Non opus est: nanc; hec perdocet iste liber
Ergo ebetant artes: & dogmata philosophorū
Rusticus hic vere doctior esse potest
Gramaticus solus sapit hic plus arte: q; ille
Qui cunctas alias hac sine posse putat
Nēpe docet gradibus qbus ardua scādere possis
Naturę: que simul discere quid sit homo
Nec cōtentus eris: si te quoq; noveris ipse
Quod magnū est. pariter cit ad alta dei
Nec reuocare pedem sinit ad diuos pperantem
Ni doctus redeat: qui rudis ante fuit
Hinc tua perpetuā merces dorlande manebit
Ingenio cuius voluitur iste liber
Extractus magno summa studio Raymūdi
Theologi sacri: que spaciōsa fuit

Finit Epigramma

Distinctio libri in **Presens liber qui Viola** ai

me intitulatur. in septem distinguitur dyalogos.

- ¶ Primus tractat de natura hominis inquit homo est. et de his
sunt necessaria homini ad cognoscendum seipsum. deus et proximi
- ¶ Secundus. de beneficiis dei et hominis obligatione
- ¶ Tertius. de amore et viribus eius. precibus et fructibus. Quo deum
optimi maximi debemus amare.
- ¶ Quartus. quo debeamus deum timere. adorare. laudare. honorare.
Et qualiter ad hoc obligatur homo.
- ¶ Quintus. de lapsu miserabilis generis humani. Et quod per unum
hominem omnes cecidimus
- ¶ Sextus. de reparatione lapsu hominis. et quod per unum omnes re
surgamus
- ¶ Septimus. de mysteriis sacre passionis domini Iesu christi inter
Mariam et Dominicum dyalogus

Incipit tabula capitulorum

Prologus in sex dyalogos exprimens quod sit necessarium nosse que
hic describuntur

Agogici siue introductorium in materiam sequentem

Capitula prima dyalogi

- Capitulum primum. de scala nature per quam homo scandit ad se
metipsum
- Capitulum secundum. Quo homo cum rebus se inferioribus conveniat
- Capitulum tertium. Quomodo deus habet esse. vivere. sentire. et in
telligere
- Capitulum quartum. Quod sicut homo habet esse. ita habet vivere. sen
tire et intelligere
- Capitulum quintum. Quod deus habet voluntatem et liberum arbitrium
- Capitulum sextum. Quod deus ex sua natura deum produxit rati
aliquantia ostenditur.
- Capitulum septimum. Quod in simplicissima atque indivisibili un
summa sit trinitas personarum.
- Capitulum octavum. Quod comparatur homo ad res inferiore
um graduum penes convenientiam et contrariam

Tabula

Capitula secūdi dyalogi.

Capitulum. ix. Hic comparatur homo ad res se inferiores penes differentiam generalem.

Capitulum. x. Practica huius regule ad probandum omnia perfectissima de deo

Cap. xi. Quo p̄ secūda operatiōe intellectus hō omnia assumat vel negat q̄ sunt homini necaria inquantū est homo.

Capitulum. xij. De comparatione hominis ad res inferiores penes liberum arbitrium per quod oritur de homine et operibus eius et de deo vera cognitio

Cap. xij. Q̄ de p̄miator aut punitor est infinita sapientie potencie iusticie. et misericordie. et vii^{us} est t̄m p̄miator ac victor deus

Capitulum. xiiij. Sicut ex natura liberi arbitrij cognoscitur quid de deo sentiendum sit. ita et per liberum arbitrium cognoscā possunt que hominis sunt.

Capitulum. xv. Quo hō differat a rebus se inferioribus penes cognoscere se habere. et hec est specialior differentia

Capitulum. xvi. Quo omnia serviunt anime humane. et de magnitudine obligationis.

Capitulum. xvij. Quo homo etiam obligatus est deo pro his que accepit in seipso.

Capitulum. xvij. De magnitudine obligationis ex parte dantis et recipientis

Capitulum. xix. Quid homo refundere tenetur pro acceptis beneficiis. suum scz amorem.

Capitulum. xx. Q̄ debitum amoris qd̄ homo. reddit creatori ad hominis meritū et cōmodum reuertitur

Capitulum. xxi. Q̄ homo obligatur amare etiam omnem creaturam et precipue dei imaginem

Capitula terciij dyalogi

Capitulum. xxiij. De p̄ditōibz et p̄prietatibz amoris.

Capitulum. xxij. Q̄ amor t̄m se dilatat vel amplificat q̄to se amplexat res primo amata.

Capitulum. xxij. Q̄ t̄m due sunt res principaliter amate. et inimica carni ad invicem.

Capitulum. xxv. De finali fructu qui nascitur ex his duobz amoribus. et de gaudij proprietatibus.

Capitulorum

Capitulum. xxi. De ultimo gaudio quod post mortem erit. et de amore dei et salute proximi

Capitulum. xxii. De fructu qui nascitur ex amore proprio et proprietatibus eius. et hic fructus acerbissimus est. et de proprietatibus gaudij mali.

Capitulum. xxiii. De finali fructu qui nascitur post hanc vitam. de amore sui scilicet eterna tristitia

Capitulum. xxiv. Quod deus creator. et ipse omnes creature. corpus quod ipsum animam miseram persequuntur.

Capitulum. xxv. Quod sicut homo obligatur ad amorem ita etiam ad odium. et de odij proprietatibus

Capitulum. xxvi. Quod sunt duo prima odia sicut duo primi amores et de odij omnium fructibus

Capitula quarti dyalogi

Capitulum. xxvii. Sequuntur alia quedam debita ultra amorem que homo tenetur reddere creatori suo

Capitulum. xxviii. Quod unumquodque debitum habet per se. propria ratio nem speciale quare debet deo dari

Capitulum. xxix. De timore et de duplici timore et eorum condicionibus et fructibus

Capitulum. xxx. De honore et quod omnia deus fecit propter suum honorem et hominis utilitatem. Et valde pulcre considerationes oriuntur ex eo quod deus fecit omnia ad suum honorem

Capitulum. xxxi. Quod deus sicut propter suum honorem ita et propter suum nomen omnia operatur

Capitulum. xxxii. De obligatione hominis erga honorem et laudem omnem dei

Capitulum. xxxiii. Quod honor proprius est dei honori contrarius et capitalis inimicus

Capitulum. xxxiv. Quod homo obligatur ex parte honoris dei credere omnibus verbis eius et ea honorare

Capitulum. xl. De proprietatibus verbi dei. et qualiter se homo gerere debet circa sanctam bibham

Capitulum. xli. Comparatio verbi dei ad creaturas. et verbo dei affectus nascitur et intellectus

Capitulum. xlii. Agitur de tertia natura creata que sine corpore sita tota spiritualis est. Et de beneficijs nobis exhibitis et equis angelorum.

Tabula

Capitula quinti dyalogi

- Capitulum. xliij. An talis sit homo qualis esse debet. et an facit qđ
facere tenetur
- Capitulum. xliij. Qđ homo potest considerare corruptionem suam
per res externas in se corruptas
- Capitulum. xlv. Qđ lapsus et corruptio hominis potest attendi ex
parte iuris paternitatis et filiationis
- Capitulum. xlvj. Qđ etiam lapsus hominis potest ostendi ex parte
iuris fraternitatis
- Capitulum. xlvij. Qđ dominus deus non condidit homines in isto
statu in quo nunc lapsus iacet.
- Capitulum. xlvij. Qualis erat status hominis primus. et quas
habeat conditiones
- Capitulum. xlvij. De origine corruptionis et mali quod est in natu-
ra humana.
- Capitulum. l. Qđ per primū virum et primam mulierem propter co-
rum inobedientiam hoc malum culpe et pene in omne hominum
genus intromissum est
- Capitulum. li. Qđ homo nunqđ dei precepta fregisset nisi fuisset ab
alio instigatus. Et quō natura angeli a primū sit corrupta
- Capitulum. li. De magnitudine malicie et corruptionis in primo
angelo. et malo eius culpe et pene
- Capitulum. liij. Qualiter homines incorporantur cum lucifero et
sunt membra eius
- Capitulum. liij. De multiplici carcere et captiuitate lapsi homi-
nis
- Capitulum. lv. Qđ corruptio liberi arbitrij et ipsius carnis cōtrario
modo se habet in primis parentibus et in posteris

Capitula sexti dyalogi

- Capitulum. lvi. Qualis et qđ magna sit hominis obligatio p inie-
ria et offensa dei. Et qđ graue sit peccatum originale ade
- Capitulum. lvij. Qđ homo indiget satisfactione infinita que solui
non potest nisi per infinitam psonam.
- Capitulum. lvij. De conditionibus quas oportet habere hanc perso-
nam infinitam pro nostra satisfactione
- Capitulum. lix. Quāliter homo iste poterit occidi ad dei honorem

Capitulum

et quis enim occidet.

Capitulum. lx. De conditionibz et circūstantijs quas hec mors preciosa est habitura

Capitulum. lxi. Declaratio q̄ rationabiliter sequitur saluatio huius mane nature per hanc mortem. et quomodo mors christi omnem culpam exterminat.

Capitulum. lxij. Qualiter vir iste se habebit post mortem ad seipm et ad omnes creaturas.

Capitulum. lxij. Q̄ deus uolet hominem ligari. et q̄ iesus christus ipse sit iste homo

Capitulum. lxiiij. Que sunt illa maxima dona que homo miserabilis recipit a iesu christo

Capitulum. lxv. Q̄ ista gratia est totum bene esse hominis. et ei⁹ carentia malum esse eius

Capitulum. lxvi. Q̄ in homine christiano sunt tres generationes et tres fraternitates distincte

Capitulum. lxvij. Q̄ mors christi unde homini gratia confertur et bene esse generat in homine christiano vnā nouā obligatiōnem. Et qualiter solui potest ista obligatio

Capitulum. lxviij. Q̄ licet homo lapsus reparat quantuz ad bene esse anime. manet tamen in corpore

Capitulum. lxix. Quibus formis aut medijs christianus accipit bene esse a christo

¶ Hic incipit materia de septem ecclesie sacramentis

Capitulum. lxx. Quomodo per primū sacramentū scz baptismū datur anime humane bene esse.

Capitulum. lxxi. De secōdo sacramento q̄ p sacramentū confirmatiōis datur etiam bene esse anime humane

Capitulum. lxxij. De tercio sacramento. q̄ p sacramentū eucharistie supra modum bene esse et multiplex gratia donatur

Capitulum. lxxij. Q̄ caro christi est penitus contraria corrupte carni primi hominis

Capitulum. lxxiiij. Declaratio p exempla quō vnū corpus christi numero possit simul et semel esse in pluribz locis

Capitulum. lxxv. De quarto sacramento scz penitentie. per quā lapsus a christi gratia christianus reparatur et bene esse ei restituitur. Et conditiones vere penitentie.

Capitulum. lxxvi. Q̄ homo christianus multo periculosius cadit post acceptam christi gratiam q̄ ante.

Tabula

Capitulum. lxxvij. Q^d sicut baptis^mus dimittit reliquias primi lapsus in carne. ita penitentia relinquit reliquias secundi lapsus in anima. et quomodo expiantur

Capitulum. lxxviii. Que sunt illa que possunt inducere hominem lapsum ad penitentiam

Capitulum. lxxix. De quinto sacramento quod est extrema unctio per quam datur homini bene esse et gratia

Capitulum. lxxx. Sextum sacramentum est ordo per quod caracter imponitur sp^{irit}ualis potestatis sacram^{en}ta salutis ministrandi

Capitulum. lxxxi. Q^d sacrament^u ordinis principaliter respicit et ordinatur ad sacramentum eucharistie

Capitulum. lxxxij. De septimo sacramento quod est matrimonium per quod datur bene esse et gratia. et remedia contra peccatum. et p^{ro}pter duas causas deus matrimonium instituit

Capitulum. lxxxij. De vniuersali iudicio. et ostenditur de necessitate venturum. cum generali corporum resurrectione. et hoc probat diuersis rationib^{us}

Capitulum. lxxxiii. Q^d generale iudicium omnium corpor^u mortuorum vniuersalem prerequirit resurrectionem. et quali corpore mortui resurgent

Capitulum. lxxxv. Q^d iudicium generale futurum sit potest probari ratione honoris. potentie. et sapientie dei

Capitulum. lxxxvi. et vltim^u. De excellentia huius diei p^{re} ceteris dieb^{us}. et de finali retributione

¶ Explicit tabula capitulorum

Prologus in d. dialogos sequen-

tes. exprimens qz necessarium sit nosse que hic scribuntur

Nec queso lector. huc oculos animūqz puer. de rebo emi
magnis loqunturus sum. Dic doceberis quaz debeas de
te nosse scientiā. Dic discēs quicūqz hō rationalis es quid
ipse sis. qd tibi. qd deo. qd proximo debeas. Dic discēs
tuū laudare opificem. diligere. honorare. metuere. reuereri. teipsum
autē despiciere. z ppriū amorē. laudē. fauorēqz acriter aspernari. Dic
discēs omnē de deo z de hoīe veritatē. z que tibi necaria sunt ad om
nem pfectōem vt apprehendas verā vitā. Dic discēs quicqđ in sa
cra scriptura diffusē pcepit. z discussio ignoratiē núbilo luce clari
us cūcta pateſcent. Dic discēs omēs q de deo deqz homine formari pote
rūt dissoluere quēstiones. Dic agnosces omēs errores. sectas. z opi
niones phoz. paganor. hereticor. z qđquid sane fidelitatis est fa
cile dephendes. Dic tibi qđquid iparsum in sacris doctoz libris dis
putatū est collectū oppanditur. Dic discēs a quo z ppter quid fa
ctus sis. qđ bonū qđve sit malū tuū. quid obligari. cui. z ppter qđ
obligatus sis. Dic discēs agnoscere ruinam. corruptōem. cladē.
miseriā. z damnatiōem generis humani. z vñ hec mala omīa pullu
larint. Dic discēs quid hō in pma pditione fuerit. vñ ceciderit. quo
fuerit. in quos latrones inciderit. quas plagas susceperit. z qz longe
a pma pfectione exularit. z quibz tandem remedijs z cuius mis
eratione reparatus sit. Dic discēs omnē humilitatē. obedientiā. ben
gnitatem. iusticiā. charitatē. veritatē. Dic aspernaberis omnes arro
gantiā. supbiā. inuidiā. z quicqđ virtutis est z gratie psequeris.
Nec tibi magis cognitu sunt necessaria qz si nosces siderū cursus.
herbarū vires. z quicqđ aut poeta aut rhetor instruit aut pbs. Na
na est em omīs industria que nō imitit scientie dei. Nec scientia ar
gumenta affert solidissima quibz pōt contradicere nemo. arguit em per
ea que sunt cūctis certissima. vt sunt hō cetereqz creature. atqz ideo
hec scientia nō alios testes exigit pter hominē qui hec norit. Nec te
scandalizet rogo q a rebo infimis z humilibz exordiu sumit. hec em
humilia ad summa te fastidia subleuabūt. Quanto nempe in imo
fodoris fundamentum. tanto celsiora culmina poteris sublimare.
Nam pncipia huius artis res sunt que z palpari z cerni possunt.
que quāto sunt viliora tanto sunt firmiora ad id qđ probare cōtem
dimus. Scripturas sacras facile quis impia interpretatiōe subuere
potest. sed nemo est tam. nādi dogmatis hereticus qui nature li
bzū falsificare possit. in quo manifestus obrutibz omīa ppalantur.
qz prorsus igit mi suauissime lector. istuc accesseris. animi tui lucra
maxima reportaturus. Nunqz te liber iste dimittat donec in gemi
tū lacrymarūqz soluaris z scelerū tuorū te punitat. Qz si tam du

Not.
te mag.
ctoe hui

Prologus et introductio

ra precordia possederis vt ingeniscere ac tolerare nō possis iam acriter perimesse. qz cor durū male habebit in nouissimis.

¶ Finit prologus

Inter magistrum Raymūdū

Sebūdium et dominū Dominicū seminiterbium de natura hominis inq̃ritum homo est. et de his q̃ sunt necessaria homini ad cognoscendū seipsum. deū. et proximū. et omne debitū quo deo obligatur et proximo. disputatio incipit feliciter

Diaglogicu seu introductoriu

in materiam subsequētem

¶ Raymūdus

Uldentice venis mi dominice. et quorū sub hoc diluculo maturas iter Dominicus. Duc ad te p̃pero. te quero. te desidero mi Raymūde suauissime Raymūdus. Gratissimus mihi hospes aduenisti. neqz enī inter mortales quispiā est quem iocundius exceperim. Sed queso te quid ante ortum solis ocus surrexisti. rem certe grandem aliquaz meditaris.

Dominicus. Desterno sero cum essem in gymnasio tholosano post varias questionēs explicitas audiui illic a narrandis hys diebus (quibz pro p̃muni utilitate absens fui) mirabilem te omibz coram disputatōem habuisse. qua sanctiorem utiliorēve nemo se videret asserit audisse. tanteqz fuisse virtutis vt nō illū vllatenus arbitretur hominē neqz spem habere salutis qui ea nō fuerit a vicis ad iusticiam permutatus. Raymūdus. Multū mihi homines tribuunt. sed ipsi viderint qua id faciant rōne. ego fructus ingenij mei domino dedicant. Dominicus. Iustissime id facis. Sed obsecro te. Hac enī causa tam mane in tuū hūc agrum festinus descendi vt mihi que illic a te disputata sunt scriptis corā exhibeas Raymūdus. Scripta est fateor disputatio illa. sed heu mi dominice Aureli? sicut picius amicus noster (iam ferme mentis est) liberū illū vt sibi rescriberet asportauit. Quid igitur tibi nūc faciam Dominicus. Num quid tu me vacuū patieris abire. nūquid ideo sine doctrina es. aut industria omnē perdidisti quia liber ille a te dimissus est Raymūdus. Sed quid tibi vis faciam. Dominicus. Certe vt videā aperiri mihi lumen ingenij tui et illaz sapientiam qua liberū illū de munere condidisti. nūsum queso mihi reus aperias. Nihil tibi obfuerit immo proderit multū si rem tam salutiferā etiā septies reumpseris. Prestare etiā debes hoc amico tuo quē tua dignatōe semper ex animo charū habuisti. et in petiōe tā necessaria nō fatigari. Raymūdus. En pareo libens votis tuis et triū dierū disputatōne

In materiā sequentem

me promptū exhibeo. Dum igitur materiā a fundamentis exordior
tu diligenter aspicio et sapienter interrogato Dominice. Facia quod
hortaris Raymūdus. Animus humanus circa inquisitionem veri-
tatis occupatus nunquam ante quiescit donec ad ultimum venerit certi-
tudinis gradū. Virtus autem certitudinis ex firmitate testimoniorum
seu testium generatur. qui quanto fuerint magis manifesti. Incidit. propter
qui tanto certior fide credulitateque constituitur. Uterque quia nulla res est
magis nota. propinqua. intrinseca alteri quam ipsa sibi ideo quicquid
per propria ipsius rei naturam ostendimus. id solidissimum. id verissimum
est. Et ideo omne quod de homine monstraturi nunc sumus per ipsius
hominis naturam. maximam dictis nostris fidem faciet. Sed quoniam homo lon-
gissime exiit a semetipso. nec iam habitat in nativa domo. ac per hoc
nec sui meminit. nec se cognoscit. nec quod sit nobiliter et ingenna creatura
intelligit. ideo omnino necessarium est ut per res inferiores que extra cor-
pus agnoscat ad sui cognitionem reuocetur. Ut ergo ad se possit ascendere sca-
la trium graduum opus habet. quos dum scandere hoc est agnoscere inci-
pit. incipit et agnoscere semetipsum. id enim summum per est illi necessarium
Quibus vero scale gradus adeo solidi sunt et robusti ut scandens ti-
tubare non possit aut cadere. Volens igitur homo ad seipsum introire primo
consideret rerum creaturarum ordinem inter se. Secundo appareat hominem ad cete-
ras res per se convenientiam et differentiam earumdem. Tercio per hanc operationem
ascendat homo ad seipsum. et a seipso ad omnium conditorem reum. Tu igitur
inter dominice si cupis in his que dicurus sum perficere. hanc scalam dilige-
ter aspicio Dominicus. En proparo tibi cordis oculos. tu mihi
hanc scalam oculus exponere.

¶ finit yfagogicum

Hic incipit scala nature per quam

homo scandit ad semetipsum

¶ Capitulum primum.

Raymūdus. Disputatoris igitur nostre hoc sit exordium. Entius
quedam sunt que habet esse cum. sunt que habet esse et vivere. sunt que
habet esse. vivere. et sentire. sunt postremo que habet esse. vivere. senti-
re. et intelligere. Nec est scala nature que omne in se ens manifeste comple-
ctitur Dominicus. Unde scala ista. sed quorsum per eam me intra
ascendere Raymūdus. Dicam tibi. sed expecta parumper donec hos
scale gradus quatenus in suas partes breui sermone distinxero Do-
minicus. En suscipe pedem. tu vero progredere Raymūdus. Carum reum
que habet esse cum multiformis diuersitas est. Nam est in hoc uno que
nunc quod habet esse recipiunt cum hoc esse. ista quidem clarius. ista vero ob-
scurius. Inter elementa enim aqua dignior est terra. et ignis super aquam
et aerem multo preclarior. Iste gradus complectitur cuncta que gene-
rantur in visceribus terre. ut sunt mineralia et metalla omnia. argen-

A 4.

Dialogus primus.

tum vitū. plumbū. ferum. cuprū. stannū. argentū. & aurū. Quid
aut horum sit altero prestantius facile est advertere. In hoc gradu
est lasurū quod aurū precio superat. sulphur. salpetra. salgemina.
et cūcti lapides preciosi. vt sunt carbūculus. hiacinc. smaragdus.
ametistus. topasius. corallus. Hī omnes magni sunt precij. magne
pulcritudinis & virtutis. In hoc p̄tea gradu sunt omnes celi. omnia
corpora celestia. omnes sphere. sidera. & septena planetarū lumina. Ar
tificialia quoq; ad istū referūtur gradu. que est inter se de nobilita
te compugnent. in hoc tñ cūcta pueniūt q̄ esse tñ habent & non vi
uere. Dominicus Cum voluptate te capio disputantē. verūz
ad secūdū gradu p̄ficere. Raymūdus In secūdo gradu sunt
illa omnia que solū habet esse & viuere. cuiusmodi sunt omnes plan
te. arbores. & herbe. De nempe vitam suaz oculis nostris insuntant
dum videmus eas sursum deorsum. ante & retro ad dexterā sinistrā
q; moueri. Attrahūt e terra suū vnde se nutriūt alimentū. crescunt.
augmentant. & flores. frondes. fructus. semināq; pducūt. Habent
enī intra se virtutem quādam qua facile ista p̄ficient. Sub isto gra
du innumerabiles ponūtur arborū & herbarū species. quarū inter se
fructus. saporēs. odores. virtutes. coloresq; longissime separantur.
Omnibz vna viuendi ratio. sed nobilitas. dignitasq; non vna.
Dominicus. Si fuerit quispiam qui dignet advertere. facile q̄
dicis aspiciet. Raymūdus Porro in tercio gradu animantia
cūcta recipimus. quibz esse & viuere & sentire indultum est. Ad sen
sum enī visus requiritur & auditus. gustus. odoratus. & tactus. Ad
istū gradum referūtur cūcta que mouentur in terris vel in aquis.
vel que in liquido aere peruolāt. Considera nūcrogo quāta sit in
ter quadrupedes. pisces. volucresq; distantia. Nam sicut genus a
genere. ita & a speciebz species separātur. In aialibz aut tres gradus
inuenies. Sunt enī quedā que habent sensum tactus. sed neq; au
ditum habent neq; memoriā. vt sunt conchilia & minuta anima
lia arborū & herbarū affixa radicibz. Et iste prim⁹ est atq; infimus
gradus. Nec aialia qz memoriā non habent. ideo nullā habet p̄u
entiam. nec se de loco ad locū possunt p̄mouere. Quedā vero sen
sum habent tactus & memoriā. sed auditu p̄uuantur. vt sunt formi
ce & huiusce generis animātia. quibz memoriā est & p̄uidentia & mo
tus localis. p̄gregant enī in cibū frumentorū grana ne hyemis tem
pore fame pereant. Et hec aialia sunt p̄mis nobiliora. cum illa sint
plantis propinquissima. Quedā p̄tea sunt que habent sensum tac
tus. memoriā. & auditum. vt p̄fecta queq; aialia. cuiusmodi est ca
nis. bos. leo. capra. Et iste est tercius aialii gradus. qui ideo est du
obus p̄mis nobilior qz a plantis est multo distantior. Nūc si p̄

Nota h tripli
ce aialii dīnaz

Capitulum secundum

cet hos quos tibi nature gradus cōstitui ocus ascende. et in quocūque
sublime te culmen promouerim facile reprehendes. Dominicus
Ecce ut iussisti p̄scendi. et quantum huius scale gradū quem tu nō/
dum prosequutus es celeri calco pede. Nam in quarto gradu me/
ipsum hoc est hominē p̄stituo. cui preter viuere et sentire subest eti/
am intelligere. discere. velle et nolle libere. Solo em̄ libero arbi/
trio ascendit homo supra cetera animāia. qui potest iudicare. ratio/
cinari et susceptibilis fieri experientie. artis. sciētie. atq; doctrine. Hoc
modo completa cum suis gradib; nature scala conficitur Ray/
mūdus. Recte tu quidē. Nūc vero in summū huius scale cacumē
constitutus oculos quēso vndiq; circūfer. et intentissimo corde con/
sidera quā habeat homo cū reb; se inferiorib; puenientiam et quaz
teneat discrepantiam Dominicus. En facio quod hortaris. tu ta/
men quo respiciendum sit ostendito.

Quo homo se cum rebus inferi

oribus conueniat.

¶ Capitulum secundū

Raymūdus. Si vigilantī oculo consideres quam cōuenien/
tiam habet homo cū reb; trium inferiorū gradū naturam et
dignitatem hominis perspicue cognosces. et supra hominē reus ho/
minis conditorem intelliges. videbisq; dñm innixū scale. et ad ipm
poteris festinus ascendere. Dico ergo breuiter. homo cōuenit cū re/
bus inferiorū gradū. q̄ habet esse cum elementis. viuere cū plan/
tis. sentire cum animalib;. Complectitur em̄ in se homo omnes p/
fectiones inferiorum entium. Nam et uiuit. et nutritur. et conserva/
tur ab elementis. Conuenit etiā cum reb; secūdi gradus. nam sicut
arbores et herbe viuūt nutriūtur crescūt et gignūt. sic et homo. Pari/
modo etiam conuenit cum reb; terciū gradus. cū quib; et sentit. vi/
det. audit. sapit. odoratur. et tangit. Dominicus. Facile hanc ego
cōuenientiā animaduerto. hoc tñ ad magnaz redūdat hominis di/
gnitatem. q̄ eas p̄fectiones quas res habent inferiores diuissim hō
possidet p̄iunctim. Omnia em̄ in se p̄tinet que in rez natura bona sunt
nec aliquid potest sibi perfectionis adiūgi. Sed rogo te ut et hac
rum omnū puenientia tecum mihi ad oculum demonstrēs. **R**
mūdus. Facile (ut credo) mihi cōcedis. res horū quatuor gra/
dus essentias. suas etiā p̄fectiones a semetipsis nullatenus p̄/
tere. Dominicus. Admitto equidē. nulle etenim res se ipsas aut p̄/
ducere possunt. aut p̄fectionis aliquid tribuere. Raymūdus. Facie/
tis ergo necesse est vnū esse supremū opificem qui et homines ipm
et cūcta que sub homine sunt potenti manu p̄stituit. Omnia em̄ ab
ipso producta. omnia cōmensurata et limitata sunt omnia in mune/
tia. uice
tamo

A ii.

alogus primus.

et mensura perfecta. Unus conditor princeps qui produ-
cta omnia ordinauit. vnus qui vnūquodq; in suo gradu constituit.
vnus qui hos gradus stabiluit et certis vallauit limitibus. Hic talis
ac tantus conditor deus est sublimis. potens. terribilis. et non estima-
bitur aliis ad illū. Si me iuncto pede secutus es deum supra homi-
nē inuenisti. ad deū per hos gradus ascendisti. et quō huius scale in-
nitus sit luceclarius asperisti. Dominicus. Asperi fateor. et tue do-
ctissime demonstrationi gratias habeo. Raymūdus. Est tñ et ali-
ud quiddā qd ex hac scala poteris intueri. Dominicus. Quod
nam illud queso. Raymūdus. Rerū omnium vnū tñ esse conditorē
et gubernatorem deū. qd quidē ex his que iam diximus facile demō-
stratur. Licet enī in his quattuor gradibus sint plures et innumerabi-
les res inter se admodū diuerse. non est tamen nisi vnus ordo inter
eas et ad vnū aliquid referuntur. Ascendūt enī de gradu in gradus. et
ad id quod dignius cūcta contendūt. Videmus enī quoniam ele-
menta plantas subintrant et nutriūt et fructiferas reddunt. fructus
vero fruges et herbe inurant animalia et ea nutriūt. Carnes autē ani-
malium hominē cibant et ad incrementa perduciūt. Corpora quoq; ce-
lestia vt sol et luna cōtinue influūt in ista inferiora et ministrant eis
vigorem. calorem. et lumen. Quia ergo vnū est omnium ordo. vnus
est etiā omnium ordinator. moderator vnus et artifex. qui tam diuer-
sa vno ordine sociauit. Dominicus. Libens assentior. Nam et ele-
mentorum contrarie qualitates nunq; possent vno ordine ad inui-
cem pacifice sociari. nisi esset vnus solus moderator qui omnia ordi-
naret. Video preterea innumerabiles rerū naturas ad vnā solam
tendere naturam specificam hominis vt eam in esse cōseruent. Cur-
runt ergo omnia ad vnitatem. ad bonitatem. ad fortitudinem. ad cō-
seruationem. Ex his colligo humanam naturam tendere debere ad
vnā solam naturam sibi superiore et dominātem. cui debet ministrare
colere. inherere. Vna ergo et sola est supra hominē natura. quā deus
et dominator et rerū principem nominamus. Raymūdus. Probe me
intelligis. Sed hūc rerū omnium principē deū non vnū esse specie sed
vnu numero necesse est vt agnoueris. Dominicus. Vehementer
maior. Decet enī eā naturā q̄ supra hominē est nō solū vnā esse. im-
p̄ q̄ vnā q̄ sit humana natura. Sed in humana natura repe-
ritas specifica. ergo diuina natura est in individuo vna. ali-
o esset magis vna q̄ sit humana natura. Resistat igitur hoc infer-
endum. q̄ sicut omnes nature triū graduum inferiorū cū humana na-
tura colligant. ita humana natura (que est vna sola specie) colligata
est cū dā superiori nature que tota est vna numero. Et sic mūdus to-
tus in vnū collectus finitur et consummatur in summa ac simplici

et tñ vnus
est deus.

Capitulum tertium

unitate qua nulla potest maior estimari. Nō est igitur nisi vnus so-
 lus deus in simplici indiuiduo vnū numero. Raymūdus. Lū est ec-
 culenta assertio tua. efficacior tamē erit si affirmes nō solum vnum
 deū esse. sed et impossibile esse plures deos. qđ tali ostenditur ratōne.
 Si em̄ essent plures. aut essent inter se contrarij aut amici. Si contrarij
 nulla rōne rerū ordo ad unitatem pfueret nec diu pacificus pdura-
 ret. Si sō inter se fuerint amici. aut sunt sibi mutuo necessary. aut
 vnus sufficit sibi. Si dixeris eos sibi necessaryos vt alterius ope al-
 ter indigeat. tūc p se quisqz est impotēs. imbecillis. insci⁹. ignarus. et
 sic nulla poterit esse rerū creatio nec moderatio. sed nec cōseruatio
 quidē. Si vero vnus p omnia sibi sufficit. supflūū est igit aliterū po-
 nere. Sed nec rerū natura id vllatenus admittit. Nō em̄ opus est
 gemino sole. neqz vt hoīe no capita habeat cum vnū sibi suffici-
 at Dominicus. Concipio rōnem Raymūdus. Concipias eti-
 am necesse est hūc deūz actu esse infinitū. Si em̄ humana natura est
 infinita possibilitate. qz qđcumqz ad se attinet multiplicabilis est in in-
 finitum. mare em̄ existente et femina nihil obstat quin tercius gene-
 retur. Ignis quoqz si apponas combustibile crescere potest in infini-
 tum. Si ergo hec sunt possibilitate infinita. sequitur q natura diui-
 na (que facta nō est. et est omnīū maxima) erit actu infinita. quia in-
 ter actum et potentiam nullū est dare mediū Et qz hec natura nō po-
 test multiplicari per indiuidua. relinquatur q in vno indiuiduo est
 actu penitus infinita Dominicus. Mirabile ex hac nostra dis-
 putatione de deo lumen scipio. Raymūdus. Maiora videbis
 cum tibi cepero demonstrare ex hīs quattuor prefatis gradibus de-
 um habere esse. viuere. sentire. et intelligere. Dominicus. Oro vt
 mihi ocus ista demonstras.

Deus est ac-
 tu infinitus.

Quo deus habet esse. viuere.

sentire. et intelligere

Capitulum tertium

Raymūdus. Cū certissima rōne sciet deū cūcta creasse. et esse. et
 viuere. sentire. et intelligere humane ptulisse nature. qui ergo
 hec alijs benefica manu pcessit. multo magis in semetipso et viuere
 sentit et intelligit. Nō em̄ hec alijs pferre posset si in se vacuus.
 Et hec quidē in genere raptū dicta sint. nunc specialius quō deus
 esse habeat insinuamus. Esse dei nec hz ex ordiū a nihilo. nec ab alio.
 nec ab ipsomet deo Dominicus. Tria hec que nūc enumerasti dā
 operā rogo vt expressius manifestes Raymūdus. Dixi deum nō
 accepisse ēē suū a nihilo. nec ab alio quoqz. nec a seipso. Nō a nihilo habet
 qz nō deus nihil producit. nihil constituit. Nō etiā ab alio quolibet

Quo-
 habet

Et iij.

Dialogus primus.

Superiore vel priore. quia tūc vere deus creatura esset nō creator. fa-
ctura nō factor. Nō etiā hz suū esse a semetipso. ita vt sibi ipi tribue-
rit esse qd̄ habet. qz tūc aliquādo esse nō habuisset. qd̄ absurdū est di-
cere. Nō refragariis puto. Dominicus. Credo vera esse que dicis.

Raymūndus. Considera nūc preclaram esse dei p̄ditōem. Unde
quia deus esse suū nō recepit ab aliquo nec a seipso. ideo nō recipit
multitudinē. p̄iunctionē. p̄positionem. diuersitatem. sed est simplicis-
simū. purissimū. indiuisibile. 7 summe vnū. Deus preterea est suū
met esse. 7 totum esse. a quo nō esse longissime separatur. Omnia nē-
pe que preter deum habent esse habent nō esse sibi p̄iūctum. deus vero
in infinitū a se abigit nō esse. 7 ante se. 7 post se. 7 ideo deus est ens
interminatū. infinitū. eternū. sine principio. sine fine. Et qz esse dei

De infinitos i excludit a se omne nō esse. idcirco continet in se quicquid pertinet ad
se retinet eēdi esse. Atqz ideo infinitos gradus 7 rōnes 7 modos eēdi intra se cō-
modos. plectitur. Sicuti si esset aliquis numerus actu infinitus. hic infini-

tas numerorū species in se veraciter p̄tineret Dominicus. Intel-
ligo magnifice cūtra que loqueris. qz nisi dominus deus noster infi-
ntos essendi modos intra se concluderet. posset augeri 7 crescere in
his que non haberet. nec esset completus nec perfectus deus. essetqz
non ens sibi cōiūctum. quod impium est asserere. Relinquitur er-
go qz deus est ens actu altissimū. completissimū. perfectissimū. 7 ma-
ximū. Est preterea immutabilissimū. qz si mutaretur haberet nō esse
loci ad quem. Et ideo est in omni loco. in omī tempore non habens
preteritū neqz futurum. sed tm̄ esse p̄sens. id est nihil noui acquirere
re potest nec perdere quicqz. Est igitur deus fons 7 mare essendi infi-

De non p̄nt
ēē plura entia
infinita

nitum. sine mensura. sine termino. sine fundo. Raymūndus. Pu-
to te etiam intelligere vt quoniā diuina essentia excludit a se omne nō
esse. ideo nō posse esse plura entia infinita. Si em̄ due essent infini-
te substantie. esse vnius nō esset in altero. 7 sic nāter deus esset perfe-
ctus 7 infinitus. cum vterqz haberet sibi p̄iūctum non esse alterius.

Preterea qz deus abicit a se omne nō esse. ideo debilitas. impotentia.
ignorantia longissime ab eo remouentur. Tenemus ergo deū sum-
me esse virtutis. potestatis. sapientie. 7 maiestatis. cui vni soli crean-
tū rerum potentia tribuatur Dominicus. Habent hec que
ex precedentibus consequentiam. vnū tamen abs te interro-
go. Deus quia abigit a se omne non esse. ideo necessario intra se p̄i-
net omne esse. Sequitur ergo qz deus habet in se esse terre. ēē aque. esse
aeris. 7 ignis. esse quoqz asini. bonis. leonis. Sed iniquid deus ter-
ra est. aut aer. aut ignis. aut asinus. aut leo. quis sane mentis ista di-

De in se perit Raymūndus. Facile respondeo. Duplex aut̄ est esse terre
oē 7 q̄lt oīa aeris. ignis. omnūqz rerum cōditariū. Vnū quod in se habent 7 in
1 deo

Capitulum Tercium

natura ppria quā videmus. Aliud qđ in suo habet pđitore qđ videri nō possumus. Res ergo create iuxta esse qđ habet in sua natura nullatenus sunt in deo. qz esse dei tale esse habere nō pt. cū sit ipse incōpositus. indiuisibilis. imutabilis. eternus. Omnia autē create de se sunt corruptibilia. pposita. mutabilia. finita. taliter g nō sūt in deo. Sz qm deus hz in se omne esse. ideo omnes res create sunt in deo vt in suo creatore. moderatore. pseruatore. Cape manifestū exēpluz. Domus quā tu fabricasti hz duplex ēē. Unū qđ extra videm⁹ in ppria natura. aliud qđ nō videmus in mēte artificis. Ita z de rebo creatis intellige. Dominicus. Sz si deus abijcit omne nō esse. ideo nulluz esse potest extra deū haberi. hz creature habēt vt certū est) esse reale extra deum. g vel tale ēē est etiā in deo. vel deus nō hz omne esse Raymundus. fortiter me pmiss. Primū dico. separa mihi ab omni re create omne ppositū. omne corruptibile. omne finitū. mutabile. caducū. diuisibile. z breuiter omne qđ sonat impfectionē. atqz indigentia. Qđ dū feceris vide si nō tūc oīa create sunt in deo. imo ipse deus. Habet ergo deus omne ēē reale rez intra se. seclusa tñ a rebo omni impfectione q deo pfectissimo admisceri nō pt. Dico secūdo omnia entia ēē in deo fm triplicē causē respectū. Exēpli gratia. domus fabricata respicit pmo suū artificē vt cām efficientē. secūdo vt cām exēplare ppter similitudinē quā in suo gerit opifice. tercio vt cām finalē ppter quē dom⁹ ipsa sumpsit originē. Pari mō de rebo creatis z suo pđitore cogita. in quo sunt vt in sua causa efficiēte. formali. z finali. nō at materiali qz mūdus ex nihilo agēte deo pstitutus ē. Est etiā mūdus in deo vt in suo gubernatore. pulsoze. pseruatore. ppagatore. Dominicus. Adiutus sum respōsis tuis. at qm in rez pductione incidim⁹. oro te vt quō a deo mūdus pcreatus sit breuiter edifferas. Raymundus. faciā qđ pcaris. Primo noueris mūdū p modum artis a magno deo nō natura neqz ex necessitate pductū. Nā exē deus hz arbitriū liber. ideo oīa pducit intellectu z voluntate. Et qz mūdi pductō est artificialis. ideo nō est de natura sui opificis. Preterea sicut artifex pducit domū iuxta similitudinē quā gestat in mēte. ita z de pulchz pulcerimus ipse mūdū mēte ptingit. z simili imagine extra in eē cōstituit. Et sicut artifex ante pductionē hz intellectū formā z similitudinē rei pducēde. alias eā pducere nō posset. Ita deus nunqz extra se mūdū formaret. nisi ipsam ydeā mūdi pns in mēte sua teneret. At qm deus hanc mūdi similitudinē nō potuit aliunde ab aliq extrinseco recipere. ideo ab eterno eā in suo retinuit intellectu. ac p inde mūdus est in deo etern⁹. atqz idipm qđ deus. Uez qz esse dei ē multo pclar⁹ dignius ac nobilius qz esse mūdi extra pducti de nihilo. ideo dignius z illustrius esse hz mundus in deo qz in scriptis. Preterea

Quo de⁹ crea
uerit mūdum.

Dialogus Primus

sic ut artifex ipse potest innumeras dom⁹ pducere p domū quā gestat in mēte. ita ⁊ deus si veller infinitos adhuc mūdōs formaret ex mūdi imagine quā retinet in corde. Et sicut artifex meliori q̄ p industrā ⁊ iuxta p̄dignā exigentiā domū producit. ita et deus mūdū quē cōdidit summa illi et p̄dignā p̄fectionē donauit. Vex in h̄ fallit etē plū artificis et p̄ditoris. Nam qm̄ artifex solā ponit formā in materia. nec tñ facit ip̄am materiā. ideo nō necesse ē vt semp cū sua domo pmaneat. Potest enī domus p̄sistere ip̄o ruente. At non ita est inter creaturā ⁊ plastē suū. Deus nēpe nō solū ponit formā in materia. s; et ip̄am materiā ex nihilo pducit. Idcirco mūdus necessariā h; cōtinuā p̄sentia dei. nec posset ad momentū vnū p̄sistere. s; p p̄ceptis iret in nihilū si suam illi deus subtrahat manū. Porat igit deus robustissimā manu suā mūdū vnūuersū. illū creās. illū moderās. p̄seruās. et ad finē rebitū cūcta pducēs. At qm̄ h; cellissim⁹ p̄ditor p̄tinue mūdū p̄seruat ⁊ manu retinet ne ruat in nihilū. ideo clare relinquē q̄ etiā p̄tinue mūdū creat. sicut sol sine intermissione suos in aerē radios format. Nisi enī incessanter sol a se radios diffunderet. radios: u; claritas p̄taberet. Ita et mūdus rep̄te deficeret si nō p̄tinue a deo crearet ⁊ seruariet. Domini⁹. Ex his q̄ docte nūc porati h̄erētis ⁊ p̄p̄atheticorū p̄horū facile ouellit. q̄ mūdū gariunt ab eterno fuisse qd̄ si vex cēt nūq; potuisset a deo creati. nec egeret gubernatōne. p̄seruatione. directōe. Est ḡ (vt tu asseris) in tpe et ex nihilo a deo pducē nō necessitate. s; sola dei voluntate. dulcedine. bonitate. liberalitate. Dū ḡ respiciū⁹ ad mūdū quē in tāta maiestate ex nihilo formauit. app̄hēdūmus dñm deū nostrū fortissimū. om̄ipotentissimū. eternū. infinitū. incommutabilē ac summe vnū in mēte maiestatis. glorie. ac cellitudinis. q̄ de nō eē vnīuersa p̄stituit. retinet ⁊ moderat. Dūc vehe- mēter exulto dū hui⁹ admirādī opificis me factū p̄sidero. ⁊ cū de nihilo sim ab eo format⁹. p̄ncipalior tñ ⁊ dignior ps sum vnīuersi. sub ip̄o sez om̄ caput ⁊ dñs. Gaudeo igit et tibi Raymūde grās maximas habeo q̄ me in id pduxisti vt nouerim me habere tā nobilē. tam sublimē. tam beneficū creatorē. q̄ me cū nō essem. nobilē creauit. creatū vero p̄seruat. regit. et dirigit. At nūc vnde paululūz digressi sumus ocius reuertamur

Sicut deus h; eē. ita habet et

viuere. sentire. et intelligere

¶ Capitulum quartum.

Raymundus. Animaduertisti q̄ fructuosus tibi fuit excur-
sus noster. vex vt hortaris sicut paulo ante de esse dei diximus. ita nūc quō deus viuere habeat differemus. Sicuti p̄ eē mundi qd̄ cernimus arguim⁹ aliud esse qd̄ nō cernim⁹. sic p̄ ea q̄ videm⁹ in mū

De⁹ sp̄ eē di cre-
ature sue necesse
sarius.

Capitulū Quartū

De viuere dei viuere manifeste colligimus. Nunq̃ em̃ mūdus viuere nisi deus ante vixisset. Preterea cū deus necessario habeat esse. habeatq̃ quicquid puenit cū esse. cū esse dei separet a se om̃e nō ēē. ideo necessario habet et viuere. q̃ viuere puenit cū esse. Viuere em̃ ip̃m esse nobilitat et illustrius reddit vt videmus ad oculū in creaturis. Si em̃ deus haberet ēē sine vita. sensu. et intellectu. tūc ēē dei nō includeret om̃e esse. q̃ vita. sensus. et intellectus sunt res reales. que ab infinito esse separari nō possunt. Et ideo manifeste colligit. vt q̃ h̃z esse. habet necessario et viuere. et sentire. et intelligere. **Domine.** Nihil verius. sed q̃ deus est ens simplicissimū et summe vnū. sine ppositione. sine diuisione. ideo viuere dei ē oīno idē qd suū ēē. nec sentire aut intelligere quicq̃ aliud sunt in deo q̃ viuere. Et q̃ deus est suū esse. et ēē dei idē est qd deus. ita deus est sua vita. suus sensus. suus itē intellectus. Et quēadmodū deus excludit a se om̃e nō ēē. om̃e. s. nō esse negatiuū. et nō esse p̃uatiuū. ita excludit om̃e nō viuere. nō sentire. nō intelligere. Et ideo ab eterno et in eternū de⁹ viuūt sine p̃ncipio sine fine. Ideo solus h̃z immortalitē. q̃ sine p̃petue vite nō p̃t ascribi p̃mutatio. nulla fieri additio. nulla alteratio. Et q̃ de⁹ est sua vita. ideo ē tota vita. nec ē quicq̃ aliud q̃ ipsamet vita. Hinc seq̃t q̃ om̃e creatū viuūt in deo. et iō deo oīa viuūt. nec aliqd in deo moritur.

Raymūndus Pulcre admodū intelligis dictū nr̃i euāgeliste qd factū est in ip̃o vita erat. Nam eq̃ om̃ia viuūt in deo. creature om̃es q̃ nūc viuūt etiā anteq̃ in se viuerent in deo viuebant. Ulex nūc de ip̃so sentire pauca dicam⁹. Sicut em̃ sensum in animātib⁹ esse videmus. ita deū quoq̃ (qui sensum illū largit⁹ est) sentire cognoscim⁹. Preterea si deus habet om̃e esse. habet et sentire. quia sentire est esse. et valde nobile esse. ideo necessario est in deo. alioqn nō excluderet a se om̃e nō esse. Et sicut deus est suū ēē et suū viuere. ita est et suū sentire. q̃ viuere et sentire nō faciūt in deo vllam distantiam. Relinq̃t ergo q̃ deus audit. videt. odorat. sentit et tangit. Nō em̃ eo modo q̃ id animātib⁹ puenit. sed inuisibilī spiritali. realiter tñ. Ex his vero q̃ nūc de esse. viuere et dei sentire dixim⁹ puto te optime p̃p̃hendere qd de suo intelligere dicere debeam⁹. **Domine.** Cōp̃hēdo plane. necessario em̃ seq̃t vt q̃ homini intellectū tribuit. cū is sit iter dei munera nobilissim⁹ ip̃se q̃ intellectū habeat oportet. Et q̃ intelligere ēē ēē. imo p̃stantissimū ēē. ideo si de⁹ h̃z om̃e esse. h̃z et intelligere. Preterea sicut ēē dei est incommutabile. nec p̃teritū recipies. nec futurū. sed p̃ns solū. ita intellect⁹ dei nō discurret ab vno in aliud. s̃ sunt ei ab eterno p̃ntia oīa. Et sicut nō eget deus aliqd ad eēndū. ita nullo indiget ad intelligēdū. Quia s̃o ēē dei ē infinitū. et continue suū esse intelligit. iō s̃p̃ intelligit infinitū. Et q̃ in s̃p̃o ēē tot⁹ ē mūd⁹ et q̃cqd

De viuere et
intelligere in deo
idē sunt qd ēē.

De sentire dei

De dei intellectu
gere.

Dialogus Primus

adhuc esse potest. intelligēs ergo suū eē totū mūdum simul intelligit ⁊ q̄qd potest ēē. Et sicut in deo sunt oīa simul. ita simul oīa intelligit. vi- dei ⁊ agnoscit p suū eē tanq̄ p speculū vniuersale. qd̄ ē oīm rez cōis ydea. Et p̄o qm̄ tm̄ ē suū intelligere q̄tū ⁊ suū esse. ideo cū summa voluptate intelligit se habere eternū eē. eternū viuere. se eē imortales oīpotētissimū. pfectissimū. ⁊ id verissime se eē qd̄ in veritate est. Et qz eē atqz intelligere in deo idē sunt. ideo ⁊ se intelligere intelligit et sapere agnoscit. Præterea qz deus h̄z in se om̄e eē ⁊ oēs essendi gra- dus. intelligēs q̄ suū eē intelligit simul īfinitos existētie grad⁹. atqz ideo actu intelligit totū eē mūdi. ⁊ oēs spēs. naturas oēs. ⁊ indiui- dua oīa. ⁊ q̄qd vnqz aut fuit. aut ē. aut futuz ē. aut esse potest. Uno er- go intelligētie obtutu terribilis ille maiestatis oculus videt nume- ratqz totā arenā maris. aquaz. ⁊ pluuiar gurtas. oēs pres terre. ⁊ q̄ in terra. aut in visceribz terre. aut in vndis ⁊ fluminibz generantur. Dēs itidē stellas celi. virtutes ⁊ cursus eaz. oēs dies seculi ⁊ horas et momēta dīez. herbas ⁊ herbarz vires. arbores oēs. fruct⁹ ⁊ frōdes semina ⁊ grana oīa. Hoīm q̄qz demonū ⁊ angeloz cogitatōnes. in- tentiones. desideria. opa. ⁊ verba singulor. Om̄ia videt. oīa nouit. om̄ia discutit. ⁊ q̄qd abditissimū est clarissime pphēdit. Om̄ia enī nuda ⁊ ap̄ta sunt oculis eius. Ex his manifestissime lucet dei intel- ligentiā. dei noticiā īfinitā eē. īnumerabilez. īcōprehensibilem

Raymūdus. Eū īgētī gaudio te hec audio differēte. Optime cōphēdis īcōprehensibile esse dei eēntiā. vitā. sensuz. atqz intellectū que qz in deo vnū sunt q̄ vnū ponit oīa ponit. ⁊ q̄ vnū tollit om̄ia tollit. Qui enī d̄t deū nō intelligere. negat et deū esse. Et qz ens verū et bonū puertunt q̄ negat deū eē. negat deū ⁊ bonū et verū eē. Sed patere q̄so vt paululū lōgius te p̄trahā Dominicus. Pa- tior qd̄ vis Raymūdus. Uides ne igit̄ ex his q̄ iā dixim⁹ manife- ste seq̄ vt p̄seq̄nter dicam⁹ deū īcorporeū eē ⁊ libez habere arbitriū.

Dominic⁹. Per rimas (vt aiūt) hec vtiqz video. oro tm̄ vt palā mihi ista demōstres Raymūdus. Dixim⁹ supra idē eē in deo uelli gere. sentire. viuere. ⁊ eē. s̄z intelligere ē spūale. q̄ ⁊ sentire et viuere et esse in deo penit⁹ est spūale. Est q̄ deus natura spūalis īcōpositus. īmp̄ribilis. simplicissim⁹. Hinc seq̄tur qz deus ē īcorporeus. īpal- pabilis. īuisibilis. nec aliq̄ sensū corporeo pceptibilis Domin- icus. Hinc pulcre elidit̄ heresis antropomorphitana. q̄ asserit deū h̄z brehūani corpis effigē. hoīemqz iuxta h̄c mēbroz suoz descriptō nem ad suā imaginē p̄didisse. Hūc errozē neq̄ssimus īpositor macho- metus in suo alchorano. ⁊ iudei in suo libro que thalmud vocitat̄ lōgissimis fabulis psequuntur Nos h̄o q̄ scim⁹ qm̄ spūs ē deus. ipm̄ in spū adoram⁹. Hinc deus optim⁹ anaxim⁹ poi intellectū p̄mitit

Deus ē ens
spirituale

Capitulum quintum

quo solo potest cognosci, diligi, reuereri. Hoc gratia homo post mortem accipit deum per munere inuisibile, immensurabile, incapabile. Intellectus enim humanus adeo nobilis est ut non possit caducis et visibilibus bonis munerari. et ideo bona intellectus sunt spiritualia, eterna, infinita semper permanentia. Nunc de secundo scilicet quod deus habeat liberum arbitrium oculis require

Deus habet voluntatem et liberum arbitrium

¶ Capitulum quintum

Raymūdus. Qui homini liberum arbitrium et liberum arbitrium deus, manifestum est quod et ipse liberum arbitrium habeat, quod nihil dat quod non habet. Preterea si deus habet esse intellectuale hoc etiam et velle, quod intellectus sine voluntate esse non potest. Et sicut deus habet esse primum, ita voluntas eius est prima voluntas, nec sequitur ullam aliam voluntatem, idcirco quicquid deus vult, sua id vult propria voluntate. Et quod in deo esse et velle idem sunt, ideo quocumque de deo esse supra diximus, de sua voluntate dicere tenemur, quod videlicet est immutabilis, inuariabilis, eterna, plenissima, plenissima, omnipotentissima. Et sicut deus intelligit se primo et suum esse, ita vult primo seipsum et suam plenissimam perfectionem. Et quod admodum habet ita et cupit sibi ipsi omne bonum, omne gaudium, omne solacium. Est ergo in continua iugique letitia, et habet eternum gaudium intra semetipsum. Preterea, cum voluntas in deo idem sit quod intellectus, cuius prima operatio est intelligere, verba sensuumque verborum. Secunda discutere per rationem an res intellecta vera an falsa sit, iusta vel iniusta. Tercia operatio quod verum et iustum est approbare, rejicere autem quod falsum est. Quia ergo voluntas et intellectus in deo unum sunt, non potest sua voluntas ab intellectu discordiam facere, ideo deus nihil potest velle contra rationem nec contra iustum iudicium intellectus. Idcirco diuine operationes iuste sunt, rationabiles, ordinate, sancte et vere, et voluntas eius semper est rectissima, iustissima, ordinatissima, et prima regula que obliquari et in transuersum duci non potest, nec a veritate ullatenus declinare, cuius sit ipsa met veritas. Que etsi mala aliqua atque iniusta fieri permittat, nunquam tamen ea inordinata relinquit, sed ea semper dirigit in bonum finem. Dominicus. Hinc manifeste colligitur nunquam debere hominem murmurare contra voluntatem dei, sed equo animo perscrutari quicquid in illam diuina censura decreuerit. Et ideo voluntas que ab hac diuina et prima voluntate discordat tortuosa est, inordinata, iniusta, penitus digna atque supplicij. Raymūdus. Uerum asseris, sed nunc sequere me queso, et ex cognitione liberi arbitrij de deo tuo stupenda magnifica quod cognosces. Ex quo enim in deo est liberum arbitrium atque eternum, ideo diuina libertas est prima, eterna, summa, plenissima, quod a nullo unquam

Nota tres operationes intellectus.

De libro arbitrio dei omnis eius perfectio ostenditur

B i

Dialogus primus.

aut exprimi possit aut violari. Dinc sequitur q̄ habet om̄ia que sum-
me op̄erit libertati. Et ideo deus q̄cquid vult est. ⁊ q̄cquid non vult
nō est. ⁊ eo modo quo vult ⁊ sicut vult est. Est ergo talis tantusq̄
qualis quāvisq̄ vult esse. alioquin sua volūtas esset restricta ⁊ im-
pedita. nec in summa p̄sisteret arce libertatis. Dominicus. Om̄i
no necesse est ita fateri. idcirco p̄sequēs est deū esse om̄ipotentē. sum-
me bonū. summe benignū. summe iustū. misericordē. om̄ia scientem
om̄ia que vult de nihilo p̄creantē. Nam talē se ac tantū esse vult ac
q̄ desiderat. Est ergo summus dominus. summus imperator. solus
bonus ⁊ potēs rex. cui subest cū voluerit posse. cuius virtuti nemo
resistit. cuius sapientiā nemo fallit. cuius dulcedini se nemo subdi-
cit Raymūdus. Magnifice tu q̄dem. nam plena libertas arguit
deū om̄ipotentē cū summa sapientiā. ⁊ summe sapientē cū summa
potentiā. Cū enī in deo hec vnū sint. tantū potest q̄ntum intelligit. ⁊
tantū intelligit quātū sufficit. alioquin vnū atq̄ idē numero esset se
ipso maius ⁊ minus. Verū licet esse. viuere. intelligere. velle ⁊c. oīa
in deo vnū sint. aliqua tamen appropriate magis vni tribuuntur q̄
alteri. Nam q̄ deus viuūt. ideo est immortalis. impassibilis. inco-
mutabilis. Et q̄ intelligit. ideo est summe sapientie. summe iudi-
strie. om̄ia regens. om̄ia prospiciens. Quia vero om̄ia potest. ideo
om̄ia que vult producit. destruit. ⁊ rursum p̄struit. ⁊ omnē altitudi-
nem se extollentē p̄primit ⁊ extinguit. At qm̄ deus tenuiōla volūta-
tem habet. ideo est bonus. mitis. benignus. p̄estabilis sup̄ malicia.
iustus. sanctus. rectus. ⁊ verus. De his rebus que supra diximus
elucescūt. At nūc paululū sublimius oculos attollamus. ⁊ q̄ iam p̄
esse mūdi ad dei esse p̄scendimus. cognouimusq̄ hūc mūdū de nū-
lo ⁊ ex tpe a deo p̄ductū. indagemus quēso adiutore deo. vt p̄ hāc
manifestā p̄ductōem aliā inuenire possimus multo ista meliorem
digniorē. sublimiorē. Dominicus. Non erit meo iudicio graue
hanc p̄ductōem licet admodū occultā inuenire. si tū mentis aciem
acriter intendim⁹. Nā hec de nihilo mūdi productio pandit nobis
excellentiā. potentiā. sapientiā ⁊ bonitatē magni dei. Sed multo no-
bilior. altior. ⁊ melior sine vlla p̄paratiōe esset illa productio de sua
infinita ⁊ altissima essentia q̄ ea que de nihilo est. tantoq̄ p̄stan-
tior quātū distat diuinū atq̄ eternū esse a nihilo. Videmus ad ocu-
lum hominē producere domū nō inq̄rtum hō est. sed inq̄rtum arti-
fer est. et hanc domū nō de sua facit natura. sed materia aliena. Pro-
ducit quoq̄ de sua natura hominē simile sibi inq̄rtum homo est vi-
uētē. rōnisq̄ capacem ad imaginē ⁊ similitudinē suā. Sed mul-
to p̄clarior magisq̄ radicalis ⁊ p̄ueniens est hominē inq̄rtum ho-
mo est sibi silem in natura p̄ducere. q̄ more artificis domū extra se

De mūdi pro-
ductio arguit
aliā i deo pdu-
ctōem multo
altā meliorem

Capitulum sextum.

de aliena substantia formare. Hoc exemplo dupliciter in deo pductio nem esse monstramus. vnā quā vt artifex mūdum de nihilo creauit alia quā tanq̃ deus de sua substantia filiū edidit

De deus de sua natura deū pro

ducere rōnibz aliquāris ostenditur.

¶ Capitulum sextū

Raymūdus. Solidū satis fundamentum posuisti. nūc superest vt aliquāris rōnibz probē deum de sua substantia deū produxisse. Si deus voluit aliquid producere de nihilo. multo amplius voluit aliquid producere de semetipso. si voluit ergo et potuit. alioquin nō est omnipotens. Nūc ergo qz cōplacuit sibi mūdum de non ente producere. multo magis cōplacuit sibi de sua propria natura filiū generare. Istud cogimur dicere ne illi aut impotentiam aut tristitiam ascribamus. In summa em̃ tristitia et impotentia deus erit si generare filiū voluit et non potuit. Preterea. quāto creature a deo producere magis sunt illi similes tanto eas magis diligit atqz cōplectitur. Summe ergo illum diligit quem de sua natura sibi similem genuit. Ut ergo sit in deo summus p̃placencie et amoris gradus necesse est ponere aliū de sua essentia producēt in quo sibi summe cōplaceat. Dominicus. Satis hec rō pregnās est. nam si deus gaudet societate alterius de nō esse producti. et delicie eius sunt esse cum filiis hominū. multo iocūdius in societate filij sibi omnino simili mi gratulabitur. Uex tu qd cepisti proseguere Raymūdus. Deus est realissime infinitus. imense et tutis atqz vigoris. nā summa natura est summe actiua. ergo necario seq̃tur qz sit in eo pductio in finiti. Sed pductio mūdi nō est nisi pductio vnus pūcti respectu infiniti dei. et qz etiā impossibile est qz infinitus in actu possit pducere de nihilo. atqz essent duo. dū p̃trari actu infiniti. necesse est ergo qz deus pducatur rem actu infinitā de sua substantia infinita. Dominicus. Facile ego ista pcessero. nam qm̃ in deo repitur pductio. necesse ē qz in eo sit summa atqz infinita pductio quā nulla possit maior intelligi. Et hec est pductio sue imaginis et sue prolis. Raymūdus. Videmus preterea qz quelibet res creata suā naturaliter et incessanter pducit imaginē. vt pz in speculo. in quo qlibet res obiecta suam imprimat similitudinē. sol quoqz generat radiū et ignis calorē. Si ergo hāc generatō em̃ deus alijs a se tribuit creaturis. multo magis ipse de semetipso suā p̃tinue generabit imaginē sibi omnino simillimā intelligentia et sapientia et potentia et dulcedine et bonitate. Dominicus. Optime reducis. Item de nihilo creat deus res tēporales. que vniūsentiriū et intelligūt. multo magis producet de sua natura se totū sentiriū et intelligūt. multo magis producet de sua natura se totū viuētes intelligentē sapientē sibi p̃tinus p̃formē. et tanq̃ splēdo

B ii

Dialogus primus.

ris radiū de suo lumine procedentem Raymūdus. Possent quidam
 he rationes sufficere. licet in aliquāto robustius incubere. Cū nihil sit
 auius. melius. et amabilius sit summa iocūditate. ne ergo hanc deo
 denegemus. necesse est in eo ponere infinitā iocūditatem. sed summa
 atq; immensa iocūditas nō potest esse sine societate alterius summe sibi
 filis atq; pformis. in qua sit verus amor. vera iocūditas. summa
 suauitas. Dabit ergo deus apud se aliū a se pductū sibi oīno simil-
 limū. in quo sicut in pprio filio delectat. exultat. gratulat. Preterea
 cū naturale sit deo et summe ppriū tribuere atq; largiri. sicut clare
 patet in rerū omnium creatōe. hūc enī quelibet res tū muneris diuini quā-
 tum ipa recipere potuit. Videmus quoq; quod vnaquodque res id quod accepit
 alijs festinet impartiri. Nam corpora celestia diuino influunt in hec
 inferiora. Elementa quoque oīum corporalib; rebus se pmittunt. Arbores
 etiā et herbe rebus sensibilib; suis fructus vltro communicāt. Hinc ostē-
 dit quod summa ingenuitas est aliquid largiri. At quoniam deus est om-
 niū nobilissimus. ideo largiri illi puenit in summo gradu. estq; si-
 bi summe naturale et maxime conueniens. Sed tribuere et esse in deo
 vnū sunt. ideo sicut suū esse est infinitū. sic et sua largitio est infinita
 Et sicut necesse est deū esse. ita et necesse est deū largiri. Hinc sequitur
 oportere deū dare totū quod habet. alioquin nō esset infinitus largitor. Cle-
 rum ne ista largitio sit in deo vacua. necario sequit̃ ut si est infinitus
 aliq; largitor. sit et infinitus acceptor qui totū in se recipiat quod ab
 ter tribuere potest. Erit ergo iste acceptor suo largitori p omnia equalis.
 eque nobilis. eque sublimis. eque pfectus. infinitus. eternus. At quā-
 maior est et pfectior actualis largitio quā potentialis. et intrinseca quā
 extrinseca. et substantialis quā accidentalis. et de ppria natura quā de nihilo
 pducta. ideo necesse est quod ab eterno fuerit in deo ista largitio. et ista
 pductio substantialis. naturalis. et actualis eque nobilis ut est ipse pro-
 ducens Dominicus. Efficacissima hec ratio est. nam largitio quod sit a
 deo ipsis creaturis pene nihil est si ad suā immensam munificentiam cō-
 ferat. Maximū vero. quod deus dare potuit est quod tribuerit totā suam
 substantiā alteri psonae. Et nisi id fecerit cū sit ipse indiuisibilis et sim-
 plicis nature nihil de pprio tribuit. nec dat quod optimū habet. imo to-
 tum sibi retinet. et sic diuincit̃ esse auarissimū et tenacissimū. quod oīno
 longissimū est a tam liberali et munifica natura

De in simplicissima atq; indi-

uisibili unitate summa sit trinitas psonarū Caplin .vij.
Raymūdus. Hijs itaq; pmissis nūc facile erit in vno et simpli-
 ci deo psonarū ostendere trinitatē. Supra monstratū est quod eē-
 deus est infinitus. impartibile. et summe simplex. et ideo nō potest vna

Capitulum septimū

pari dari et altera retineri. sed necesse est verbum concipitur ex integro et
centur. Quoniam ergo deus suus esse alteri largitur totum dat et totum retinet. et sic
persona tribuens et persona recipiens habet idem atque indivisibile esse unam na-
turam. unam numero substantiam. et in nullo differunt nisi quod unus est largiens
alter recipiens. iste habens esse divinum a semetipso. ille ab alio. iste produ-
cens. ille productus. iste generans. ille generatus. Et quoniam largitor non est re-
ceptor nec e converso. ideo in essentia divina invenimus duos reals div-
stinctos. unus generans alter generatus. unus pater alter filius. Do-
minicus. Delirescat nunc sabellius impurus hereticus qui dicit patrem et filium
solo inter se nomine discrepare. nec in re sed in voce sola facere distantiam
posse. et cum qui pater est filius esse. et qui filius pater. Sed progredere quoniam
Raymundus. Quia igitur totum esse divinum tribuit alteri a suo patre. ideo inter patrem et filium
est summa coequalitas. summa substantialitas. summa coeternitas. po-
testas eadem. eademque maiestas. Dominus. En hinc funellissimum. Arius
vehementer elidit. qui dicit filium suo patre minorem. nec genitum esse a patre.
sed ante mundi creationem a deo conditum factumque. Sed assertio tua verissi-
ma est. quod ubi inter patrem et filium est una substantia non potest unus altero prior
esse duratorem. Nam licet unus oriat ab altero. tamen sicut sunt ab eterno. Ex quo
est divine nature est largiri. id est ab eterno fuit ipsa elargiens. et ab eterno
recipiens. sed largiens pater et recipiens filius. Sed apostolorum mihi (quia pos-
sibile est) demonstrari in deo trinitatem. Raymundus. En solus pater
sum. In omni natura intelligibili et spirituali invenitur intellectus et volun-
tas. Intellectus est naturalis. et naturalis operum et ex necessitate. Volun-
tas autem libera est et ideo libere agit. Est ergo duplex in natura spirituali produ-
ctio una necessaria et naturalis qui fit per modum intellectus. alia libera et volun-
taria qui fit per modum voluntatis. Prima productio in deo est naturalis et
necessaria. deus enim intelligendo seipsum et suam essentiam producit necessario
suam imaginem sicut sol radii. et largitur sue imagini. hoc est sue soli totam
suam substantiam. Et quia ista productio est per modum nature. id est vocatur generatio
Et quia fit per modum intellectus. ideo productus vocatur verbum patris. ima-
go et sapientia patris. Quia hoc quod dicitur per se subsistit. id est utriusque persona
nuncupatur. Porro quod a voluntate producit amor est. et quia est una voluntas
patris et filii. id est a patre et filio amor procedit. qui est spiritus sanctus. Habes er-
go in deo tres personas. patrem. et filium. et spiritum sanctum. Dominicus. Habet
fateor. sed spiritus sanctus quoniam in trinitate persona sit paulo quod evidenter
ostende. Raymundus. faciam breviter. diximus supra patrem esse largientem
et filium recipientem. sed ubi est largitor et receptor oportet quod aliud inde procedat
quod scilicet nec sit dare nec recipere videlicet amor qui procedit a datore in recipi-
entem. et a recipientem in datorem. Et sic est ibi amoris processio qui est tertia res et
tertia persona. qui neque pater est neque filius sed aborum spiritus. Hic autem amor

Nota duplici
in natura spūa
li. p. ductione. s.
nature et volū-
tatis

Dyalogus Primus

necessario a patre filioq; pcedit. qz pater nō pōt nō amare suā imagi-
nē suū filiū a se pductū. nec filius nō pōt nō amare patrē q se genuit.
Ista atē pductio sit a duob; simul. qz pater nō est pōr filio. s; ab eter-
no sunt simul. et iō nō pōt pcedit amor a patre in filiū qz filij in pa-
tre. neq; s; due pductōes amoris. qz nō ē nisi vna voluntas patris et
filij a qbo amor iste pcedit. Dominic⁹. Vincēdēter destruit here-
sis moderna grecoz q asserūt a solo patre pcedere spūsanctū. qst et
filius patrē nō amet. a q tanto p se intelligit amari. S; pge q cepi-
sti Raymūdus. Sicut q̄ betres psonēhūt eadē nūcro ecclīā sine
subam. ita sunt inter sep oīa eqles. q̄ppe qbo ē vna diuinitas. eqlis
glā. coeterna maiestas. S; pater generās. filius genit⁹. spūsanct⁹
amboz nexūs. amor aboz. et amboz charitas. Dominic⁹. Egregie
nūc pfulus hinc artius abcedit. q̄ impia voce ausus ē dicere spūritū
sanctū creaturā eē et seruū eē patris et filij. Nā reuera necesse ē q amor
q a patre filioq; pcedit sit infinitus. qz pater amat filiū q̄tum pōt et
ecōuerso. et qz pater pōt in infinitū amare. et filius sibi. igit amor (q est
spūsanct⁹) infinit⁹. oīpōtēs. eternus. oīm rector et dñs. et patri et fi-
lio coeqles. Raymūdus. Vidisti certe in q sublimia animū porre-
ximus. Et opatione em hoīs ad res iferiores triū graduū penes cō-
ueniētā generale repēte in dei pgnitōnē pueniūt. quē nūc scim⁹ et eē
et viuere et sentire et intelligere. quē etiā videm⁹ et in simplici essentia
vni eē et triū in psonis. Nūc supēst vt pparem⁹ hoīem ad res se in-
feriores penes pueniētā magis spēalē. et ex hac pparōe salūd qddaz
mirabile lūmē illūpari nobis. quā et nos ipsos et dei gloriā pēple-
mur. Dominicus. fiat obsecro qd dicis. lites animū accomodo
expertus fructū disputationum nostrarum.

Comparatur homo ad res

inferiores triū graduū penes pueniētā spēalem. ¶ Capl'm. viij.
Raymūdus. Conuenit itaq; hō cū reb; sibi subiectis gñali cōue-
niētā vt sup dixim⁹. qz h; eē cū inaiatis. viuere cū plātis. sen-
tire cū aialib; Nūc paulo spēalius hoīem alijs oferam⁹. Primo pue-
nit cū reb; pmi graduū q tū eē habet et nō viuere. Conuenit em cum
elemētis et corpib; celestib; Nā sicut illa inter se ordinata sūt. nobilio-
ra em et digniora altiori obtinēt locū. et min⁹ digna iferiores. iō em
celū sursum et terra deorsum. et aq̄ peminet terre. aer vero et ignis sicut
his meliores ita et altiores sūt. Ita pariformiter in corpe humano ca-
put (qd ē inter exteriora mēbra nobilissimū) supmū retinet locum. et
mēbra min⁹ digna. vt sūt pedes et tibiē tre ppinqora sūt. Et sic supio-
ra corpa insuūt et regūt ista iferiora. ita caput insuūt et regūt minora
mēbra. Et quēadmodū sol medijs planetaz tribuit lūmē et insuūt

Quo hō cōue-
nit cū reb; pmi
graduū.

Capitulū octauū

vitā, residēz in medio sursum tribuit et deorsum. Ita cor hūanū qd
 oīo mēbus vitā insuit et calor collocat in medio. et sua mēbra di-
 stribuit supius et inferi. Dñic⁹. Preclara p̄cinnisq; p̄cordia. Ray Dñō eē
 mūdus. Cū reb⁹ p̄o secūdi grad⁹ maiori adhuc p̄cordia hō sociat. cū reb⁹ secūdi
 Na sicut granū de q̄ seu arbor seu plāta nascit, materiā augmentūq; gradus.
 recipit a fra vt ide radix. trūc⁹. ramiq; p̄cedāt. ita granū illud de q̄
 hō pullulata sanguie mēstruo in vētre matris augmētū recipit vn̄
 mēbra oīa generēt. Et sic ex vno puo semis grano tot diūsa p̄cedūt
 radix. trūc⁹. cortex. frōdes. folia. fruct⁹. et semina. Ita ex vno modico
 patris tui grano oīa corpis tui iteroraz exterioraz mēbra prodierūt
 Dñicus. Hic euidenter aspicio op⁹ me eē magni dei q̄ h̄ modicum
 granū patris mei in tot diūsa et mirabilia mēbra p̄eraxit. eēz vnū
 atq; eūdē opificē q̄ et arbor corpa distirrit et hoīm Na cū corp⁹ hūa-
 nū formet in matris vtero ipa aut nesciēte aut dormiēte. aut etiā ple-
 riq; nolēte luce clari⁹ apparz q̄ in formatōe hūani corpis īfinita po-
 tētia. sapia et benignitas creatoris penit⁹ opata sit q̄ sup oīa alia cor-
 pora illd nobilē p̄didit. distirrit et organificat Raymū. Jā nō erit Cū reb⁹ tercij
 difficile mōstrare p̄ueniētā cū reb⁹ tercij grad⁹. Na quēadmodum gradus.
 aīalia coitū generat maris et feie. et in vtero matris hor mēbra formāt
 ita et hō p̄ coitū gignit. et in vētre sine patēt⁹ coagulat. format. et aliē
 aīalia caput hnt. oculos aures et. et q̄q; decorat corpis sensib⁹. pa-
 riformit et hō. Illa comedūt. digerūt. egerūt. sic et hō Illi in terrā de
 q̄ sumpta sūt p̄ mortē reuertūt. ita et hō cū puluis sit in puluere reuer-
 tet. Dominic⁹. Nota h̄c p̄ueniētā. audite nunc abs te cupio qd
 inde lume cetera speculari Raymū. Nec p̄ueniētā rez oīm in Lumen qd ex
 ter se ostēdit q̄ vnus atq; idē sit artifex. vnus deus et dñs oīm. vn⁹ p̄ueniētā ista
 ordinator et rector hoīs. aīaliū. plātaz. et elemētoz. Arguit em̄ vnū
 cōsiliū. vnā p̄uidētā. vnā potētā. vnā bonitatē. Nō em̄ eēt tāta rez
 oīm inter se p̄cordia et similitudo si duo eēt opifices. duo moderato-
 res. Cuius ē q̄ dñs q̄ et hoī intellectū p̄tulit. atq; plātaz atq; arborū
 opa moderat. Eadē q̄q; oīm rez materiā vnū mōstrat artificē summe
 potētē. summe sapientē. q̄ de vna eadēq; materia tot innumerabiles
 mirabilesq; rez formas p̄ducere potuit. voluit. sciuit. et fecit. Illud q̄
 q̄ nō medio crite mirādū q̄ de vili infima terrestriq; materia tā no-
 bile hūanū corp⁹ plasmare voluerit qd capax eēt aīe rōnalis et sumi
 artificis imaginis. Si em̄ h̄ tale corpus ex lapidib⁹ p̄ciosis. aut cer-
 te ex aliq̄ celesti materia p̄didisset nō eēt tāta admiratione dignum
 Nūc hō cū ex vili luto illud suscitauerit satis suā potētā et sapiām
 egregius p̄ditor ostendit. Hinc potes etiā intelligere q̄ si te ex tā cor-
 ruptibili massa formare potuit. poterit q̄q; si voluerit multo te sub-
 limius attollere et in statu multo nobilioz subleuare. et corruptib⁹

Dialogus Secundus

le puluerē tuū mortale reddere. Dñicus. Capio lumē. idq; non
pui. vñ r datori luminū z tibi maras habeo grās Raymūdus
Uidiſti itaq; q̄ta cōgnouim⁹ ex pparōe hoīs ad ſua ſeriora penes
cōueniētiā. nūc reliquū ē vt hoīem pferam⁹ ad res ceteras penes dif
ferētiā. z multo āpliora de hoīe z hoīs pditore cōgnosces q̄ hacten⁹
cognouiſti. Uex qz iā prādij hora ē. z fame ylia p̄tibi cūc. vox q̄z
iā a ſermonis p̄tore ſuccūbit. oro vt ſequēte diſputatōez donec ſto/
mach⁹ p̄foret diſferi patiaris Dñic⁹ Patior libēs. ſumpto em̄ ci
bo fortius inſtabim⁹ Nā tritū apud r̄herores puerbiū ē. bñ iſtatas
tibias meli⁹ reſonare ſolere ¶ Finit p̄mus dialogus

Hic cōparatur hō ad res ſe in

feriores penes differentiam generalem ¶ Capitulum nonum.
Raymūdus Roboratis nūc paululū virib⁹ pparē⁹ ſi pla
cet hoīem ad inferiores gradus rez penes drām. z p̄mo
iuxta drām gñalē. ſcdo iuxta drām ſpecialē. z grādia q̄daz
et ſublimia q̄ nōdū vidim⁹ intuebimur. Res em̄ triū infe
rior gradū multū abinuicē ſepant. z in ipſis ſunt diſtincta genera
et ſpēs inter ſe plurimū diſſerētes. Sz hō maxia nobilitate z digni
tate diſtat a ceteris. nō qz aut exiſtit aut uiuit aut ſentit. ſz qz intelli
git. Habet em̄ hō libez arbitriū p̄ quē p̄t cōgnoscere. itelligere diſcer
nere. z velle z nolle. Iſta ingenua dignitate hō p̄minet vniuerſis
ſubiectis z creaturis. q̄ illi ex neceſſitate. hō at̄ ex intelli
bili z libera volūtate. Ille ſuas opatōes nō mutauit. q̄ ap̄at z
intelligit z diſigit Dominic⁹ Patet āpliffima diſſerētia. ſz q̄s ide
naſcit fructus Raymūdus. Magn⁹ certe atq; ſublimis. Nā cuz
hō hz intellectū p̄t itelligere ſb̄a. ſermones. ſentētiās. p̄t diſcerne
re qd̄ vez qd̄ fallūz. p̄t etiā qd̄ vez z bonū ē eligere. qd̄ at̄ fallūz ē re
probare. Potēſt p̄trea ſe reb⁹ q̄ ſub ſe ſunt pparare. z ſe multo no
bilioz cōgnoscere. Potēſt etiā de vna cōgnitione ad aliā z de minore
ad maiore p̄ſcendere. p̄t q̄z itelligere ſe intellectum nō a ſe ſz a ſuo
opifice recepiſſe. Uex qz creatura nō p̄t aſcendere vltra ſuū creatorēz
ideo hō ſuo intellectu z cogitatu neq; p̄t deū trāſcendere. a q̄ accepit
et viuere z itelligere z deſiderare. Dñic⁹ ſeq̄tur qz nō p̄t hō p̄ſtātius
aliqd̄ aut melius vel cogitare vel deſiderare ſuo maximo z optimo
creatorē. Alioquin maior erit hō cogitādo q̄ deus exiſtendo. eſſetq;
aliqd̄ maius in creatura q̄ in creatorē qd̄ impiū eſt dicere Domi
nicus. Vere impiū. nūq; em̄ creator h̄ ſue tribueret creature vt poſ
ſet aliqd̄ ſemelius. ſe dignius aut itelligere aut cupere. qz z h̄ natu
re repugnat z imbecillē z impotentē atq; ignobilē argueret creatorē
Si em̄ poſſet hō aliqd̄ meli⁹ eſtimare aut cupere q̄ ſu⁹ ē p̄ditore tunc

Nota fructus
hui⁹ diſſerētie.

Capitulum decimū

certe nō esset nec optimus nec maxim⁹ deus. Ulex qz z hūana cogi-
tatio z affectio p̄t ascēdere in infinitū. iō q̄ hāc capacitātē hōi tribu-
it deus nec ēē vt sit z tpe infinit⁹. Raymūdus. Optime p̄fiteris.
ex intellectu ḡ z cogitatu hūano euidenter oia approbam⁹ de deo q̄ il-
li p̄nt cū lumina veritate z veneratōne tribui z ascribi. Capisce igit̄
Deus ē q̄ nihil maius cogitari p̄t. Vel deus est qd̄ oim̄ maximū co-
gitari p̄t. Dñicus. Lapis regulā. mirabile iocundūqz lumē z qd̄
nos vehemēter inflāmet ex hac regula hausuri sum⁹. Cū em̄ deus est
q̄cqd̄ maximū hō cogitare p̄t. ḡ necario deus ē p̄fectissimus. optim⁹
dignissim⁹. nobilissim⁹. altissim⁹. oipotētissim⁹ z prudētissim⁹. Nec
em̄ hō de deo maximo cogitare p̄t z illi cū summa veritate attribuire

Practica huius regule ad pro-

bandū omnia p̄fectissima de deo

¶ Capitulum Decimū

Raymūdus. Propinquus hāc regulā explanem⁹. Cū igit̄ deus
est optimū z p̄fētissimū qd̄ hō cogitare p̄t. ideo necario deus
est oē illud qd̄ melius ē eē q̄ nō ēē. Hinc p̄gnoscam⁹ qz deus non p̄t
cogitari nō ēē. s̄z h̄z p̄fectissimū ēē. Et qz hō p̄t cogitare qz deus ē suū
esse nec acceperit eē ab alio. nec a nihilo nec a seipso. igit̄ deus ē suū ēē
Hō p̄t cogitare deū ēē eternū. inēfuz. infinitū. iō necario deus ē eter-
nus. inēfuz. infinitus. als deus ēēt hūana cogitatōne minor. qd̄ ne-
fas ē dicere. Hō p̄t cogitare deū ēē summa eēntiā p se subsistere nul-
lius egentē ope. oia qz nihilo create. oia moderatē. igit̄ talis ē deus.
Hō p̄t cogitare deū nō solū iustū ēē aut veracē. aut vinētē. aut beatū
aut bonū. s̄z eē ipam iusticiā. veritatē. vitā. beatitudinē. z bonitatem.
Talis igit̄ ē deus. Hō p̄t cogitare simplicē ēē deū. incopositū. insolū-
bilē. Hē em̄ magis p̄gnit diuine nature q̄z putare eū p̄positū esse aut
in p̄tes diuisibilē. Est ḡ deus simplicis nature z insolubilis. atqz iō
in corruptibilis. Hō p̄t deū cogitare incircūscriptū. nec loco cōtineri.
nec tpe. Hē em̄ ē p̄stantissimū. in nullo ḡ loco vel tpe coartat⁹ deus. sed
est simul z semel in omni loco z tpe. nec inclusus nec exclusus Hō p̄t
cogitare deū posse plura in infinitū z facere z p̄gnosce q̄z possit mea
creata capere. ḡ sic est vt hō cogitauit. alioqn̄ deus nō ēēt id̄ maxim⁹
qd̄ hō cogitare p̄t. Dominicus. Cū maxima te audio voluptate.
Hinc luce clarius intueor p̄ humanā cogitationem infinitas posse
deo tribui dignissimas p̄prietates. Q̄ videlicet deus est in infinitatē
bonus. pius. benign⁹. fortis. iocūdus. beatus. benefic⁹. honorabilis.
gloriosus. Et qz hec oia in tāta habeat p̄fectionē q̄ nō p̄t altera p̄fē-
tior estimari. Et qz hō cogitat deū iustū z bonū. iō tribuit illi odiū z
ois p̄cti ois malicie z neq̄cie Hinc seq̄t qz de⁹ odit in infinitū oē viciū

Dyalogus Secundus

inprobie, luxurie, oēm tollū, fraude, simulationē. Ecōtra, qz summe bo-
nus est, iō hō estimat cū in inunūz diligere oēm vtutē, charitatez,
mūdiiciā, humilitatē, timorē, obediētiā, verēcūdiā. Uex tu qso vltra
pgredere. Raymūdus. Nō p̄terea p̄t cogitare in deo ēē infinitam
p̄ductionē, nec debere ēē sterile ēū q̄ tāā rebo creatis attulit fecū dita-
tē. Habet ḡ deus filiū quē naturālī p̄ducit p̄ intellectū, hz z sp̄m san-
ctū quē libere a se p̄cedere facit p̄ arbitriū. Certe nūc vidisti q̄ subli-
mia z summe dignissima de suo factore hūana cogitatio cōcludere
p̄t z sibi in veritate tribuere. Nō nisi fecerit, puerus est hō, ipius.
sup̄b, z sui p̄ditoris acerim⁹ inimic⁹. Domine⁹. Uex dicis, sz ro-
go te, nūq̄d iō istas dignitates deus hz qz hūana cogitatio eas esti-
mat cū habere. Nūq̄d mea cogitatio diuitē deū facit vt inops atqz
egen⁹ sit cū eas illi nolim tribuere. Raymūdus. Impiū ē ita cre-
dere. Deus em̄ q̄ ab eterno oīm bonoz pulcrozqz diuissim⁹ possessor
fuit, nihil a sua p̄t recipere creatura. Sz nos q̄ ceci z ignorātes sum⁹
nō possum⁹ p̄ma frōre mētis obtutū in dei lumē insigere, sz a nostro
qd̄ in nobis ē lumīe illud nitimur estimare. Nā qz hō cū sit imago
dei p̄t in infinitū ascendere cogitādo, optādo, volēdo, iō oīno dignif-
simū arbitramur vt hoīs creator vniū gradū supra hoīm ascendat.
habeatqz veraciter existēdo q̄cqd̄ illi hō tribuit cogitādo, ne sit de hu-
mana cogitatione aut minor aut exterior. Domine⁹, fecisti satis
questimabile mee

Quo per secūda operationez

Intellectus hō omnia affirmat vel negat q̄ sunt homini necessaria in
quantum homo est

¶ Capitulū vndecimū.

Raymūdus. Dixim⁹ sup̄ tres ēē opatōes itellect⁹. Prima ē in-
telligere s̄ba sensumqz s̄boz, p̄ hāc hō multū differt a brutis
vt iā patuit. Secūda opatō ē discutere qd̄ vez qd̄ fallūz, qd̄ bonū qd̄
malū, p̄ hāc multo aplīa bestijs distat. Tercia opatō ē qd̄ vez qd̄
bonū ē prudēter eligere, z asp̄nari acie qd̄ malū ē. Et p̄ hāc a brutis
hō lōgissime sepat vt in subdit⁹ patebit. Per secūdam ḡ opatōez itel-
lect⁹ discernit hō iter vez z fallūz, z p̄ terciā opatōez eligit ex his qd̄
sibi vtile iudicat, honestū z necariū. Ad h̄ em̄ p̄tulit hōi intellectus
de optim⁹ vt illo vtat in bonū suū z applicet ad suā vtilitatē z salu-
tarē necessitatē. Dñic⁹. Equē assenior ego. Debet em̄ hō imitari ce-
teras se inferiorē creaturas, q̄ sui p̄ditoris mīera sibi p̄p̄is applicāt i
sui p̄seruatōem z i suā necessitatē. Res em̄ p̄mi grad⁹ ad h̄ laborant vt
id p̄maneāt qd̄ sūt. Res secūdi z terciū grad⁹ vt sp̄ viuāt z sentiāt, est nō
in idiuinduo salte in specie. Debet ḡ etiā hō suū sic dirigere itellectū et
volūtatē vt ide p̄modū bonū, gaudiū, spem, p̄solatōez z pacē p̄sequē-

Capitulu undecimu

Decido pōdū m̄ intelligi. d. quorsuz me peractur? sio Raymūdus
 eto sup̄ p̄u proius z luanissimū lumen. qd̄ oēs animi tui medul
 las vehemēter afficiat. Cū em̄ hō (vt asseris) tenet se iure nature affi
 mare z credere z p se eā p̄re recipe q̄ illū educat ad maiore pfectōem
 dignitatē. z necariā salutē. z m̄ id fecerit abutit suo intellectu in suā
 p̄uiciē. in dānū z oimodā desperationē suā Cū igit tu hō sis z habeas
 intellectū quē tā edoce es i tuā pfectionē dirigere q̄o nūc abs reali
 es vere lucis articulos. tu q̄o caute p̄p̄eris quō mihi vere m̄deas
 Quid dicis. credis ne deū eē. Dñic⁹. Credo vtiqz. tu em̄ docuisti
 me id credere debere qd̄ hōi maxie p̄modū z salutifer⁹ ē. Dū igit credo
 deū eē q̄ ē infinitū bonū maximū mihi gaudiū pario. sp̄m. solatōez
 fiduciā. Iā idē intellect⁹ me nobilitat. dignificat. augmētatur. z p̄ti
 cept⁹ efficit ei⁹ (in quē credit) excellēte z glē Raymūdus. Optime
 m̄disti. Credis ne deū vnū eē an plures deos Dñic⁹. Ut mihi bonū
 veli tū ē vn⁹. Si em̄ plures eēnt dī. eēnt p̄lea volūtates. z sic q̄l
 br̄ vellet hōiem in suā redigere seruitutē. qd̄ eēt hōi p̄uiciōsuz. mo
 lestissimū. afflictissimū. Unus ē ḡoens. Raymūdus. Potes ne
 credere deū habere filiū Dominicus. Vtiqz possum. Jā arguo deū
 fecundū. cōicatinū. beneficiū. z id ē hōi maxime iocūdū z fructiferuz
 q̄ habeat deū cōicabilē. liberalē Raymūdus. Credis deū summe
 potentē. summe sapientē. summe benignū Dominicus. Certe sum
 me necessariū ē hōi talē habere deū cuius potētia. p̄ceet. cuius sapiē
 tia gubernet. cuius bonitate p̄moueāt. Libet igit talē intelligo esse
 deū Raymūdus. In bonū tuū tuo vteris intellectu. Credis etiā
 deū celū. terrā. maria. z cūcta q̄ in eis sunt de nihilo formasse Do
 minicus. Immo z hōiem ipm̄ libētius credo ex nihilo q̄ ex aliquo
 creatū. Hinc mihi orit⁹ p̄fidētia z securitas maior. certus em̄ sum vt
 q̄ me potuit ex nihilo creare. poterit etiā post mortē resuscitare. z in
 maiore gloriā attollere Raymūdus. Credis deū p̄ hōie hominē
 factū. Dominicus. Innumerabiles olū fuerunt z adhuc sunt q̄
 hoc nō credūt. ego aut libet id credo. q̄ humane nature maxima ē
 dignitas attributa. Etq̄ em̄ humanitas ē deitatis vnita. summa p̄fe
 ctio. summa dignitas. summa exaltatio ē inde hōi collata. Idcirco
 hostes s̄ humane nature q̄ deū nolūt credere incarnatū. credo etiā
 deū hōiem de sp̄sctō p̄ceptū z de ite gerima z optima h̄gie natus
 Hoc mō em̄ hūana natura multo āpl⁹ nobilitat⁹ z attollit Ray
 Magnifice. qd̄ dic⁹ de mortuoz resurrectōe Dñic⁹. Credo mortu
 os suscitādos Hoc ē pacto hō reddīt immortal. incorruptibil. z p̄stie
 tuit eū dū h̄ vinit i maxio gaudiū. i āplissima solatōe z sp̄. dū vi
 det qnō vn⁹ ē iterit hōim z iūmētoz Ray. Credis ḡ aiām homis
 immortalē Dñic⁹. Credo vtiqz. hic em̄ nascit⁹ ingens exaltatio

Qd̄ hō tenet r
 vti suo intell
 tu ad suā vti
 tatē et salutem

Dialogus Secundus

et spei magnitudo. Qui autem dicit aliam esse mortalem bestie sunt et rationis lumine privati quod putant hominem nihil habere immenso amplius. Raymūdus. Est ne futurum velle iudicium Dominice? Credo futurum in quo omnes homines recipiant opera suorum eternam mercedem. ut quod bona fecerunt vadeant in vitam eternam. hinc animas iusti quod bono mala egerunt mergantur in ignem eternum. hinc terram reprobi. Qui ponit scelestam ipunitatem. quod tollit ultorem operum malorum hominem precipitem reddit in omnem nequiciam et brutis animantibus periorum constituit dum non nisi carnalia et lubrica sine freno timoris psectat Raymūdus. Hinc clarissime prophetis fidei xpianorum in quibus hi omnes articuli quos nunc tetigimus coniuncti in bonum hominis constituta esse. et prius illi gaudium cumulare et futurum. Nam hec fides humanam naturam cōplet. exaltat. dignificat. Igitur quod hac fidem affirmat nullo modo argui debet aut obiurgari. neque a deo neque ab homine neque ab angelo. quod id credit quod est deo optimo presentem et humane nature salutiferum plenitudo Qui vero non credit errat incedit. et deius. eccē. miser. ipius. scelestus. et eterne morti iam primum Dominice? Non me capio per gaudium dum animaduerto me ex tua directio atque industria in mirabilem sciam primo ueri. Obsecro te igitur ut ad reliqua quod dicitur es me ocius intrinsecas

De cōparatione hominis ad res

inferiores penes libere arbitrium. per quod oritur de homine et operibus eius. et de deo vera cognitio

¶ Capitulum duodecimum

Raymūdus. Faciam quod petaris. quod te intem? respice. nam stupida videbis. Tercia operatio intellectus (si meministi) est. quod vix quod bonum est eligere atque sectari. aspernari autem et fugere quod malum est. Hoc pertinet ad libere arbitrium hominis per quod summopere distat a bestiis. Bestie enim et quod infra hominem sunt omnia operantur opera sua ex necessitate nature. ex ipse nec intelligunt se agere. nec domini sunt operationum suarum. Non autem propter libertatem arbitrii sponte et libere agit. et est opera suorum dominus. quod cum vult et quod vult agit. cum non vult dimittit. Hinc sequitur quod operatio hominis de sua natura ingenita et nobilis est valde et admodum dignissima. Homines enim opera sua sunt. et illi veraciter imputant. et inde accipiunt laudem. honorem. meritum et premium si bona sunt et bene fiunt. vel vituperium. ignominiam. demeritum et tormentum si mala sunt et male fiunt. Ad omne opus hominis sequitur vel meritum vel demeritum. eo quod opus eius est vel bonum vel malum. Si bonum. habet meritum. si malum. habet demeritum. Sed post meritum sequitur premium. post demeritum sequitur tormentum. Ex quo enim homo operatur cum libertate cum ratione. cum voluntate. quod res se inferiores non faciunt. id opera sua illi honorant. ornant. nobilitant. vel infamant. maculant. degenerant faciunt. Uidem? quippe ad oculum quod omnes res triui primorum graduum operantur opera sua ad honorem sui aditoris et ad utilitatem hominis in summa quod pualiter bonitate et perfectione. At quoniam

Capitulum

XII

hō est p̄vniuersi dignissima. iō summope tenet bene ⁊ laudabiliter opari. alio q̄n iō ip̄e destruit ordinē creaturaz. ⁊ ledit ac destruit se metip̄m. ⁊ dulce p̄turbat armoniā ⁊ p̄sonatiā vniuersi Domini/ cus Vera sunt oīa q̄ tū loq̄ris. s̄ expecto quorūsim hēc p̄perent.

Raymūdus Nūc aiaduertes Quia igit ad opa hoīs sequit meri/ tū vel demeritū. eo q̄ s̄ bona vl' mala. ideo post me itū debet homini summa gl'ia. post demeritū amarissima pena Uez qz hō nō p̄t mune rare se metip̄m vel punire. iō necario sequit q̄ sit aliq̄s supra hoīam q̄ possit illū punire ⁊ affligere si deliqr̄it. vel si recte egerit coronare. Alio q̄n opa hoīs p̄pter quē oīa alia operant frustra essent ⁊ inania. essetqz hō ipse extra ordinē vniuersi. qd̄ absurdissimū ē dicere Do/ minicus. Plane absurdissimū Nā videm⁹ q̄ rebo visibilib⁹ respon det oculus. rebo audibilib⁹ auris. tāgibilib⁹ tactus. intelligibilib⁹ in tellect⁹ Multo magis igit rebo p̄miabilib⁹ (vt sunt hūana opa) re/ spōdet p̄miator aliquis ⁊ equissimus iudex q̄ possit punire nequiciā et iusticiā premiare Raymūdus. Ecce iam tu ip̄e intelligis q̄ ex li bero arbitrio hominis necesse sit esse aliq̄e supra hoīem q̄ possit ip̄i iuxta quod meruit restituere Deus igit est supra hominē hominis p̄miator. Preterea qui male agit habet culpā. sed vbi est culpa. illic alicui cōmittit̄ iniuria Qui ergo ligatus est in culpa. est etiā obliga tus propter offensam in pena. Et tot fiunt obligationes quot ho/ mo multiplicat offensiones. Relinquit ergo q̄ ē aliq̄s supra homi nem cui p̄pter culpam hō manet astrictus. Preterea cū offensa seu culpa nō possit remitti nisi p̄ veniā aut penaz solutōem. ⁊ qz hō non p̄t sibi p̄p̄i dare veniā. nec sibi p̄p̄i soluere qd̄ committit. clarissime li quer deū supra hoīam esse q̄ possit rogati culpā donare. vel obstina to penā infligere Dominicus. Satis tā doceor ex libero arbitrio hominis oportere p̄cludere deū esse Ideo optinū est argumentum. homo p̄t peccare ergo deus ē punitor. homo p̄t que iusta sunt opari ergo deus p̄miator est

Hic pbat q̄ de us q̄ ē s̄ hoīem p̄miator ē op̄ez hūanor h̄i ar guit libez arbi

Deus p̄miator aut p̄ni

tor ē infinite sapientie. potētie. iusticie. ⁊ misericordie. ⁊ vnus est tm̄ p̄miator ac vltor deus

¶ Capitulum. xiiij.

Raymūdus Agnouisti igit ex libero arbitrio hoīs deum esse. P̄agnosce nūc hūc ip̄m deū ex eodē arbitrio esse infinite sapientie potētie. iusticie Dominicus. Quō est infinite sapientie Raymū dus Deus cū sit aut seuerus vltor aut equus munerator humanor op̄ez. iō necesse q̄ oīm actōes mortalīū ab ip̄o examinent. discutiunt. ⁊ statim iustissima appēdant Uez qz opa hoīm fm̄ maius ⁊ min⁹ merent aut p̄miū aut tozmētū. iō egēt maiori vel minori discutione ⁊

Deus offen dit infinite sa pientie ex li. ar.

L i.

Dialogus Secundus

cognitōe Ideo necesse ē q̄ iudex iste videat. cognoscat. ⁊ ad vnguē dī
 scernat oīm opa hoīm. ⁊ iustissima eq̄tatis libra ea pōderet ⁊ iudi-
 cet. Habetat ḡ necesse est plenissima cognitōem nō solū op̄z hoīm. s; ⁊
 cogitationū. desiderioꝝ int̄tionū. ⁊ nihil illū lateat q̄d dicto. q̄d si-
 gno. q̄d cachinno. q̄d oculo. q̄d nutu. q̄d plausu. q̄d deniq; minutis-
 simo cogitatu nullum sit. Nisi em̄ p̄fundissimo intuitu dē oīa scru-
 tare nō posset verā in iudicio p̄ferre sententiā. Nihil ḡ d; negligere.
 nihil parui facere. nihil dissimulare. nihil in obliuione mittere. S; ⁊
 cogita nūc rogo q̄tū esset cognoscere ⁊ meminisse oēs volūtates. af-
 fectiones. int̄tōes. sermones. ⁊ actōes vni? tū hoīa die sue discre-
 tionis vsq; in diē mortis sue Si vni? multo ampli? duoz. triū. q̄-
 tuor. centū ⁊ mille millū. imo pene hoīm infinitoz. Quis q̄o non
 stupeat nūc ad immēsam dei sapiētiā. q̄ tot hoīm ⁊ q̄ fuerūt ⁊ q̄ sunt.
 et q̄ post futuri sūt desideria. vba. atq; opa vno circūspectōis oculo
 cognoscat. memorat. decernit. Dñicus. O terribilē maiestatis oculo
 multo lucidiorē sup̄ solē circūspiciētē oēs vias hoīm. Nūc ex libe-
 ro hoīs arbitrio clare arguit deus iudex sapiētissim⁹. prudētissimus
 infallibilis. p̄fundissime circūspectōis ⁊ agnitōis. At nūc ostēde ob-
 scuro q̄uo libez arbitriū hoīs arguit deū infinite potētie. Raymū-
 dus. frustra esset deū oīa hoīm opa cognoscere nisi etiā ea posset et
 p̄miare ⁊ debite punire. At qm̄ is q̄ vel honorat vel cōtēnit ab hoīe
 opante ē infinite maiestatis. iō ip̄a opa q̄ etiā sunt pene infinita req̄-
 rūt vel infinitā coronā vel immēsam miserā. S; nullus p̄t in imē-
 sum ascligere vel p̄miare nisi q̄ fuerit infinit⁹. Et q; id dē efficaciter
 p̄t. iō solus sicut nouit hoīm facta discutere. ita nouit ⁊ munerare.

*Ostēdit dē in-
 finite potētie ex
 libeo arbitrio*

*Ostēdit sum-
 me iusticie*

*Ostēdit dē de
 mētissim⁹ ex li-
 br. ⁊ vni? tū in
 dē.*

Dñicus. Intellego summā potētā. Raymūsus. Intellege etiā
 ex libero arbitrio summā dei iusticiā. Nihil p̄desset deū opa hoīm ⁊
 cognoscere ⁊ p̄miare posse nisi etiā habeat ⁊ velle. Habetat igit̄ necesse ē
 optimā volūtate ⁊ rectissimā iusticiā tribuere vnicuiq; fm̄ opa sua.
 Nō erit ḡ acceptor. p̄sonaz. sed parū eque iudicabit ⁊ magnū. nec
 cōtēnet p̄sonā paupis. nec honorabit vultū potētis. Est em̄ iusticia
 dei inflexibilis. inuariabilis. incōuertibilis. imutabilis. alioqn̄ ordo
 pulcherrimus vniuersi deperiret. q̄d nullaten⁹ fieri p̄t. Vincetiā satis
 aīaduertis deū q̄q; esse benignissimū q̄ innumeris hoīm scelerib; q̄-
 tidie offensus nō se vlciscit. nō indignat. s; penitentiā p̄tolis. iudiciū
 suspēdit. minas remittit. Intellegis quoq; nō nisi vni? oportere esse
 p̄miatoꝝ aut vindicē. Nā cū libez arbitriū est in oīo hoīb; vni? na-
 ture. q̄d est radix ⁊ origo retributōis aut meriti aut demeriti. iō vni?
 tū iudicē req̄rit q̄ illud possit discutere. ⁊ prout meruit munere.
 Dominicus. Nō mediocriter ex hoīs arbitrio illuminatus in dei
 cognitionē app̄ime profeci.

Capitulum

XIII

Sicut ex natura liberi arbitrii

cognoscit qd de deo sentiendū sit. ita et p libez arbitriū cognosci pnt
que hominis sunt

¶ Capitulu. xiiij.

Raymūdus Sicut agnouisti ex natura liberi ar. qd de deo sen
tire debeat. ita nūc qd de hijs q circa hoīem gerunt debes agno
scere Quinqz em p ordinē breuiter ponem⁹ q ex natura liberi arbitri
trij hoīem scire oporteat Prīmū q remuneratio q fit hoī a summo
iudice ppter opa liberi ar. ē spūalis et eterna. nō corpālis aut tpālis.
Nā libez arbitriū ppter qd hō dī hō est spūale. inuisibile et intelle
ctuale Et qz in libero ar. subiecta ē oīs culpa hoīs vel meritū. iō pnci
palis remuneratio hoīs est inuisibilis et spūalis vt remuneratio ra
dici respōdeat et origini. Dominicus Satis assentior. nā corpālia
quātūlibet sunt pstantia non sunt tñ digna liberi arbitrii opa munere.
Plus dico. tota corpālis machina mūdi nō p̄t ex equo p̄mire mi
nimū opus volūtatis hūane. Adeo em nobilis res ē libez ar. vt so
lo eterno p̄mio cōpēset Raymūdus. Hinc optie intelligis q p̄ci
piū hoīs bonū vel malū ē remuneratio volūtatis et intellectus Dēs
igit̄ thesauri et diuitie hoīs in q̄tū hō est s̄z inuisibilis et spūalis Et
regnū eius qd p̄stolat est intellectuale. eternū. insolubile. Nā qm
libez ar. nō est vel locale vel tpale. iō bonū hoīs nec loco clauditur
nec tpe mēsurat. Nō ergo bonū hoīs est cōe cū bestijs. qd Epycu
rū summu bonū in voluptate posuit videt astruere Scdm q natu
ra liberi ar. elucet est quā legē hō approbare debet atqz sectari. et qz
asp̄nari atqz cōtemnere Ex quo em remuneratio liberi arbitrii nō est
corpālis s̄z spūalis vt iā patuit. hinc sequit̄ q ille leges et secte q fina
lem hoīs beatitudinē in rebo corporeis et sensibilibz p̄stituit falsē sint
et deceptorie. caduce. futiles. miserabiles Dominicus. Hinc verissi
meliquet impostor nequissim⁹ machumetus qz vanissimā suo po
pulo legē p̄diderit. cuius p̄missa corpālia sunt et visibilia bona Pro
mitit em paradysū terrestrē. epulas pingues. vina salerna. sericas
vestes. feminas molles Raymūdus Merito hic hoīm deceptor
in apocalypsi bestia nūcupat. qui et bestialiter vixit et sua p̄missa cōia
cū p̄cudibz instituit Porro lex xpī iesu q dei visionē in p̄mio p̄mit
tit hec sanctissima est. verissima et saluberrima. cuius institutor ver⁹
fuisse dinoscit sc̄tus. p̄fectus. verā hoīs beatitudinē et intelligēs et re
quirens. Tertiū qd ex natura liberi arbitrii cognosci p̄t est mora pe
naz aut p̄mior. Nam qz totum bonū aut malū hoīs ē habere vel
culpā vel meritū. vñ pena sequit̄ aut corona. ideo q̄to homo plura
habuerit merita tanto maiora habebit et premia. Non debet igitur
statim dum bonum aliqd opus fecerit finali retributōne munrari

Dyalogus Secundus

qz tūc amplius mereri nō posset. sed debet expectari donec merita oīa
 psumant & vnū pro oībꝝ recipere premiū. Rursum. dum hō pmissit
 mortale cul pā nō debet repēte finali aduersione puniri. alio esset to-
 taliter p̄dennatus & p̄ditus. nec posset amplius ad grām reparari.
 Tūc qz hō ppter libez ar. ē pueribilis de malo in bonū & p̄t culpā
 hūiliter recognoscere & p penitudinē reuocare. iō expectādus ē anve-
 lit ab errore ad iusticiā reuerti. Dominiē. Hāc expectatōem (vt ar-
 bitror) requirit natura liberi ar. nō qdē ex suo merito cū vindictā me-
 ruerit. s; sicut disti qz pueribilis est. & in melius pmutari p̄t Et iō
 iudex humanorū opz clemēs debet esse & lōganimis. & nō statim p̄li-
 lire in vindictā. qz melius ē hoīem saluare q̄ p̄dere. Raymūdus
 Quarto agnosce ex libero ar. duas ēē ciuitates lōgissime inter se di-
 stātes Licet em libez ar. sit in cūctis mortalibꝝ eiusdē nature. tū qz tē-
 dit p duas vias sibi mutuo valde p̄rias. vna ē via culpe & demeriti.
 alia via p̄tutis & meriti. & qz iste vie ducūt ambulātes in eis ad p̄ri-
 as māsiones. idcirco duas necesse est ponere ciuitates. in q̄bꝝ p̄ri inter
 se ppli lōgissime ab inuicē p̄petuo separent. vt sicut inter se voluntate
 & merito maxie discordāt. & tali discordia qua nulla p̄t ēē maior. ita
 etiā remotissime ab inuicē separent separatōe qua nulla p̄t ēē lōginq̄-
 or. Ideo deus q̄ munerator ē actūū humanorū hos duos pplōs ita
 discernit vt vnū eleuet supra oēs celos. altez deprimat in abyssos Et
 qz centrum terre que ciuitas futura est reproborū. & circūferentia vlti-
 mi celi que ciuitas est hoīū iustorū. extrema inter se distantia separā-
 tur. cōgnet iuxta naturā veriusq; populi hec habitacula dispenant.
 Sunt igit hec due ciuitates p̄petue. insolubiles. inuariabiles. inex-
 pugnabiles Quaz vna est opulentissima. quietissima. iocūdissima
 lucidissima. pulcerrima. vez & totum hominis bonū in se retinēs at/
 qz cōplectens. in qua repaūant innūerabiles iusti. & sedēt in pulcri-
 tudie pacis & in rege opulēta Altera p̄o ciuitas q̄ malorū gentē reti-
 net. dēfissimis tenebris horret. inopie. ignominie. calamitatꝝ & extre-
 me miserie plena. oē malū hoīs cumulatissima fertilitate p̄plectēs.

Dūcās. Dīuersitas voluntatū & opz quā in hoībꝝ expimur has
 p̄trarias ciuitates manifeste p̄stituit Sz ve illis & septies ve q̄bꝝ p/
 pter ipiā neq̄cie culpā sinistra hec & tenebrosa ciuitas sorte obuenerit
 Raymundus Dūc itā q̄ntum qd̄ dicere decreui facile intelliges.
 qz videlicet libez arbitriū est imortale Et q̄ in libero arbitrio subiectat
 vel p̄tus vel viciū. & oē libez arbitriū est vel p̄tiosum vel viciosum
 Sz p̄tus nō expellit nisi p suū p̄trariū qd̄ est viciū. nec viciū ejici p̄t
 nisi succedere p̄tute. At qm̄ post mortē viciū qd̄ hic nō expellit p̄pe-
 tuo manet. nō em̄ pena viciū destruit s; p̄sumat & p̄ficat. iō manere
 vicio manet & libez arbitriū in quo est viciū. sed si culpa & etiā culps

Capitulum XV

pena est pennis post mortē. ergo ⁊ liber arbitriū est pen-
lubile. Dominie? Et aīa q̄q̄ in q̄ ipm ꝑtinet arbitriū
manet ⁊ insolubilis. Satis iā p̄ libez arbitriū tua indult
natus sum. nūc ad reliq̄ q̄ insinuanda sunt ocius accede

Quō hō differt a rebus se in

oribz penes cognoscere se habere. hec ē specialior differentia

¶ Capitulu. xv.

Raymundus. Dixim⁹ supra quō hō differt a rebo triū g-
in generali. nūc speciali⁹ drām hoīs a ceteris assignem⁹
fert q̄dē hō ab alijs rebo. qz aliqd hz qd nō hnt cetere. sz maxim⁹
fert. qz ⁊ hz ⁊ se habere cognoscit. Hoc postremum nullis rebo
rioribz ē cōe. Habet em̄ res triū graduū ⁊ mirā pulcritudinē. btu
vilitatē. varietatē. sz hec cū habeat nō se cognoscūt habere. Sol⁹
hō id qd hz intelligit ⁊ a q̄ hz. Intelligit etiā qd cetere res hnt ⁊ a
recepērūt qd hnt. Tu q̄so diligēter aduerte. ⁊ ex hac dñā stupend⁹
cognosces. Dominicus. Si centū mihi aures adessent oēs tui
sermonibz adiuuere. Nō solū em̄ mihi ingeniū illuminas. sz ⁊ a
ctū acriter inflāmas. Raymūdus. Istud meli⁹ postremo fateberi
Nūc do p̄ hac dñā q̄ttuor gradus ꝑsidera. Primus. hō cognoscit
se habere qd hz ⁊ etiā qd cetere res hnt. Scds. hō cognoscit nō a
ipso habere qd hz. ⁊ ceteras res scit nō ab ipso nec a seipsis accepi
qd hnt. sz ab alio supiore. Terc⁹. hō ꝑt q̄rere. inuenire. ⁊ cognos
re illū a q̄ ⁊ ipe ⁊ cetere res acceperūt qd hnt. Quar⁹. hō ꝑt illū i
re. cōplecti. regatari. ⁊ ꝑpetuo inherere illi ⁊ cōmorari cū eo in se
bili dilectōe. Ecce his quattuor ꝑuilegijs differt hō a ceteris se in
rioribz creaturis. Dominie? Capio qd dicis. sz quorsum ꝑpe
nō video. Raymūdus. Nō videbis Cū em̄ solus hō cognos
se habere qd hz. ⁊ a q̄ hz. ⁊ qd cetere res hnt. ⁊ ꝑpter qd hnt. hinc i
suā cognoscit dignitatē. intelligit quāti eū suus ꝑditor estimarit. q
eū ꝑre ceteris nobilē ⁊ capace rōnis ꝑdidit. ceterisqz oibz q̄si ꝑncipe
antūlit ⁊ cuncta suis ꝑdibz substravit. Nec hō cognoscēs si grat⁹
gaudet. tripudiat. gloriat⁹. ⁊ factores suū diligit. venerat⁹. honorat ꝑ
his q̄ accepit ⁊ q̄ res cetere ꝑ ipso acceperūt. Dominie? Quantū
intelligo tu cupis ostēdere hoīem obligari deo. ⁊ ꝑ his q̄ accepit in
semetipso. ⁊ ꝑ rez cōmodo creataz. Raymundus. Plane id cupi
Nō em̄ dz hō nec stolid⁹ nec ingratus ē oīm ꝑditori. sz imēlas
re grās ꝑ innumeris bñficijs q̄ in se ⁊ in subiecta sibi creatura
pit. Nā ex q̄ deus soli dedit hoī cognoscere qd in se. qd in alijs.
inde obligat eū gratū debere eē ⁊ ꝑ suis bonis ⁊ ꝑ alienis. Pres
cū tā bona q̄ in cetera creatura sunt magis hoī necessaria aut cō

L. ii

Dialogus Secundus

¶ sibi. Nā si voles diligēter inspicere. deus oēs res inferiores
per seipās s; ppter hoīem istituī. Cōdita em̄ sunt oīa. v. ppter
necessitatē. vel vtilitatē. vel solaciū. vel doctrinā. vel gaudiū.
nūc q; sunt oīa ppter hoīem. iō oīa solus accepit hō. z cūcta fa-
t vñ corpus cū hoīe z vñ regnū. cuius z ipe caput z rex est.
ac tenet solus suo largitori grās agere. obseq. inherere. dili gere
iudare. Dñicus. Nūc ipam obligatōem hoīs manifeste p-
t. Nā ex q; creature nihil p se s; p solo hoīe acceperūt. iō solus hō
eqd vīz in vniuerso ē noscīt accepisse. Oīa ergo in trib; cludē
nt. s; in largitore. in munere. z in accipiente. S; vbi ē mun⁹ dantē
ē z bñficiū accipientis. atq; inde necessario ad accipientē natural
r obligatio ad suū largitorē. pferim si ipe largitor munera sua li-
bre. volūtarie. z nulla necessitate distribuit. z si is q; accipit ipis mu-
nerib; carere nō possit. Raymūdus. Recte tu qdē S; nūc inuere
an hō dei munerb; carere possit. Ut paululū de ipis donis q; in seip
so hō accepit taceamus. exte iora creaturaz munera cogitem⁹. Nā
q; hō aiām h; z corp⁹. z iō oīs creatura ē ad bonū aīe hoīs. vel ad
bonū corpis ei⁹. Et pmo aiaduerte quō oīa seruiūt corpi vel ad ne-
cessitatē. vel oblectatōem. vel ad cōmodū vel adiutoriū. Nōne hō in-
digeret necessario q̄tuor elemētis. ex q̄b; z pstituit. nutrit. pseruat. Nō
ne hō indiget sole. luna. siderib; plantis. frugib; arborib; piscib; z
aialiū carnib; Logita horū oīm absentia. z vide si sine his hō posset
in vitā durare. Dñicus. Agnosco bñficiū Raymūdus. Si bñ-
ficiū agnoscis. agnosce z bñficiū largitorē. Nā oīs creatura tibi cla-
mutat. accipe z redde. Accipe bñficiū. redde debitū. Celū dī. Mini-
stro tibi lumina z p̄tates siderū z planetarū. tpm vices. z varietates.
hinc tollo fastidiū. ingero relect. mentū. Aer dī. cōico tibi flatū vitā
lem. z oē gen⁹ volucrū tibi in cibū z solaciū mitto. Aqua dī. ego te
poto. sordes diluo. terras tuas plātas atq; arbores irriigo z fructife-
ras reddo. z varios p̄sces tuis faucib; administro. Terra dī. ego te
porto. te nutrio. pane. vino. oleo. frugib; pomis z animātib; mēdas
tuas repleo Mund⁹ totus magnis tibi vocib; clamat. Vide quō te
meus p̄dītor amat. q; ppter te me tibi seruire cōpellit. q; fac⁹ sum
ppter te vt tu seruiās illi q; tenet me. ppter te. z te ppter se. Si sentis be-
nificiū redde debitū. Dñicus. Satis nunc ostēdisti quō creature
seruiūt humanis corpib; at nūc ostēde quō seruiūt z aiab;.

Quo oīa seruiunt aīe humane.

¶ Capitulū. xvi.

Raymundus. Ex magnitudine. ex pulcritudine. ex dulcedine
et bonitate creaturaz facile mens hūana cognoscit. B magis⁹

Capitulū XVI

q̄ pulcer. q̄ dñcis. q̄ bonus h̄az creator existat. Inuisibi
p ea q̄ facta sunt intellectus aspiciat. sempiterna q̄q̄ s̄tus
tas et maiestas. Preterea dñ hō cōsiderat q̄ quicqd̄ in crea
pulerū aut ferenū aut formosum ē non id ipis ppter se s̄z p
esse collatū. ingenti gaudio cor eius pfundit et in laude re
tini p̄ditoris. Preterea. dñ vider hō oēs alias creaturas
sequiū reputari. suā recogitat dignitatē. nobilitatē stupet. a
cellentia. Dñc intelligit se diligi a suo p̄ditore et magnipend
lem fecit. et longissime oibus antulit. hoc gaudio hoc fructu l
retur si solus sine ceteris p̄ditus esset creaturis. Preterea. dñ
ppat ad alia animantia q̄b̄ et viuere et sentire collatū est. tunc
cile cognoscit ingenuā excellentiā. q̄ sensum a celesti remissum
rit arce. cuius egent p̄na et terrā spectantia. Mūdi p̄ncipio in
cōis p̄ditor illis tñ aīas. nobis aīm quoq̄. et hunc rōnis capac
mortale. inuisibile. Preterea. res inferiores sunt humane menti
maximā doctrinā. Docent em̄ te bruta aīalia q̄ finale et vez boni
tū nō sit in rebus visibilib̄ et corporeis oblectamentis. nō in cibis
potib̄ et actib̄ veneris. q̄ hec bona cōia sunt et bestis. Alia erit
na presulantis spūalia. imortalia. sempiterna. Certe nunc vid
tum res create etiā p̄ferat humane menti. Dñicus. Uidi
obligatōis magnitudinē nō satis sufficō cogitare. Rayn
Ampli⁹ expauesces dñ tibi hanc obligatōem luce clariore
uero. Radix obligatōis orit̄ ex pte muneris accepti. Et q̄z i
nera multa et magna et nobilia sunt. iō et obligatio magna
piola nimis. Uez vt melius agnoscas q̄nta fiat obligatio
creatura. tripl̄ quālibet p se creaturā cōsidera. videlicet q̄tū v
seipsa. et quantū vna plus valeat altera. et q̄tum ipa hōi p̄el
cōmodet. Et q̄z oīs creatura quicqd̄ h̄z munerē p hōie accepti
nō ipa s̄z hō p ea creatori astringit. Et q̄to ipa creatura ē r
etiā est minus sit hōi necessaria tāto p ea maḡ ip̄e obligat
debes teo tuo p terra q̄ te sustinet. nō solū q̄z ē. s̄z q̄z etiā tibi n
Ampli⁹ tñ debes p aqua q̄to ipa ē terra nobilior et clarior. Et
āpli⁹ p aere. p igne. p sole. p siderib̄. p plantis. p animātib̄
his oībo m̄arias et multiplices debes agere gr̄as. Deio p oībo
m̄bo q̄s a suo opifice receperūt. Secdo p vtilitate et necessitate
bi impartiūt. Tercio p dignitate et gloria q̄ cunctis p̄mines a
ris. q̄ q̄uis magnā ingenuitatē habeant. multo tñ te inferiore
Et quia nō cognoscunt se habere quod habent. ideo nesciūt q̄
opia debeant. Uerū quia homo id solus agnoscit et quotidi
fruiur earum beneficio. idcirco homo tenetur agere gratias a
et tñ illi benignolentiam rependere quam singule pro se cre

Dyalogus Secundus

nt. q̄ ip̄e sol⁹ id nouit ⁊ pr̄. Ut aut̄ melius me capias hoc recipe
hplū. Si tu es solus sapiēs in ciuitate tua. ⁊ ceteri oēs aut fa-
ēt aut pueri. ⁊ rex hispaniāz pferret toti ciuitati magnū aliqđ
iciū qđ in singulis distribui necesse sit. nōne tu q̄ sol⁹ pre ceteris
piēs teneris agere grās regi largitori. ne ingratitudine populi
patus minas inferat ciuitati. Qđ si nō feceris ⁊ teipm qđ dign⁹
⁊ reliquos oēs miserabiliter perdis. Et nūc cognosce in summa
gnitudine obligatōis tue. Considera diligēter multitudinē. diuersi-
t̄. utilitatē necessitatē. nobilitatē. ⁊ bonitatē oīm rerū triū graduū
Vide q̄ innumerabiles q̄ nobiles sint res p̄mi gradus Vnde no-
biliorē gloriā rerū scđi gradus. Vnde q̄q̄ ingentē pulcritudines et
multitudinē rex terciū gradus. Vnde p̄terea omnīū siml̄ numerum
sine numero. mensurā sine mēsurā. ⁊ ex infinita multitudine ⁊ pfectio
ne eaz infinitā intellige hoīs obligatōem Quid nunc animi habes.
Dominicus. Video heu miser hoīem hys bñficijs nō tā leuari
q̄ opp̄mi. Raymūdus. Opp̄mi plane si gratus nō fuerit ⁊ be-
nivol⁹ Dñicus. Et quō poterit grās agere tantas. tā imensas

Quō hō est etiaꝫ obligatus deo

his q̄ accepit in seip̄o.

¶ Capitulu. xvij.

Raymūdus. Audies hec postea. Interim q̄so diligēter aduer-
te q̄stū astringeris deo p̄ his q̄ accepisti in teip̄o naturalib⁹ ho-
sine comparatōe sunt ceteris oīb⁹ pstantiora. Accepisti enī esse ⁊
sentire ⁊ intelligere ⁊ corp⁹ ⁊ aīam. Si debitor es p̄ mūdo.
multo amplius p̄ teip̄o. ⁊ tāto amplius quāto tu mūdo es melior
nobilior. pstantior. Mūdus enī totus ppter hoīem factus est. cui⁹
omnibus seruit ⁊ necessitatib⁹. Dominicus. Nūc facile intelli-
ge hoīem finē aīam imortalē ēē atq̄ ppetuū. cū video tā nobiles tā
uosas ⁊ etiā imortales aliq̄s creaturas in obsequiū hoīs incur-
re. Et q̄z is q̄ seruit sp̄i suo dño minor. iō si creature nobiles atq̄
portales seruiūt hoī. necesse ē q̄ sit hō multo nobilior. multo im-
lior. Uer tu qđ cepisti psequere Raymūdus Obligat itaq̄
illo ēē qđ accepit. qđ qđ ēē in immēsum plus valet q̄ ēē oīm
araz. Nō aut̄ tñ accepit ēē. s̄z etiā formosum ⁊ pulcrū ⁊ artifi-
um. cui⁹ pulcritudinē sol ⁊ sidera obstupescunt Obligat scđo p-
oīa q̄ ē multo pstantior q̄ oīm aliaz vita. Oīa enī ppter ho-
minē viuūt. ip̄e aut̄ nō eōuerso Obligat p̄terea p eo qđ h̄z ⁊ sensus
⁊ intellectū ⁊ libez arbitriū. rē vtiq̄ grādissimā. dignissimā. singula-
rissimā. Plus enī ponderat libez arbitriū q̄ ēē. viuere ⁊ sentire oīm
⁊. nā ppter hoc oīa sunt p̄dita. oīa instituta. Habes ecce pncipē et
mpatore totius create nature. ⁊ vide decentissimā oīm rex seruūtē

Nam esse viuere et sentire quod sunt in creaturis sunt propter esse vi-
 uere et sentire hominis. Homo esse viuere et sentire suo sensu libero arbitrii.
 Omnia ergo quod sunt in homine continue laborant ut sedeant rex liber arbitrii
 quod immortale est atque diuinum. Unum sicut omnia creata trium graduum habent
 nobilius esse viuere et sentire in ipso homine quam in seipsum. Hinc enim esse huius
 manu in homine et per hominem iungunt libero arbitrii. Ideo omnia creata respi-
 ciunt ad illud se nobile quod habent in homine. quod et appetunt perpetuo serua-
 re. Omnia ergo ordinantur ad hominem gradatim ascendendo. homo vero sine
 medio propter ipsum ordinatur arbitrii. Super omnia itaque sedet. imperat et
 dominatur libero arbitrii. nec habet aliquid creatum supra se. sed solus creator
 deus illi persidet. illud moderatur et continet. Est ergo liber arbitrii nobilissi-
 ma sedes dei. quod immediate deum attingit. deum continet et possidet in eter-
 num. Dominicus. Video obligationem habere hominis magnam nimis quam
 liber arbitrii astringit deo pro quod hominem sustulit de gradu in gradu
 donec ipsum eleuet ad seipsum. Est enim liber arbitrii imago et similitudo
 dei viua diuina exprimens gloriam et maiestatem. Per hoc enim est homo immor-
 talis. intellectualis. eternus. et suo factori simillimus. fateor itaque plus
 hominem obligari pro libero arbitrii. quam pro toto quod possidet mundo. Ray-
 mundus. Non solum autem pro libero arbitrii. sed etiam pro suo corpore debitor manet. Et
 de corpore tui sapientissimam et artificiosam fabricam omnia mundi corpora
 cellentem. Vide pulchram membrorum omnium compagine et proportionem
 membra se invicem iuuant. fulciunt. obsequuntur. Vide quam formosa sit.
 es. quam frons serena. quam lingua facunda. quam oculus serenus. quam manus
 prompta. quam officiosus pes. quam omnia membra plana. necessaria. proportionata
 et pulchra. Vide staturam corporis in sublime porrectam. Prona enim cum
 spectat astantia cetera terram. Os hominis sublime dedit celumque videre. Iussit
 et erectos ad sidera tollere vultus. Vide propterea quam quod membra precij
 sit. valoris et necessitatis. Nolles enim vno carere pede aut manu pro toto
 viuens. Qui tibi oculum redderet excussum aut dentem aut aurem. si il-
 lum maximo favore diligeres. Hinc pensa quam abs te diligis deus fa-
 ctor tuus. qui non vnum tantum sed vniuersa tibi membra precepit. distribuit. or-
 dinant. Dominicus. Satis intelligo plus me debere optimo cre-
 atori pro meo corpore quam pro omnibus quod extra me sunt innumeris beneficiis.
 Raymundus. Si tantum debes pro corpore quod caducum est atque morta-
 le. quam putas pro nobilissima et spiritus victura anima te quoque debere. Insu-
 dit enim pulcro corpori tuo animam pulcherrimam et nobilissimam de qua possit
 ipsum et sua organa implere. viuificare. mouere. dirigere. moderari. Si
 curi enim corpus habet multa membra et organa admodum distincta. ita et
 anima ornata et dotata variis sensibus. potestatibus et officiis naturalibus
 quod corporis organa moueant et in suas actiones destinent. Videmus quod
 in vnoquoque regno sunt inferiora officia. ut officia agricolarum mercatorum.

D. l.

Dialogus Secundus

Sunt et media officia et multo his digniora. ut militum. iudicum. emittum et baronum. Sunt quoque et dignissima officia. ut consilium et se-
cundum qui regi consulunt et assistunt. Pari modo in regno anime humane
sunt infinite virtutes. ut est nutritio. augmentatio. generatio. que se ha-
bet insar colonum. mercatorum. et operificum. qui sustinent et laborant pro
regno. Iste tres virtutes continentur sub una potestate generali que vir-
tus vegetativa nuncupatur. Et habent secum alias adhuc quatuor virtutes. scilicet
virtus appetitiva. cuius officium est cibum desideratim attrahere. Virtus
retentiva cuius est cibum retinere. Virtus digestiva cuius est cibum coque-
re. et virtus expulsiua cuius est superfluum reijcere et bonum chimum in oia
membra transmittere. Sunt secundo altiores his virtutes et potestates in anima
est potentia qua videmus. audimus. olfacimus. tangimus. gustamus.
Visus apprehendit omnes colores. figuras. lucis et radiorum pulcri-
tudines. Auditus omnes sonos. et voces. et aromonias. sonorumque et
vocum differetes consonantias. Olfactus omnes odores quorum non est nu-
merus. Similiter de tactu gustuque dicendum est. Inter has tamen sensiti-
uas potestates est quedam dignitas. Nam vis melior est auditu. quia re-
ius solemus videre quam audire. et audire quam odorare. Sensus autem
sunt ceteris segniores. eo quod obiectum voluit habere consuetum.
Et quoque tertio preter has occultiores et nobiliores virtutes que
organum interiora in cerebro. ut sunt sensus communis. imaginatiua.
intellectiva. estimatiua. memoratiua. Quarto post istas est in anima vir-
tutis motiua de loco ad locum. quam a capite philosophi dicunt procedere
et hanc anima dilatat. extendit. restringit. erigit. attrahit sua me-
ta. Quinto post istum statum virtutum et officiorum que habent cum
organis corporeis coniunctionem et cum carne operantur. sequitur in regno
anime alius quidam status virtutum et potestatum omnium nobilissimus
ad quem competit omne moderamen virtutum precedentium. Sunt enim
in anima due altissime potestates que habent distinctas inter se ope-
rationes ab organo corporeo penitus separatas. que sunt intellectus et
voluntas. Intellectus consulit. indicat. discernit. Voluntas tanquam im-
mortalis maiestas precipit. imperat. et ad executionem consilia deman-
dat. Preter has virtutes naturales quibus anima decorata est potest
super de nouo ornari et vestiri moralibus et gratuitis bonis et per gra-
tiam sui creatoris. et per industriam propriam sollicitudinis. Dicitur autem
quod aduenit acri ingenio cuncta que de anime officiis ostendisti. et video hominem
multo amplius quam prius suo operifici debitorem fieri. Munera enim ista que
in anima homo suscepit inestimabile illi conferunt dignitatem.

De magnitudine obligationis

ex parte dantis et recipientis

¶ Capitulum. xviij

Capitulum

XVIII

Raymundus. Satis nūc audisti ni fallor qūtu deo assignatū
ex pre innumerabilis muneris. audi etiā qd debeat ex pre lar-
gientis dei. et ex pre hōis recipiētis. Dominicus. Undiqz me nire-
tis plicitū retinere vt nūc qz mihi diffugitū pateat. Raymundus
Utina tanta tibi bñficiōz vincula possim inycere vt in reliquū nō
possis a tuo muneratore diuelli. Uter nūc respice diligēter volūtātē
affectū. et liberalē munificentia dñi dei tui. et copiosissimū te intelli-
ges debitorē. Duo in genere sunt munera creatoris. vñū visibile et
manifestū. aliud inuisibile et occultū. Donū manifestū est mūdus. et
quicqd in se retinet minor mūdus. scilz hō. Donū occultū est amor
dñis q est inuisibilis. Primū tñ donū qd hōi p̄tulit deus est suus
amor. q radix est et fundamētū oīm donoz. Nam hec extrema dona
multa et magna signa sunt maximū et ardētissimi ad nos amoris dei
Cogita nūc quēso ex magnitudine oīm donoz infinitā amoris ma-
gnitudinē. Et qz deus totū mūdū cōdidit ppter hōiem. ideo primo
dilexit hōiem et oīa alia ppter hōiem et ita in alijs creaturis nō dile-
xit nisi hōiem quē sup oēs exaltauit. ornauit. nobilitauit. Uterū qz
amor dei excedit in infinitū oīa dona creata. ideo deus cū dedit homi-
ni suū amorē dedit ei munus infinitū. inappreciabile. inestimabile.
Certe vidisti obligatōnem omnīū maximā. Quia igit amor dei ad
homīnē est purissimus. ardētissimus. sincerissimus. summe libera-
lis et mere gratuitus. ideo sine vlla cōparatōne plus est obligatus
homo p solo amore dei qz pro vniuersis extra susceptis. Nec enim
oīa est multa sunt tñ finita sunt. At amor dei est funditus infinitus
Dominicus. Libēs suscipio hōiem sic amari. sz obligatōnis ma-
gnitudinē expauesco. Raymundus Dixim⁹ obligatōem ex pre
largiētis. nūc eā intellige ex pre recipiētis. Largitor oīm bonoz de⁹
munera sua hōi p̄tulit ex libera et gratuita bonitate. sz hō ea recipit ex
mera nccitate. Uleat est aut nolit necesse hz sibi assumere dona dei. sine
qbo nec ad momētū poterit pmanere. Nūqd ea tu poteris refutare.
nūqd potes dicere deo. nō opus habeo. sole tuo. nō opus aere. aqua
terra. munera tua alteri largire ego ea ampli⁹ nō recipio. Si vides q
inevitabilē hōis necessitatē. agnosce et obligatōem. Agnosce qūtu de-
beas amico optimo et fidelissimo q te p̄tinuo in esse pseruat. q tuis
necessitatibz et modis sua dona ministrat. Dominicus. Agnosco
obligatōem infallibilē. indelēbilē. ppetuā. immortalē et cartā insolu-
bile digito dei in qualibet creatura p̄scriptā. quā dū lego nō possum
maximū me debitorē nō agnoscere. Sed quousqz animā meam de
fatigas et non dicis mihi quid pro tantis bñficijs refundere debeam
creatori. Erubesco ingratus inueniri. sed quō satis gratus efficiar nō
dūm intelligo.

Duo sūt mūn-
era creatoris. vñū ap-
tū. aliud occultū.
scz amor

De maxima ob-
ligatōne ex pre
amoris dei

Obligatio ex
pre recipiētis

Dialogus Secundus

Hic ostēditur quid hō refunde

re tenet p acceptis bñficijs. sūū. s. amorem

Capitulu. xix

Raymūdus Ecce is incipit facit facere votis tuis Sed dicito mihi. credis etiā hoīem habere aliqd tale qd possit deo retribuere in recōpensam cōdignā tātoz bonoz. Dñicus. Credo equidez nunq̄ em̄ equissimus de⁹ (q̄ hoīem pdere nō vult) tantis em̄ bñficijs cumulasser. nisi nosset penes hoīes residere aliqd q̄ suā possit soluere obligatōem Alioquin in suā vltimā ruinā hec illi essent munera collata. qd de optimo largitore nefas ē credere Raymūdus. Ita qd sic senti de dño in bonitate. Habet ḡ aliqd hō qd reddere possit ⁊ debeat ne iudicet ingratus Nō hoc erit mūdus iste. qz nō ē ppriū hoīminis bonū Nō ipm hoīs corpus. qz p violētā ab eo auferri potest Quia em̄ q̄ extra aīam hoīs sunt. sua nō sunt. qz caduca ⁊ mortalia sunt Ulex qz recōpēsatio dz correspōdere amorī largiētis. amor autē largiētis est immortalis. spūalis. inuisibilis. ita id qd hō retribuit suo datorī dz eē immortale. spūale. inuisibile. sincer⁹ pur⁹ ⁊ in sua potestate integre pstitūtū Hoc autē est liber⁹ ar. nō autē intellectus liberi arbitrij s; volūtas q̄ sola ē libera ⁊ spōtanea ⁊ sup̄sūus impioīa dōmina. ḡ sicut a nullo cogi aut impediri p̄t. ita nec vllatenus auferri.

Q. sol⁹ amor li
beri arbi. p̄ deo
p suis mūeribz
latit facere

Hec aut volūtas donū in se possidet mere liber⁹ ⁊ spōtaneū. s. amorē q̄ a volūtate pcedit ortu spōtaneo Hūc amorē volūtas liberali mūnere deo dare p̄t p bñficijs acceptis nec quicq̄ ampli⁹ ab hoīe deus ip̄e reposcit Nihil aliud h; hō in se vere ppriū qz amorē q̄ ē tot⁹ thezaurus hoīs honorabilis. p̄ciosus. liberalis ppetuus ⁊ charissimus creatori Inuenim⁹ igit̄ rem quā maxime q̄rebamus Qualis tibi q̄ so vides Dñicus. Res optima. p̄stantissima. ⁊ qd primū ē hoī facillima. Nūc bono aīo efficiar. habeo em̄ vñ retribuā dño p oībz q̄ retribuit mihi. Diligā. amabo. amplexabor Raymūd⁹. Qūto eq̄ssimū est amorī amorē repēdere. ⁊ liberalissimo. sincerissimoqz amatorī deo. liberale sincerūqz reddere amoris obsequiū Amor em̄ p se placet ppter se ⁊ p̄t ceteris acceptus ē deo. idē dñs. dulcis. amabilis Licet em̄ de⁹ sit oīm veroz ⁊ pulcroz bonoz dñtissim⁹ possessor nec vlla re egeat. vult tñ ab hoīe munera amoris accipe q̄ sp̄ exposcit. qz ambit ⁊ diligit. Amor q̄p̄e solus est p quē p̄t hō correspōdere suo amatorī Si de⁹ te arguit. aut irascit. aut minat. tu illi iuste nec irasci nec minari potes Sz si te amauerit tu iuste illū reamare potes. nō tñ ex equo. cū amor dei sit infinitus. tuus ḡo p̄tus est ⁊ mēsurā h; Debet tñ esse mūdissimus. integerimus. sincerissimus. plenissimus sanctissimus Abominat em̄ deus caducum. p̄mixtū. corruptumqz amorē. qui suo purissimo amorī responderē nō potest. Domini

Solo amore
homo respōdet
suo creatori.

Capitulum

XIX

eius Tibil illachactua veritate verius Raymūdis. Cognosceis
 nūc. qz amore tuū abs te exigit amator deus. audi pñter formā quo
 amare te oporteat. Hanc amoris formā ⁊ a creatore ⁊ a creaturis po
 tes addiscere. Creator tuus pre ceteris creaturis magis te diligit. ita
 et tu pre ceteris tuū dilige creatorē. Itē creator tuus oīa alia ppter
 te diligit. ⁊ tu oīa dilige ppter creatorē. Item creator oēs suas crea
 turas in tuū trāsmittit obsequiū. tu vero quicqd habes optimū in
 illius famulatū expende. Item creator tuus te diligit infinito ⁊ ppe
 tuo amore. ita ⁊ tu illū semp dilige ex toto corde tuo. ex tota anima
 tua. ⁊ tota mente tua. Habet formā amoris de creator. nunc eandē
 formā recipe a creaturis. Creature impēdunt tibi suum beneficiū ⁊
 obsequiū de optimo quod habent ⁊ totū quod possidet. ita ⁊ tu qd
 in te optimū habes scz amorē tuo tribue creatori. Creature totis viri
 bus tibi deseruiūt tu quoqz quicqd viriū habes in amore tuo tribue
 creatori. Creature pñue ⁊ sine intermissione die ac nocte sereno vel
 turbulento tpe tibi obsequunt. ita ⁊ tu oīi tēpore in pseris ⁊ in ad
 uersis tuū dilige creatorē. Creature soli tibi seruiūt ⁊ nulli alteri. ita
 ⁊ tu solū tuū dilige creatorem. ⁊ neminē dilige nisi ppter ipm. Cre
 ature tibi seruiūt fm ppriā naturā ⁊ modū suū. ita ⁊ tu debes obse
 qui deo tuo fm modū nature tue ex libertate ⁊ bona spōtaneaqz vo
 luntate. Creature dant tibi sua munera in summa qua pvalent perfe
 ctione. Artiores em ⁊ vites exuunt tibi suos fructus maturos. bonos
 dulces. oblectabiles. Nō em acciperes ab eis fructus amaros. viri
 des. acertos. corruptos. Ita ⁊ tu quoqz da operā vt deo tribuas amo
 rem matur. dulcem. amabile. bonū. integrū. pfectum. Postremo cre
 ature nō tibi seruiūt cū dolo. cum fraude. cū pigritia. ignauia. secor
 dia. sed simplici ⁊ prompta intentione. Ita pariformiter serui deo
 tuo vt nō ambules in vanitate. ⁊ festinet in dolo pes tuus. Do
 minicus. Acriter me incēdit institutio tua. ⁊ amoris formā nūc abs
 te digestā studebo p viribz emulari. Nā vt video nulla relinquit ho
 mini excusatio quin suū debeat amare factorē. Amor em cū filius sit
 libere volūtatis a nullo impēdī pōt quin oīi momēto suum possit
 opus implere. In amādo qz nullus labor. nullus dolor. nec tristitia.
 nec tedii. nec fastidiū. Amor em oēs labores reddit suauēs. amabi
 les. voluptuosos. Hinc iā manifeste lucet summa erga hoīem dulce
 do ⁊ benignitas p̄ditoris. q̄ datis tāis beneficijs hoīem nō obliga
 uit ad rem penosam. laboriosam. ⁊ fatigabile. sz ad id qd maxime est
 appetibile ⁊ delectabile.

Debitū amoris quod homo

reddit creatori ad hoīs meritū ⁊ pmodū reuerētis

Caplm. 19
D. iiij.

Quo amād⁹ ⁊
 deus hāc formā
 accipe a creato
 re ⁊ a creaturis

Dialogus Secundus

Raymūdus. Sicut lucet benignitas magna creatoris. eo q̄ ob-
ligauerit sibi hoīem ad amorē. rē maxie delectabile. ita oēm ex-
cedit benignitas mēsurā. q̄ ipam amoris obligatiōem ad solā hoīs
p̄uertit vtilitatē. Licet enī de nrm ambiat amorē z vehemēter expo-
scat. hoc tñ facit vt inde hō dīctē. p̄ficiat. nobilitē. Videmus enī q̄
obsequiū creaturaz in magnā vertit hoīs vtilitatē. ita z obsequiū
amoris qd hō exhibet deo cū deo p̄desse nō possit (ipe enī bonoz nro
rū nō eger) vt hōi p̄sit necē est Dominicus. Nō dz igit hō ociosus
esse. sz sicut creaturaz recipit vtilitatē. ita z ipe opificē diligēdo suis
etiā dz p̄modis indulgere Raymūd⁹. Debet vtiqz Duplex enī ne-
cessitas hōi incubit. Indiget enī esse z vt p̄seneret in esse. scdo indi-
get vt habeat fructuosum atqz optimū eē. Aseruiū creaturaz q̄ na-
turali z ex necessitate seruiūt hōi. hō recipit esse z durat in eē. sz a ser-
uitio amoris qd hō exhibet deo (q̄ libere ac volūtarie agit. atqz iō me-
ritorie) hō recipit fructuosum atqz optimū eē. Creature seruiūt tibi
vt esse habeas. tu hō deo obsequis vt optime habeas Sz qz p̄stati⁹ ē
optime esse q̄ esse solū. ideo obsequiū hoīs ē sibi multo meli⁹ q̄ qd
accipit a creaturis. Vt q̄ admodū creaturaz seruitus ē hōi cōti-
nuo nccaria. ita z nccariū est hōi seruire deo si velit vtiliter p̄manere.
Dominicus. Vehemēter assentior. Nā sicut necē ē hōi corporaliter
mori si suū illi creature obsequiū denegauit. ita z spūali cū mori ne-
cessē ē si deo suo seruire p̄tulerit. Qui ḡ nō seruit deo vere mortuus ē
nec quicqz p̄ficiat hōi obsequiū creature. nisi ipe seruiat creatori. Hoc
enī scdo obsequio cessante p̄mū frustra impedit. Perdūt enī suā vti-
litatē creature q̄ ppter hoīem institutę sunt. si hō suo factori obseq̄
cōtempserit. Et talis homo q̄tū in se est cassat z frustrat totum vni-
uersum. Raymūdus. Hinc manifeste intelligis oportere hoīem p̄
amorē dno seruire. vt dū ipe diligēt obsequio deo colligat. alie eti-
am creature omnes hōi seruiendo hōi copulant. z p hoīem deo Ob-
ligatio itaqz amoris oīa cōplet. oīa cōsummat. z totū deo alligat
vniuersum. Vnde nūc mirabile dulcēqz circuitū. Ab amore creato-
ris oīa p̄cesserūt. z p hoīs amorē ad deū oīa p̄sumant. Et sic appa-
ret p̄ aliam q̄ hō deū diligēs est mediator quidā inter creatorē z ipas
res p̄ditas. qz p ipm cū deo redeūt z ad deū. Q̄ si hō deo p̄ amorem
nō adheerit. sicut ipe inordinatus ē z dissolutus. ita ipe in penā su-
am oīa dissūgit. dissoluit. diff. bular. nec creatori vtilis nec dignus
creatura. Dominicus. In mirabile melucc raymūde extulisti z in ar-
dentissimā flāmā vnde tibi maximas habeo grās. Arbitror enī iam
tandem te de amore vltimā sententiam posuisse. Raymundus.
Reuera non posui. multa enim z magna de amore adhuc locutu-
rus sum z que stupere te faciāt vehemēter Dominicus. Qd te ob-

Duplici nccita-
te hō tenet suū
amare factorez

Q̄ amoris ob-
ligatio oīa con-
summat.

Capitulum

XXI

secrās o dilectissime pple desiderii mei. ⁊ qđ reliquū ē oci⁹ edicto.

¶ Homo obligat amare etiā

omne creaturā. ⁊ precipue dei imaginē

¶ Caplin. xxi.

Raymūdus Unū adhuc nūc dicā. cetera alteri dyalogo cōser-
uato Sicut hō obligat primo suū diligere creatorē. ita post
ipm oēs debet diligere creaturas. nō inq̃tū sibi viles aut necarie sūt
sed qz dei amatoris sui creature sunt Et qz nō oēs creature sunt equa-
les. sed vna est altera p̃stātor. ⁊ illa oīm p̃stātissima ⁊ dignissima q
dei in se imaginē ⁊ similitudinē representat. ideo pre ceteris hō d̃z sui
creatoris imaginē. id est hōiem amare. colere. venerari. Cū em̃ quili-
bet hō ita p̃tinet in se sui creatoris imaginē. sicut cera formā signaculi
cui imprimi. iō obligat quisqz diligere alterz sicut seipm siue ami-
cus sit ille siue inimicus. siue p̃fuerit siue etiā obfuerit Semp enim
hō imago dei est. sp̃ maximi p̃ditoris nobilissimū plasma ē Dñe
Nunc ego pallā excipio optere vnūquēqz hōiem diligere alterz sicut
suā ipsius imaginē. sicut suā ipsius naturā. Et ideo q̃libet tenet est
mare ⁊ appēare alterz sicut semetipm Tenet quoqz oē bonū qđ sibi
quisqz cupit inq̃tū dei imago est hoc etiā alteri cupere. alteri impec-
ri. alteri si p̃t etiā p̃ferre Debet igit esse inter oēs hoies vna eterni fe-
deris p̃paginatio. vna pax. vna cōcordia. vnū velle. vnū nolle.

Hō tenet suū
diligere p̃m.

Raymūdus Iustissimū est qđ tu loqueris. Ex quo em̃ hec obli-
gatio qua hō tenet amare hōiem. originē ducat ex obligatōe qua
hō astringit̃ diligere creatorē. iō sicut ista ē rectissima ⁊ in iure natu-
re fundata. ⁊ ē prima iusticia. ita ⁊ altera est scđa iusticia. recta. scđa.
et in iure nature radicata Accipe nūc formā hui⁹ obligatōis a crea-
tore ⁊ a creaturis. Primū creator oibz hoibz indifferēter suā partē
est imaginē ⁊ suā similitudinē. tu q̃z oibz cōicabile te p̃be ⁊ liberale Cre-
ator sine acceptione p̃sonaz omnes hoies inq̃tum sunt siue imagi-
nes communi diligit amore. ita ⁊ tu quoqz oēm hōiem dilige Cre-
ator eq̃li pietate oīm hōi sua b̃ficia indulget. ⁊ solē suū oriū iuber
super bonos ⁊ malos. ⁊ pluū super iustos ⁊ reprobos. ⁊ tu quoqz
omni p̃tenti te tribue. ⁊ quicquid habes libenter imp̃iri stude Se-
cundo accipe hanc formā ⁊ a creaturis. creature que homini iusto
creatoris inferuunt non magis vni obsequuntur homini q̃ alteri.
non plus pro vno laborant q̃ pro altero. neqz amplius maiorē re-
spiciunt q̃ minorem. nec nobilem q̃ ruralem. Elementa. plance.
arbores. animalia non plus seruiunt regi q̃ militi. nec plus seruo q̃
dño Sicut q̃ creature hōi obsequuntur inq̃tū dei imago ē ⁊ equalis
inter se reputant oēs hoies. ita ⁊ tu q̃qz eq̃liter dei imaginē in q̃libet
hōie venerare. nec cōstimes naturali p̃ditione alterz alteri preferendū

¶ a creatorē
a creaturis hō
dicit suū dili-
gere proximū.

D. iii.

Dyalogus Tercius

ante digni
tatis sit imago
rei.

Amor q̄hō
diligit primū
in hoīs veritē
utilitatem

Dominicus. Nō solū ex his q̄ dicis colligo formā amoris verū
etiā quāte sit maiestatis. dignitatis. gl̄ie z excellētie imago dei luce/
clarius intueor. cui suus creator tantā impēdit sollicitudinē. quā ho
norat. diligit. venerat. cui etiā creature multe. nobiles z sublimes in
uigilāt. seruiūt. obsequunt̄ Satis hīnc patz q̄tū debet honorare hō
hoīem. q̄n illū z deus maximus z vniuersus orbis venerat Ray/
mūdus. Nolo etiā te lateat q̄ hec obligatio amoris redūdat z reuer
titur in solam hoīs utilitatē in suū commodū z meritū. Licet enim
amor tuus quo proximū diligis plerūq̄ illi aut utilis est aut iocun
dus. tibi tamē semp est meritorius Dum em̄ homo primo deū dili
git. ac tūc primū imaginē dei. inde sibi colligit om̄e bonū suū. om̄e
meritū. om̄e gaudiū. laudē. salutem z gloriā Et q̄to adiecerit plu
res p̄pter deū hoīs diligere tanto dīcētur ampli⁹. tāto fieri nobilioz
et seipo quottidie maior. Multa adhuc de natura amoris. de eius
viribz z p̄prietatibz differēda sunt. sed vides qz iam sol helperias se
mergit in vndas. nox quoqz suas vmbas iā mīnitās. z cibū nos et
somnia capere adhortat In crastinū igit q̄ de amore sup̄sunt reserue
mus. Dñicus. Licet a tuo sermone inuitissimus ipe deuellar. pa
reo tñ votis tuis. vt paululū viribz recollectis nouus in crastinum
disputator aduenias.

¶ Finit scōs dyalogus de bñficijs dei z hoīs obligatōne.

¶ Incipit tercius de amore z viribz ei⁹. cōditōibz z fructibz

De cōditionibus et p̄prietatibz

tibus amoris

¶ Capitulū. xxij.

Dominicus. Totā pene noctē in somnē habui ita erā tua
spōsione sollicitus. optabā crebro diē fieri. z mollē desidē
qz aurozā arguebā q̄ titani mariti croceū nollet cubile de
serere Occurro aut nūc tibi festin⁹ z alacer audire q̄ polli
citus es. Scio em̄ stupēda te atqz admodū vtilia de amore dicturū
Raymūd⁹ Amo mi dñice ardēs desiderii tuū. qd̄ z me q̄qz acri
orē reddit z magis spōganēū. Meministi ne supra me dixisse nihil
nos hēre in nra potestate z qd̄ vere sit nostz p̄ter solū amorē Dñic⁹
Memini eqdē Nā amor n̄r (vt ipe dixisti) ē totū bonū n̄m. vnic⁹ z
p̄ciosissim⁹ n̄r thesaur⁹ z cūctē diuitie n̄re Letez q̄ppe oīaz fortune
z corpis bona nec hā nec n̄ra sūt Raymūdus. Si q̄ amor ē illud
unicū qd̄ habem⁹. hīnc seq̄t q̄ amor bon⁹ est totū bonū n̄m. z amor
mal⁹ atqz puerlus ē oē malū n̄m. Nā si nihil ē verē n̄m nisi amor.
si amor malus fuerit quicqd̄ habem⁹ malū ē. si bonus bonū ē Seq̄
tur quoqz si amor noster bonus fuerit nos etiam boni sumus. si ma

Capitulum XXII

lis mali. Solus igit amor hoīs hoīem facit vel bonū vel malum. Preterea cū nihil possideam⁹ vere nisi amorē. id qñ dedimus alicui nostrū amorē totū qd habebam⁹ dedimus nec quicqz reliquū habemus qd tribuam⁹. Hinc etiā sequit⁹ q si pdiderim⁹ amorē nostrum oēs nostras diuitias pdidimus. tūc aut pdidim⁹ si illi nostz amorē rem ptulerimus cui oīno dare nō debuim⁹. Preterea. si bonū oē nostrū ē amor bonus. ⁊ malus amor nostrū malū. sequit⁹ pulcre q virtus nihil sit aliud qz amor bon⁹. ⁊ viciū amor malus. Cui⁹ ḡ amor bonus ē. hic vir etuosus appellandus est. cui⁹ ḡo amor reprobo fuerit hic viciosus ⁊ reprobo censendus ē. Dñicus. Presentio dulces fragrantia sermonia eius. ⁊ in mirabilē me cognitōem cupis erigere. vbi cognouerō oīe bonū nostrū in amore constitutū. habuerōqz de amore verā sciam. habēā etiā ⁊ de toto hoīs bono maloqz sciaz Quā ḡ ignorat cec⁹ ē ⁊ manu tēans. ⁊ se ⁊ oīa nescit Raymūd⁹. Hinc

*Nota h pprie
tates amoris*

ia amoris pprietates attingamus Quaz pma est q amor hz etutates amoris vniendi. puerendi. trāformandi. hec ē amoris inseparabilis pditio. id amor vnit amantē cū re amata ⁊ in se trāformat. Secda pditio ē qz amor de sua natura ē bonū liberale. sponte em alteri se tribuit. cogit em nō pt. nec dari nec auferri se invito. Hinc sequit⁹ q amor ē beillius cui dat. ⁊ transit in verā possessionē rei amate. ⁊ id res amata in suo retinet dominio amorem ḡ sibi vltro donat⁹ ē. Tercia pditio. q amor quocūqz vadit sp secū prahit voluntatē ḡ hz plenū in hoīe imperiū. ⁊ id etiā secū portat totū hoīem. Et id qñ amor alteri se tribuit. totā tribuit voluntatē ⁊ totū hoīem. ḡ etiā puerunt in re amatam. Quarta pditio. q ista puerio amātis in rem amatā nō est violenta nō coacta. nō laboriosa. s3 spontanea. liberalis. dulcis. ⁊ electa. bilis. ⁊ id voluntas ḡ iungit rei amate nō pt ab ea separari p aliquā violentiā. s3 sponte ⁊ mere libere. Quinta pditio. q amor licet mutet voluntatē in rem amatā. tñ amor sp pmanet liberalis amor. ⁊ suā retinet naturā. Volūtas qz licet pmuret in re amatā cuius ⁊ naturā induit ⁊ formā. tñ sp pmanet volūtas. nec id destruit. qz mutat Sexta pditio. q amor talis efficit qñs ē res q amat. ⁊ talis sit ipa volūtas qñs ⁊ amor. Res em pmo ⁊ pncipaliter amata nomē. naturā. et formā amori tribuit ⁊ volūtatē Hinc sequit⁹ q si volūtas terrā amet terrea luteaqz sit ⁊ amor dī terren⁹. Si amat res mortuas caducas supfluas. voluntas nuncupat mortua supflua caduca. Si amat hoīnes humana dī. si deū diuina Ex isto liquet q hō pt p amorē quē genti sponte mutari in re multo se meliorē vel multo se vltiorē. Septima. q amor ex sua natura sp se erigit ad amandū id qd ē se psta. tius. nobilius. ⁊ dignius. Hoc patz in naturis aliaz rez q sp se ad meliora ⁊ pfectiora sustollunt. Nam elementa mutant in plantas.

Dialogus Tertius

plante nutriunt aialia. quoz caro comesta in carnē format huma-
nā. It ergo et volūtas nostra et amor noster (vt nō degeneret a rebo
sub se creatis) deet sp̄ id amare qd̄ ē supra se. et amando in id pueri
qd̄ ē multo se nobilius. p̄lari? excellētius. Uez qz nihil ē supra vo-
luntatē nostrā qd̄ sit ip̄a melius et p̄fectius q̄ ip̄e summus et etern⁹
deus. iō volūtas merito tribuere d̄z amorē suū maximo deo. et in il-
lum nobilissimū et p̄stantissimū pueri et trāformari. Dñic⁹ Me-
rito id qd̄cūq̄ Nā cū turpissimū sit volūtatē q̄ regina est in regno aīe
se inflectere subter se ad lutea. caduca. vilia. spurca et p̄tempibilia.
idcirco d̄z se sursum erigere. deū intueri. deū amare. deū cōplecti et in
ip̄m trāformari. q̄ ē summū. eternū. nobilissimū. et optimū bonum.

Raymūdus. Gaudeo te tāpe q̄ dico. s̄z nūc p̄sequenter ausculta.
Octaua p̄ditio ē. q̄ amor ex q̄ ē res nobilissima. dignissima. et libe-
ralissima q̄ mutat ip̄am volūtatē in rē amatā. et ponit eā sub impe-
rio rei amate. iō valde iniustū et incongruū ē q̄ res inferior et vilior
ip̄a volūtatē dominiū arripiat sup̄ eā. eāqz possideat. Præterea cum
amor sit sp̄ūalis et intellectualis nature. et iō etiā omī re corpali mul-
to p̄stantior. idcirco nulla res corpalis ē n̄ro amorī aliq̄ten⁹ digna.
Non debemus ergo amare nec mācipia. nec aialia. nec sidera. nec ele-
menta nec aurū nec argentū nec quicqz qd̄ p̄ aliquo sensū app̄hendi
Præterea cū indignū atqz iniustū sit q̄ res eq̄lis dñetur eq̄li. Et qz
ois volūtas creata in q̄tū creata ē alteri eq̄lis. iō nulla creata volū-
tas ē digna nostro amore. nec d̄z nostre dñari voluntati. Sol⁹ igit
deus dignus est q̄ a nobis amet. q̄ nos possideat. q̄ nos in se p̄uerat
Nona p̄ditio. q̄ amor hocbz a natura q̄ sp̄ caput et requirit amorē. iō
nulla res d̄z amari nisi q̄ possit amorē refundere et vberius q̄ accepe-
rit Nulla igit res q̄ ē nostra volūtatē inferior d̄z p̄ncipaliter amari.
nō elemēta. nō animātia. nō aliq̄ corpalia. qz amorē reddere nō p̄nt
Dñicus. Nihil verius. nā amor q̄ rebo inferioribz et rōne carētibz
attribuit maxima damna p̄sequit. sit em̄ degener. fragilis. corpalis
Aut si s̄fat circa res humanas sit human⁹. nec sit se melior nec p̄fe-
ctior. Deus igit q̄ amorē refundere potest et multo q̄ noster est p̄e-
stantiorē p̄mo a nobis amari debet cuius est amor infinitus. increa-
tus. eternus.

De amor tū se dilatat vel am-

plificat q̄tū se amplificat res p̄mo amata q̄ Caplin. xxiij.
Raymūdus. Dixi supra q̄ amor mutat volūtatē in rē p̄nci-
paliter et p̄mo amatā. Transit em̄ totaliter in eius dominiū
et cū ea vn̄it et cōplicatur. et idcirco nō potest ascendere supra eam
sed ad q̄cumqz se extendit res p̄mo amata. ad hec oīa se amor exte-

Capitulum XXIII

dit. Nunc sequitur quod res primo amata quanto fuerit communis et vltima.
tanto et ipse amor vltimus fiet atque communis. Si res amata fuerit aut particularis aut priuata. amor erit et particularis et singularis. Sequitur
quoque res primo amata sicut est vna. ita generatur et vnus amor in
voluntate. quod est eiusdem cum ipsa nature. Et sicut non possunt esse plures res
primo amate. ita non potest nisi vnus esse amor in voluntate. Dominicus
minimus. Nunc ego colligo quod res quod primo diligitur fundat. edificat
et confirmat primum amorem in voluntate quod caput sit et origo omnium aliarum
affectionum quod pullulant a voluntate Raymundus. Prudenter ergo
intelligis quod a re primo dilecta generatur in voluntate vnus primus
amor. a quo tanquam a radice surgit quodam arbor in anima. quod pro tot ramos se
multiplicat quot sunt res quod colligantur cum re quod primo diligitur. Verbi
gratia. ab vno seminis grano surgit arbor cum innumeris ramis. frondi
bus. floribus. ac fructibus. Quale semen talis et arbor. et omnia quod ab arbore
procedunt. quibus fons tales sunt fontis rivuli. Nunc intellige si amor
tuus fuerit bonus. iustus. ordinatus omnes alii amores quod inde procedunt
boni erunt. iusti. ordinati. Si malus fuerit et corruptus reliqui
qui mali sunt et corrupti. Ex isto consequenter animaduertis quod nec
cessario omne illud amatur quod coniunctum est cum re primo amata. et ne
cessario odio habetur quicquid aduersatur rei primo amate. Idcirco
primus amor quia solidissime iungitur cum re amata nulla ratione
auelli aut destrui potest nisi venerit alia res primo amata que sit ipsa
fortior validiorque. Quando igitur res primo amata est ipse deus
qui est summa virtus. summa fortitudo. summa nobilitas. vera eternitas.
et eterna veritas. sit amor noster fortissimus. nobilissimus. verus.
eternus. Et ab hoc amore pullulant infiniti amores. eo quod est communissimus.
vniuersalissimus. et per cuncta protensus. Qui ergo principaliter deum amat.
amat cum deo et propter deum omnes creaturas et sit amor eius amplissimus
et vehementer expansus. Si pateris dicam tibi duo exempla vnde breuiter et
elegantem ista cognoscas. Dominicus. Libenter te audio prosequere. Raymundus.
In matrimonio vir principatur. mulier subiicitur. Item mulier non potest
habere nisi vnum maritum. nec potest a marito quod diu vult separari.
Pari modo voluntas subiicitur rei amate. nec potest habere nisi vnam rem
principaliter amatam. nec ab ea potest quod diu ipsa durauerit separari
Aliud exemplum quo melius cuncta cognoscas. Demus aliquem hominem pauperem
et genere obscurum qui habeat sex filios penitus equales natura. industria. ignobilitate.
vilitate. quia rursus vna nubat rustico. altera ciui. tertia militi. quarta duci.
quinta regi. sexta orbis imperatori. Licet enim omnes he sex filii eiusdem
sint et generis et paupertatis. propter viros cum quibus nupsuerunt vna

Nota exemplum.

Nota duo exempla

Dyalogus Tercius

fit altera prestantior. nobilior. sublimior. Pari modo intellige de voluntate. quod vel ascendit vel descendit iuxta rei amate vel dignitate vel ignominia. Item sicut videmus quod sponsa sponso suo copulata nouus quendam recipit amorem quod est primus amor. virtute cuius amat omnes qui habent cum sponso societate vel amicitia vel parentela. Nos enim omnes ante non amabat. sed propter amorem viri nunc singulos amat. Quod si vir moriatur et mulier accipiat alium virum tunc amor primus et omnes alii qui inde origine traxerunt destruitur. et generatur involuntate mulieris novus amor quod etiam radix efficit aliorum amorum. Preterea quando mulier virum accipit bonum. diuitem. fortem. nobilem. prudentem. tunc ipsa permanet in pace. in requie. in exultatione. in securitate. in affluentia. in omnium rerum copia. Quod si nupsit viro pauperi. caduco. misero. ignobili. sordido. pretemporali. ipsa efficitur. inops. fragilis. ignobilis. sordida. pretemporalis. plena cladibus. angustis. et miseris. Hec cuncta quod de matrimonio diximus applica ad voluntatem et ad rem primo dilectam. et viri obique optimam inuenies personantiam. Dominicus. Capio egregiam similitudinem. Satis enim ex his quod nunc dixisti apparet quod dum voluntas nostra principaliter deum amat tunc fit sublimis. nobilis. secunda. pacifica. queta. robusta. plena gaudiis atque diuitiis. talis est enim ille quem ipsa diligit. Quod si amauerit creaturam. cum omnis creatura sit fragilis. mobilis. fluens. indigens. insufficiens. tunc ipsa propter inopiam tribulatur. tristatur. affligitur nunquam secunda. nunquam pacifica. nunquam firma. Sed quod se ex quo de re primo amata iam sepe numero loquuti sumus. quot sunt aut esse possunt res principaliter amate.

De tunc due sunt res principaliter

amate. et de inimicitia earum ad inuicem

¶ Capitulum. xliiij.

Primus. Secundus. Due tamen sunt res principaliter a voluntate dilecte. nec possunt esse plures. sicut nec duo rectores vel pontifices vni ecclesie. De due sunt vel deus creator. vel creatura. Porro inter creaturas omnis illa res erit primo dilecta ab ipsa voluntate quod illi est magis amica atque propinquior. Vnde quod ipsa voluntas potest reflectere suum amorem ad semetipsum. tunc inter creaturas maxime amabit semetipsum ut amica sibi. et ut propinquior. Quando igitur amor dei in voluntate non est primus. tunc ipsius voluntatis amor primus efficitur. Et sic homo quando deum non amat. amat semetipsum et suam voluntatem et ipsa voluntas se amando in semetipsum peruertit. et facit semetipsum suum proprium fundamentum extra deum. Et quia principaliter sola se amat ideo cetera que secundario amat. omnia propter se amat. et in omnibus non nisi se amat. et quicquid vult propria vult voluntate. quia nullam aliam sequitur voluntatem. Nec autem talis seculissima impossitissimaque voluntas se sola diligens. se plectens rapit violenta manu deo perditorem suum.

Capitulum

XXIII

honorē suā coronā suā gloriā. Amare enī ppiā voluntatē soli cō-
penit eterno deo. igit qū hūana volūtas amat seipam. ⁊ hō suā pmo
diligat volūtatē. tūc illud sibi attribuit qd possidet sol⁹ deus ⁊ facit
se deū. ⁊ dat sibi ppi amorē. laudē. honorē. ⁊ glīam. Atq; hō fit ca-
pitalis aduersari⁹ ⁊ inimicus dei. longissime tñ deo dissilis. Nā licet
sibi tribuat honorē. deitatē. ⁊ gloriā. hz tñ q̄litates in se turpissimas.
Nā q̄lis ē amor ei⁹ talis ⁊ ipe. Amor enī ei⁹ ē inordinat⁹. iniustus
falsus. tortuosus. in dei p̄temptū odiū ⁊ iniuriā p̄cat⁹. Dñicus
Tremere me facit sermo tuus. adeo enī ⁊ vehemens ē ⁊ formidatus.

Raymūdus. Utinā totus me mundus audiat exclamantē. cre-
do q̄ multi a tanta se iniusticia ac dei iniuria refrenaret. Uex q̄ in te
nebris sunt amatores. p̄prie volūtatis. iō nō aduertūt quō p̄tra se p-
uolent deū usurpando sibi dei p̄rogatiuas ⁊ dignitates. Qui enī se
regē facit aduersari⁹ regis ē ⁊ crimen lese maiestatis reus detinet. Sz
q̄lo te paulo nūc diligēt⁹ attēde p̄tutes p̄ditōes ⁊ p̄trouersias hor-
duoz amor. Duo amores p̄mi due sunt radices oīm aliaz affectio-
nū. Et q̄ sunt inter se capitales inimici. iō si vnus bonus ē alius vt
malus sit oportet. Amor dei sicut ē p̄mū bonū nostrū. p̄mū lumen a-
q̄ oris oē lumē. p̄ma rectitudo. p̄ma iusticia. p̄ma amicitia. p̄ma for-
titudo. p̄ma quies. p̄ma tranquillitas. p̄ma p̄solatio. p̄ma leticia. p̄ma
virtus. p̄ma veritas. p̄ma vita. ⁊ oīm bonoz op̄ez ⁊ cogitationū
p̄ncipiū Ita amor sui p̄pius ē p̄mū malū. a q̄ oris in hōie oē malū. p̄-
ma cecitas. p̄me tenebre. p̄ma obliq̄tas. p̄ma iniusticia. p̄ma discor-
dia. p̄ma ibecillitas. p̄ma turbatio. p̄ma desolatio. p̄ma tristitia. p̄ma
rira. p̄ma nequitia. p̄ma fallitas. p̄ma mortalitas. ⁊ oīm maloz ope-
rū. ⁊ affectionū infanctū p̄ncipiū. Amor dei facit voluntatē hoīs ius-
tam. sanctā. humilē. benignā. sz amor sui facit eā iniustā. irreligiosā
supbā. turgidā. p̄ternā. Amor dei facit voluntatē q̄etā. dulcē. amicā-
bilē. sz amor sui reddit eā turbidā. amarā. litigiosā. odibilē. Amor
dei facit voluntatē largissimā. amplissimā. capacissimā. sz amor sui
facit eā angustā coarctatā p̄strictā. Amor dei reddit volūtatē summe
liberā nulli creature subiectā. sz amor sui subijcit voluntatē oīni crea-
ture ⁊ famulā p̄stituit. seruā atq; captiuā. Amor dei facit eā immo-
bilē. stabīlē. firmā ⁊ p̄petuā p̄tute vigentē. sz amor sui cū circa crea-
turā versat q̄ vana ē. fluida. mobilis ⁊ caduca reddit voluntatē in-
stabīlē. fluctuantē. ⁊ oīni vanitate subiectā. Amor dei facit volūtatē
vniūssimā atq; iō fortissimā. sz amor sui facit eā diuisibilē fragīlēm
Amor dei facit voluntatē diuītē. opulentā. optimis resectā d̄apib⁹.
sz amor sui eā vacuā dimittit eīurientē. inanē. ⁊ oīnib⁹ egentē bonis.
Amor dei facit voluntatē habitare in sua patria. in suo regno. in sua
domo. sz amor sui facit eā exulē. aduenā. peregrinā ⁊ p̄fugā sup̄ terrā

Nota quō hī
duo amores in
ter se differunt

Dialogus Tertius

Amor dei facit voluntatē pulcherrimā et miro rectore formosam. amor sui facit eā horridā. tetrā. squalidā. et turpissimā. Prædatione fedatam. Postremo amor dei clarissimo lumine irradiat voluntatē et hominis intellectū ut nouerit homo seipsum et deū et omnia bona. sed amor sui (quod tenebrosus et densissima caligine cor hominis obnubilat. ut nec deum nec se nec omnia sciat. Dominicus. Reuera prestantissim⁹ sermo tuus. et in his precor. dijs reponend⁹. Utinā mortal' homo hec animaduerneret. desinatq; in

Q amor dei facit
et veram inter
homines amicitia
et amor sui ma
ximā ripam.

inuriā summi dei se tā neq̃ter adamare. Raymūd⁹. Unū adhuc restat q̃ dei amor maxime cōmēdat. et amor sui merito p̃demnatur. Amor em̃ dei cui sit vltis p̃t eē vnus atq; p̃siliis in multis. imo in infinitis hominib⁹. qđ dū fuerit tūc necessario pax magna et ha p̃petuāq; cōcordia illo amore durāte inter homines p̃seuerat. Sunt em̃ inter se vniti. q̃eti. pacifici. leni. sociādi. et de alternis bonis inuicē gratulabūdi. Sed qñ q̃sq; p̃mo diligit seipm amore puato. tūc p̃pūū q̃rit honore. suū cōmodū. suā volūptatē. suā dignitatē. atq; ipugnat honorem aliū. ut defendat suū. et odit atq; execrat et p̃sequit omne bonū vel corpus vel aie qđ videt in alio. dūmō illud repugnat bono suo. Ex isto puato amore emergit oē malū qđ p̃tra se homines crudelit̃ admittunt. In bella seditōes. secte. inimiciā. inuidie. emulatiōes. p̃tentio nes. animositates. ire. rixe. p̃tumelie. rapine. stupra. adulteria. incendia. et mille maloz genera. Dominicus. Terribile auditu ē qđ loq̃ris.

Q ex amore
sui nascunt sep
tez p̃tā mortalia.

Raymūdus. Atq; multo terribili⁹ p̃petratu. Nā si volēs cordis oculis intueri videbis q̃ ab amore p̃prio tanq̃ a vipera qđā viru lenta septe mortalia p̃cta nascunt. tūc q̃tā oē vicioz germē p̃tinetur. Nō em̃ q̃ seipm neq̃ter diligit. diligit corp⁹ suū. diligit et aiām suā. et iō p̃pūā excellentiā q̃ ē aie. et p̃pūā delectatiōem q̃ ē carnis. Et p̃p̃t ista duo aut p̃seruāda aut augēda maximā p̃trahit amicitia cū rebo externis. cū diuitijs et pecunijs. Pecunie em̃ hominis honore augent et volūptatē. Querit etiā scias. officia dignitates q̃ suū p̃mouēt honore. Nascunt igit̃ repente ex amore puato quattuor corruptissima mala. scz supbia. auaricia. gula. luxuria. Deū cui inest amor honoris et volūptat̃. necesse ē ut odio habeat et p̃sequat̃ oē id qđ p̃t suū vel honore vel volūptatē destruere. iō p̃cipit graue irā q̃ ē amor vindicte. et inuidiā q̃ tolerat alieno bono inq̃tū est suo frui. vel gaudet de alie no malo put̃ unde recipit adiumentū. Et qz volūptas corpis corpore atq; ocio pascit et labores fugitat et exercitia. inde accidia emergit et negligētia p̃ort⁹ oim vicioz. Dominicus. Adeo acerbo aīo in puatū amo hacten⁹ inuepisti ut adiutore deo illū a me velim penitē abigere. et in solo p̃dito ris amore vires animūq; locare

De finali fructu qui nascitur

ex his duob⁹ amorib⁹. et de gaudij p̃prietatibus.

Capitulū XXV

¶ Capitulū. xxv.

Raymūdus Ut libenti⁹ faciliusq; possis efficere q̄ nūc spōdes
necesse ē tibi diligēter aduētere q̄ sint fructus q̄ nascuntur ex
amore diuino ⁊ amore pprio. Certissimū em̄ ē q̄ sicut de plātis atq;
arborib; expectat fructus. ita de q̄libet alia reinquimus que faciat fru
ctū. quā asserat vtilitatē. Quia igit in nostra volūtate tanq̄ in agro
qdā pnt plantari duo pncipales amores. scz amor dei ⁊ amor sui. iō
summope p̄siderandū ē quez fructū asserat amor dei. ⁊ que amor sui
Et sicut nō pnt ēē nisi duo amores pmi. ita nō sunt etiā nisi duo fru
ctus vltimū q̄ inter se sunt oīno p̄tranz. sicut ⁊ amores pmi. Vez qz
ex oīni ope qd agit hō nō pmanet secū finaliter nisi gaudiū vel tri
sticia. hoc em̄ ē totū lucrū qd defert de laborib; suis. iō gaudiū vel tri
sticia finales sunt fruct⁹ oīm opez humanoz. Nā quicqd hō molit⁹
quicqd opat ad h̄ respicit vt gaudeat. iocūdet. exultet. Cū aut gau
diū adept⁹ fuerit nihil aliud qrit. nihil aliud p̄cupiscit. qz nulla p̄
re alia faciat. Et qz tristicia gaudiū p̄traria ē. iō oīs hō fugit tristiciā
et gaudiū amplectat. Verūtamē qz vez gaudiū ē ver⁹ fructus hoīs
bonus. ⁊ ha tristicia fruct⁹ vere malus. iō necesse ē q̄ a diuersis ⁊ cō
trariis seminib; oriānt. vez igit gaudiū orit⁹ ab amore dei. ⁊ ha me
sticudo ab amore n. scilicet sui. Et qz de⁹ ē immortalis. immēsus. summe
pulcer. summe potētie bonitatis ⁊ sapientie. ita gaudiū de amore dei
est immortale. inensum. pulcerrimū. potētissimū. fructuosissimū ⁊ op
timū. Dñicus Si gaudiū hoīs ē immortale. ergo ⁊ volūtas hoīs
et p̄ p̄ns aīa hoīs ē immortalis. qd ē p̄p̄reoz grex maxime diffidetur
S; nūc vt cepisti. p̄sequere. Raymūdus. Audisti itaq; qz gaudiū
ē verus fructus amoris dei. nūc p̄p̄rantes hui⁹ gaudiū desideranter
aduerte. Prima gaudiū p̄p̄rētas ē. q̄ ē eiusdē nature ac p̄ditōis qua
lis ē res pmo dilecta. ⁊ qualis ē p̄mus amor. Hinc sequitur q̄ sicut
amor dei ē semen iustū. purū. sanctū. sincerū. imaculatū atq; optimū
ita ⁊ gaudiū qd ē ei⁹ fructus sanctissim⁹ ē ⁊ ver⁹. rect⁹. ordinat⁹. im
maculat⁹. p̄p̄rē. diuin⁹. Vocaūt tale gaudiū includit verā leticiā
iocūditatē. oblectatōem. hilaritatē. tranquillitatē. delicias. iubilatōes.
suauitates. facietates ⁊ mille bona. Scda p̄ditio. q̄ sicut fruct⁹ arbo
rū ⁊ plātaz viuificat. nutrit ⁊ sustentat. ita ⁊ gaudiū dat vitā hoī. atq;
inde nutrit ⁊ sustentat cor eius. Nam sicut tristicia mors hoīs ē. ita
gaudium cor hoīs confirmat viuificat ⁊ oblectat. Tercia p̄ditio q̄
gaudiū asserit hoī totū cōplementū finalis boni sui. Nam plenum
hoīs gaudiū ē hoīs vltima p̄fectio. vltima beatitudo. quā cū habu
erit nihil volet ultra appetere. nihil amplius p̄cupiscere. sicuti infra
stam patebit. Quarta p̄ditio. q̄ sicut amor dei ē itra nos. itaz gau
diū intra nos est. nec ē necesse in reb; externis. in auro scz vel argēto.

De gaudiū est
fruct⁹ amoris
boni.

De p̄p̄rētatē
boni gaudiū

Dialogus Tercius

nō in gemis aut margaritis nō in officijs aut pfecturis gaudiū q̄re-
re. Sicut em̄ amor portat in sola hoīs volūtate. ita ⁊ gaudiū. atq;
Idcirco totū hoīs bonū in sola ē hoīs volūtate. Dñicus Errat̄ igit̄
q̄ externa ⁊ caduca fortune bona hoīs bona arbitrant̄. quicq; ea q̄tri-
die q̄runt. diligūt. amplexant̄. Raymūdus. Quantū hī errant si-
cut ex pcedētib; ita ⁊ ex sequentib; luculēter intelliges. Pñs tñ qđ
cepimus explicemus. Quinta p̄ditio. q̄ q̄tū amor dilatat ⁊ crescit
ita ⁊ crescit ⁊ multiplicat gaudiū. Ideo sicut amor dei se extēdit ad
oēs creaturas inq̄tū dei sunt. ⁊ p̄cipue ad hoīem q̄ ē vna imago et
similitudo dei. sic ⁊ gaudiū se dilatat ad oēs creaturas ⁊ p̄ncipaliter ad
imaginē creatoris q̄ ē hō. Hinc sequit̄ q̄ vnusquisq; hō deū amans
p̄ter gaudiū qđ p̄cipit de deo. h̄z adhuc infinita gaudia de creatur̄ ⁊
maxime de qlibet hoīe q̄ ē p̄ima imago maximi creatoris. Dñic⁹
Palā nūc video qđ de amore dei etiā in hac vita hō colligit inestima-
bile fructū. Nā ex q̄ sp̄ ē in amore recto bono ⁊ suau. ita ē in gaudio
recto dulci. ⁊ optimo secū in corde snā hīs vitā. suas diuitias. suas
voluptates. Tibi itaq; extra querit̄. nihil cupiscit. nulli inuidet.
nulli irascit̄. nulli p̄triat̄. s̄ ē plenus suo bono. suo sc̄z gaudio qđ ē
optima vita cordis. Hoc aut̄ gaudiū p̄t p̄tinue augeri ⁊ multiplica-
ri qm̄ dei imago p̄ hoīes multiplicat̄. vt q̄t sunt homines tot sunt gau-
dia. ⁊ qz numerus hoīm p̄t crescere in infinitū. ita ⁊ cumulat⁹ gaudior̄.
Beati ergo q̄ deū diligūt qm̄ fructū leticie copiosissimū p̄sequent̄.

De ultimo gaudio qđ post mor-

tem erit de amore dei ⁊ salute p̄mi

¶ Capitulu. xvi.

Raymūdus. Diximus pauloā de gaudio qđ nascit̄ de amore
dei in hac vita. nūc dicemus de gaudio qđ erit de deo ⁊ p̄ximo
post hanc vitā. Cū em̄ gaudiū sit fructus amoris necesse est q̄ueniat
in tanta plenitudine vt vltra crescere nō possit. Dignū p̄fecto est vt
sicut volūtas hic inheret deo p̄ amorē. ita illic inheret p̄ amoris frui-
tione. Vt cū ex clara dei visus sit amor feruentior. nā ex q̄ de⁹ ē sum-
me pulcer. summe dulcis summe benign⁹. bonus. nobilis. ⁊ oīm gau-
dior̄ diuitiarūq; plenissim⁹. iō q̄to p̄fecti⁹ videbif. tāto ardentius
amabif. ⁊ tanto copiosius in ipso aīa iocūdabif. Videbim⁹ em̄ deū
maximū ⁊ optimū facie ad faciē clara certa ⁊ p̄fectissima visione. et
tūc mirabif ⁊ dilatabif ⁊ iocūdabif cor nostr̄. Dñicus. S̄z q̄to te
quō audebim⁹ tāta a deo sperare gl̄iam. Raymūd⁹. Solo amore
Nisi em̄ de⁹ q̄ue hic in fide aīa dilexit possēdat seipm̄ manifesta vi-
sione nō cōpleret nec meritū nec ius amoris. Amor em̄ ver⁹ oīa ape-
rit. oīa secreta reuelat. H̄ amoris natura requirit. Amor ergo nostr̄ no-
bis deū offēdit. deū facit videre. āplecti. venerari. ⁊ ipi iherere ⁊ iugif

Amor oīa p̄
meretur

delectari. Ueritatem quoniam deus est infiniti decoris. suauitatis. mansuetudinis. humilitatis. sapientie. maiestatis et perfectiois. ideo anima illic deus non amabit propter dona que contulit. hic enim amor mercenarius et impurus est. sed ideo quod deus vere ex seipso et ex sua immensa bonitate plenissime amabilis et asperibilis est. Et ex tali amore nascitur perfectissimum gaudium atque purissimum. Hoc autem gaudium quod nemo poterit auferre. ideo erit certissimum firmissimum et summe securum. Et hoc quod erit gaudium de deo. Nunc superest ut aliquid de gaudio (quod ex primorum felicitate capimus) breuiter disseramus. In illo regno unusquisque tantum amat alterum quantum seipsum. et ideo tantum gaudet de bono alterius quantum gaudet de suo. Et quoniam illic erunt innumerabiles quos omnes ut nos ipsos diligemus. hinc sequitur quod equaliter de illorum felicitate ut de nostra gaudebimus. Nemo modo ergo gaudium nostrum duplicabit aut triplicabit. sed in mille uerbis imo infinitos exerceat supra mentem nostram gaudiorum que de propria beatitudine singuli obtinebimus. Cum igitur nemo illic sit qui sine felicitatis gaudium ad liquidum concipere possit. uide nunc quanto capiat in alijs tantorum gloria gaudiorum. Preterea cum illic quilibet plus immensum deum amet quam seipsum et omnes alios secum. inde sequitur quod sine compatione plus gaudebit de felicitate dei quam de sua et omnium aliorum secum. Certe nunc uidisti magnitudinem et multitudinem gaudiorum post hanc uitam. Quid nunc animi habes Domine. Optimi nunc certe animi sum. Sed de corporibus nostris quod obsecro futurum eris. Raymundus. Noli hinc aliquid quatenus trepidare. Ipsa enim anima que in celis deum amat. amat et corpus suum. uult ergo ut reparet et sibi restituat ut totum hominem integrum uiuat et feliciter uiuat. Quia ergo anima uult ut corpus reparet. ideo et reparabit. quod uoluntatem se amatum deus faciet. et reparationem eorum exaudiet. Ut igitur anime gaudium compleat recipiet suum corpus non quale nunc est grave. passibile. mortale. sed pulchrum. decorum. formosum. instar solis lucidum. immortale. impassibile. agile. subtile. spirituale. et aie operationibus maxime conformem. Preterea cum anima amet omnes creaturas in quantum dei sunt ut de suo amore amplius gaudeat. ideo totus mundus debet in melius renouari et uelle induere iocunditatis et perpetue pulchritudinis. Nam sicut totus homo in anima et corpore ad sublimiorem et nobiliorem statum refortatur. ita et totus mundus qui propter hominem factus est quasi de regis sui. hoc est hominis felicitate congratulans nouis incorruptionis uestibus induetur. Dominicus. Merito id quod dicitur. Sicut enim omnia pleniorem ex amore. amor autem generat de se gaudium quod est fructus eius. ita et cetera que sunt in gaudio omnia sicque disponunt ut ex ipsis sequatur gaudium maximum quod est fructus omnium. Sed quod tibi nunc subito contigit rogo quod facies tua tristibus rugis obscurat. Acerbum nescio quid nunc loquutus es.

De gaudio et salute primi.

Gaudium de reparatione corporis

Gaudium de mundi in melius reformatione.

Dialogus Tertius

De fructu qui nascitur ex amo

re pprio. et pperatibz ei. hic fructus acerbissim^{us} Capitulum. xxvii
Raymūdus Ulez dicit. nā de fructu amarissimo q̄ de amore sui
nascit^{ur} dicturus acerbitatē ei^{us} solo odoratu p̄sentis. olfactus
mibi ois et gustus amaricat^{ur} ē. credo et te quoqz eadē passur^{us} Amor
sui etiā de se gaudiū generat. q̄ em id fuerit adeptus qd̄ amabat. aut
certissime se adeptur^{us} sperat necesse est vt gaudeat Cū em q̄s amat suā
excellentiā. suā laudē. suā corpis voluptatē. amat quoqz oia externa
bona q̄ vota sua p̄mouēt et p̄ficiūt. Et qz hec oia adipisci p̄nt. ideo
p̄t in hac vita hō gaudere. gestire. tripudiare Ulez qz hec oia amitti
p̄nt. destrui. derelinqui. et hō id odit qd̄ p̄t hec sua bona destruere. ideo
ex tali gaudio nascit^{ur} amara tristitia. anxietas. inuidētia. sollicitudo
supuacua Dñicus. Hinc intelligo tale gaudiū misere esse. supflūū
caducū. falsū. sophisticū. qd̄ intus abscondit inexplabile calamitatē
et cladem Raymūdus. Melius istud intelliges dū hui^{us} gau-
diū p̄prietati dii p̄perates clari^{us} introspereris. Prima hui^{us} gaudiū cōditio ē q̄ sic
gaudij mali amor ppri^{us} ē iordinat^{us}. iniust^{us}. falsus. tortuosus. corrupt^{us} et inuid^{us}.
ita ē et gaudiū qd̄ ex ipso generat. Itē sicut amor sui est oim pessim^{us}
nequissimus. malignissimus. p̄ma mors. p̄ma cecitas. p̄ma calami-
tas. et oim maloz mēdaciōzqz fontalis origo. ita est et gaudium q̄
emergit ab ipso. Preterea sicut amor sui est e directo p̄tra deū. et in de-
um acriter rebellis. auferēs q̄tū in se est deo suā coronā et gloriā. ita
et istud gaudiū inimicat deo fitqz hō multo amplius p̄trarius deo
turpiter p̄tra eū gestiēdo q̄ nequiter amādo Hoc em gaudiū con-
temptū gignit et iniuriā oim maximā. Nihil tā improbiū tā puer-
tū q̄ letari hōiem cū male fecerit et exultare in rebo pessimis Gran-
de em malū amare aliqd̄ p̄tra deū. sed tōge grauissimū letari. exultare
gestire. cōplacere. Hoc em venenū mortifex est et insanabile et eterne
damnatoī primū Dñicus. Ferorē acerbitatēqz hui^{us} pessimi fruct^{us}
etiā nūc ipe p̄cipio. vnder nares atqz ora oculus obfirmo Raymū-
dus. Expecta queso parūp et multo amariora cognosces Sz vt p̄fe-
ctius id fiat duo hec gaudia. s. qd̄ ē de amore dei. et qd̄ nascit^{ur} de amo-
re sui p̄tra se collocem^{us}. vt magis cogniti elucescant Primū gaudiū
oris ē iusticia. de veritate. de bonitate. de eternitate. de pulcroz oim ra-
dice. s. scdm gaudiū nascit^{ur} de iniusticia. de falsitate. de vanitate. et de
maloz oim scaturigine Primū gaudiū oris ē deo et ē fm deū. alterū
oris ē ex dyabolo et ē p̄tra deū. Primum cōsolidat. reficit. faciat. vnit
hōiem cū deo. augetqz et multiplicat amicitia dei. scdm diuidit. elon-
gat a deo. et hōiem dei inimicū p̄stituit Primū ē fm hois naturam et
fm ordinē vniuersi. s. alioz ē cōtra hois naturā et p̄tra ordinē vni-

Comparatio seu
duo duoz gau-
diōz ad inuicē

Capitulum

XXVIII

uerſi Primū p̄haberi de amore dei gratis ſine labore. ſine expenſis. ſi-
ne aliorū adminiculis. ſed ſcđm nō habet niſi cū labore. cū anxietate.
cū merore. cū odio. cū aliorū damno ⁊ multis rez tēporaliū expenſis.
Primū facit hoīem benignū. māſuetū. modēſtū. ſuaue. mitē ⁊ humi-
le. ſcđm ſo immiſericordē immitē crudelē turgidū inflatū ſupbū
Primū gaudiū auget. p̄ſernat. multiplicat unitatē pacē cōcordiam
amiciciā inter hoīes. ſcđm multiplicat offenſiōes inimiciās ſectas
diſcordias rixas iter hoīes ⁊ oē malū Primū gaudiū ē vitale. ſalu-
tifer. deſiderabile. glorioſum. honeſtū. ſcđm mortifer ē. ignominioſus
aſp̄nabile. ingloriū. inhoneſtū Et breuiter vt oīa in ſumma referam
p̄mū gaudiū auget amorē oīs boni. ⁊ illuminat. lenificatq; itellectū
ſcđm ſentina ē oīm maloz ⁊ oīm vicioz nequiſſimū deſideriū aīm
hoīs tenebroſa caligine vehemēter obſcurās Dñic⁹ Utinā totus
terrarum orbis exaudiret has voces tuas. credo deſineret nequiter ſe
amare. ſe vanis ſpeb⁹ ⁊ gaudijs attollere. ſolū creatorē in reliquum
amātes. in ipſo ſolū ſperātes. gaudētes. exultantes.

De finali fructu qui naſcitur

poſt hāc vitā de amore ſui. ſeterna triſticia ¶ Capitulū. xxviii
Raymūdus Operep̄ciū erit nūc aduertere quem fructū pariat
amor ſui poſt hāc vitā Sicut ſup̄ patuit. amor dei gignit poſt
hāc vitā eternū ⁊ infinitū gaudiū. ita amor ſui q̄ dei amorī contrarius
eſt gignit poſt mortē eternā infinitaq; triſticiā. Carētia em̄ immenſi
gaudiū immēſaz meſtitudinē coarguit ⁊ oīs mali p̄ſentiā Duobus
em̄ modis p̄tingit aliquē vehemēter triſtari Primo qñ ea re carere
pellit q̄ maxie delectat ⁊ q̄ ſibi ē plurimū nēcēſaria Secōdo qñ id ſp̄ co-
git poſſidere qđ ſumme odit ⁊ aſp̄nat ⁊ qđ ſue nature vehemētiſſime
contrariat. Et tūc excedit oēm meſurā miſerie qñ h̄ malū qđ hō cogit
retinere ſue ē inſitū volūtati. ¶ Nūc pauca de p̄mo. Poſt hāc vitā aīa
nihil habebit eoz q̄ hic vicioſe dilexit. nō laudē. nō gloriā. nō volu-
ptatē. nō aux. nō argētū. nō famā. nō ſciētā Et qz aīa erit exuta car-
ne tenebroſa. iō clariffime ſeiſpam cogitabit. ſe ſentiet. ſe cognofcet. ⁊
intelliget ad qđ creata fuerat. ⁊ qñ erat bonū habitura qđ ⁊ pdidit
et qre pdidit Cognofcetq; q ipa ſuo vicio infinitū bonū pdidit qđ
in eternū recuperare nō poterit Et licz immēſo deſiderio eſtu ⁊ h̄ bo nū
accipe (cū illo carere neqat) intelliget tñ ſe id nūq; accipe poſſe. ⁊ iō
ſupra qz credi poteſt dolebit. anxiabit. contriſtabit. Dominicus.
Reuera incompabilis miſeria. ⁊ triſticia inestimabilis ſummo bo-
no vehemēter egere illud votis omnib⁹ expoſcere. deſiderare. nec ta-
men aliquādo acquirere poſſe. Raymūdus. Secunda triſticia
eſt quādo aīna id ſp̄ cogitur retinere quod omniū maxime odit

Duplex tri-
ſticia.

De prima tri-
ſticia

Secda triſticia

E 4.

Dyalogus

Tercius

atq; aspnatur Post hanc vitā (vt dicit) aīa plenissime se cognosceret. ideo videbit se suāq; volūtātē deo inimicā. tortuosā sibi pī cōtra-
riā. inordinatissimā. turpissimā. puerissimā. Nec itaq; in se cōside-
rās se vehemēter odibit. aspñabit. z excreabit. Hunc em̃ maloz su-
ozū ferorē turpissimū cōtinuū geret in narib; suis nec a se poterit ex-
pellerē in eternū In tantū em̃ seipam z suā deformitatē odio habebit
vt cupiat penitus nō esse. nō natā fuisse. deū vindicē funditus inter-
ire. angelos oēs z brōs secū in tartara demergi. z oēm creaturā in ni-
hilū redigi Uez qz hec fieri nō poterūt. ideo intollerabili merore p-
fusa amarissima cōfusione tabescet frēdēs indignās z blasphemans

Dominic⁹. Merito hec illi misere ptingūt. vt qz prius amauit se
ipsam z oīa alia ppter se. ita postea incipiat pīmū odisse seipam. vt
deinceps oīa alia odio habeat ppter se Ut sicut pūs nō gaudebat nisi
si de se z ppter se ita postmodū nō tristet nisi de se z ppter se Et sicut
pūs oīa sibi ppter se placuerunt. ita oīa postmodū sibi ppter se di-
spliceāt Et que aū se fecerat vt deū. se pīmū amādo. sibi z honorem z
gloriā tribuēdo. ita tandem sit sub se vilissime deiecta. cōtēptibilis
ignominiosa. ingloria Sz ne te impediā qd cepisti psequere Ra-
ymūdu. Anima hinc trāsīens ad infernū secū defert similitudines
z imagines opez suoz. que qz fuerūt ptra deū. ptra iusticiā. ptra ve-
ritatē. atq; ptra erāt deformia. sordida. falsa. abhominata Cū igitur
hec opa sua pūno ante oculos suos habeat z ppetuo habeat. ideo
erit in pūna ppetuāq; mesticia. z oīs ei⁹ recordatio. oīs visio. oīe
suū nolle z suū velle. z quicqd in ipa est erit illi summe acerbū. sum-
me amāz. infinite cā mesticie z angustie Dominicus. Hinc mani-
feste colligimus qz aīa humana hic viuēs ptra deū z male operans
thezaurizat sibi irā in die ire z aggregat sibi eternā miserā. angustia
tristitiā z condit cōstituitq; sibi ipsi suā penā. suā ghennā. suā flāmā

Raymund⁹. Optime colligis. vey vt hui⁹ meroris ac mestitudi-
nis possis efficacī⁹ magnitudinē agnoscere duo tibi exēpla subiiciā
Prīmū ē oīs hō qz tūlibet mal⁹ adhorret oēm turpitudinē in rebo-
suis. z qzto res illa sibi fuerit ppinqz tāto magis odit illic inēē tur-
pitudinē Odit em̃ turpitudinē sue dom⁹. sue pūgis. sue sololis. ma-
xime aut sui corpis. Ita z aīa post hāc vitā. suā turpitudinē aspici-
ens vehemēter aspñabit. nec vlla rōne poterit sustinere Videbit em̃
tanq; in libro oīa sua mala pscripta q̄ ptra iusticiā gessit z pietatē. z
ei sine termino displicebūt Nō tū iō qz deū offenderit. sz qz de sua na-
tura deformia sz z oī odio dignissima Scdm exēplū. aīa sentit cor-
pis dolores. passioēs. ifirmitates. z de his plurimū pstritat. q̄ nullo
āpl⁹ in iferno suā ipi⁹ sentiet ifirmitatē. suā feditatē. corrupciōē. pū-
tatē. malignitatē. z ipietatē. z in celo merore atq; pūrbatiōē pūssa

Nota exēpla

Aliud exēplū.

Capitulum XXIX

caſſos erūper in gemit⁹ ⁊ ſuas clades q̄mlabit Dñie? D oīm infeli-
ciſſimā aīam q̄ ppter momentaneū neſcio qd̄ gaudiū in tā immēſas
meſtitudines eligi: deſtinari

Deus creator. et ipse oēs crea-

ture. corp⁹ q̄qz ipm aīam miſerā pſequent.

¶ Caplm. xxix.

Raymūdus. Nō ſolū qdē aīam p̄dēnatā ſue nequicie pſeque-
tur. ſz etiā a creatore ⁊ a creaturis ⁊ ab ipis ſui corpis mēbris
dolores maximos ſuſtinebit. Primo a creatore. Nā exq̄ ipa ſup̄ba
deū deſpexit. ⁊ ſeiſam vt deū amauit. coluit. ⁊ exaltauit. ſeqz p deo ab
alijs amari ⁊ honorari voluit Deinde qz ſe inimicā dei capitalē ſuā
illī gloriā auferendo pſtituit. Tercio qz in ſuo honore ⁊ voluptate
maxime gauſa ſit. Quarto qz innumeris dei beneficijs ingrata exti-
tit. ⁊ ipis tñ vſa bñficijs auctore tantoz munez ptempliſit. Quinto.
qz deū oīm benigniſſimū. Dulciſſimū. optimū. a ſua mente neq̄ter ex-
cluſit. ⁊ ipm deoſum deprimens ſe ſup illū crexit Sexto qz ſuā volun-
tatē ſtatuens dei creatoris voluntatē reiecit. Septimo qz creatoris
ſui in aginē nobiliſſimā ⁊ pulcerrimā tā fedis ⁊ nequiſſimis macu-
lis denigravit. Octano qz infinitā offenſam ⁊ ingratitudinē infinito
p̄tēpto deo incurſere nō p̄muit. Quia igiſ p̄tra deū tanta mala cō-
miſit. Idcirco infinita tormenta pmeruit. ⁊ totiens hec ipa tormenta
cumulauit ⁊ auxit. q̄tiens auxit offenſam atqz iniuriā. Si em̄ q̄ cri-
minis leſe maiestatis reus eſt capite truncat. q̄ ſupplicia q̄ tormenta
aīe deſerit q̄ ſummā maiestātē ⁊ immēſam dei potentiā p̄tēpliſit ⁊ re-
puliſit. Meruit igiſ irā dei vindictāqz ppetuā. De⁹ igiſ cū ſit oīpore⁹
poretit. ⁊ cū ſit ſapiēs ſciat. ⁊ cū ſit iuſtus volet aīe p̄tēptici ⁊ inimi-
ce ſue penā p reatu inſligere ſempiternā Dñicus. Hinc clare patz
qz ppter triſticiā ppetuā quā ſibi fecit ſuā amādo voluntatē. hz etiam
aliā triſticie mūeriā p iuſticiā dei ſibi inſlicta quā pmeruit deū ptem-
nendo ⁊ rebellando. Sz dic mihi obſecro qualē p p̄tēptū ſuo deus
penā aīe p̄tēptici irogabit. Raymūdus. Penā inferni penā igi-
nis ppetui. Quia em̄ oīm rerū creatore p̄tēpliſit. iō ſub oī creatura p
iudic in locū inſimū ⁊ a celo remotiſſimū in medio terre in loco tene-
broſo. horrido. p̄ſundo. infernali ⁊ acerbīſſimo. Illic in ſuū p̄tēptū
oīm rerū corpaliū feces deicēdēt in q̄bo ipa imergeſ ⁊ ab ipis viſiſſi-
mis ſecibz patiet Et qz inſtū ē qz oīs delectatio p triſticiā p̄riā puniaſ
Et qz inter oēs creaturas ignis ē maxime afflicti⁹. iō ipa maligna
delectatio corpaliū flāmis q̄ ſp ardeant ⁊ in eternū nō poſſint nec ex-
tingui nec minui ſp torquebit Huic igni ardētīſſimo aīa inſepabili
vntione colligabit q̄ eā ſp adurat. nec ſumat aliquē Dñie? Quo
p̄p̄a cū ſit ſpūalis nature ab igne corporeo tormentari. quō p̄ agere

E ij

Dyalogus Tertius

Id qđ corporeū ē in aīam spūalem Raymūdus. Nōne aque ba-
ptismatis opant in aīa. agere inuisibili sbo dū corp⁹ tingūt z cor ab-
luunt. Qđ si aliū liquorē. puta vinū aut oleū adhibueris nihil tale
pingeret. Sicut igit aqua mediante sbo aīam purificat. ita opante
deo ignis gehennē aīam cruciat z peristat. Et merito id qđ ē. nā si-
cut ipsa cū sit spūalis nature potuit z voluit in rebo corporalibz dele-
ctari. ita etiā poterit (sicut nolit) ab ipis p iusticiā puniri atqz affligi.

Quō aīaz pfe-
quunt ipse res
create.

Dñicus. Capio qđ tu dicis Raymūdus. Habet qđ aīam in-
piā deus creator psequit. Audi nūc scdo quō eā psequunt z creature
Quia em̄ amādo suā voluntatē z suā laudē deū opificē neqter con-
cepit iō etiā pcepit oēs creaturas z se illis inimicā pstituit. z maxi-
mā illis iniuriā intulit qđ eas supra creatore amauerit. z ipis in des-
pectū dei turpiter abusa sit. Idcirco armabit oīs creatura ad vlciscēdū
et pugnabit p deo orbis terraz ptra aīam insensatā. A nulla qđ crea-
tura aliqd recipiet aut solaciū aut auxiliū. s; sicut aī in oībz ē delectata
ita nūc in oībz sit afflicta. imo etiā maxime a semetipsa. Erit em̄ sibi
amara. molesta. odiosa. qđ pus tū se amauerat. tū extulerat. Dñi-
cus. O oīm miserimā. cui z creator z creatura oīs z ipsa sibi ipsi mo-

Patet aīa a
suo corpe qđ re-
cipiet

lestiā inferent mestitudine z angore. Sz nūquid z suū corp⁹ ipsa re-
cipiet ad tormentū. Raymūdus. Immo s; recipiet. z ad maxi-
mū tormentū. z hoc ē terciū qđ aīam psequet. Nōlet em̄ corp⁹ in qđ
se sp nouit arsurā recipere. s; qđ hic egit ptra voluntatē suā pditionis.
iō illic z pditionē ager penit⁹ ptra voluntatē suē pcepticis. z restituet
ei suū corp⁹ in qđ z cū qđ deū desperit z sibi ipsi cōplacuit. Sz qđle putas
corpus recipiet. Certe oīno tale qđle ipsa maxime nolit. Accipiet er-
go corpus caducū. fragile. passibile. s; vt stristet magis iō erit imor-
tale. Erit qđqz obsecrū. obsecrū. tenebrosū. tardū. graue. spissū. hor-
ridū. deformissimū. Si summā eorū qđ in hac disputatōe disserui me-

Nota duas ci-
uitates prias

minisse volueris facile ex istis duobz amoribz duas inimicas eē cūi-
tates qđ vtriqz amorī mdeant. z vtriqz pueniant amatori Dñicus
Has qđ ē ciuitates licet aliquantulū viderim. cupio tū eas mihi ap-
tius ostēdi. Raymūdus. Duo pmi amores. amor scz dei. z amor
sui cū sint inter se plurimū ptrarj. Duas inter se ptrarjas gētes insti-
tuit. qđ qđ capitales ad inuicē sunt inimici. iō nec ēē duas eē ptrar-
as ciuitates longissime a se distātes. qđ in eternū has gentes ab inui-
cem separēt z secludant. Dēs em̄ hoīes qđ seipos amant (qđ vni⁹ na-
ture sunt) in vnā haz claudēt ciuitatū. qđ s; deū amant lenabunt
in alterā Amātes seipos tanqz dei hostes remotissime a deo pūcient
amatores autē dei cū ipso ppinquissime locabunt. Illi in infimo pci-
pitati in inferno iacebūt. isti supra oēs celos sublati in altissimis cō-
regnabūt. Illi subter oēm creaturā peccati delitescēt. isti supra omnes

Capitulū XXX

creaturā erecti alacres subsilient. Illi sicut habuerūt amorē strictissimū. ita et arissimū habebūt locū. illi qz habuerūt applissimū amorē. ita et latissimū celoz regna possidebūt. Illi qz habuerūt amorē terre strē et grauē (nihil em̄ ē amore pprio ponderosius) iō ad una tartara de cēdent. illi qz habuerūt amorē dei q̄ leuis ē et facilis. iō ad altissimā loca pscendēt. vt sint leuia sursum et ponderosa deorsum. Dñic⁹ facile nūc has duas ciuitates intueor. qz vna sit gaudij. altera meroris. vna dilectōis. altera odij et rancoris. Vna vite ppetue. altera mortis semperiternae. Vna in qua recipiant amici. altera in q̄ p̄cipit tur inimici. Vna bonoz hoīm. altera maloz. Vna palaciū regnantū. altera carcer p̄uicatoroz. Vna in q̄ superfluit omne bonū. altera in qua redundat omne malum.

Sicut hō obligat ad amorē ita

etiā ad odiū. et de odij pprietatib⁹.

¶ Caplm. xxx.

Plymūdus Esset qdē nūc merito hui⁹ dyalogi finis nisi congruū eēt vt sicut de amore ita et de odio etiam pauca dicam⁹. Vno em̄ posito alterz clari⁹ elucescet. Nam sicut volūtas humana amorē hz. ita hz et odiū. Amor tñ p̄mū obtinet locū. odiū hō scdm. Qd si volueris hui⁹ odij p̄tutes et pprietates agnoscere. ex amoris pprietatib⁹ eas facile deprehēdes Quaz p̄ma ē. sicut hō obligat ad amādū deū ex toto corde. ex tota aia. et ex tota p̄tute studiosa. fortit. indefinēter. ita hō obligat de iure nature ad odiendū quicqd ē tra diuinū honorē ex toto corde. mente et p̄tute. Scda p̄ditio. sicut hō tenet amare oēm creaturā in q̄tū dei factura ē. ita nullā p̄t odisse. s. sicut p̄mo amat oīm rex factorē. ita scdo oēs debet amare facturas. Tercia p̄petas. sic hō tenet p̄mo amare deū. ita dz p̄t odisse q̄qd ē dē deū Debet ḡ odisse p̄ncipali p̄pria volūtate. p̄prium amorē. honorē. glia. laudē. et voluptatē. Quarta p̄ditio. sicut hō tenet p̄mo amare deū et oia q̄ dei sunt. ita tenet abhominari p̄pria volūtate et oia q̄ eā p̄pinq̄s comitat. auariciā. inuidiā. irā. accidiā luxuriā. ex q̄bo oē maloz germē emergit. Nā sicut ex vno amore multi amores. ita ex vno odio multa odia generant. Quita. sicut ex p̄pria volūtate nascit dei p̄cept⁹. dei offensa. dei ḡuis iūria. iō tenet odisse tota p̄tute dei offensā et dei iūriā Sexta. sicut hō obligat imediate p̄t deū amare suā imaginē vitā. ita et dz odisse oē id qd p̄t hac imaginē deformare. renigrare. destruere. glia s. vicia. p̄ctā. delicta. Ex isto seq̄t q̄ sic hō tenet diligere oēs alii hoīez sic seipz. ita oē malū alter⁹ et iocomodū dz execran sic suū Septia ē. q̄ sic amor vnit amantē cū amato ita odiū diuidit odiētē a re quā hz odio Et sic oīs vnio vlt⁹ iūit⁹ sit p̄ amorē ita p̄ odiū sit oīs sepa⁹ atqz diui⁹ Octa. sic amor iduit amātē re ama

De pprietati
bus odij

Dialogus Tercius

ta et in se transformatur. ita odium expoliatur voluntate a forma rei exorse et longius a se piectatur. Nonna. sicut amor non potest cogi nec violenter nec restringi. sed potest libere quicquid potest. ita et odium cogi non potest nec contrari. Decima. sicut tamen se extendit amor quantum et res primo amata. ita etiam tamen se odium extendit quantum se extendit res principaliter exorsa. Dominicus. Notatum dignissime hec sunt odii proprietates et intimis visceribus collocande.

¶ Sunt duo prima odia sicut

duo primi amores. et de odiorum fructibus.

¶ Caplin. cxxi.

Raymūdus. Nunc de duobus odiis et odiorum fructibus pauca dicamus. Sicut sunt duo primi amores. amor scilicet dei. et amor sui. ita duo sunt odia prima. odium dei. et odium sui. Et sicut duo isti amores sunt inter se contrarii et capitales inimici. ita hec duo odia maxime contrariantur. Sed amor dei et odium sui optime conveniunt. et fiunt homines in salutem. ita et amor sui et odium dei invicem copulantur et fiunt homines in perditionem. Et ideo qui recedit ab amore sui necesse est ut pergat in amorem dei. et qui recedit ab amore dei pergit periturus in amore sui. Sicut qui recedit ab odio sui vadit miser in odium dei. et qui recedit ab odio dei pergit feliciter ad odium sui. Sed in isto progressu habere intellige dramam. quia etiam in aqua reperies. Aqua per se currit ad frigiditatem. sed violenter inducit ad calorem. Ita voluntas humana per se vadit ad amorem sui. et illic sine adminiculo commoratur. sed ad amorem dei currere non potest nec illic persistere nisi ex adiutorio pertrahatur. Dominicus. Hoc postremum humilitatem redolet et instruit ad timorem. Qui enim dei adiutorio destituit in iniquis amoribus relapsus. ad dei gratiam nec venire poterit. nec etiam si venerit permanere. Sed nunc de odiorum fructibus quod pollicitus es exequere. Raymūdus. Odiorum fructus ex amorum fructibus (quod supra longo sermone differui) poteris intueri. Nam sicut amor dei est optimus. ordinatus. iustus sanctus et sic de ceteris. ita odium dei est diversum est pessimus. inordinatus. iniustus impius. et sic de aliis conditionibus appositis. Et sicut odium proprie voluntatis est bonum. sanctum. meritorium. ita amor sui malus est sacrilegus et peccatissimus. Quia igitur ex bono amore oritur odium bonum. et ex malo malum. ideo congruenter dicimus illos fructus nasci ex bono odio qui nascuntur ex amore bono. et illos ex malo odio generari qui generantur ex amore peruerso. Lente nunc audisti quod te de amore deique odio scire oporteat. puto non in gratiam me tibi hodie disputatorem tenuisse. Dominicus. Immo vero gratissima. nec potest quicquam sanctius salubriusve dici quam quod te hodie dixisse gratulor. Raymūdus. Non minus libenter audimus es nec minus utiliter quam post meridiem sumpto prandio loquutus sum. Vexatque ad cibum nos nunc et fames ipsa et coque invitatur. paululum ab studio animi revochemus? Dominicus. Licet optimo me nunc cibo qui mentem nutrit lagis.

De odiorum fructibus

Capitulum

XXXII

maueris. nec magno pe carnalis me mēsa delectet. libēs tamē tecū ad
prandū comitabor

¶ Finis tera^o dyalogus quō deū optimū maximū debeat^o amare

¶ Incipit quartus. quomodo debeat^o deum timere. adorare. lau
dare. honorare

Sequuntur alia quedā debita

ultra amorē que hō teneat reddere creatori suo

¶ Caplin. xxij

Raymūdus. Resumptis iam a mēsa paululum virib^o di
gnissimū duxi tibi nūc demonstrare alia qdā debita pter de
bitū amoris. que merito obligat hō suo reddere creatori.

¶ Tu queso diligēter ausculta Dñicus. Nō necesse habes
addere calcar equo spōte currētī Tu tūne fatigeris rogo Raymū
dus. Cū igit homo sit dignissimū opus maximū creatoris sui. ideo

quicqd ab illo in se accepit. quicqd etiā p totū obligat restituere et
refundere in obsequiū artificis sui Opus em̄ sui factura intellectu
alis qualis est hō ex pte aīe teneat nō solū amare factorē suū. sed etiā

timere. laudare. honorare. glorificare. adorare. supplicare. orare. de
precari. credere. cōfidere. magnificare bñdicere. et p acceptis benefi
cijs gratias agere. gaudere. et exultare Quid em̄ debet creatura aliud

amare qz dñm creatorē suū. Quem aliū debet ipa factura vel timere.
vel laudare. vel magnificare. vel supplicare. vel adorare. vel deprecari
qz ipm optimū et vnicū factorē suū a quo accepit imaginē dei viuā

intelligentē amantē. memorantē A quo est hō supra ceteras res no
bilis cōditus. seruētus amatus. omnib^o ppositus. ad suā amicitia
vocatus. et cū illo in eternū regnaturus Dominicus. Reuera is

tātus opifex. tā munificus. tā summe benignus merito est ab homi
ne diligēdus. memēdus. honorādus. et p immēsis acceptis bñficijs
iugiter collaudādus Raymūdus. Hinc iā pulcre ex his pprieta
tib^o q in se hō accepit p agnoscere qz suus cōditor in se habeat ppri
etates. et qd illi iugiter teneat offerre Nihil mediū inter deū et hoīem

io inter eos ē pportionalis correspōdētia. et idcirco ex p ditionib^o qz
in se hz hō inqritū hō p arguere p ditionē qz in se retinet de Sequit^o

g^o sicut hō p amare. cognoscere. timere. deprecari. ita de^o ē amādus.
cognoscēdus. timēd^o. deprecādus Hō p laudare. bñdicere admirari
et gras p bñficijs agere. g^o de^o est laudādus bñdicēdus admirādus et

regariād^o Hō p credere sperare cōfidere. g^o deo ē credēdū. in ipō sperā
dū et cōfidēdū Hō sp qrit veritatē. diligit bonitatē. amplectit^o fide
tatē g^o de^o ē verax et bon^o et fidelis. Hō p in immēsz depreciscere. io

de^o p in infinitū deprecita tribuere. Hō p bñfacere et bñficijs multa

¶ Nota debitum
aīe humane

Ex pprietatib^o
qz i se hō hz p
agnoscere quib^o
suo debeat opti
mo creatori.

Dyalogus Quartus

mereri. q̄ d̄ p̄t ip̄m remunerare bñficia copiosa largiri. Hō p̄t peccare. p̄t cadere. p̄t reus existerē. q̄ d̄ p̄t peccatē punire. lapsus erigere. reū iuste torq̄re. Hō p̄t post reatū veniā petere. iō d̄ p̄t vt misericors veniā donare. Dñicus Verba tua lucēt ⁊ ardēt. Lucēt vt deū videā ardēt vt deū diligā. Atq; ex h̄ tuo p̄ncipio magna dñcio te dicitur

De unūquodq; debitū habet p̄

se p̄p̄ia rōnē sp̄calem q̄re debeat deo dari Caplin. xxiiij.

Raymundus. Licet rōne obligatiōis amoris hō teneat etiā deū timere. honorare. laudare ⁊c. tñ vnūq; istoz debet deo p̄p̄ia et speciali rōne. Alia ē em̄ ratio q̄re d̄z amari. alia quare timeri. ⁊ alia q̄re honorari. Ideo em̄ d̄ debet p̄ncipaliter amari. qz ip̄e est summe ⁊ singulariter bonus. dulcis. suavis. munificus. liberalis. pius atq; p̄stabilis. Debet etiā in infinitū amari. qz in infinitū bon⁹ est. ⁊ solus ⁊ sp̄ bon⁹. Scdo deus d̄z timeri. qz d̄ est dñs oīpotēs. magnus. fortis. terribilis. q̄ potestātē h̄z corpus ⁊ aiām p̄dere in ghennā ignis. Et qz ip̄e est infinitus ⁊ p̄mus ⁊ solus ⁊ verus dñs. ideo ē in infinitū ⁊ p̄ncipaliter ⁊ solus ⁊ veraciter metuendus. Tercio d̄ est honorandus. eo q̄ ē summū oīm rez p̄ncipiū. Et qz d̄ est p̄mū ⁊ immensum ⁊ solū ⁊ vez p̄ncipiū. ideo est p̄mo ⁊ solus ⁊ vero corde honorandus. Quarto d̄ est laudandus ⁊ glorificandus. qz est oīm rez conditor. admirabilis. Et qz ip̄e summus ē ⁊ optimus ⁊ sapiētissim⁹ ⁊ p̄mus ⁊ solus artifex. ideo summe ⁊ sapiēter ⁊ singulariter laudandus est ⁊ glorificandus ⁊ admirandus. Quinto deus etiā credendus est qz verax est. Et qz ip̄e est summa ⁊ infinita ⁊ p̄ma veritas. ideo summa et maxima ei debet credulitas adhiberi. Sexto in deo quoq; sperandū est. qz p̄t ⁊ nouit ⁊ cupit inuare. liberare. redimere. solari. saluare. Et qz solus ⁊ summe ⁊ sp̄ oīa p̄t. ideo summe ⁊ singulariter ⁊ sp̄ in ip̄o sperandū est ⁊ cōfidendū. Possem p̄ singula discurrere. s; p̄nto cōpetet hec pauca sufficere. Dominice Saluberrima sunt v̄ba que loqueris ⁊ q̄ maxime condecet hoīem (qui summi cōditoris plasma nobilissimū) agnoscere. Huic em̄ soli cōpetit dñm deū suū amare. timere. honorare. reuereri. a quo ⁊ ip̄e prius amatus. sublimatus. dñtatus. ⁊ mille bñficijs nobilitatus est.

De timore. et de duplici timore

et eoz cōditionib; ⁊ fructib;

Caplin. xxv.

Raymundus. Nunc sup̄ est vt in speciali de timore eoz; honore aliqua differamus. Et p̄mo de timore. Cū em̄ amor sit p̄ncipale debitū ad qd̄ obligat homo. ideo ad ip̄m sequunt oīa alia debita nec quicq; p̄t donū vel debitū appellari nisi rōne amoris. Et ideo si

De d̄z amari

Debet timeri.

Capitulum

XXXIII

nō amaueris deū. digne timere nec honorare poteris. Nā sine amore timor acerbus est et penā habet. et honor adulationem redolet nō venere rationē. Nota ergo differentiā amoris et timoris. Amor em̄ donum literale est et cū summa exultatōe deo tribuit. sed timor si solus fuerit cū fatigatōe deo donat et sine fructu. Si vero iungat amor timet spontaneus sit et a servitute manumissus. et om̄ne merore puerit in gaudiū. Alia dñā timoris et amoris est. Nā amor dei multiplicat in infinitū. sed timor dei nō se extēdit nisi ad vnū solū Qui em̄ vnū deū creatore diligat multa p̄ illū et ppter illū diligat. sed qui deū solū metuit. nihil pter illū vel cum illo metuit. Et sic amor se extēdit ad oīa ad que res amata. sed timor nō ita. Optima tñ est mixtura amoris cū timore. qz timor vnit et cōplicat amore fortius cū amantissimo cōditore. Ideo qz timor et amor sunt q̄si due cathene q̄ colligant ipam hoīs voluntatē cū deo. et se se mutuo fortificāt. Dominicus. Inus sapio qd̄ dicitur Ex quo em̄ creatura rōnalis facta ē de nihilo. et deus p̄ditor infinite ē maiestatis. ideo debet creatura cū timore diligere. et amādo timere vt fiat sermo q̄ scriptus ē Exultate dño cum tremore. Raymundus Oprime sapis. at nūc timore ipm diuidas. Sicut ē amor dei et amor sui. ita est et timor q̄ oritur ex amore dei. et timor qui nascit de amore sui. Hor timor illa est differentia. Nam primus timor sanctus est. iustus. bonus. et fm naturā ordinatus habetqz oēs conditōes amoris dei. Sed timor scd̄a malus ē impius. iniustus. inordinatus q̄lis ē suus amor de q̄ nascit. Scd̄a differentia est. qz timor dei nō multiplicat. sz ip̄ vnus et solus est. Qui em̄ deū timet nihil aliud timet. sed timor sui multiplicat in infinitum et multo amplius q̄ suus amor. qz ex vno amore malo nascunt infiniti timores. At qm timor penā hz. ideo qlibet hor penā p̄fert. tristitiā et miserā. Dominicus. Hinc plane intelligo q̄ta sit amoris p̄prij virulēta neq̄cia. q̄tūqz noceat se habere. q̄ tot timores p̄ssimos de se p̄ducit. Raymundus Recte tu intelligis. Nā q̄ primo amat seipm timet se p̄dere. timet destitui et corūpi. ideo oīa illa timet q̄ se p̄dere possunt et corūpe. Ideo qz timet mortē. p̄ssimam egrotatiōem. Timet terrā. aquā. aerē. ignē. Timet famem. sitim et cūcta q̄ illi p̄nt p̄p̄ere vitā. Preterea qz amat suū honore. suā laudē. suā voluptatē. ideo timet p̄dere famā. gloriā. excellentiā. Timet ignominia. diffamā. p̄bra. vituperia. Timet quoqz tormēta. frigora. calores. paupertates. penurias. angustias. Et qz oīa diligat ppter se. ideo timet p̄dere amicos. filios. vxorē. domos. agros. pecunias. mancipia. animalia. Dominicus. Nunq̄ tanta timeret. nisi vnū aliqd̄ nimis neq̄ter amaret. quod caducū est. et fragile et miser. quodqz labi p̄t. destitui et auferri. Raymundus. Hinc igif̄ tertiam nunc considera hor timorum

Nota dñā in timorē et amorē

Timor diuiditur.

Nota quinque differentias diuorū timorū

Dyalogus

Quartus

dr̃nam Nam timor de amore dei solidus ē. vegetus. robustus. q̃r su-
us amor hoc diligit qđ minui nō p̃t neq; cor̃rūpi. sed timor de amo-
re sui fragilis est. caducus. ⁊ instabilis. q̃r res om̃es quas sup̃ amor
amplectit̃ cōcidere possunt atq; perire Quarta dr̃na. q̃r timor dei fa-
cit eū qui se possidet (q̃r solū deum metuit) ⁊ suūp̃sū ⁊ oīm sub se re-
rum dominū. ⁊ om̃ia illū timēt ⁊ subiecta sunt pedib; eius celū. terra
maria. ⁊ que in eis sunt oīa Sed timor de amore sui reddit eū qui se
possidet oīm rez seruū miserabilē. trepidū. fluctuagū. mutabundū.
Dūc sequit̃ quinta dr̃na q̃r timor bonus ē s̃m naturā hoīs inq̃tūz
hō est. ⁊ est s̃m dei ⁊ s̃m ordinē vniuersi Sed timor malus est cōtra
deū ⁊ cōtra naturā hoīs qui est a deo oīm rez dñs p̃stitutus. ⁊ cōtra
naturā vniuersi qđ debet seruire hōi nō dñari. Dñicus. Luncta q̃
dicis verissima sunt ⁊ vehemēt̃ hoīem pmouēt fugere timorē hūc
pessimū. ⁊ solū deū timēdo diligere. ⁊ diligēdo timere Raymūd⁹
Ex his dr̃nitijs vtriusq; timoris satis amborū p̃prietates p̃nt intelli-
gi nec opus est ap̃tius explicare Porro si volueris horū timorū frui-
ctus agnoscere vide supra q̃ sunt fructus amoris dei. ⁊ q̃ fruct⁹ amo-
ris p̃prij. ⁊ sicut illic agnoueris ita ⁊ istos agnosce Hoc etiā scito q̃
sicut his duob; amorib; duo opponunt̃ odia sicut añ diximus. ita
istis duob; timorib; duo obijciunt̃ d̃ceptus. ⁊ quicqđ illic de odijs
diximus hoc ⁊ de t̃mptatib; debet dici intellige. Ad alia festinañtē
sup̃suis iñherere nō debeo Dñicus. Te sup̃porro libet̃. nā satis
recenter meminī qđ de duob; odijs sup̃ differueris. p̃ge p̃tinuus

De honore. et q̃ omnia deus fe-

cit p̃pter suū honorē ⁊ hoīs vtilitatē Et valde pulcre cōsideratōnes
oriunt̃ ex eo q̃ de⁹ fecit oīa ad suū honorē ¶ Caplm. xxxv.

Raymūdus. Sicut hō d̃z dño deo timorē. ita ⁊ honorē Sed
anq̃ de obligatōne honoris aliqđ loq̃mur p̃mo de ip̃o dei ho-
nore pauca dicēda sunt. vt dū cognoueris honoris ⁊ reuerētie p̃p̃ri-
etates. agnoscas ⁊ honoris obligatōes Hui⁹ igit̃ narratōis hoc sit
iñitiū Dñe qđ dñs de⁹ op̃atus ē in rez creatōe. totū p̃pter suū ho-
norē id op̃atus ē vel p̃pter hoīs vtilitatē Deus enī cū sit oīm bonorū
⁊ pulcorū dñissim⁹ possessor ⁊ copiosissime plenus seip̃o. ideo in-
tra se crescere nō p̃t Nō q̃ accipit a reb; aliquā vtilitatē. s; solū extrin-
secū honorē Nō s; cū sit creatura de ñbilo facta sp̃ idigēs ⁊ de se ad
ñbilū vergēs. idcirco crescere p̃t inter⁹ in bonitate. in veritate. in oī
p̃fectōe. ⁊ nō ei debet vtilitas seu p̃modū. s; honor neq; de⁹ igit̃ q̃
oīa op̃at̃ p̃ncipaliter p̃pter seip̃m. ⁊ q̃ intus crescere nō p̃t. ideo oīa
op̃atur extra se p̃pter suū honorē Et cū sit summe bonus iō oīa op̃a-
tur p̃pter creaturay vtilitatē. Ceterum q̃ inter creaturas quattuor

Capitulum XXXV

graduū. hō ē magis ab illo dilectus et nobilitat^r. estq^{ue} illi imagine
et similitudine longe p^{ro}pinq^{ue}or. idcirco oīa opat^r deus ad suū extrinsec^{us}
honorē. et hōis intrinsec^{us} vtilitatē. Hoc scire te conuenit. q^{uo}d q^{uo}d d^eo ē
in infinitū oīa creatura sublimior. ita in infinitū distat honor dei et
vtilitas creature. Dñicus Hinc palā intelligo. q^{uo}d licet d^eo oīa opet^r
p^{ro}pter suū honorē et creature comoditatē. multo tū p^{ri}ncipal^{iter} suū in
tendit honorē q^{uo}d vtilitatē creature. Uerū q^{uo}d vtilitas sp^{iritu} colligata ē cū
honorē. id ē q^{uo}d amplius suū respicit honorē tāto et amplius creatu
re p^{ro}siderat vtilitatē. Et sicut nihil p^{ot}est facere deus p^{ro}tra suū honorem.
ita nec p^{ro}tra creature comoditatē. Hanc autē comoditatē maxime p^{ro}
cipiat hō p^{ro}pter quē oēs creaturarū vtilitates a bono deo p^{ro}deire sunt.
et institute Raymūdus. Sane intelligis. At nūc ego nō indignū
iudico ponere aliq^{uod} p^{ro}sideratōes q^{uo}d oriunt^{ur} ex hoc q^{uo}d deus oīa opat^r ad
suū honorē. De p^{ro}sideratōes pulcre sunt et notatu dignissime. Pri
ma ē. nā q^{uo}d oīa ad suū opat^r honorē. et cū ipse sit summa potestas
sapia. bonitas. hinc sequitur q^{uo}d oīa opat^r fin^{em} honorē sue summe potētie
bonitatis et sapie. Quicūq^{ue} igit^{ur} nō aspiciat ex rez creatōe dei honorē et
gloriā s^{ed} lumine cecatus ē. nec p^{ot}est quicq^{ue} de dei opib^{us} intelligere. Se
cūda p^{ro}sideratio orit^{ur} ex p^{ri}ma. Nā ex q^{uo}d deus oīa opat^r ad honorē sue bo
nitatis. id ē sp^{iritu} vtilitas includit^{ur} in honorē. et p^{ro}sequēs oīa opatur ad
hōis vtilitatē. Tercia p^{ro}sideratio. nā q^{uo}d deus oīa opat^r ad honorem
sue potestatis. id ē opa sua in summa p^{ro}te et summa potētia opat^r ē
Et q^{uo}d oīa opat^r ad honorē sue sapie. id ē opa sua summe sapiēt^{er}. ordi
natissime. p^{ro}portionabilissime. et congruentissime opatus ē. Quia vero
ad honorē sue bonitatis opat^r. id ē oīa optime. liberalissime. benignolen
tissime. et vtilissime opatus est. Dñicus Hinc sequit^{ur} q^{uo}d in diuinis
opib^{us} nihil p^{ot}est esse ip^{ro}portionatū. incōgruū. inutile. infirmū. sup^{er}flūū
diminutū. inordinatū. Raymūdus Recte tū q^{uo}d. Quarta p^{ro}sider
ratio ē. q^{uo}d q^{uo}d dñs deus opat^r oīa ad suū honorē et gloriā. hinc sequitur
q^{uo}d quāto honor maior et gl^{ori}osior fuerit. tāto magis deo cōpetit. et q^{uo}d
to opa ei^{us} sunt magis ardua. sublimia. mirabilia. subtilia. difficilia.
tāto magis p^{ro}ut^{ur} ad honorē sue potētie. sapie et p^{ro}videntie. Et q^{uo}d
fuerint magis vtilia. communia. suauia. dulcia. iocūda. doctrinalia. tā
to p^{ro}ut^{ur} magis ad dei dulcissimā bonitatē. Idcirco cōpetit deo (vt
sup^{ra} honor seruet^{ur}) tā potēter opari oīa. vt nō possit potētius cogita
ri. tā sapiēt^{er}. tāq^{ue} vtiliter vt nō possit estimari sapienti^{us} quicq^{ue} vel
vilius. Dñicus. Ex isto liq^{ue}de p^{ro}ter q^{uo}d oīa dei creatoris opa sunt tā
alta. nobilia. incōprehensibilia. subtilia. et p^{ro}fecta vt neq^{uam} estimari
meliora. Et ly vniū opus sit altero p^{ro}fect^{us}. vniūq^{ue}q^{ue} tū ē in suo g^{en}ere
p^{ro}fectissimū summe sublime et imp^{er}etrabile. Sz seq^{ue}re q^{uo}d cepisti. Ra
ymūd^{us}. Quinta p^{ro}sideratio ē. Ex q^{uo}d cū d^eo oīa ad suū maximū opat^r

Nota s^{ed} non est
p^{ro}sideratōes

Dialogus Quartus

honorē. inde sequit̃ q̃ quicqd̃ magis p̃tinet ad dei honorē illd̃ sine
 periculo hō asserere p̃t z p̃fiteri. Et iō magis op̃t̃ asserere mundū a
 deo p̃ductū eē de nihilo q̃ ex aliq̃. z de nouo inchoasse q̃ ab eterno
 fuisse. Nec enī magis redolēt dei potestātē z bonitātē Sexta. q̃ ex q̃
 de oīa creat ad suū honorē. ita etiā oīa cōpler z p̃summat. z iō oīa
 dei opa finient z terminabunt in summo honore sue maiestatis et
 bonitatis. Uez q̃ nō eēt summ⁹ honor ei⁹ nisi etiā duraret in eternū
 et iō vt honor ei⁹ p̃petuo p̃seueret. necesse ē vt ei⁹ opa p̃maneāt i eter
 nū. Septima p̃sideratio ē. Nā erq̃ dei honor ē p̃petuus iō requit p̃
 petuū honorantē. Et q̃ sola creatura rōnalis nouit z p̃r deū hono
 rare z laudare. iō op̃t̃ eā p̃petuo p̃manere vt deū in eternū glorifi
 cet z honoret. Dñic⁹. Preclara sunt oīa z exultatōe plena q̃ de dei
 honore p̃sequis. Uez hoc postremū ē exultanti⁹ audiendū vbi se
 hō ad hoc p̃ditū z maluz agnoscat. vt suū in viciū z optimū crea
 torē magnificet. laudet. honoret in eternū. Raymūdus. Octaua
 p̃ditio. q̃ q̃ de oīa creauit ad suū honorē z hoīs vtilitātē. iō deus
 vult crescere exteri⁹. z vult vt hō crescat interi⁹. Tūc enī de⁹ extra se
 crescit q̃n̄ sua noticiā. sua gloria. sua fama in hoīe crescit. Et q̃to illa
 noticiā p̃ plurē hoīes multiplicat tāto magis de⁹ multiplicat. Et
 q̃n̄ toties deus de nouo nascit̃ q̃uens sua noticiā in hoīe generatur.
 At q̃n̄ deus exteri⁹ crescit in noticiā hoīm. tūc certe hoīes interi⁹
 de deo crescūt. atq̃ vñ idēz incrementū q̃ de⁹ crescit exteri⁹ z hoīes
 interi⁹. hoc aut̃ noticię incrementū nascit̃ in hoīe p̃ cognitōez creatu
 raz. quā q̃ ignorauerit. nec ē vt nec deus in illo nec ip̃e crescat in
 deo. Dñicus. Sz q̃to te p̃ quē modū deus crescit in hoīe z hō in
 deo. Raymūdus. Rōnalis hō intellectu h̃z z volūtātē. z iō p̃r de
 us crescere in hoīs intellectu z in hoīs volūtātē. Tūc deus crescit
 in hoīs intellectu q̃n̄ ei⁹ noticiā z sapla z prudētia z idustria i hoīe
 crescit. Tūc hō de⁹ crescit in volūtātē q̃n̄ ei⁹ amor. timor. sp̃es. p̃fide
 tia laus z gl̃ia in hoīe crescit. Et q̃n̄ sic de⁹ crescit in hoīe tūc etiā hō
 crescit in deo. z q̃t̃ modis deus crescit exteri⁹ in hoīe. tot̃ modis hō
 interi⁹ crescit in deo. Dñicus. Reuera magna vnitas. magna p̃
 pinq̃tas. magna inter deū z hoīem colligatio. magna nihilominus
 dei ad hoīem pia dignatio. vt ip̃e velit exteri⁹ crescere in hoīe. z ve
 lit ab hoīe amari. laudari. honorari. vt tali amore laude atq̃ honore
 hō interi⁹ cresceret z sese p̃ficeret. Raymūd⁹. Nona z vltima p̃side
 ratio ē. q̃ ex q̃ de⁹ vult p̃ sua opa honorari. iō oīa opa q̃ ip̃e facit vel
 oīa bona opa q̃ fiūt ab oī creatura debet̃ referri ad honorē dei. Sine
 q̃ deus p̃ se op̃es siue p̃ creaturā soli deo honor z gl̃ia. Dñic⁹. Iuste
 id̃ q̃ dē. Uez q̃ opa hoīs bona q̃ ex bonā volūtātē p̃cedūt cū sint me
 mōria nūq̃d p̃mio carebūt. Nōne ip̃is etiā laus debet̃. honor z gl̃ia

Quō de⁹ crescit
 in hoīe z hō in
 deo

Capitulū XXXV

Raymūd⁹. Premio qdē nō carebūt s; vt dixi. soli deo honor et glia. Nā honor et glia q; extrinseca sunt illi tribuunt. et q; de⁹ intra se oīm bonoz plenissim⁹ possessor ē. iō sibi soli extrinsec⁹ honor ascribendus ē. S; q; hō vt creatura crescere h; et p̄fici interius. iō interna illi vtilitas tribuēda ē p bonis suis opib; nō glia aut magnificētia. Qñ igit deus p se imēdiate opat sine creatura. tūc talis opatio solā extrinsecā laudē meret. S; qñ de⁹ opat p creaturā rōnālē. tūc de⁹ tenet duo p̄mia. vnū exteri⁹ deo sc; honor. et vnū interi⁹ hōi sc; vtilitas. Dñicus. Ex isto manifeste colligit q; hō q; p̄cepto deo p̄p̄iā q̄rit gloriā. laudē et honorē duo maxima mala comittit facit enī deo summā iniuriā. et sibi p̄i pessimū detrimentū. Primo facit deo iniuriā. q; honor q; deo debet ē p̄stantior dignior et melior q; totū vnūuersum. iō q; furat deo suū honorē plus illi eripit q; si raperet totū mundū. Et ista gravis iniuriā nō p̄t p oēs creaturas reparari. Secūdo facit sibi p̄i maximū detrimentū. q; hō cū sit creatura fragilis egeat et vacua. egeatq; intrinsec⁹ bonitate et p̄fectōe cōpleri. Igit si q̄rat honorē et gliam exteri⁹. tūc intra se vanitate replet et penit⁹ vacua derelinquit oī bonitate et veritate. Et ita in tali inanissimo hōie nulla est soliditas. nulla firmitas. nulla bonitas. nulla temū p̄fectio. Nihil igit sibi p̄fuit dū forinsec⁹ creuit. imo obfuit vehementer. q; quāto magis exteriori gloria est dilatatus. tanto est interiori paupertate cōpressus. Ceterum tu vltēius proficiscere

Deus sicut propter suū hono

re ita et ppter suū nomē oīa opat ¶ Caplin. cxxvi.
Raymūdus. q; sit ipiū et puerum hōiem ambire suā gliam et famā statim dicem⁹ in subditis. Nūc hō pauca de dei noie sicut an de honore differam⁹. Quicqd p̄t de nouo acq̄ri vel ē res vl⁹ nomen rei. S; q; deus maxim⁹ cū ens sit infinitū nō p̄t sibi nouā rem acq̄rere. q; plen⁹ ē oī bono. q; quicqd de nouo recipit sola fama et solū nomē ē. Tūc igit deus extra se de nouo creuit et maior qdāmō efficit qñ sua fama et suū nomē p corda hōim dilatat. Nomen autē de⁹ acq̄rit ex opib; q; forinsec⁹ vident. Que qdē opa q; potēter et sapiēter et dulciter facta sunt. iō a cognoscētib; ea de⁹ acq̄nt nomē q; oīpotēs et sapiens et clemēs appellat. Acq̄rēdo igit nouū nomen acquirit etiam nouam famam. nouū honorem. nouam gloriā. Et sic deus qui in sua essentia crescere nō potest. creuit in nomine. in laude. in honore. et hoc in hominū cordib; qui dei opera cōprehendunt. Ex q̄bus clarissime vident q; deus solus nomē habere meretur gloriosum. honorificū. famosū. formidatū. magnificū. et p cūc secula b̄ndictum. Dñicus. Dñc veraciter dat int̄ elligi deū oīa opari ppter suū nō

Dyalogus Quartus

men. vt illud videt ipse oī sō honore. sō laude. fama. glia. z magnificētia. Qñ igit oīa de^o opat ppter suū nomē. oīa etiā opat ppter suū honore Raymūdus. Merito id sequit. qz vnū z idē ē opari ppter suū nomē z ppter suū honorem. Nolo tñ te ignorare qz sicut opat oīa ppter suū nomē deus. ita etiā opat oīa ppter hoīs vtilitatem. Et quanto nomē dei nobilius ē z pstantius qz oēs creature. tanto nomē dei plus valet hoī. z ē illi fructuosius qz oēs creature. Ideo em creature insitute sunt vt dei nomē hoī innotescat. qd dū fuerit in corde hoīs receptū generat in eo oēm vtilitatē. Que vtilitas tunc maxime pficit cū hō ceperit amare. timere. honorare. reuereri z magnificare deū suū. Ut igit nomē dei verā opes hoīs vtilitatē. necesse ē vt deus opet opa amoris. opa timoris. opa fidelitatis. pfidētie. honoris. laudis z glorie. Opat igit deus opa oīpotentie z vocitat oīpotens. Opatur opa magni timoris z reuerētie z ab oībo ptimefcit. Opat opa maiestatis z glie z dñs appellat. Opat opa summe iusticie. z vt iustus iudex formidat^o habet. Opat opa summe dulcedinis z bonitatis. z vt dulcissimus z optim^o adamat. Opat opa maxime sapie. z vt sic sapiētissimus nūcupat. Et vt summam oīa cōcludā. idcirco oīa qz deus opat ad hunc finē referunt vt noīet oīpotens. sapiēs. iustus. benignus. bonus. fidelis. pius. sanctus. amicus. adiutor. saluator. ptecor. vt hoc mō generet in hoībo sōa noticia et fama dei. z p pñs sōa vtilitas. sōa pfectio. z pfecta oīm bonoz psummatio. Dñicus. Ex hoc ipso qd loqñs multū nos ibuis in cognitione noīs dei qd ex multis opibz collectū vnū z maximū efficit. gloriosum. laudabile. magnificū. z p oīm corda magnificandū. Licet em ab eterno deus sit oīpotēs. sapiēs. iustus z bonus. nō tñ hōc manifestū nobis nisi eas res fuisset opatus exterius. qbo tale nomen z talē famā in nris cordibz pdidisset. Dabitaculū igit noīs dei corda sunt hoīm. Et qñto dei noticia ex opibz p corda hoīm multiplicatur. tāto z multiplicat nomē dei Raymūdus. Bene atqz optime dei nomē intelligis. Unū tñ scire te puenit qz diuersimode z p multos gradus dei nomē in hoīe generat. Opa em dei qdruplici gradu distinguunt vt supra patuit in scala qdruplicis creature. Cognoscit em hō nomē dei p opa qz hnt ēē tñ. sed magis p ea qz hnt esse z viuere. multo tamen amplius per ea que habent esse viuere et sentire z intelligere. Nomen ergo dei maxime innotescit homini per ipsum methoīem. Et hec ē vltima maxia firmissima z certissima dei noīs cognitio. Nullū em ē op^o dei magis ppinquū hoī qz ipse sibi. Igit dū hō cognoscit seipm inqñtū dei op^o ē. tūc vehemēter dei nomē agnoscit z extollit magnificat z honorat. Vex qz diuersimode de^o arca hoīem opat. id ab hoīe multipl^r nūcupat. Aliqñ hō deū pñi vo

Capitulum XXXVII

citāt et misericordē. aliqui iustū et veracē. aliqui fidū. p̄piciū. p̄tectorē
iuxta id qđ sentit circa se deū opari. Dominicus. Multis igitur
modis p̄t deī nomē hō magnificare. extollere. honorare. et ex p̄nti ip̄
sum deū qđ tā magnifica in oī creatura. et p̄cipue in hoīe diuersimode
opaf. Nūc sup̄esse arbitror vt de obligatōe honoris edisserere incipiat

De obligatōe hoīs erga ho

norē et laudem et nomē dei

¶ Capitulum .xxvii

Raymūdus Sequit̄ em̄ p̄fecto qđ qđ deus oīa opatur propter
suū honorē et gloriā. idcirco hō qui nouit et p̄t deū honorare
merito pre ceteris creaturis id facere tenet. Tenet em̄ et obligat mul
tipliciter. Primo ex quo sol⁹ p̄t meritorie opari. iō astringit oīa sua
opa opari ad honorē et gloriā et nomē dei Secūdo obligat vellez ope
rā dare vt deī nomē fiat crescat et p̄tinue multiplicez Tertio obligat
nō solū conari vt fiat et p̄ficiat honor dei. sed etiā conari vt fiat opti
mo et p̄fectissimo mō quo id ip̄e opari et velle p̄t Quarto obligatur
nō solū vt ab ip̄o. sed ab oībo rebo p̄cipue hoībo honor et gloriā dei
maxime crescat et compleat̄ Dñicus. Certe nisi hō id voluerit et p̄
virib⁹ effecerit nō agit vt creatura dei nec vt sensatus hō. sed p̄tra or
dinatōem et mentē dei tanq̄ p̄fidus et amens et inimicus. Raymū
dus. Quinto obligat ponere seipm et dare vitam. corpus. et aiām. et
quicqđ habet. scit. et p̄t ad laudē et honorē dei. Uex qđ ad honorem
dei sequit̄ vilitas hoīs. ideo quoties hō dei querit honorē. suam tūc
opatur vilitatē Quādo ergo hō p̄t deī honore ponit vitā suā. tūc fa
cit sibi p̄i comoditatē maximā. summū lucrū. summū cōpendium.

Hō tenet deū
honorare

Dñicus. Nihil igit̄ p̄dit qui p̄t deī honore se suaq̄ tribuit. qđ om
nia illi in centuplū restituit deus Raymūdus. Ita est plane Se
p̄to obligat homo credere v̄bis dei. et honorare quicquid loq̄tur aut
pollicet̄ aut iubet aut vetat aut cōminat Septimo obligat de dei ope
rib⁹ oībo semp in bonitate sentire. et oīa in optimā partē interpretari
Octauo obligat corde et ore bona de deo dicere et magnifice oīa extol
lere et lingua palam p̄dicare que suū respiciūt honorē. suū nomen.
suā gloriā. suā famā Et q̄to magis ad dei p̄tinent honorē. tanto de
bent amplius p̄dicari Dominicus. Verissima sunt et saluberrima et
nec̄aria cuncta qđ loqueris Utinā hec in cordib⁹ hoīm cōualecant.
vt deū rez oīm cōditore corde. ore. et opere semp honorificet et exaltet
Raymūdus. Unū sp̄ e duob⁹ necesse est vt hō faciat Aut em̄ su
is opib⁹ deū vel honorat vel vituperat et tenet. Ad hoc em̄ deus
optimus hoīem condidit vt suis opib⁹ se honoraret et extolleret. qđ
si mala et reproba fuerint deū maxime inhonorant. vituperant. bla
sp̄hemāt Et qđ ex amore honor. timor. laus. spes. cōfidentia. obediē

Dyalogus Quartus

tia et omne bonorum germinis erumpit. sequitur quod qui deum non amat. nec etiam honorat. nec timet. nec laudat. nec illi fidit. nec obedit. Talis igitur homo corde et opere deum despiciat. deum inhonorat. deo rebellat. Dominicus Ex isto licet intueri quod quod honor dei et dei contemptus maxime opponuntur sicut nullum maius bonum potest facere homo quam deum veraciter honorare. ita nullum grauius malum quam deum nequiter inhonorando continere. Raymündus. Ulex id quod dicitur. Nam qui deum inhonorat et deo et sibi ipsi et omni creature maximam iniuriam et contumeliam facit. Contemnit reuera omnes creaturas. id est non eas honorat quod dei sunt qui regem despiciat creatorem. Et sic in dei contemptu includuntur infinite iniurie. infinite supbie. infinite nequicie. Sicut igitur ex vno honore dei multiplicantur honores infiniti. ita ex vno contemptu dei infiniti contemptus generantur. Dominicus Ulex igitur supbissimo illi qui deum premnes presumptis inhonorare.

De honor proprius est dei homo

noxi contrarius et capitalis inimicus

¶ Capitulum xxxvii.

Raymündus. Ex his que nunc diximus aliquantulum lucet quod sit vere puer sum deum inhonorare atque contemere. Hanc igitur peccatum est quoniam homo suis operibus deum inhonorat. sed omnium grauiissimum quoniam per sua opera se vult ab alijs honorari. laudari et extolli. propria queritas famam et gloriam. Nam hoc modo studet laborat et operatur edirecto contra deum et contra suam gloriam et honorem. Et talis operarius subdolus et perversus. eo quod agit contra intentionem et ordinationem dei. efficit manifestus et capitalis inimicus illius. suum honorem et famam et gloriam illi violenter eripiens et sibi ipsi fallaciter ascribens. Qui enim suam non dei gloriam querit seipsum deum constituit. de se ydolum facit quod vult ab alijs honorari et predicari. et ita per suam arrogantem impiamque supbiam bellum. rixam. et discordiam grauem in suum suscitatur creatori. Dominicus. O bellum inermis funestum in gloria. de quo nulla ipse victoria reportabit. sed stragem. confusionem. ignominiam.

Raymündus. Nihil verius. Sed ut apostolus agnoscas quod inextinguibile malum sit hominem suum querere honorem audi paucis que dico. Dominicus Audio Raymündus. Non certe dum omnia agit propter suam famam et gloriam occupat cor suum principaliter circa proprium honorem quem cogitat. quem querit. quem se desiderat. Et ita seipsum in suo corde deum statuens se deum honorat. se laudat. se diligit. se amplectitur. Qui igitur merito deberet cor suum occupare circa honorem dei et deum in suo corde recipere. contrario cor suum occupat ad laudem propriam et illic seipsum collocat et ut deum adorat.

Dominicus. De iniuria maximam Raymündus. Est et alia iniuria maior. Non enim sufficit ei occupare cor suum circa proprium honorem. sed vult quod corda aliorum hominum (que vasa sunt honoris dei) occupent et impleant de suo honore. de sua fama et gloria. Lupit enim hic talis supbissimus ut

Capitulum

XXXVIII

oēs hōies: p̄cepto deo suū honorē. suā estimatōem. suā laudē amēt.
p̄dicent. magnificēt Vult em̄ sp̄ crescere ⁊ multiplicari. ⁊ imagines
glorie ⁊ sapientie ⁊ pulcritudinis sue (licet sit corruptibilis ⁊ fictilis)
imp̄mi ⁊ dilatari p̄ corda hōim. vt sp̄ de illo cogitēt. illū amēt. illū
loquantē ⁊ predicēt Vult igit̄ totū mūdū q̄tū ad se attinet circa suū
honorē p̄uine occupari Itaq; vult deū expellere de regno suo. de do
mo ⁊ habitaculo suo Dñicus. Hinc merito efficit̄ hō dei hostis.
dei maximus inimicus Raymūndus Preter hec mala s̄z alia nō
minus execrāda Prīmū ē q̄ querit p̄p̄iū honorē totū mūdū cupit
reducere ad seipm. ⁊ sic p̄uertit ordinem vniuersi. qz creaturas intor
quet ad aliū finē q̄ eas ordinauerat de Vult em̄ ip̄e vt de a creatu
ris honorē recipe ⁊ se ab oibz venerari. Et sic hō h̄mōi ē totus puer
sus in semetip̄o. deū oīaq; p̄urbās. Scdm̄ malū. qz hō qui q̄rit p̄
p̄iū honorē facit sibi p̄ maximū dānū ⁊ detrimētū ⁊ incōmodū Si
aut̄ em̄ dū honorat deus tūc crescit tūc p̄ficiat hō. ita dū honorē sibi
attribuit in summa egestate remaneat necē ē. Tertiū. hō q̄ suū que
rit honorē destruit q̄tū in se ē deū factorē suū. ⁊ ex p̄sequētī elōgat se
in infinitū a deo. tantūq; distat a deo q̄tū distat sua intēctio ab inten
tione dei Et qz totū bonū hōis deus ē. ideo q̄tū magis lōginq̄at a
deo tantū magis recedit a bono suo Quartū. dū hō elōgat in infinitū
a bono suo. necē ē vt p̄pinquet maxio malo suo cadatq; in tā p̄
fundū malū q̄tū deus ē altū bonū Cadit ḡ in inane p̄cipitiū oīm ca
lamitatū ⁊ in abyssū maloz oīm Quintū. hō q̄redo suū honorē fa
cit deo infinitā iniuriā ⁊ offensam. ideo p̄meret penā p̄petuā ⁊ infinitā
Sextū malū. hō q̄ q̄rit suū honorē execat semetip̄m Honor em̄ in
iust̄ tenebre s̄z. q̄ cordis oculos ad eo obnubilāt ⁊ obscurāt ab omī
vera luce aliena reddūt. vt hō nec deū nec semetip̄m nec totū vniuer
sū possit agnoscere Positus em̄ extra deū. extra lucē. extra veritatē
nullū bonū nullū malū p̄t discernere. nec inter verū ⁊ falsū. nec inter
dulce ⁊ amāz ponere rōnem. Septimū. hō qui q̄rit suū honorē to
tū fundamentū suū collocat in mendacio. in errore. in vanita
te. in receptōne. in malo. ⁊ in nihilo. Honor em̄ proprius mendaci
um ⁊ erroris nihil ē Querens igit̄ p̄p̄iū honorem seruum se facit
vanitatis mendaciū ⁊ nihili. ⁊ seipsum qui inter creaturas omnium
est nobilissimus expendit ad errorē atq; stulticiam ⁊ amentia Octa
uum malum. cum omnis honor sit extra eum qui honorat. hinc se
quitur qz homo ad suū honorem op̄rans ⁊ illum multiplicare ge
stiens edificat extra se rem vanissimā que stare non potest. et ita
introitum vacuum remanet et omni solido bono priuatus. No
no. homo suū ambiens honorem perdit tempus suū. perdit la
borem. studium ⁊ conatum suū. tenditq; ad impossibile. quia suū

De multiplici
malo qd̄ orit̄
ex honore p̄po

Dialogus

Quartus

us honor nūq̃ poterit p̃fici nūq̃ impleri Sz solus dei honor (cui resistere nemo p̃t cum sit omnipotēs) hic p̃ficiet. hic p̃summabit. hic manu tenebis in secula seculor̃ Dominicus. Hoc postremū mari me deberet hoīem auertere ab ambitiōe pp̃ij honoris q̃n nec illum q̃tū uolet poterit acq̃rere. nec utiq̃ adeptū poterit retinere Ray mūdus. Decimū z maximū malū est. q̃ sicut honor verus z p̃fussio opponūtur. ita laus z vituperiū. gl̃ia z opprobriū Et sicut honor nō p̃t mutari nisi in p̃fusione. ita laus z gloria nō nisi in vituperiū z opprobriū Et q̃ nullus honor verus ē nisi honor dei cui etiā z laus vera est z gloria vera Idcirco hō qui honorat. laudat z glorificat deum nūq̃ illū sequet cōfussio. nūq̃ vituperiū. nūq̃ opprobriū. Sz si querat suū honorē. suā laudē z gloriā oportz vt pueniat ad eternā cōfusione. ppetuū vituperiū. z opprobriū sempiternū qd non delebit Dominicus Merito id sequit Nā ex quo honor pp̃ius hoīs est puerilis. inordinatus. falsus. tortuosus. caducus. miser. iniustus. mēdax. vanus. erroneus. ideo pmanere nō p̃t. sed cōcider. ta bescer. deficiet. z sequet illū summa ignominia q̃n reuelabit cōfussio nuditatis ei⁹. z pudēda ei⁹ in suā faciē retorquent. Eant nūc pp̃ij honoris questitores z ad breue tēpus in suis laudib⁹ exultēt vt ppetua p̃fusione p̃stentur

¶ Homo obligatur ex parte

honoris dei credere oīb⁹ verbis eius z ea honorare ¶ Caplm. xxxix
Raymūdus Quoniamquidē vt supra declaratū est q̃ deo honor attribui debet in summo gradu. si igit hō honorat deū necesse est vt z verba dei honoret z credat cū omni reuerētia deo loquenti. Quādo em̃ credit hō verbis dei tūc reputat eū veracem iustū z sanctū. sine fraude. sine mendacio. sine dolo. atq̃ ita honorat deū credēs sine aliquo testimonio. sine aliqua p̃batione simplici s̃bō dei. solum q̃ ip̃e dicit vel dici fecit q̃ fallere z mēiri nescit Alioq̃n nisi credidero cū omni assensu verbis eius. etiā etsi videant vel obscura vel extranea facio deo maximā iniuriā. vituperiū. z cōtemptum Debeamus igit primo credere verbis dei. ppter suū maximū honorē. vtpote q̃ ille loquit q̃nē nephas est mendacē aut friuolū estimare. Scdō debemus credere s̃bis dei rōne sue excellētissime maiestatis z auctoritatis Si loquētī alicui sapiētī aut regi aut p̃ncipi fidem habemus. multo magis regi regū dño dñor̃ credi debet z assentiri. Tertiō rōne sue infinite bonitatis z purissime pietatis credit optet verbis dei. Nam qd bonus hō loquit facile admittit. multo amplius admitti debet qd loquit optimus z sapiētissimus deus Quarto. deo credi debet rōne sue infallibilis veritatis. Est em̃ ip̃e summa veritas z sum-

Debeamus credere s̃bis dei

Capitulum XL

ma sapiētia que falli nequit atq; mēiri. Dñicus. Magnū mihī
 animū indidisti credere cū summa reuerētia eloquijs dei Sz quēdo
 te quē pcessum habiturus sum in credēdis dei sermonibz. Raymū
 dus. Illū eundē quē in creaturis cognoscēdis an habuisti Vidē
 ad oculū duo esse q̄ ab hoīe extra pcedūt. s. opus suū. z suū verbum
 Sic silit̄ duo sunt q̄ pcedūt foris a deo. opa z ſba Uer qz aliud
 est opus z aliud ſbū. ideo alia sciētia ē de dei opibz. z alia de verbis.
 Sciētia tñ creaturaz q̄ manifeste forinsecus apparēt inducit nos
 in cognitiōem ſboz dei que minus apparēt Ad cognitiōem creatura
 rū habuimus tres gradus Primus q̄ cognouimus ipas creaturas
 in veritate existerē. sz nesciebamus cuius erāt. Sēdo cognouimus
 q̄ dei erāt. z q̄ a deo p̄dite erāt. Tertiū q̄ donū dei erāt. z q̄ a deo no/
 bis tradite erāt Istō mō oportet pcedere p̄formiter circa ſba dei ad
 cognoscēdū q̄ dei sunt. Primo optz videre z acute respicere ipa ſba
 in se. Sēdo cuius sunt ſba. an ſba sint dei loquētis vel hoīs. Ter/
 tio q̄ nobis a deo data sunt ad nostrz fructū. ad nostrā necessitatez z
 vtilitatē sicut z creature Dñicus. Sed q̄ sunt dei ſba quibz no/
 bis ad nostrā salutē loquit̄ Raymūdus. Nō alia p̄ certo q̄ que
 in sacro volumine (quā nos bibliā dicimus) p̄tinent. que in veteris
 nouūq; testamentū clare diuidit̄ Ibi audis deū p̄cipientē. phiten/
 tē. adhortatē. terrentē. blandientē. cōminatē. pollicētē Possem ego
 multis z fortissimis rōnibz tibi demonstrare deū biblie sermones p̄ su
 os vates esse loquūtū. nisi nossem te id optime credere z vt xpianū
 nullatenus difficeri Qd si forte eas rōnes cupis agnoscere lege pri/
 orē librū vñ iste trāsumit̄. z illic inuenies quō etiā paganissimo hoī
 id facile potuerit p̄suaderi Dñicus. Credo vt xpianus biblie ver/
 ba dei ſba esse Qui aut̄ hoc nō credit pagano deterior est.

De proprietatibus verbi dei. et

qualiter se hō gerere d̄z circa sanctā bibliā ¶ Capitulu. xl.
 Raymūdus. Quia igit̄ credis bibliā dei ſba sonare. audi nūc
 P cū maximo fructu p̄prietates z p̄dites huius libri. z qliter
 te habere deas circa eū. Primo ex quo p̄ totū verus nouūq; testa/
 mentū deus loquit̄ p̄ ora sanctorz. ideo optz credere q̄ dicit. optz im/
 plere q̄ p̄cipit. optz vitare q̄ p̄hibet. optz formidare q̄ p̄minatur.
 optz sperare q̄ pollicet̄ Qui aut̄ ista nō facit deū p̄tēnt. iridet. iniur/
 nat Dñicus. Imo hō p̄ oīa dignus q̄ a sacro dei libro recellatur.
 Bestia em̄ si montē tetigit lapides Raymūdus. Sēdo. ex quo
 biblia liber dei ē. ideo sequit̄ q̄ nihil ē in eo fallūz. nihil inuale. nihil
 sup̄flū. nihil diminutū. nihil iniquū. nihil frivolu. nihil cōtemnē/
 dū. nihil exētiādū Tertiū. ex quo biblie ſba dei sunt. ideo oīa q̄ illic

Dyalogus

Quartus

aut pmittit aut pminat deus. oia suo tpe pplebunt. nō em̄ vnū iota
aut vnus apex cadet ab omī lege Alioquin deus faceret ptra suū ho-
norē. seqz mendacē cōstitueret. qđ est impossibīle. Si em̄ hō potens
et iustus nūq̄ toto corde implere verbū suū. multo magis deus cui
eque facile est z dicere z implere Quarto. ex quo deus sua vba in hoc
libro pstituit. ideo hō obligat deū z sua vba diligere. amplecti. ho-
norare z colere q̄ pcesserūt de ore dei Dominicus. Merito id qđ
qz nihil tā ppinquū deo qz suū verbū Verbum em̄ dei ipm̄ deū repse-
tat. nec aliqd tantū p̄tinet ad deū qz suus sermo. q̄ nō solū de ore sed
etiā de dei corde pcedit. Erūpit em̄ ab intus medullis dulcissimū
p̄ditoris Merito igit̄ amari debet z coli. qz nihil verbo dei maius. ni-
hil dulcius. nihil sublimius. nihil pfundius. nihil nobilius. nihil
p̄ciosius. nihil potētius. nihil deniqz salubrius Raymund⁹. Hinc
certe intelligis mi dñice qđ dei verbum longissime excellit oēs creatu-
ras. magisqz ad illū p̄tinet qz oēs pariter creature Quia igit̄ homo
tenet amare deū supra oēs creaturas. ita etiā debet amare dei verbum
plus omnibz creaturis. illudqz p̄tremiscere z venerari Hinc sequitur
qntū qđ hō debet summo p̄tine cauere ne aliqn̄ aut irideat aut abūciat
aut vituperet. aut blasphemet verbū dei. Dominicus. Istud pprie
iniquoz est z hereticoz z infidelū. Raymūdus. Sexto qđ hō te-
net p̄pare cor suū ad recipiendū verbū dei. Ex quo em̄ verbum dei
extra deū progredit. nullū aliū locum vult occupare qz pectus hoīs
qđ debet esse receptaculū sermonū dei Dominicus. Atqz ideo qui
tullū libentius meditant̄ aut oratiū aut virgiliū qz dei verbū mari-
mā iniuriā deo faciūt. qz de suo corde dei verba reiciunt. z illic recipi-
unt aliena Raymūdus. Recte tu qđ Utinā seculariū librorum
amatores hinc nostro sermoni aures accōmodent. puto nō tam libe-
ter vanissimis studiis inherēbūt. Septimo. ex quo verbū dei ipsum
met deū representat. ideo qđ in suo pectore vba dei recipit. recipit z deum
gestatqz deū intra p̄cordia sua Nihil ergo sanctius. nihil melius. ni-
hil suauius qz in corde dei vba portare Imo etiā z ore pferre (quod
tu dñice quotidie facis) qz nō expedit fidelē erubescere sermones dei.
Quicūqz igit̄ in corde gestat verbū dei multas inde psequit̄ z preci-
pūas vilitates Prima est. qđ sicut verbū dei est vnū z efficax z pene-
trabile z mobile. qz erit de corde dei. ideo necesse ē qđ viuificet z pene-
tret z moueat. iocundet atqz letificet ipm̄ cor hoīs qđ possederit Se-
cūda. sicut verbū dei est calidū z succēsum igne amoris dei (ignitum
em̄ eloquiū tuū vehemēter) ideo cor hoīs calefacit z inflamat in ama-
rem dei. Tertia. qz verbū dei est vez certū z firmū. ideo p̄firmat cor
hominis in veritate z solidat corroboratqz. Quarta. qz verbum dei
lumen est z lucerna. ideo cor hominis illuminat. nec finit illud igno-

Q̄ multe vtili-
tates pueniūt
hoī qđ dei verba
portat in corde

Capitulum XLI

manife aut erroris aut nequicie tenebris abduci. Quinta verbi dei potentissimū est 7 summe actiū. ideo cor hoīs potenter immutat. pregit. dirigit 7 defendit. Sexta. qz verbi dei altissimum est. ideo rapit cor hominis a terrenis 7 ad celestia suspēdit Septima. verba dei sunt eloquia casta 7 septies repurgata. sunt quoqz gloriofa immortalia 7 ppetua. verbum enī domini manet in eternū. ideo faciūt cor hominis castū. pur. gloriosum. immortale. incorruptibile 7 eternum. Dominicus. Ex his manifeste patz qz grandem iniuriā facit deo 7 sibi detrimentū. q̄ contemptis dei verbis humana eloquia in suo corde recepat Qui aspnat creatoris verbū. 7 hū amplexif creature Qui libentius audit hū mēdaciū (ois enī homo mēdax) q̄ summe veritatis Verba mortalis infirmi 7 fragilis. q̄ immortalis 7 omnipotētis Verba nihil si miter pmitteris. q̄ vitā pollicentis eternā Verba serui inutilis. q̄ altissimi imperatoris Verba eius q̄ in se hz radice oīm maloz. q̄ eius qui est oīm bonoz fontalis origo Uex tu prosequere qd cepisti.

Cōparatio verbi dei ad creaturā

ras

Capitulu. xli.

Raymūdus. Duo sunt nobis manifesta q̄ nobis p̄tulit optimus deus. 7 p̄ que ip̄e nobis plurimū immotescit. scz creature quas cōdidit. 7 verba q̄ dixit Sed ista duo nō sunt equalia. Primo verbū dei est supra hoīem 7 supra oīm creaturā. oīs aut creatura sub iac̄ hū dei. Secdo oēs creature sunt de nihilo 7 de se corruptibiles. sed hū dñi exiit de ore dei 7 p̄manet in eternū. Tertio hū dei hz plenū dñum sup oīm creaturā. nec p̄t illi vlla creatura resistere. sz mutat 7 trāformat creaturā. ip̄m aut sp̄ immutabile manet sicut deus a quo p̄cedit Dñicus. qz crebro soleat durissima hoīm corda p̄mitare atqz emollescere hū dei sexnumero id ip̄e exp̄us sum Raymūdus Et adhuc amplius exp̄ieris Quarto p̄ hū dei oīs creatura facta ē 7 de nihilo venit ad esse sicut hū diuini hz enī oīm potestāte ei⁹ a q̄ p̄cedit. Primo enī qd exiit a deo ē suū hū. 7 p̄ ip̄m omnia alia subsisterūt Dñicus. Hinc p̄z teū multo plus fuisse liberalem donādo nobis sua vba q̄ sil cūcta creata Et licz nos plurimū cōsolē p̄ creaturas. multo tñ ampli⁹ p̄ suū hū Raymūd⁹. In maximo igit hācēdū ē p̄cio hū dei Quinto hū dei exiit de corde dei. 7 iō q̄cūqz venerit secū portat cor dei 7 mētē 7 volūtātē dei. sz creature q̄ exiūt de nihilo lōgissime distāt a corde dei. Dñicus Et ideo clare lucet. qui nō vult recipere verbum dei non est dignus perficere creaturis. Qui enī magna p̄mittit. iniuste sibi vsurpat minima. Raymūdus. Optima assertio tua Sexto. oīs creature sua pulcritudine

Dialogus Quartus

bine bonitate. varietate hortantur hominem diligere et honorare deum factorem suum. sed solum deus id ipsum precepto prellit. Magni enim mandatum in lege est Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et. Septimo. omnes creature que sunt sub homine serviunt humano corpori. indiget enim corpus nostrum cibo et potu. ut possit nutriri augeri conservari. sed solum deus animam cibare et satiare roborare augmetat et in spirituali vita conservat. Vita enim anime amor dei est. gaudium spes et consolatio secundum deum. Dominicus. Merito id que deus cum anima humana facta sit ad imaginem et similitudinem dei. et inter deum et animam nihil est medium. ideo nutriri debet divino cibo. et eo cibo que preceedit de corde dei. Qui ergo non recipiunt in cordis palato dei solum. sed porcorum siliis delectantur. vana dico fabellis hominum necesse est fame preare et morte perpetua moriantur. Raymundus. Quid ita necesse est Verbum enim quod de corde vel ore hominis preceedit cum sit fragile caducum incertum. et plerumque mendacius plenum. animam hominis non nutrit sed inficit. non vivificat sed occidit. Ulex ut melius noveris quid dei solum animam nutrit. cogita illa duo que sunt in anima. scilicet voluntate et intellectu. Vita enim anime consistit principaliter in voluntate. que quando vivit tunc et anima vivit. Et ideo ut voluntas veraciter et salubriter vivat necesse est ut dei solum ea subintrent. ea vegetent. eam sustentent. Et idcirco solum dei nunc precipiunt. nunc prohibent. nunc exhortantur. nunc laudant. nunc litigant. nunc deprecantur. nunc comminantur. nunc pollicentur ut hoc modo voluntas hominis excites ad timorem. ad amorem. ad spem. ad gaudium. ad consolationem. Et quia anima humana semper querit solum certitudinem. nec ea facile recipit si videantur aut dubia aut inania aut inutilia. ut ergo etiam intellectus in dei solum pascatur necesse est ut eloquia sua deus propria auctoritate confirmet. que tam magna et solida est quod excedit omnes rationes probationes. ingenia. et argumenta quorumlibet sapientium. Quando ergo dei solum movet animam ad amorem tunc pascit ipsam voluntas. quando instruitur ad veritatem tunc nutrit et saginat intellectus. Dominicus. Ex his que de solum dei luculenter differuisti agnosco aliam obligationem maximam quam homo obligatur deo creatori suo per suis verbis ab eo receptis. Obedisti enim in secundo dialogo innumeras obligationes quibus astringitur homo factori deo per susceptis creaturarum obsequiis. Ulex quia verba dei sunt omnibus creaturis multo nobiliora et homini maxime utilia imo necessaria. quia creature corpus hominis respiciunt. solum autem dei animam ipsam. ideo sine ulla comparatione obligatur plus homo per verba dei unde anima sua et nutrit et conservatur quam pro creaturis quibus ipsum corpus reficitur et pascitur.

Hic agitur nunc de tertia natura
creata. que sine corpore persistens tota spiritualis est.

¶ Capitulum. xliij.

Verbo dei affectus pascitur et intellectus

Tota obligatio.

Capitulum XLII

Raymūdus. Pulcre post sermonē habitū de sctō dei de substā-
tia spūali tractare debem⁹. q̄s nos vel spūs vel angelos nū-
cupam⁹. Per hos (sicut in tota biblia sepissime patet) dei sctū hoīo
reuelat. Ipi em̄ sunt angeli dei potētes sctūte facientes sctū illius ad
audiendā vocē sermonū ei⁹. Dñicus. Cū scalā creaturaz in pñci-
pio nostre disputatōis erigeris nihil illic de natura mere spūali me-
mini te dixisse. Raymūdus. Ideo illic nō dixi q̄ tunc nō oportē-
bat. Nūc autē ista dissertio hoc in loco et p̄ his q̄ iā dixim⁹. et p̄ his q̄
p̄dicturi sumus oportuna notabit. In pñcis igit̄ ambigere nō opz
aliq̄s eē subas incorporeas. ne maximū rez oīm p̄ditore impotentē
aut diminutū fuisse cogitemus. Qui em̄ sic cogitat maxie vituperat
atq̄ inhonorat manū oipotētis dei. Ut q̄ dei summis honorib⁹ ple-
q̄mur. p̄steri optet subas eē aliq̄s mere spūales. Nā si deus creauit
naturā totalr corporeā vt sunt oīa q̄ p̄tinent in trib⁹ inferiorib⁹ scale
gradib⁹. si etiā creauit naturā partim corporeā. partim incorporeā sicut
ē hō. sequit̄ etiā q̄ creauerit naturā penitus incorporeā q̄lis ē an-
gelus. Dñicus. Optima seq̄la. Cū em̄ deus tot⁹ sit spūalis sube-
iō debuit merito nō solū tales subas p̄dere s̄ multo plures q̄ corpa-
les. Si em̄ natura mere corporea p̄t p̄ se subsistere sine spū. multo ma-
gis opante deo spūs subsistet sine corpe. Opposita em̄ equis rōmb⁹
fulciunt. Hinc p̄t deū spūalem spūales subas sicut et corporeas cō-
didisse. Nō solū autē. s̄ et p̄mo et p̄ncipalr eas p̄didisse. cum sint deo
magis siles et p̄pinq̄. An hō sint in maximo. aut paruo nūero abs-
te audire desidero. Raymūdus. Qūo necesse ē credere in maxio-
atq̄ incōprehensibili eas numero p̄stare. In multitudine em̄ mini-
stroz dignitas reg⁹. et in paucitate plebis ignominia p̄ncipis. ideo
q̄ milia milia ministrat ei. et decies milies centena milia assunt ei.
Itaq̄ si in natura corporea sunt innumere spēs lapidū. herbaz. ar-
borū. pisciū. auīū. q̄drupedū. et innumera indiuidua hoīm. erūt etiā
infinitē spēs angeloz. At ne putem⁹ hanc multitudine p̄fusam esse
iō oportet scire q̄ inter angelos ē ordo pulcerrim⁹. discretissim⁹. iō-
cūdistim⁹. Videm⁹ em̄ q̄ in reb⁹ corporeis ē ordo mirabilis. sunt
em̄ q̄dā supiora. q̄dā inferiora. et q̄dā his media. Planeta et oīa in-
aiata sunt infima. vegetatiua media. sensitiua supma. Sup̄ hec oīa
ē hō oīm sublimissim⁹. Habet tñ etiā hūana natura multiplicē statū
fm̄ super⁹ et inferius. In hoīb⁹ em̄ sunt agricole. mercatores. burgē-
ses. nobiles. milites. barones. comites. duces. reges. et vnus oīm im-
petator. In statū ecclesiastico sunt. rectores. dyaconi. archidyaconi.
decani. p̄positi. abbates. epi. archiepi. patriarche et sup̄ oēs papa apo-
stolicus. Si igit̄ tā decorus est ordo in his rebus inferiorib⁹. multo
amplius in illis nobilissimis altissimiq̄ spirib⁹ erit ordo mira-

Dyalogus Quarcus

bitis. artificiosus. iocundus. Sunt em̄ inter eos tres ierarchie. i. tres
facti principatus. 7 in q̄libet ierarchia sunt infimi. sunt medij. sunt su-
p̄mi. 7 hec ordinatissima cuiuslibet ierarchie multitudo ad unū ten-
dit. oīm sup̄mū. In elemētis vt vidēm? ignis ē dignior. In genere
piscū delphin. In auibz aquila. In bestijs leo. In hoībz impator. oīa
tendunt ad unū caput. Ita q̄qz in angelis estimandū ē. Vt qz p
cessus noster naturalis ē. nec possumus p viā nature tā subtiliter lo-
qui de inuisibilibz separatisqz substātijs sicut fidelis spiritalisqz the-
ologus. iō si volueris altiora de his secretioraqz cognoscere doctorū
tibi libros scrutari necesse ē. Dñicus. Ego istud etiā affirmo. Vle-
lim tñ nosse an ne vt nos hoīes ita 7 ipi q̄qz obligentur deo p̄ditori
suo. Raymūdus. Immo hō q̄ maxime hñt em̄ libez arbitrij
hñt intellectū. hñt affectū. hñt q̄qz innumera bñficia p q̄b oīb ob-
ligant deū diligere. reuereri. honorare. laudare. adorare. bñdicere q̄
illos de nihilo cōdidit. q̄ eos supra oēs creaturas sublimauit. q̄ eos
immortales p̄stituit oīm sapia 7 scia imbuuit. 7 sua dulcissima visio
ne in eternū felices reddidit. Vt vt ad nra redeamus multum he-
sibe incorporee (angelos dico) multū nos obligant dño deo nostro

**Nota bñficia
nobis exhibita
angelorū obse-
quia.**

Dñicus. Quare id obsecro Raymūdus. Ideo scz qz nobis q̄
tidie sua bñficia p̄stant. Oēs em̄ administratorij sunt spūs missi in
p̄sidia corz q̄ hereditatē capiūt salutis. Ne em̄ peccemus custodiunt
peccātes arguūt. lapsos erigūt. corz cōpungunt. ad veniā dirigūt. ad
pniam cogūt. In aduersis 7 arduis casibz nos corroborant. nos le-
tificant. nos p̄seruant. Postremo nostrā illumināt rōem. excitāt vō-
luntatē. tribuūt boni opis facultatē. Dñicus. Brevissimo verbo
maxima in nos angelorū bñficia demōstrasti. p q̄b astringimur deū
qui tales nobis p̄motores p̄tulit amare. timere. glorificare. 7 multo
amplius q̄ p omnibz obsequijs q̄ a visibili creatura suscipim? Nec
em̄ corporalia sunt 7 corpori solo prestantur. illa vero sublimia sunt 7
spūalia voluntati timoda cōmoda 7 ratōni. Raymūdus. Ler-
te nunc vidisti in hoc quoqz dyalogo 7 in p̄cedenti quō obliget hō
amare. timere 7 honorare deū factorē suum. Nunc sup̄est ostendere
an hō etiam id exolvit. id reddit qd̄ tenetur. Cum multa voluptate
et animi oblectatōne que hactenus loquutus sum excepisti. sed pu-
to te in sequenti disputatōne lacrymas effusurū. Vtū quia iā cer-
nis nobis radios solis occūtere. 7 iam in longum noster sermo pro-
cessit. dignum est vt sicut hactenus aie ita 7 asello corpori tribuam?
qd̄ suū ē. Dñicus. Placet. s̄ licet (vt dicis) tristia sint audientis
noueris tñ summo mane ad tuos me postes rediturz. Tristia em̄ et si
amara sunt. tñ plerūqz salubria sunt. ¶ Finis dyalogus quar-
tus. de eo q̄ hō obligat deū timere 7 honorare

Capitulū XLIII

¶ Incipit quintus dyalogus. de lapsu miserabili generis hu-
mani. et qd p vnu hoīem omnes cecidimus.

Antalis sit hō qualis eē debet.

et an faciat qd facere tenet

¶ Caplm. xliij.

Dominice. Tota hac nocte cōcitauit me spūs meus pre
desiderio sermonū tuorū. Sepe enī causabar noctis morā
at vero vbi aspectu tenuissimū aurore lumen subito e stra-
to mēbra corripui et huc hesterne pollicitationi festinus
occurro. Raymūdus. Amo mi dñice sollicitudinē ardoris tui.
Dactenus sicut nō si egimus pcessum nostrū p modū obligatōnis
ac debiti. ostendim⁹ enī hoīem ppter multa bñficia q̄ accepit obliga-
ri deo muneratori suo. hanc quoq; obligatōem esse naturālē. ppetuā
indelēbilē. incorruptibilē. scriptā stilo ferreo in vngue adamatino.
et eraratā in aīa et corp⁹ hoīs et in oīb; creaturis. Omnia enī creata
ppter hoīem huī⁹ insolubilis obligatōis pferūt testimoniū. Ostē-
dimus etiā qd grādia bona sequant hoīez si debitu q̄ obligat exolu-
erit. et qd inepiabile malū incurrat si p̄pserit. Nūc aut adiutore deo
inquirendū ē an hō debitu obligatōis q̄ tenet implicatus etiā exoluat.
an suū op⁹ cū suo debito p̄cordet. an sit iustū vel iniustū. rectum an
obliquū. fm deū vel p̄tra deū id qd agit. Sciremur nunc. p̄funde
ipm hoīem. et interna viscera ei⁹ oēsque medullas penetrem⁹. et inuenie-
m⁹ pculdubio nihil hoīem agere aut cogitare qd tenet. sz oīa effice-
re dñia. formem⁹ igit mētē ad lachrymas. et cū gemitu plāctusq; loq̄-
mur. videbim⁹ an grauissimā ruīnā nobilissime et altissime creatu-
re. et eā ruīnā quā nemo poterit erigere. nemo valeat expiare. Dñi
cui. Initia hec sermonū tuorū gemit⁹ mihi oīa exantit. Tu enī re-
pressis parūp lachrymis sensum tuū potēter exēgre. Raymūdus.
faciā q̄ritū potero. Prima lux q̄ innotuitur ad cognoscendū hoīem ē
agnoscere qd facere debeat. scda videre qd faciat. Agnouim⁹ itaq; ex
p̄cedētib; libris qd hō obliget agere. qd cupe. qd ore pferre. hic aut
agnoscem⁹ qd agat. qd cupiat. qd loquat. Agnouim⁹ (vt dixi) p hō
tenet pmo deū amare. timere. honorare. laudare. bñdicere. venerari.
et diligere primū suū (q̄ dei imago) dñicū semetipm. Ecce h̄ d hō.
vide nūc qd agat. Dñice. Uideo plane nihil tale hoīem agere. sz
oīa p̄traria. Amat enī hen dolor p̄mū semetipm. et tampro neq̄ter
creatore p̄pū q̄rit honore. p̄pū laudē et famā et gloriā. et quicqd
debet dari p̄ncipaliter deo factori et muneratori suo. libi tribui diligit
et impendi. Raymundus. Ex isto palam animadueris hominē
p̄mitus corruisse. habereq; voluntatē eī iusticie relictam. totiq; le-

Qd hō nihil a-
git eoz q̄ tenet
nec erga deū nec
erga primū

Dialogus Quintus

in nature tria. extra deū. extra oēm pietatis regulā. extra semetipsum penit? corrupta. erratica. ipsa. pueriam. alienata. turpissima. supbissima. falsissima. odibile deo et ab ei? sortio longissime separata. et eterna morte sepulta. Qualis autē voluntas hoīs talis ē et totis hō. deo contrarius. deo reuolū. deo capitalis inimicus. oīm maloz radicē in se continens. pditus. corruptus. bis mortuus Hinc sequit? q talis hō vadit ad eternā tristitiā. eternā penā. eternā miserā. et ad calamitatem. inextinguibile. eo q pdidit repulseritq ppetuū sui pditionis amorem

Dñicus. Aprissime nūc liquet q sit hoīs amara pditio. alienatio corruptio. degeneratio. Hoc oēs creature clāmāt. hoc pdicāt hoīez eē veraciter pditū. eterno supplicio dignū. et a dei amicitia ppetuo sepātum. Raymundus. Vidisti nūc nō sine gemitu q pdit se hō gerat erga deū. vide nūc quō se habeat erga dei imaginē scz primū. et ampliorē eius ruinā intelliges. Hō em obligat amare quēlibet aliū hoīem sicut semetipm. Uez nūc expimento discim? q hō hoīem leuē. affligit. pfundit. destruit et occidit Nulla ē inter hoīes vna veritas vera societas. vna pax. amicitia. concordia. sz inimicitie. ptenēdes. emulaciones. dissēdēs. ire. rixē. inuidie. secte. et vniuersē malicie. Qd si forte inter aliq reperiat? aliq aut concordie aut amicitie. nō ille de amore imaginis dei oriū. sz ppter tpales vel carnales rōnes q sinuētū amorē nunqz pstituant. Dñicus. Hō q dei inimic? ē dei etiā imagini sp pstratus est. nec p hō corde primū diligere q deū ptenit amare. Neqz id mirū si quēlibet extra se hoīem odit. q neqz seipm diligit. Qui em diligit ppetuū honorē odit pfecto aiām suā Raymundus. Cū videā hoīem sic in abyssum oīs malicie corruisse non possum lachrymas ptenere cernens eū nō sentire suam corruptiōem. suā ppetuā mortē. Nō dolet. nō flet. nō ingemiscit. immo quottidie ridet. iocundat. supbit. exultat. et more amēntis frenetici in febre carnis sensum pdidit cordis. Et instar eius qui lethēo somno obdormiscens sua mala nō sentit. Vulnerauerūt me ait et ego nō dolui. pculserunt me et ego nō sensi. Dominicus. Quia ergo in semetipso sua mala nō sentit. ostende ei obsecro p res extra corruptas quid de sua corruptiōe sentire possit. Reduc eum p id quod extra nouit ad seipm quem non nouit

Hō pōt cōsiderare corruptiōez

suā p res externas in se corruptas.

¶ Caplm. xliij.

Raymundus. facile id fecero. vtinā dignet aduertere. Primo videat quō vinū corruptū sit qd ē in acetū pmutatū. Vinum em et acetū hnt q̄litates trias. Nā vinū est calidū. dulce. porabile. delectabile. Acetū vero est frigidum. acerbū. quādo nec potari potest

Capitulum XLV

nec delectari. Talis ē et hō frigid⁹. amarus. et horrid⁹. Et sicut acetuz
nihil valet ad id qđ añ valebat. ita et hō penitus inutilis factus est
et deo et sibi et creaturis. Et sicut acetū reiectū ē a mensis. eo qđ nullā
habeat vini pristini bonitatē. ita et hō ab oculis dei p̄iectus iacet. eo
qđ naturā p̄diderit dignitatē et factus sit acetosus. ponticus. crudel.
a. erbo. eterna abhominatōe dignissim⁹. Secdo. qđ distat hō frene
ticus amens et fatuus ab hōie sensato sapiēte et docto. tñ distat sta
tus hois in qđ nunc putridus iacet ab illo statu in qđ merito esse debe
ret. Tercio. qđ distat mulier sordida. fornicaria et adultera qđ sicut
stercus in via p̄culcat. a muliere pudica. sobria et honesta. tñ distat
hō nunc fornicans et recedens a deo suo. qđ deberet illi eē fidelis. tri
uens et pudicus. Quarto. sicut arbor qđ h̄z in radicib⁹ medullā ama
rā. crudā et siluestre poma tribuit pontica. acerbā. siluestria. qđ si quis
gustauerit obstupescit dētes eius. ita hō cū habeat voluntatē cor
ruptā. impiā. amarā. oīa opa eius corrupta nascunt⁹ deo et hoib⁹ ex
osa creaturis. eternis ignib⁹ deputata. Dñic⁹. Utinā in his specul
hō suā turpitudinē velit attēdere vt se deformē lugeat et miserabile.

De lapsus et corruptio hois p̄t

attēdi ex pte iuris paternitatis et filiatōis

¶ Caplm. xlv.

Raymūdus. Animaduerte nūc etiā hois corruptā vitā p̄ferē
do inter se ius paternitatis et filiatōis. Attēde diligētē qđ si
lius debeat suo patri carnali a qđ solū corpus accepit. et facile cogno
sces qđ hō debeat deo patri suo. a qđ aiām nobilissimā adeptus ē. in
corruptibile. insolubile. spiritale. interminabile. Debet em̄ filius pa
tri tpali amorē. timorē. honorē. fidē. reuerentiā. obedientiā. p̄stantiā
p̄fenerantiā. obsequentiā. Pari mō. imo multo amplius hō patre
suū spiritale deū tenet amare. metuerē. honorare. obedire &c. Irē fili⁹
carnis cauet ne aut offendat aut vituperet aut p̄ristet aut dehonestet
patre suū. Cauet etiā et se opponit ne ab alijs aut offendat pater.
aut vituperet. aut p̄ristet. aut indigne agat. Hec oīa multo diligen
tius d̄z obseruare hō erga deū genitorē suū. Dñicus. Quorsuz ista

Raymūdus. Ut palā videas hois ruinā. hō em̄ in eo statu in qđ *Nota h̄ hois*
nūc lapsus iacet erga deū nec amorē h̄z nec timorē. nec obedientiā nec ruinam
humilitatē. nec subiectōez. nec p̄fidentia. nec spem. nec credulitatē. Im
mo (qđ sine gemitu nō audies) p̄dit deū. et p̄mit. vitupat. et in facie
eius sup̄biens rebelle se illi et inobedientē. audacē. timidūqz p̄stituit

Dñicus. Hinc reuera p̄z hois p̄ditio. corruptio. alienatio et sem
piterna delectio. Raymūdus. Planius adhuc patebit. Nos vide
mus ad oculū qđ filius aut offendit. aut sup̄bit. aut calūniat patrē
suū carnale. oēs eū et nequissimū. iniustissimū. ingratiissimū iudica

Dyalogus Quintus

mus. freneticū eū z insanū dicim⁹. Logita nūc q̄ iudicio. q̄ vitup̄
no. q̄ supplicio dignus sit q̄ patrē spiritū offēdit z mille iniurijs
afficit. Præterea. si grauissimū crimen ē eraspere z ptemnere patres
potente. diuītē. nobilē. sapientē. sine cōparatōe magis delinquit qui
regē oīpotentē z summe sapientē z optimū genitorē deū asp̄nante
habuerit. Quid nūc tibi videt̄. Dñicus. Nihil aliud plane nisi q̄
hō se h̄z ad deū sicut pternus z rebellis z supbo filius ad patrē suū
Atqz iō incurrisse irā z indignatōem inextinguibilē dei patris oīpo
tentis. p̄didisseqz oēm hereditatē. oīa bona. atqz infinitas diuitias
illius. nec iā posse sperare aut pacē aut regnū aut p̄sortiū eius magis
aut p̄ici foras z in carcerē sempiternū mancipari.

De etiā lapsus hoīs p̄t ostendi

ex parte iuris fraternitatis

¶ Caplū. xlii.

Raymūdus. Q̄ hō in maximā ruinā ceciderit poteris etiam
aiaduerrere si ius fraternitatis inter homines p̄sideres. Si em̄
inter fratres carnales ē tantus amor tāta vnitas. tanta germanitas.
q̄ nihil habeant diuisum. nihil p̄ziū. sed vnus alterz defendit. p̄te
git. dirigit. auxiliat. z se in mortē obijcit p̄ altero. Et hec oīa faciunt
qz h̄nt vnū atqz eundē patrē hoīem a q̄ carnali generatōe p̄dicunt
Multo magis hoīes q̄b̄ est vnus pater sp̄ualis deus a q̄ oēs aiām
receperunt debent se diligere. tueri. auxiliari. z in mortē tradere p̄pter
aias suorū fratrū. Hoc em̄ vehemēter deus pater noster videre deside
rat. hoc approbat. hoc se plurimū delectat. Dñicus. Nihil tale in
ter hoīes nunc repimus. Et lz vnū habeant patrē deū summe maiē
statis z bonitatis dñm. vn⁹ tñ alterz p̄sequit̄. odit. exorat. z rapinis
fraudibz. iniurijs. adulterijs. p̄uicijs. ludibrijs. z mille neq̄cijs p̄ri
stat. turbat. cōtaminat. z exterminat. Quia igit oīs pax. cōcordia.
veritas. iusticia. amor. misericordia z fraterna dulcedo inter hoīes
periit. iō manifestissime p̄z hoīem eē corruptū. lapsum. putridū. per
uersum. p̄ditū. Cecidit em̄ a statu sp̄ualis fraternitatis. a statu maxi
me dignitatis z glorie ad statum summe ignominie. summi vitu
perij et opprobrii. a statu vite ad statum mortis sempiternē.

**Q̄ aīma hoīs
morta est**

Raymūdus Optime tu qdē. Reuera em̄ in mortē aīe cecidit hō
etiā et si corpe viuat. Q̄ aut̄ aīa hoīs mortua sit facile id p̄bancro.
Aliq̄ em̄ res cognoscit viuere dū suas exercet opatōes. si at̄ nō opa
tur mortua ē. Et qz hō nō opat̄ inq̄tū hō (nō em̄ amat aut honorat
dñm deū suū. nec diligit fratrē suū) iō s̄m aīam mortuā ē hō. Præte
rea. vita aīe ē gaudiū qd̄ puenit de puro amore z societate dei. de h̄a
q̄qz ad inuicē fraterna charitate. Vbi aut̄ tale gaudiū nō ē. vbi nūc
la aīe vita ē. mortua igit ē. Præterea. aīa nō sentit. qz non ingemiscit

Capitulū XLVII

malū suū. suā corruptōem. alienatōem. p̄ditōem. iō s̄e mortua ē ⁊ le-
theo poculo ⁊ sopita Dñicus. Ex isto luce clari⁹ apparet aīam sic
mortuā ⁊ suis malis penit⁹ absorptā. ad eterna nesciā festinare toz/
menta. nec vnq̄ sese sentire posse nisi dū in medijs oīm penaz suppli-
cijs se immerit imersam. Sz dicito mihi obsecro. nunqd in tā mi-
serabili ⁊ p̄ditissimo statu optimus deus hoīem a p̄cipio p̄didit

Dñs deus hoīem nō cōdidit

in isto statu in q̄ nunc lapsus iacet

¶ Caplin. xlvij.

Azymudus. Nulla rōe dicere op̄tz deū in h̄ statu imo in h̄ la-
p̄su hoīem p̄didisse. Qd̄ p̄t ostēdi multis modis. Primo cū
deus oīa op̄es p̄pter honorē suē potestatis. sapie ⁊ tonitatis. nūq̄ de-
buit hoīem oīm creaturaz nobilissimū facere corruptū. turpē. bestia-
lem. ipiū. inordinatū. iniustū q̄ oēs creaturas bonas fecit ⁊ valde bo-
nas. Hoc em̄ derogaret maxio honorī suo. Secdo. stat⁹ (in q̄ nūc hō
iacer) de oīno p̄rariū ⁊ inimic⁹ deo. Est em̄ hō in h̄ statu dei aduersa-
ri⁹. suū vsurpās honorē ⁊ gl̄iam ⁊ sibip̄i tribuēs. Talē igit de⁹ hoīez
nō p̄didit q̄ sibi sp̄ aduersaret ⁊ dura ceruice resisteret. Tercio. dixi-
mus sup̄ q̄ sicut de⁹ oīa fecit. p̄pter suū honorē. ita etiaz p̄pter hoīs
vtilitatē. Nō q̄ fecit hoīem in malū ⁊ in cōmoduz suū p̄p̄ius qd̄ vtiq̄
segr̄essū eū talē creasset q̄lis mō ē. Nō em̄ vt mō ē. ē penit⁹ sibip̄i dñ⁹
in suū vergēs in cōmodū ⁊ maximū detrimentū. eo q̄ amat in se pro-
priā volūtātē. p̄p̄iū honorē. q̄ radices sunt maloz oīm. q̄ mergunt
eū in interitū sempiternū. Per has em̄ radices op̄at p̄tinue p̄tra se-
metipm̄ in suū damnū. in suā ignominiā. i suā p̄fusione ⁊ punitōez
p̄petuā. Quarto. deus nō debuit facere hoīem p̄tra ordinē tot⁹ vni-
uersi. oēs em̄ creature faciūt qd̄ debet ⁊ suo obedūt creatori. Sz sol⁹
ab ip̄osita lege vagat hō. solus ip̄e obedire p̄tēnit sup̄bo. turgid⁹. ere-
ctus p̄tra dñm creatorē suū. Preterea. creature requirunt hoīem q̄ sit
amic⁹ dei. q̄ hoī seruūt p̄pter deū. requirunt etiā hoīem rōnālē. sapien-
tem. ordinatū. p̄positū. Sz hō in h̄ statu ē dei inimic⁹. bestialis. insi-
piens. inordinat⁹. incōposit⁹. Dñicus. Vere bestialis ⁊ inordina-
tus in quo aīa miserabilr̄ seruit. ⁊ corpus neq̄ter dñatur. cum tamē
aīa sit immortalis. incorruptibilis. sp̄ualis. corpus vero sit mortale
āiale. terrestre. corruptibile. Quid tā bestiale qd̄ tā puerilium q̄z ip̄m
corp⁹ cū suis irrationabilibz ⁊ turpissimis motibz aīe (q̄ regina ⁊ do-
mina est nobilissima) dñari. eā vero corpi subesse. a corpe captiū tra-
hi. ⁊ suis ignobilissimis passionibz ac voluptatibz assensire. immo
nō posse resistere. Reuera ingens in homine ignominiā q̄ patit in se-
rem bestialem ⁊ corruptibilem dominari rei nobilissime atq̄ p̄petue.

Dyalogus Quintus

Raymūdus. Hinc sane intelligis oēs creaturas q̄ inter se ordi/
natissime sunt hoīs turpissimā arguere deordinatōem. ostendereq;
eū esse totius turpitudinē ⁊ spurciā vniuersi Quia igit̄ nihil opat̄
deus p̄tra ordinē vniuersi. sequit̄ q; nō talē fecerit hoīem vti nunc ē.
Qui enī fecit creaturas bonas p̄pter hoīem. magis debuit facere ho
minē bonū. Dñicus. Optima assertio tua. q; igit̄ optimus con/
ditor deus nō fecit hoīem qualē nunc cū lachrymis vidimus. rogo
te mi raymūde dulcissime ostēditō mibi in quo illū statu p̄mū deus
creauerit. Sicut enī acetum arguit vinū fuisse. ita hic lapsus hoīs
arguit hominem aliquando fuisse

Qualis erat status hoīs p̄mū.

et quas habebat p̄ditōnes

¶ Capitū. xlviij

Raymūdus. Iste lapsus hoīs (vt vere dicis) satis ostēdit ipm
hoīem aliū vite statū aliqñ habuisse. ⁊ p̄ditōes p̄trarias p̄di
tionib; q̄s nunc videmus Cōditōnes hō (q̄s nūc in hoīe cū gemitu
intuemur) sunt q; nō cognoscit. nō diligit nō metuit. nō laudat. nō
honorat deū factorē suū. s; amat p̄p̄riā volūtātē. p̄p̄riā laudē. vane
timet. vane sperat. vane desiderat. post vanitātē ambulat. ⁊ van⁹ effe
ctus est. Preterea. p̄tra rōem irascit̄. odit. indignat̄. ambit. p̄cupiscit̄
et plus q̄ optet comedit ⁊ bibit. Et hec q̄dē sunt mala aīe. Mala
corp̄is sunt infirmitas. fragilitas. carnis lubricitas. fames. sitis. al
gor. ⁊ calor. grauis ⁊ molesta senect⁹. incerta ⁊ amara mors. Ex his
p̄ditionib; malis arguim⁹ hoīem p̄trarias aliqñ p̄ditōes habuisse.
deū sc; suū cognouisse. amasse. metuisse. honorasse. laudasse. Nō tūc
p̄p̄riā volūtātē aut laudē aut gloriā q̄siuisse. nihil turpiter appetis
se. Corpus hō hoīs erat aīe s; subiectū. sanū. integrū. robustū. vege
tum. succo plenū. equeuū. ipassibile. incorruptibile. agile. imortale.

Dñicus. Iste p̄ditōes q̄s tūc habuisse hoīem ostēdis arguunt in
alio q̄dā loco habitasse q; oīno sit isti loco p̄trarius Raymūdus.
Arguit plane. ⁊ iō an ruinā hō incolebat locū amenissimū. iocūdis
simū. lucidissimū. suauissimū. opulentissimū. tēperatissimū. in q; nec
caumata. nec frigora. nec venti. nec turbines. nec grādines. nec ful
gura. nec tonitrua. nec aliq; peregrine inerant ipressiones. In hūc at
mundi carcerē post puaricatōem hō p̄iectus ē. in q; ē tāta elemētoꝝ
indemētia donec iudicij dies aduenerit vt vel tunc p̄dēnat⁹ p̄petuo
cruciet̄ Dñicus. Damarā miserā. s; vltim⁹ q̄s p̄ficiscere Ray
mundus. Hoīem aliū habuisse vite statū ostendūt palā oēs creatu
re. Sicut enī oēs colligant cū hoīe. ita ⁊ iste hō p̄ bonā volūtatem
suo fuit vnitus ⁊ p̄plicatus creatori. Habebat enī se sicut op⁹ ad suū
opificē. sicut muneratus ad largitorē. sicut. seruus ad regē. sicut fili⁹

Q; hō an lap
sum aliū habu
it locum

Capitulum XLIX

ad patrē. Scōdo ex quo tota nobilitas hoīs p̄sistit in libero arbitrio bono. sano. et integro (p̄ libez em̄ arbitriū hō dominat̄ omī sub se creature) sequēs ē q̄ de⁹ fecerit hoīem cū bono et rector p̄fecto libero arbitrio Cū em̄ nihil sit peius. nihil vilius. nihil turpius. nihil abhominabilius q̄ corruptū et putridū libez arbitriū. iō nequaquā de⁹ tale arbitriū hōi dedit Alioqn̄ dando tale libez arbitriū oēm abstulisset hōi libertatē. q̄z dedisset ei libertatē p̄tra libertatē Corruptū em̄ libez arbitriū p̄cline ac p̄num in oē malū. misere libez ē. imo captiuum abducit vicij et sordibz irretitū Dñicus. Hec ē sentētia sapientis Vinculis seu funibz p̄ctorū suoz vnusquisq̄ p̄stringit Patz igitur ne libertas subruat libertatē hoīem accepisse a deo optimā liberi arbitrij possessionē. nec quicq̄z habuisse rebellionis siue in mēte siue in carne Raymūdus. Hinc sequit̄ tertiu qd̄ dicere volui. q̄ in p̄mo statu nihil in se hō possidebat qd̄ erat sue volūtatī p̄trariū Et ideo aīa immortalis nolebat corpus suū esse mortale. passibile. variabile. infirmū. caducū. morbo aut senio p̄fectū Dabebat igit̄ tale corp⁹ quale volebat. impassibile. robustū. gratissima inuēture p̄positū. insolubile. immortale Dñicus. Quō queso potuit corpus ēē immortale Raymūdus Virtute rēperatissime p̄plexionis. et stute aīe imortalis. q̄dū em̄ aīa nō fuit corrupta vicij nō poterat corp⁹ morbis aliq̄bz aut fatigari aut frāgi At qm̄ oēs creature obediebāt hōi hoīe obediēte creatori. iō nō poterat nec ab igne ledi nec vndis forberi nec terra subrui nec aere corrip̄i nec a feris immitibz lacerari. nec aliquo extrinseco vel intrinseco ad mortē vgeri. Dñicus. Breuiter qdē. sed multū luculenter ostēdisti mihi quē habuerit hō statū anteq̄z. in hac ruinā descēderet miseradus Ulex cū tu nūc dixeris nec ab aliq̄z intrinseco vel extrinseco p̄cediri aut decipi aut corrip̄i hoīem potuisse vñ ergo venit hōi ista corruptio. ista delectio. ista p̄ditio.

De origine corruptionis et mali

li quod est in natura humana.

¶ Caplm. xlix.

Raymūdus. Ad imū vsq̄ hoīs putredinē perscrutantes inuestigabimus que sit causa h̄mōi corruptionis. Et breuiter dico. si homo a nullo aut corrip̄i aut decipi potuit. igit̄ corruptus ē et deceptus a semetipso Ex quo em̄ nihil pati poterat p̄tra suā liberā voluntatē. ideo sequit̄ q̄ sponte ipse se talem fecerit sua p̄pria voluntate Dñicus. Istud est omnīū amarissimū qd̄ potest audiri. Si em̄ in arce libertatis et omnīū bonoz constitutus in hanc calamitatem suā sponte homo collapsus est. q̄s iam miserebit̄ eius. Sed tu rogo p̄sequere vltimū Raymundus Quicquid em̄ boni erat in homine ante ruinā hoc possidebat gratia liberi arbitrij sani atq̄ p̄-

Dyalogus Quintus

Quicqd i hoie
malū ē de corru
ptōe venit libe
ri ar. sua sponte
corrupti.

fecti. ita quicqd est nūc in hoie corruptōis. malicie. pene atqz miserie
de putredine z amaritudine venit liberi arbitriū. Et qz oia debent pro
portionari libero arbitrio. qm illud est malum atqz corruptū. necesse
est q omnia que sunt in hoie mala sint z putrida z mortifera. Dinc
aiam raptant mille furores. ire. inuidie. concupiscētie. scelera oia atqz
peccata. Dinc etiā corpus infinitis subiacer calanitatibz. moribz.
passionibz. moribz. Dominicus. Nihil verius qz qd tu dicis. Ex
quo emēus libez arbitriū nec malū nec corruptū fecerit. vere sequit
q libez arbitriū corrupeit semetipm. Et quicqd in hoie miser ē atqz
malignū. ex mera z spōtanea descēderit volūtare peccātis. Raymū
dus. Nōne ergo tibi iustū videtur. vt qui in malū cecidit volunta
rium. malū inuoluntariū patiat. Nōne iustissimū est vt qui sponte
corruit in malū culpe malū pene etiā inuitus sustineat. Dominicus.
Nihil iustius. Necessario em vnu ab altero pcedit. Unde qz primū
malum est voluntariū z delectabile. z ideo nō facile sentit. ideo neces
sario secūdū malū adhiberi debet qd est inuoluntariū penale atqz mo
lestū. vt hoc posterius pmiū manifestet z a sua reuocet amētia. Sem
per em veratio magnū confert intellectū. Raymundus. Ex isto pul
cre intelligis oportere esse aliquē iusticie ordinē quo primū malum
(qd est malū culpe) puniat p malum pene. qd tū est bonū iusticie. Pri
mū malū est causa secūdi. s. illud ab hoie malo spōte pmitit. istud
a bono iudice deo homini irrogat. vt qui nō timuit pperare malum
qd nō oportuit. malū sustineat qd maxime nolit. Dominicus. Iustū
pfecto iudiciū. vt qz volūtas hois exiit ab ordine nature. in ordinē
cadat districte iusticie. Iustū certe est vt q semetipm spōte impulit in
malū delectabilis culpe. a deo iudice impellat in malū miserabilis pe
ne. Quia em hō gloriā sui arbitriū z decore pprie dignitatis in totaz
malicie turpitudine pmutauit. iō fecit deo summā iniuriā. summaz
offensam statuit z discordiā. ac pinde tanqz deo ptrarius pdidit ei
amiciciā coplacētiā z gratiā. z idcirco plaga inimici percussit eū vul
nere insanabili castigatōe crudeli. Cupio tū abs te nosse huius misē
rie atqz malicie auctore. hūc mihi vno digito ostēdito.

De per primū virū et primam

mulierē ppter eoz inobediētiā hoc malū culpe z pene in omē hoim
genus intromissum est. ¶ Capitulum. l.

Raymūdus Si sacris litteris credim⁹. p adam pmiū virz z epā
sua pingem hoc corpis z aie malū qd patimur trāmissum ē
Uex qz totus pcessus noster naturalis ē z nihil p scripturas pba
mus ppter incredulos. iō ad oculū necesse ē hūc pmiū hoiem demō
strare z pmiā corruptōem. Sicut ex malo pene arguimus malū cul

Capitulum

L

pe fuisse. ita ex qualitatibus et additionibus pene qualitates penarum agnosci
mus. Et quoniam pena (que est in natura hominis) est universalis et communis omni
sexui et omni conditioni. ideo et culpa et iniuria est omnibus communis atque univer
salis. Et quod omnes nascuntur cum ista pena et miseria. scilicet neque in utero neque
nascendo possunt committere culpam. quod culpa malum est voluntarium quod a
pueris nascentibus perpetrari non potest. Idcirco clare patet quod ille qui fecit primum
malum voluntarium vir fuerit perfectus et adultus. fueritque primus homo pa
ter universalis generis humani. a quo hec malicie et corruptio veni
nena in omne hominum genus longe lateque diffusa sunt. Dominice. Pru
denter ostendis ex identitate penarum in omne hominum genus ab uno primo pa
tre omnes propagatos esse. et de lapsu unius omnes corruisse. Raymūdus
Uterque hoc malum est in utroque sexu. ideo sequitur primam etiam mulierem
fuisse corruptam. et hanc culpam et coniugium et uxori esse communem. Et quod videmus
quali duplicata pena in muliere quam in dolore gravissimo et parturit
parit. Hinc facile advertimus feminam primum offendisse deum. et ab ip
sa omnem corruptioem et malicie fomitem emeruisse. Dominicus. Primum mi
hi hominem ostendisti. sed ostende nunc obsecro primam culpam. Raymūdus
Dicitur est supra quod in primo statu ante lapsum adeo omnia membra hominis obe
diebant voluntati. etiamque sub imperio rationis. Sed modo exprimur unum mem
brum in utroque sexu. membris scilicet genitale tam rebele. esse ut nolit acquiescere
imperio coercitis. quod hoc putas significat. Dominicus. Hoc certe quod
sicut omnes per inobedientiam membrorum generamur. ita omnes nos esse inobedien
tie filios et parentes habuisse rebelles. Raymūdus. Recte tu quidem
Nam parentes habuimus deo inobedientes. scilicet inobediens nemo est nisi qui
contemnit mandatum. fuit igitur aliquod dei mandatum cui inobedientes exite
runt. Dominus deus debuit primis parentibus ponere aliquod mandatum propter cer
tas rationes. Primo ratione liberi arbitrii cuius sunt opera remunerabilia
ut ergo ex prece operis arbitrii recipiat homo premium. prius debuit habere
mandatum. Secundo. cum homo (licet impassibilis esset et immortalis) age
bat ampliori perfectione et celesti gloria. iocunditate et beatitudine (ad
hoc enim suus est conditor fecerat) ideo deus debuit illi dare promerendi
occasionem. Et quod nihil efficacius est ad meritum quam pura et prompta
obedientia. Primum enim radicale opus servi ad dominum est ex cor
de et simpliciter obedire. in quo omnia alia opera fructuosa reddun
tur. Nam si obedientia non est sincera nullum erit opus acceptabi
le. Idcirco certe homo debuit primum exerceri in opere obedientie. De
buit igitur accipere mandatum. et tale mandatum in quo nulla potu
it veritas apparere ne propter commodum cuperet operari. sed ex me
ra obedientia precipientis dei. ut vel sic dilectio probaretur et probata co
ronaretur. Uterque ne putaret hoc mandatum homo frivolum esse nec
magnopere deum curare si rumperet. ideo gravissimam penam commi

Dialogus Quintus

natus est deus. morte scz que ē oīm formidatissima z amarissima vt suū preceptū seruaret illesum. Dñicus. Intellego manifeste p̄mā culpam. Equo em̄ ab adā in oēs hoīes mors suā ereret tyranni- dem facile liquet hāc de inobediētia p̄mī patris pullulasse. Prima igitur inobediētia ē. de qua oīm maloz. penaz. corruptionū ac calamita- tū germē emerit. Si em̄ hō p̄thoplastus obediētiā suo seruasset opifici. oīm bonoz cōfirmationē meruisset z eterna esset gloria coro- natus Sic postq̄ obediētiā fregit quicqd boni habuit p̄didit z p- petuā amaritudinē cōq̄siuit Est tñ vehemēter mirādū cur hō in tā- ta p̄fectōe creatus. diuinis bñficijs auctus. dei specialis amicus. sin- gulariter ab eo sublimatus deū sic voluerit offendere. z fracto tā fa- cili mādato nihil lesus p̄tinaciter rebellare

N homo nunq̄ dei precepta fre-

gisset nisi fuisset ab alio instigatus

¶ Caplm. li.

Raymundus. Reuera mī dominice nunq̄ hō tantis bñficijs honoratus dei mādata fregisset. nisi p̄ aliū quēlibet fuisset in- structus Rursus. nunq̄ potuisset hō dei amator. instrui ad mādata frangēda. nisi instigator maius aliqd p̄miseret bonū q̄ qd hō tunc possidebat Improbā igit atq̄ importuna instigatio z magnaz rez p̄missio hoīem impulit ad ruīnā. Dñicus. Sed q̄s fuit obsecro ille fallarius q̄ p̄mōi volis hoīem fecellit z impulit Raymūdus. Quicqd hoīe inferius est (eo q̄ industria caret) hoīem decipe nō po- tuit Sed nec ip̄a hoīs natura in id inclinata fuit Ergo sequitur q̄ malignus aliq̄s sciens z potēs operari malū z hoīs inuidēs p̄peri- tati z aduersarius creatori hoīem instigauerit in istā p̄sumptiois au- daciā Dñicus. Oportet ergo necessario dicere q̄ iste q̄ impulit vel p̄suasit hōi. nature fuerit spūalis. angelus aliq̄s malus. corruptus. erraticus z plapsus Atq̄ inde seq̄t q̄ in natura mere spūali facta erat corruptio atq̄ fieret in natura hūana Raymū. Vere seq̄t Nisi em̄ p̄us angel⁹ corruisset. nūq̄ hūana natura eo istigāte dei mādata fre- gisset Dñic⁹. Libet assentior. sz rogo te vñ tāti mali corruptō in na- tura āgelica originē duxit. cū em̄ fuerit bona ab optimo deo creata. q̄s eā q̄so corripit Raymūd⁹. Tāte sblimitas ē angelica natura q̄ a nullo potuerit ad casuz p̄uaderi Peccauit igit sua p̄pā instigatōe p̄mota. nullo docēte. nullo mōstrāte. Occasio autē hui⁹ ruīne ista fuit Spūalis etēn natura cū eēt creata in summa dignitate. nobilitate sblimitate. z pulcritudine. haberetq̄ libez ar. admodū pur. altū. z in- genuū. idcirco habuit magnā occasionē supbiādiz in sanctīpā oble- ctādī. se admirādī. se diligēdi. sz vbi hor occasio maior ē z ruīna p- pinq̄or. Prim⁹ igit angel⁹ z multi cū eo statū vt fuerūt creati p̄cepta

**Quo natura
angelica p̄mū
sic corrupta**

Capitulum LI

divina maiestate et pulcritudine ceperunt propria amare voluntate. propria pulcritudine et honore. et ita ut amatores atque erratici peccaverunt et ceciderunt et a dei consortio plecti sunt. Sic itaque primus angelus cum esset omnium pulcherrimus et nobilissimus spiritus maximo creatore puatum cepit amare decorum. et seipsum deum statuens propria venerat et altitudinem propria amplecti voluntate. et proprium in aliis ambiuit honorem. Atque hoc modo cum nunquam deum amaverit nunquam veneratus sit. sed seipsum superbissime dilexerit. ideo factus est inordinatus. perversus. iniustus. deo dominus. Habet enim spiritus a die quod datus est amore proprii honoris. laudis et excellentie. cupiens iniustissime omnibus dominari. omnibus antefari. Et quod de se non superbisset omnibus illi deus praeluxisset agminibus angelorum. idcirco enim tam sublimis. in genus et decorus pre ceteris datus fuerat. Uel quod abiecto deo propria gloria delectatus est. cum esset creatura recedere dei manu de nihilo producit. ideo summam iniuriam. offensam et rapinam fecit datori suo. se deum faciens. se colens et coli atque adorari ambiens. Et quod amor pervertit amantem in re primo amatam. ideo hic primus angelus totus perversus est in suam propria voluntatem quam spiritus sequitur. spiritus amplectitur. et nullam aliam. et ideo quicquid semel vult spiritus vult. et propria auctoritate vult. estque obstinatus in sua voluntate ut in eternum aliud velle non possit nisi propria voluntate. Idcirco odit summo pe omnem voluntatem sue voluntati resistente. atque ideo vehementissime deum odit et execrat et dei voluntati quantum potest resistit et contra dicit. Uel quod nunquam potest dei voluntatem impedire. ideo sentit. fremit. indignatur. et sua apud se malicia instabat. Porro omnes illi angeli qui a principio huius luciferi improbis ausibus fauerunt et superbie cornu cederunt peccatori sub eius voluntate. principatu. atque imperio redacti sunt. et huius pestiferi capitis membra effecti. nihil aliud possunt aut velle aut amare quam quod ille concupiscit. Dominus. Et his qui nunc dicis duas palam voluntates primas intelligo multum inter se discordes et longissime inter se distantes. Nota duas primas voluntates contrarias.

quarum una est voluntas eterna. et alia voluntas luciferi nova. quam mala est et primo mala. non deo sic ea creante. sed illo operante. Ad has duas primas voluntates omnes alie reducuntur. Si enim sunt bone vadunt ad voluntatem dei. si male sub voluntate cadunt luciferi. De autem contrarie gemine voluntates geminum constituit exercitum continue contra se pugnantem et se mutuo sternere cupientem. uterque fortis. uterque terribilis sicut castrorum acies ordinata. Quoties tamen rex celorum cum sua militia vincere voluerit necesse est ut vincat et prem subnuat inimicam. Raymundus. Debes tamen nosse bonorum exercitum angelorum caput proprium non habere. quod in lucifero corruente perdiderunt (reus enim non potest esse sine capite creature) idcirco necesse est deum ut bonis angelis novum caput constituat. de quo suo loco dicemus. Tu tamen diligenter notato quod hoc caput futurum sit. Dominus. faciam quod honoraris. Interea tu quod cepisti perscrutare.

Nota duas primas voluntates contrarias.

Dyalogus Quintus

De magnitudine malicie et cor-

ruptōis in pmo angelo. et malo ei⁹ culpe et pene. ¶ Caplm. liij.

Raymūdus. Soluta ē (ni fallor) questio tua q̄ q̄rebas vñ tātū
De malo culpe mali corruptio in angelicā potuerit subingredi creaturā Nūc
de magnitudine hui⁹ corruptōis pauca dicam⁹ Quādo res aliqua
pmutat in pccatū sive nature. necesse ē vt ascēdat ad tantum malicie
gradū quātus erat ipe grad⁹ bonitatis vel eē poterat Et q̄to res q̄
puertū ē melior. altior. nobilior. tāto peior efficit vilior et malignior.
Quia igit lucifer inter oēs angelos erat longissime melior. clarior.
pulchrior. sapiēti⁹. iō postq̄ sua se supbia corrupit fact⁹ ē oīm ism⁹
pessimus. turpissim⁹. obscurissim⁹. vilissimus. amētissimus. Et ta-
lis oīno effectus ē q̄lis ē et sua volūtas puerla. inordinata. ceca. sup-
ba. malitiosa. Hanc aut volūtatē q̄ sp̄ ipe diligit. iō nō diligit nisi
oīm maliciā. turpitudinē. impietatē. scelera oīa atq̄ peccata. Nūc
excecat summope oīm iusticiā. fidē. pietatē. frutē Dñic⁹. Utinā
tā deformē nobis hūc scelestissimū tuo depingas sermone q̄ eū deū-
ceps acriter aspernemur Raymūdus. Clez q̄ hic supbissim⁹ intel-
lectū h̄z altissimū et post deū summe subrilē q̄ sp̄ cū sua volūtatē con-
cordat. iō inflectit illū ad inueniēdas nouas artes. nouas receptio-
nes. fraudes. mēdaciā. Et q̄ ipe ē mēdax et mēdaci⁹ pater. iō inq̄rit
falsas q̄tidie psuasiones. cantelas. tētatōes. et p mille meandros in-
serpere nitit⁹ cordib⁹ elector⁹ anguis lubric⁹ et imundus. Dñicus.
Adi⁹ro si hic pestifer hanc tantā suā maliciā ipe nō videat. Ray-
mūdus. Planenō videt. ppria maliciā et excecatur et obduratur Amor
em̄ sue neq̄cie ita illi cordis oculos obducit vt sua infinita scelera nō
videat. nec ppriā corruptōem aut turpitudinē intelligat q̄ vel dolere
possit vel penitere. Atq̄ iō sp̄ q̄tiens aliqd (qd nolit) patit⁹ ptra deū
murmurat. deū maledicit atq̄ blasphematur Dñicus. O funestissi-
mū oīm malor⁹ caput. o pncipē oīm vicioz. oīm tenebrar⁹. et oīm sce-
lerū ac turpitudinū inuentorē Raymūdus Agnouisti nūc q̄le sis
in lucifero malū culpe. vide nūc malū pene. Qui em̄ malum cōmisit
voluntariū d̄z et malū inuoluntariū sustinere fuit em̄ creatus a deo
vt si in bonitate natiua p̄sisteret ad summā felicitatē trāsseretur. ita
postq̄ sua se sponte corrupit multa illū calamitas ē psequuta. Pri-
mo irremediabili exilio a dei visione. a dei pace. a dei bonitate reiect⁹ ē
Secūdo. a summo celo expulsus in caliginosum hūc aerē q̄si in q̄daz
carcere cū suis satellitib⁹ relegat⁹ ē. Tercio post hūc carcerē tpalez in
p̄fundissimū infernū eterno igne cruciādnus p̄cipitabit. Licet em̄ ap-
hos ignes dei iudicio p̄denat⁹ sit. nondū tñ hūc exequurio ē. p̄sum-
mata. Alio q̄n nec p̄mos parētes aut tētare aut p̄tra deū instruere po-

Capitulū LIII

tuisset. Quarto ē intra se vehemēter inordinat⁹ ⁊ incōposit⁹ in oīb⁹ cogitatōib⁹ ⁊ desiderijs suis horrid⁹. amēs. turgid⁹. inflat⁹. asp. immitis. fimbūdus. sine pace. sine q̄ete. sine federe. sp. cupiēs suā voluntatē nequissimā adimpleri. ⁊ qz id efficere nō p̄t in summa mēstitudī ne vitā agit ⁊ indignatōe. Et h̄ interdū de malo p̄petrato aliq̄tūlū gaudeat. tū rursū de maiori bono p̄ristat. Dñic⁹. Reuera ingēs hui⁹ bestie calamitas. ⁊ iō amarissima qz p̄petua. Nec min⁹ miserī ⁊ infelices sunt q̄ huius pestiferi capitis mēbra sunt

Qualiter hoīes incorporant cū

lucifero ⁊ sunt mēbra eius

¶ Caplm. liij.

Raymūdus. Dictū ē pauloan q nō sunt nisi due voluntates p̄ime inter se plurimū. Dñe Una ē volūtas dei. ⁊ hec ē cōis in oīb⁹ bonis angelis ⁊ hoīb⁹. Alia ē volūtas luciferi mala. ⁊ hec cōis ē in oīb⁹ puerlis ⁊ angelis ⁊ hoīb⁹. Et qz oīs volūtas p̄ma inq̄tuz p̄ma nulli subijcīt. h̄ facit ex seip̄a suū regnū ⁊ dominiū. ⁊ h̄z suas leges ⁊ instituta. iō nō sunt nisi duo regna. regnū scz dei ⁊ regnū luciferi. Et qz hic lucifer. p̄pria volūtatē ⁊ p̄tute vult dñari. iō tāqz deus in oīb⁹ suū q̄rit honorē. se vult colī. se metui. se adorari. Atqz iō oīa illa diligēter inq̄rit p̄ q̄ p̄t maxime venerari. dei cultū ip̄ediēs ⁊ dei regnū. Uidēs itaqz p̄mū hoīem in paradysō vitā feliciter agentē. deū colentē ⁊ amante. ⁊ celestia post hec regna prestolantē. tact⁹ inuidia cordis intrinsecus. hoīem cepit tentare. discutere. instruere. offerre plurima. ⁊ plura p̄mittere. Nec an̄ desinit ip̄robo exactor ⁊ auar⁹ p̄edo donec hoīem sponte illectū dei inimicū efficeret. ⁊ suis eū legibus ⁊ volūtatib⁹ subiugaret. Hoc mō captiuitatē hoīs volūtatē q̄ eā remouit a dei p̄cepto ⁊ suis obsequijs irretinit. Dñicus Merito hinc facit⁹ ē hō mācipiū ⁊ mēbrū dyaboli. Al q̄ em̄ q̄s supar⁹ ē huius ⁊ seruus est. Raymūdus. Debes tñ agnoscere qz aliter angeli mali sunt sub dñio luciferi. ⁊ aliter hoīes. Quia inter angelos null⁹ h̄z p̄pria volūtatē ⁊ a volūtatē luciferi separatā. Et iō inter eos nulla ē discordia. nulla lis. nulla rixa. s̄ oēs vnanimiter p̄plere satagūt sui p̄ncipis volūtatē. Porro hoīes aliter sūt mēbra maligni temonis. Quilibet em̄ hō mal⁹ h̄z p̄pria ex se volūtatē. ⁊ tot sunt diuerse volūtates q̄ hoīes. Inde tot inter hoīes iurgia. tot q̄tidie lites et p̄tentōes. Oēs tñ he volūtates. qz male sunt signo luciferi p̄signate sunt. ⁊ ad suā militāt volūtatē. Dñicus. Inrelligo plane. his em̄ prauis hoīm volūtatib⁹ dyabol⁹ se imiscet. Et qz gaudet in reb⁹ pestifimis. iō cōmouet p̄ra hoīem. gentē p̄ra gentē. ⁊ regnū aduersus regnū. Diuis instincti sunt homicidia. stupra. adulteria. veneficia.

Nota quō dyabol⁹ p̄mū hoīes decepit.

Dialogus Quintus

fortilegia. ⁊ mille oīm generū scelera Raymūdus. Ita ē sane. Utī
enī ille malign⁹ hoīm impiorū voluntatib⁹ ad sua neq̄ssima deside
ria. ⁊ qđ ip̄p suos angelos cōplere nō p̄t. hoīm pueriorū ingenijs
deducit in actū. Sicut enī eques freno iumentū cui insidet vbi vo
luerit ipingit. ita dyabol⁹ q̄si qđā p̄sualionis capistro hoīm mentes
(q̄b⁹ p̄slder) in sua vota pducit. Postq̄z igit̄ hō a deo inobediēdo re
cessit dyaboli iumentū fac⁹ ē. velit nolit illi obediēs. illi seruīēs sub
tributo Dñicus. O miserimā hoīs seruitutē multis defendā la
chrymis. q̄ inter latrones incidēs spoliat⁹ ē oīb⁹ bonis. ⁊ nō solū ca
ptiuus abducit⁹. s; etiā captiuus captiuorū effectus est. Plura dice
rem. sed me lachryme gemitusq; prepediunt

De multiplici carcere et captiui

tate collapsi hoīs.

¶ Caplm. liij.

Raymūdus. Ego q̄q; nō min⁹ q̄ tu lachrymabil⁹ melius cō
ceptū sermonē retinere nō p̄ualens. qđ tu subtrices ego ap̄riā
Triplicē hoīs carcerē det̄m⁹ agnoscere. Primus ē carcer corporalis
vallīs heclachrymarū. in q̄ de amēnissimō padyso p̄iectus iacet. Po
test etiā hoc mortale corp⁹ caducū ⁊ mīic⁹ merito etiā carcer appel
lari in q̄ aīa lāguida ⁊ moribūda ip̄licita retinet. Scđs carcer ē spi
ritualis. ip̄a sc; volūtas dyaboli q̄ ē carcer vllis. in q̄ recludunt oīes
impie volūtates vt neq̄ant opari nisi ad luciferi volūtātē Dñic⁹
In hoc carcere (si nō falloz) ⁊ ip̄e lucifer ip̄licit⁹ tenet. vt stult⁹ inne
ctat vinculis suis Raymūdus. Nihil ver⁹. Tercius carcer ē ip̄a
ppria hoīs volūtas in q̄ ip̄e hō p̄cedit⁹ astringit vt se ad bonū mo
uere nō possit. Nulla certe maior ⁊ crudelior captiuitas q̄ pprie vo
luntatis. Nec est illa insatiabilis vorago ⁊ inexplēbilis caribdis. q̄
in īfinitū sua desideria tēdit. ⁊ ab vna dei volūtate recedēs p̄ tot sp̄ar
git⁹ cupiscētias q̄ se res obtulerint q̄ poterūt cupisci. Dñicus.
D q̄ salutaris ēēt hōi sub dei volūtate māssē Jā enī haberet summā
in sua patria libertatē. nullā nūc sciret aut mortē aut corp̄is miserā.
nullam horū carcerū sentiret angustia. nullaz experiret dei indigna
tionem. siue vindictam.

De corruptio liberi arbitrii et

ip̄e carnis Prio mō se h; i p̄mis parētib⁹ ⁊ poster⁹. ¶ Caplm. lv.

Raymūdus. Humana natura diuidit̄ in duas p̄ces. in p̄mos
sc; parētes. ⁊ in suos posteros. Primi parētes nō sunt p̄paga
ti. s; dei manu p̄diti. Tota aut̄ posteritas carnē qđē p̄pagatōe sum
psit ab adā. s; aīam creando de⁹ infudit carni p̄pagate. Quia igitur
carne ab adā descēdit tota posteritas. sequitur q̄ oīs corruptio (q̄ in

posteris inuenitur de carne corrupta uenerit prothoplasti et hec cor-
ruptiois diuersitas Ille enim corruptioem carnis traxit de corruptioe
supbissime uoluntatis. nos autem qui posteris sumus de carnis corruptioe
aia nostray maculas possidemus Illius carne corrupta otumacia
aie inobediencia. nostra aiam pmaculat miserabilis et infirma caro de
feti libidine p ppagatoem generata Omnis enim caro humana q p
coitu sede libidinis generat infirma e. sordida. caduca. mortalis. et
roni rebellis. plena pcipiscenciaz et maloz motu Et ideo aia rona-
lis q tali carni sociat pnuo inficit. puerit. corrupit. sordidat. non
aliter qz si balsamu purissimu turpissimo uasi infuderis Hac corru-
ptioem ptracta a carne aia manifestat qn uti incipit libro ar. Tunc
enim inuenit deum ignorare. se et sua bona et mala nescire. sua amare uolu-
tate. et dei iussa ptenere Dominicus. Duos ex his q dicis aie sta-
tus accipio Unu que hz an vsum aibitry. in q ppter corrupta car-
ne (cui iugis) ia est immunda. turpis. et deo odibilis. lz nihil sua spore
peccauerit. cui tñ hec immudicia imputat ppter carne primi patris
corrupta cui inheret Aliu statu hz animi post vsum liberi ar. qd qz
prius a carne viciatu est. ideo ipa aia ppria uoluntate actualiter ma-
lu agit et no pt nisi malu agere et deo rebellare. Et ideo efficit multo
deterior et turpior qz fuerat an Si eam potuit inqnare et ream face-
re crimen originale et inuolutariu. multo magis rea erit ppter actu-
ale malu qd uoluntarie comisit Sed dic mihi obsecro. quare deus (q
iustissimus et clementissimus est) aiam ream tenet. ppter originale cri-
men qd uoluntarie no ptraxit Raymud. Ream qdē tenet. inuo-
lutarie tñ malo no punit. qz nemo debet pena inuolutaria puniri ni-
si uoluntaria culpa delict Sepat tñ talis aia eternaliter a pfortio dei
ppter originale macula et mortifera qua ab ade carne ptraxit. Et in
hoc uide districtissima iusticia dei. q aie ignorati malu imputat qd
sponte no fecit Dominicus. Sz quare de aiam mudissimā corpi
infundit qua nouit sordidada esse atqz corrupenda Raymudus.
Q aia corrupit atqz etiā post corruptioem a dei pfortio separaf nul-
latenus e bono deo imputadu. nec est ptra dei iusticia si malu culpe
transmittat ad posteros Nec est enim inter deū et hoīem facta pstitutio
ut ho per coitu carne gignat. et de gente carni aiam infundat Sed
postq prius ho suū corpus inobediēdo corrupit. et p tale corp cor-
ruptū sit alioz corpoz ppagatio. Et sicut corpa ita et corpoz vicia
transmittunt Licet igit ho suū opus comperit. deus tñ ppositū ordi-
nis sui mutare nō debuit. qūis enim caro sit dei iusto iudicio punita.
hoc est caduca et corruptibilis facta. ppter hoc tñ pma pstitutionē
deus violare noluit quin sp. ppagatis corporibz licet viciatis ani-
mas mundas infundat. quibz dum sociate fuerint maculas contra-

Nota quō ori-
ginale peccatū
hoīez reū facit.

Dyalogus Sextus

hūt z ruinas. Ista igitur ruina nō deo imputāda est s; infecto z pesti-
fero corpi. qđ a ruinola z corrupta carne pmi patētis descendit. de cu-
ius pctō quicqd malivolū vel miscz in aia z carne posteritas patit
origine duxit. Dñicus. S; nūqd ipa ppagatio seu generatio de
se trāsmittit in posteros ipam quā cernim? vniūsq; hoīs corruptio
nē. Raymūdus. Nō ipa generatio s; generatōis libido. q; genera-
tōi de cōi lege ruine adiungit. Nā an pctm fuisset vtiq; ppagatio. sed
libido nulla fuisset. Certe vidisti nūc mi dñice miserabilē hoīs cor-
rupti tragediā luctu z lachrymis plenā. Dñicus. Uidi fateor op-
time mgr. z incōsolabili dolore pcussus sum nec vllaten? poterō re-
spirare nisi ostēderis mihi qđ remedijs tā ingētia poterūt hoīs ma-
la reformari. Raymūdus. Animeq; orbe isto an pmo ē vt p solertia
Ulez q; cernis pādij hora instare. quelo vt vltz post meridiem pre-
stoleris. Dominicus. Pareo libens.

¶ Finit quintus dyalogus. de multiplici lapsu humani gñis. z
q; p vnu cecidimus omnes

¶ Incipit sextus dyalogus. de reparatōe lapsi hoīs. z q; p vnu
omnes conlurgimus.

Qualis et q; magna sit homi-

nis obligatio piniuria z offensa dei

¶ Caplm. lvi.

Raymūdus. Priusq; loquamur quō possit collapsus z co-
fractus hō repari necesse ē dicere de magnitudine offēse. z
de maxīma obligatōe iniurie quā hō pmius z inobediēs
in deū maximū ppetrauit. Tūc pmiū tibi sapiet magnitudo
et dulcedo remedij. cū magnā egritudinis acerbitatē agnoueris.

Dñicus. Rursum (vix video) me ad lachrymas mittis. Raymū-
dus. Ita oīno necesse ē. Nunq; nec humilis nec grāt? tuo medico fi-
es nisi egritudinis tue morbi ad liqđū repēderis. Nō putabis me
dicū tibi oportunū fuisse nisi dū vulnēz tuor desperatā putredinem
intuens fueris. Dñicus. Si sic necesse ē facito vt voles. Ray-
mūdus. Ut magnitudinē culpe atq; offēse agnoscas. oprz te non
nulla aiaduertare. Primū est. q; oīs offēsa tāti ē estimāda tantūq;
ponderāda q̄ta ē ipa q; offēdit psona. Cū igit sit de infinite maiore
statis. sapiētie z bonitatis. ideo iniuria in deū cōmissa ē penitus infi-
nita. Dñicus. Hinc palā intueor q; q; deū offēdit obligat se ad in-
finitā ac p interminabile penā. Raymūdus. Scdm est. nā ex quo iniu-
ria in deū pmissa ledit ac destruit q̄tū ex se ē honorē z gloriā dei q; est
infinitus. iō talis in hoīe cōceptus fit infinitus z ad infinitam obli-
gat amantudinē. Tertiū si hō pplellet in obseruatōe mādati volum

Nota magni-
tudine culpe.

Capitulum

LVI

tate dei. infinitū bonū z meritū interminabile meruisset. q̄ em̄ facit qđ
p̄cipit de⁹ obligat deū sibi vt p̄mū referat infinitū. Igit̄ qñ hō facit
qđ phibet deus obligat se deo ad reuerentiā z ad supplicii sempiter-
nū faciēdo itaqz qđ odit atqz aspnat de⁹. plus opat de malo qđ deus
illi opatus ē bonū. Nā dei munera q̄uis maxima tñ finita sūt. s. ma-
lū culpe qđ p̄petrat in deū hō est infinitū. Dñicus. Colligēdo ea q̄
supra dixisti cū his q̄ nūc dicis duas hoīs obligatōes esse p̄sidero.
Una est naturalis q̄ causat de dei bñficijs acceptis p̄ quā astringitur hoīs obligatio
hō dare deo quicquid inuenit in se amoris. reuerēcie. laudis z honoris nes
Nec obligatio z bona z p̄petua est. Alia obligatio ē quā fecit hō pro
malo culpe qđ opat⁹ est z p̄ offensa in deū p̄missa. Raymundus.
Bñ p̄sideras. s. hoc debet etiā nosse q̄ hō hac scđa obligatōe impli-
citus p̄mā soluere nō p̄t. Impossibile ē em̄ vt hō criminibz inreatus z
dei inimicus reddat deo debitū dilectiōis. honoris z laudis. qđ tñ p̄
susceptis bñficijs reddere p̄tinuo tenet. Uides igit̄ qđ nocua q̄ ma-
ligna hec obligatio sit q̄ p̄mā impedit vt reddi nō possit. Nec p̄terea
obligatio aliā de se generat oīno funestissimā. Nā qui mortali pctō
obligatus est. a pctō p̄petrādo se p̄tinere nō p̄t. Qui em̄ facit pctm̄
seruus est pcti. q̄ aut̄ seruus ē vt pctō obediat necesse ē. Uno igit̄ pec-
cato p̄misso impellit p̄tinuo hō vt scđm tertū quantūqz p̄mittat. vt
q̄ malus est malus fiat adhuc. z q̄ in sordibz est sordescat adhuc.

Dominicus. Nec tertia est oīm pessima obligatio q̄ in extremam
calamitatū miserā hoīem p̄cipit facit. Hinc iā p̄tz q̄ lumine mali-
gnū fuerit illud p̄mū originale pctm̄ ade qđ nos in tā pessimas ob-
ligatōes z mille miseras detrusit. Raymūdus. Vere malignum z
totis animi medullis execrādū. qđ ex his rōnibz poteris inueni. Pri-
mo. sicut nihil dignū. nihil p̄stātius libero arbitrio. ita nullū. malū
peius est z detestabilius qđ culpar corruptio volūtatis atqz arbitrij.
Qñ igit̄ p̄ inobediēcie culpā destruxit libz arbitrij. tūc illud destru-
it qđ erat in rez natura oīm p̄clarissimū. pulcherrimū. nobilissimū.
Scđo oēs creaturas s̄b hoīe de⁹ p̄stituit p̄p̄ libz ar. qđ dñ hō vio-
lauit. violauit etiā vniūsz creaturar ordinē z rez oīm pulcritudi-
nē suā deformitate sedauit z q̄tū in se fuit frustrauit totū vniuersū
debito fine. Dñic⁹. Hac suā corruptiōē (vt video) misit ē dei honorē.
Quē de rez institutiōe p̄meruit vacuare. Qđ malū qz volūtarie ad-
misit. iō maximā offēn am̄ p̄stituit. Raymund⁹. Ulez dicis. s. z p̄-
bēdo seipm̄ vacuauit dei optimā intētiōem. vt nihil vltra valeret nec
posset iā corrupt⁹ in illū bñtudinis eterne finē p̄duci ad quē illū cō-
diderat de⁹. Quarto. p̄sentēdo dei maximo inimico z sua vota com-
plēdo. quē ex sua p̄sualitiōe dei hostē ignorare nō poterat (audiuit em̄
cū p̄tra dei mādāta loquēte) hic igit̄ p̄sentēdo qđ deū mendacem nūc

Nota duas
hoīs obligatio
nes

q̄ que sit pctm̄
origiale ade pz
ex his rōnibz.

Dyalogus

Sextus

tebat afferere summā deo fecit iniuriā et respectū suo postposuit inimico. Quinto. nō solū semetipm pdidit et dei seruitio subtraxit dyabolo se mācipans seruituti. sed et totā posteritatē suā diuinis subdixit obsequijs et sub luciferi posuit potestate. An hec tibi crimina pua vident. Dñicus. Imo hō maxima st. Sz queso te quousq; aiā meā tollis. quare nō dicis mihi qđo remedijs tāta poterunt mala sanari. Nō ad dei imaginē cōditus corpus et aiām pdidit. mille se vitijs iniquauit. odiū sui creatoris incurrit. nō solū paradysum sed et celū (cui creatus fuerat) amisit. et sub dira dyaboli potestate delitescit. Quis tātis malis afferat medicinā

U' hō indiget satis factōne infinita q̄ solui nō p̄t nisi p infinitā psonā.

¶ Capitulu. lviij.

Raymūdus. Quia igit mala hoīs maxima st. ideo maximis remedijs opus hnt. Et q; culpa in deū pmissa est infinita. iō et infinito indiget expiatore. At qm culpa ē infinita. ideo meruit et infinitā penā. et hāc quoq; necesse ē expiare si debet hō in statū quē pdidit reformari. Ad oēm em culpā aut punitio sequit aut satisfactio. Si igit hō vult destruere culpā quā admisit. et penā euadere quā pmeruit optz q; tā magnū opes bonū vt vincere possit malū qđ pus nequit ppetrauit. Ut igit recuperet hō pfectā sui creatoris amicitia necesse ē vt reddat illi p obligatōe infinita satis factiōem infinitam. et hoc cū tāta faciat humilitate qm̄ antea supbiuit. Oportet igit q; talis satis factio sit volūtaria. libera. amorosa. et intimis cordis mellis erūpens. dulcis. iocūda. salutifera. Dñicus. Quis hāc queso satis factiōem poterit opari. Nunqd homo captiuus. incarcerationis mille vulnerib; laucius. dei aduersarius. demonis amicus. Sz nunqd angelus (qui cū finita psona sit) tollere poterit maliciā infinitā. Nunqd deus id efficere volet q; ad hoīe turpiter inhonoratus. respectus et offensus est et sub dei odio pstitutus. Cū em dei iusticia eraspe rata sit quomodo eam nequiciā volet expiare. quā debet merito punire. Raymūdus. Multum laboras. multū anxius es. Sed nunquid in eternū piciet deus. nūquid humiliat ex corde suo et abiecit filios hoīm. Nunqd obliuiscet misereri dñs. aut ptimebit in ira sua misericordias suas. Nunquid hoīs malicia dei bonitatem euacuat. Abst. Concludam⁹ igit q; ex quo illud (quod homo soluere tenetur creatori) maius sit q; quicquid est citra deum. et hoc nō est nisi deus. clare sequitur q; nullus potest hanc satis factiōem operari nisi solus deus. Intellige que dico. nullus potest soluere nisi deus. et nullus debet nisi homo. Oportet igitur qui hoc bonum operaturus est deus sit et homo. Debent ergo deus et homo in vnam conuenire per

sonā. vt deus sua bonitate hominis miseriam expiare velit. ⁊ homo possit Nisi em̄ deus homo fiat ⁊ homo deus. ruina hominis nō poterit subleuari Nec autem psona cū sit infinita habebit in se aliquid quo citra deum nihil est maius quod sua magnitudine ⁊ dignitate debeat omne debitum. ⁊ omnē compleat satis factionem. Dñicus. Quantū ego cōcipio hec psona infinita cū deus sit nihil p sua culpa debeat creatori. atq; ideo exoluere poterit p his omnib; qui non possunt reddere quod debent. qz nō habent Nō est igitur extra hanc psonam spes vlla salutis que potest habere meritū infinitū. ⁊ dupli ci rōne iram offense iusticie mitigare. Primo qz de⁹ ē. scdo qz hō diuinus ē Rōne pmi efficacissime recōciliare p̄t. rōne scdi meritū infinitū adducere p̄t quo de⁹ infinitus mitiget ⁊ culpa ifinita remoueat

De cōditōnibus quas oportet

habere hāc psonā infinitā p nostra satis factione. ¶ Caplm̄. lviij.

Raymūdus Optime hoc mysteriū pcepisti. verū vt meli⁹ cūcta cognoscas dicā tibi aliq̄s cōditōnes q̄s necesse ē q̄ hec psona habeat si debeat ad liquidū deo hoīem recōciliare Prima ē. optz eum esse de genere hoīs istius q̄ ad penā obligat immēsam. nec sit de nouo vt adā formatus Alioq̄n nisi pr̄uenerit ad genus humanū hoīs offensam delere nō poterit. Dominicus. Merito id sequit. nā sicut ab hoīe obligatio venit. ita ⁊ ab hoīe venit satis factio. ⁊ tali hoīe q̄ de pgenie sit eius q̄ peccauerit Raymūdus. Oportet scdo q̄ talis hō mūdissime sine libidine sine coitu cōcipiat Cū em̄ genitalia membra sint inobediētie mēbra (vt sup̄ patuit) p que in oēs hoīes corruptio ⁊ reueltio venit. iō iste hō q̄ inobediētiā oēm ⁊ corruptiōnem remouere tenet genitalib; mēbris gigni nō debet. alioq̄n sili ptagione pollutus p alijs satis facere nō poterit. Corpus igit huius viri debet manu dei de carnis suba in vtero mulieris formari. q̄ sit qdē de genere adā. s; tū purissima ⁊ sanctissima ⁊ integerima sgo. Et sicut vir iste in vtero sginis nō p vuluam venit. ita ab vtero nascet genitali mēbro integro pmanēte. vt ip̄e filius sit castissime sginis ⁊ ip̄a ante partū ⁊ post partū sgo p̄ducat Dominicus. Cū igit vnā in trinitate psonā incarnari dicimus. quā hāc esse arbitramur. patrē ne. an filiū an spiritū sc̄m Raymūdus. Nō aliā vtiq; q̄ filiū. vt q̄ filius est in diuinitate. in hūanitate q̄qz filius sit. ⁊ q̄ h; patrē solū in celis solā habeat matrē in terris Tertia cōditio ē. q̄ vir iste sicut h; humana corp⁹. ita ⁊ hūana habeat aiām necesse ē Alioquin nō esset ydoneus q̄ posset redimere Quarta. q̄ sit hō mortalis disp̄satiue. q̄ sua morte nostrā possit mortē destruere. Licet em̄ vir iste debeat deo oīm p̄ditori summiū amorem reuerentiā. gloriā. ⁊ honore. morti tū nō est

Nota ppulcū

Dyalogus

Sextus

obnoxius. Cū em̃ innocētissimus sit nō p̃t iuste ab illo deus mortis
exigere penā in quo nullā inuenit culpā. Solū igit qđ sanctissimus
iste deo nō debet est mors ip̃a. quā si sponte et ex mero amore deo obtru
lit. tradideritq; in mortē aīam suā que nimis est deo chara et p̃ciosa
cū sit oīm terribilissima et difficillima. fiet plenissima satisfactio pro
morbis p̃ctor. vna mors innocētissima et volūtarie assumpta mor
tes multas et innumeras expiabit. Dominicus. Intellego hūc p̃picia
torē gr̃is hūani optere esse mortale. Alioqñ mortē debitā tollere nō
posset. Pena em̃ infinita iustissime merita nō p̃t nisi innocētissimar
p̃ciosissima pena dānari. Raymūdus. Sanctissimus ē p̃ceptus tuus.
Nota redēpto
ris optimā bo
nitatem

Hinc tā quintā p̃ditionē intellige oportere hūc optimū vīz nō solū
mori p̃ dei honore et hoīs vtilitate. sed etiā liberrime et deuotissime
et intimis animi medullis mortē appetere et sustinere. Oportz igit q
vir iste sit summe benignissimus. summe dulcissimus. et erga colla
psum et miserē hoīem maxima p̃passione pietate p̃motus. vt mag
īpe amarissima deligat morte p̃fungi qđ hoīes sue p̃sortē nature eter
na sinat morte perire. magis cupiat hoīm salutē qđ p̃pria vitā reti
nere. Necesse ē igit vt nō respiciat ad hoīm malicias. offensas. cruce
litates. sordes neq̃cias. magis aut p̃sideret qđ hoīes sunt dei imaginē
portantes miseri. calamitosi. ceci. paupes. et mille incommotis circūse
pti. Nō debet igit hoīes malos odisse. sed p̃pati. flere. ingemiscere. et
sua mitissima lenitate. sua qđq; bonitate dulcissima oēm nequiciā vin
cere. oēm crudelitātē sup̃are. oēm offensam et iniuriā equanimiter p̃
ferre. Oportz igit vt oēs sibi p̃tradicētes et occidere volētes diligat.
foueat. amplectet. cuius immēsa bonitas oēm sp̃ore remittat iniuriā
et ad nullā respiciat inclemētiā. Dominicus. Nō p̃tineo lachry
mas p̃re amore et dulcedine s̃b̃or tuor. Vere magna hui⁹ dulcissi
mi viri benignitas et charitas immēsa. qđ talis tā iustus tā sanctus.
innocēs impollutus mori velit p̃ hoīb; malis. impijs. ingratis
et oīm pena dignissimis. Multū reuera humana natura gaudere de
beret si talē et tam vere suauē posset hoīem reperire. Sz rogo te qua
ocasiōe poterit hō iste p̃ dei honore occidi. Nūqđ perimet semetipm

Qualiter hō iste poterit occidi

ad dei honore. et quis eū occidet.

Capitulū. lix.

Raymūdus. Non vtiq; perimet semetipm. Tale em̃ opus nec
dei honore nec dei iusticiā opat. Dominicus. Quō ḡ poterit
vir tāte dulcedinis et bonitatis occidi. Raymūdus. Venies em̃ in
hūc mūdū inueniet hoīes corruptos malos p̃tra deū. p̃tra iusticiā
p̃tra naturā nequissimā vitā agētes. p̃pria amātes volūtate. p̃pria
laudē et gloriā p̃sectātes. At. qm̃ vir iste erit summe bonus et optimo

viuēdi genere pfectissimus. ideo necesse erit vt vobis et exēplis impu-
gnet maloz hoīm vitā. scelera corripiat. opa iniusta castiget. Verū
q̄ veritas odiū parit. hac tali iustissima increpatione multoz p̄ra se
inuidiā cōcabit q̄ eū ad mortē vsq̄ iniustissime psequant. Ipe vō
indeclinabiles iusticie et eq̄tatis semitas tenēs nec mortis discrimi-
na p̄mescēs. magis eliger ab illis occidi q̄ dei iniuriā dissimulare
aut turpissimas nequicias nō arguere. Hoc pacto dabit efficacissi-
mū exēplū imitatoribz suis vt magis velint mortē eligere q̄ aut dei
iusticiā deēdere aut hoīm sceleribz assentire. Iste igit̄ optimus hoīm
licet mala impioz voluntate perimēdus sit. spōtanca tñ et deuotissima
mēte ad dei laudē et hoīs vtilitatē hāc mortē intrepidus sustinebit.

Dñicus. Nō sufficio tñ mirari quō tāta poterit in hoībz crudeli-
tas inueniri vt viz summe māsueratissimū et fructuosissimū velint occi-
dere. Un̄ queso tāta inuidiā. tāta poterit malicia generari. Raymū
dus. Dicā breuiter. Genus humanū sicut nōst̄i deceptū captiuūq̄. *Nota quō lucet*
detinet sub potestate neq̄ssimi luciferi deceptoris q̄ suū in hoībz que ser xpm occider
rit honore. laudē. et magnificentiā. Iste aut̄ nouus hō nouā hoīb
doctrinā p̄dicabit. et noua oīa (q̄ ad dei honore et hoīs ereptōem p̄i-
nēt) opabit. quo dyaboli regnū in hoībz destruat. et puellat. Nisi em̄
summis viribz pugnet p̄ra luciferi p̄naciā atq̄ supbiā ireritū ho-
minē nō poterit liberare. Lernens igit̄ serpens antiquus talē tamq̄
potentē p̄ra se nouū hoīem insurgere. et in quē nullā habeat potesta-
tē. nec p̄ se ledere illū possit nec cohibere. ne predā diu possessam amittat
collectis viribz huic hoī se obijcet strues p̄ mēbra sua insidias.
fraudes. p̄secutōes et mortes. Maxima itaq̄ inuidiā p̄citāt quosdā
nequissimos hoīes inflamabit. q̄ sp̄ris serpētinis accēsi hūc velint
hoīem p̄mēre et penitus eradere de sup̄ficie terre. Sed nihil. p̄ficiet
crudelissima malignatio. nā om̄e am̄erū luciferi in suū caput retor-
quebit. Nā ex quo hūc iustissimū hoīem occidet in q̄ nihil iuris h̄z
illū morti addiderit q̄ nihil penit̄ morti debuit. iō iuste oē ius qd̄ in
hūano gñe h̄re videbat p̄didit. q̄ chirographū cui iniebat excessit
ab illo erigēs penā in q̄ nullā repperit culpā. **Dñicus.** Dñc clari-
ssime intelligo quō iste vir maxim⁹ demonis fraude ad dei gloriā
occisus dyabolū suis vinctulis ireritū et captiuū sub suo dñio retē-
tabit. Ut q̄ primū hoīez fraude decept. p̄ scdm hoīem subingat sit.
et q̄qd p̄ calum ade lucratus ē hui⁹ industria totū amittat.

De cōditionibz et circumstantiis quas hec mors preciosa est ha-
bitura.

¶ Capitulum. lx.

Paymundus. At quoniam satis iam nōst̄i q̄ hec mors preci-
osa huius mirissimi et maximi viri est humano generi summe
necessaria. ideo quas circumstantias (vt magis nobis fructuosa sit.

Dyalogus

Sextus

at sic habitura deus aduertere. Primo cū vir iste oīm dulcissimus sit ex mera ad nos miseros cōpassione moriturus. iō mors eius erit oīno spōtanea. deuota. amore et charitate plenissima Scdm sequit̃ ex pmo videlz q̃ ista mors nō erit fortuita nec violēter nec fraudu/ lenter ipo ignorāte ingesta. s̃z erit p hūc ipm ab eterno pūsa et certo tpe et ordine et loco et mō q̃ voluerit pparata Tercio vt hec mors sit admodū nobis fructuosa. ideo erit sustinēti amarissima. erit etiā turpis. pbrofa. ptumelijs. ludibrijs et ignominijs plena Dominicus Hec est huius optimi miseratoris benignitas infinita vt nō solum simplicē mortē. s̃z et penis maximis et vituperijs refertā pferre sua spōte dignet̃ At ideo hec mors nostrā mortē et oēm iniuriā et mille scelerā facile euacuat. Raymūdus. Uex dicis Hinc iam citius accipis quartā huius mortis cōditōne q̃ ingere et huic viro in loco publico et solēni in clara luce. in meridie. in festo die. et in frequentia aspectuq̃ innumerabilis populi cū impijs et sceleratis Hec hoīes neq̃ssimi instigāte dyabolo (q̃ occultas in hūc vir exerceat inimiciās) ppertrabit. quo mors ista fiat oīm turpissima. ignominiosissima. et cunctis hoīb̃ execrāda Ipe hō hec oīa leto et deuoto aio sustinebit. sciens qz mors sua nobis pueret in vitā. et cōtumelia atq̃ ignominia trāsibit in gloriā Dñicus Magnū pfecto pīetatis mysteriū. q̃ p tam enormē hoīm maliciā. nostrā est maliciā destructurus Imo hō ipa maliciā destruet semetipam. et q̃to robustius sup hūc vir incuba erit tāto ipa facili⁹ in oībo pssundabit Mors em̃ hec sanctissima si cut p iniquitatē mittit̃. ita et ppter iniquitatē tolerat̃. et sic p̃t vtrāq̃ iniquitatē perimere. et quā pmissa ē. et ppter quā ppressa est

Nota mysteriū

Declaratio q̃ rationabiliter se

quit saluatio humane nature p hāc mortē ¶ Capitulū. lxi. Raymūd⁹ Nūc faciliter licebit aduertere quō hec mors sit nra vita. et ista pemptio sit nra saluatio Nā cū iste q̃ hāc mortē patit̃ sit deus et dei filius. ac p̃inde infinite dignitatis. ideo et mors ista quā offert deo est in infinitū preciosa et meritoria Tenet igit̃ iustus deus q̃ per hanc mortē in infinitū honoratus est. pmiū reddere infinitū At qm̃ vir iste cū sit plenus oībo bonis. vtp̃uta verus deus. iō sicut nullo eget. ita nihil recipere p se potest Lū igitur necesse sit deū aliqd̃ quod maximum sit largiri et iste recipere nō possit. relinquit ergo vt isto volēte et annuēte alicui alteri detur q̃ hoc bono maximo summo peregeat et carere non possit. Sed cui puenientius rogo dabit vir iste mortis sue fructū et tanti boni heredes efficiet q̃ parētes et p̃pinq̃uos et fratres suos q̃s videt summa paup̃ate deficere et mille calamitatib̃ fatigari. Dabit igit̃ hoīb̃ infinita merita sua quibus

Capitulum LXI

obligatōem redimāt. culpas soluat. deū iratū mitigēt. ⁊ a dyaboli laqueis respiscāt. Ecce mi dñice inuenit humana natura. in hoc vno hoīe qđ sponte ⁊ nō ex debito deo tribuat qđ vere suū sit. hoc dū tribuerit de dei manibz ⁊ tormentis innūeris se redemit. Dñic⁹. Patz igit qđ oīs hō qđ ad grām hui⁹ viri accesserit. ⁊ illi cū bono affectu inherere voluerit liberabit absqđ ūterit⁹ ē malo. ⁊ ad recōciliatōez plenissime trāsseret. Qui hō hāc grām aut pcepserit aut dissimulauerit iste in eternū peribit⁹ sempiterno delicto. naz ⁊ ira dei pmanet sup eū. Raymūdus. Nihil veri⁹. Debes pterea nosse qđ duplici iure huic hoī deest regnū celoz. Primo rōe filiatōis. qz ipse etiā vt hō erit charissim⁹ dei filius. solus sp faciens bñplacitū patris. Hui⁹ grā sibi soli pmeret regnū celoz ⁊ nulli alteri. Secdo merito sue dignissimē passionis. ⁊ hāc grām dabit fratribz suis vt fiat heredes dei. coheredes aut sibi. Dñicus. Iste sunt summe ⁊ impciabiles diuinitie qbz merito mortis ei⁹ oīs nra paupes eripiet. ⁊ infinitis bonoz oīm thesauris repleat. Raymūdus. Sz nūciā intuiere quō hec mors oēm culpā humani generis ⁊ oēm offensam exterminet. Quadru-plex ē culpa Prima ē originalis generalis. ⁊ hec ē pmoz culpa patet tūc supinducta in oē hōm gen⁹. Alia ē culpa originalis picularis quā qlibet aīa hūana ptabit dū viciate carni sociat. Tercia ē actual⁹ q post vsum rōnis ab vnoquoqz cōmittit q q̄tidie in hoīe sine numero multiplicat. Porro hec mors summe pciōsa pmo ⁊ pncipalr qz cito fuerit effecta tollet culpā illā generalē q vna erat ⁊ late diffusa in tota hūana natura. atqz hoc mō penit⁹ renouabit. Sz alie due culpe pculares nō statim tollent post hanc mortē nisi in illis tñ q huic optimo viro inhererint ⁊ in suis se mēbris credēdo ⁊ amando pstituerint. Parvuli aut q nō hnt vsum arbitrii sicut hnt solā culpā ab alijs ptractā ita poterit huic viro p alios q adulti sunt inherere et hoc eis sufficit ad salutē. Qui hō vtit arbitrio ⁊ huic viro nō inhererit. nec ei⁹ signaculū discretōis suscepit peribit aīa illa de pplo suo. Dñicus. Cū ingēti te audio voluptate. Sz q ē illa q̄rta culpa quā nondū tetigisti. Raymūdus. Ipsa ē culpa psonalis oīm maxima. culpa inquā illoz q hūc virum benignissimū occidit sunt. Dñicus. Cū hic vir sit infinite bonitatis ⁊ maiestatis. nō puto q mors ei⁹ (q tā iniqs manibz psummat⁹) possit eā culpā delere q ppetrat⁹. cum ipsa circa hunc plus operatur mali qz mors eius operatur boni. Mors enī solos nō respicit ⁊ reficit q nihil sum⁹. Sz culpa in illū rēdit ⁊ illū perimit q ē summe bon⁹ ⁊ infinit⁹. Raymūdus. Meritū xpī ē. Dico pmo q mltū alleviabit hāc culpā psonalē ipa perimētū igno duobz modis rancia. Si enī nossem nūqz deū glie crucifigeret. Secdo meritū hui⁹ infinitū viri erit duobz modis infinitū. Primo ex p̄opantis q ē psona in-

Nota quomō
mors xpī oēm
culpā extirpat.

Dyalogus Securus

finita. scdo ex pre dei acceptatis Dñie em̄ meritū acceptabile deo est
 infinitū. mors igit illa erit infinita ⁊ ex pre mortis ⁊ ex pre mores
 acceptatis oīs aut culpa ⁊ psonalis ⁊ actualis ⁊ originalis ē solum
 infinita ex pre dei in quē comittit. s; nō ex pre hoīs a q̄ pmittit Sic
 ḡ sapia vincet maliciā. ⁊ mors ei⁹ oēm neq̄ciā erpiabit. Dñs tñ sci
 re q̄ iste hūani generis redēptor nō solū purgabit pctā nrā infinita
 satisfactōe. s; etiā inēsa cordis p̄ritōe. Satisfactio p mortē respicit
 offensam dei iusticiā. S; q̄ dei infinita benignitas etiā exasperata est
 iō optz eā h̄mōi ifinitis lachrymis gemitib; ⁊ dolorib; mitigari. Nā
 q̄rū deus bonus ē ⁊ amabilis tñ ē ipa odibilis ⁊ aspnabilis culpa.
 er iō necē ē eā summis animi cōpunctionib; expiari Dñie. Hoc
 postez maxime ostēdit q̄ necessariū sit collapsio. p̄fractio. ⁊ obdura
 tio hōi talis medic⁹ q̄ sua morte. suo sanguine. suis lachrymis ⁊ ge
 mitib; nostris vulnērib; medeat. O he dulcissimū virū amoris bra
 chijs p̄plexandū. S; q̄s te. quō hic se geret post susceptā mortē

Qualiter vir iste se habebit post

mortē ad seipm ⁊ ad oēs creaturas.

¶ Caplin lxxij.

Raymūdus Primo scito q̄ occisus in mortē nō poterit a mor
 te decineri. Lū em̄ sit de⁹ verus oīpotēs. summe sapiēs. ⁊ maxi
 me clemēs. iō oīa faciet vt sapientissimū ⁊ optimū decet. Sua ḡ po
 tentia se suscitabit occisum. vt sicut sua mors ita ⁊ sua resurrectio no
 stris periculis suffraget. Nihil em̄ pdesset morte plenissime satisfacere
 si remaneret in morte. Nā nemo hōim in illū crederet neq; spera
 ret nec se illi pūgeret quē videret morte p̄sterni. Dñi em̄ meā mortē
 vinceret q̄ suā nō potuit superare. Indecēs p̄terea ē vt corp⁹ tā san
 ctū. tā mundū. tā gloriōsū in sordente puluere p̄uertat. qd̄ sponte st
 ne debito mortis in mortē se tradidit p mundi vitā. Dñie. Nū
 qd̄ itez mortalis resurget vel certe immortalis Raymūdus. Utq;
 immortalis. Nā frustra rursū mori cuperet cū vna morte sufficiē
 ter oēm corruptōem deleuerit ⁊ mortē Nō aut solū resurget immorta
 lis. s; etiā ascēdet cū summo trīpho supra oēs celos. vt a patre reci
 piat possessionē eternā p humana natura. ⁊ illic residens in certis
 dei colligat in celis q̄s emit in terris. Dñicis. Illic igit sublimis
 residēs quō se geret ad ceteras creaturas Raymūdus Creaturaz
 q̄tmor sunt pres. Una ē corpalis tñ. Alia ē p̄tin corpalis partim
 spūalis vt natura hūana. Tercia ē mere spūalis. vt natura angelica
 Et hec ē bip̄ita. sunt em̄ angeli boni. ⁊ angeli mali. At qm̄ hō ille
 rone humanitatis erit creatura oīm nobilissima. altissima. ⁊ vna p
 sona cū deitate p̄iuncta. iō sub se habebit oēs creaturas. subiecturq;
 p̄dib; ei⁹. Er̄it ḡ dñs ⁊ caput bonoz angeloz. q̄ sūt in lucifero corā

Quō se geret
 ad oēs creatu
 ras.

Capitulum LXIII

ruente caput perdidit. Iste itaque homo sublimis sua maiestate reintegrabit angelorum ruinam. et caput se illis dominumque constituet. Ecce hoc est caput quod (ut notares) diligenter supra commonui. Dominus. Adversus in eadem et nunc clara luce illud intueor. Cum enim vir iste sit multo excellentior et in infinitum melior quam erat lucifer ante ruinam. id rectissime erit bonorum caput et princeps angelorum atque hoc pacto plus multo angelica natura recuperabit quam perdidit. Sicque in ordine creaturarum bonarum una erit creatura multo maior in bonitate quam sit lucifer malus in malitiam genere creaturarum. Nam (nisi fallor) ante hunc virum nulla creatura erat ita bona sicut post ruinam primus angelus factus est malus. atque ita malus bonus superabat. Hoc autem viro super angelos caput constituto bonum longissime malum vincet. quod sine ulla comparatione erit ille melior quam sit lucifer iste malignior. Duobus igitur modis bonum malum superabit. Primo. quod maior erit huius viri bonitas quam in omnibus malis sit scelerata perversitas. Secundo quod opera eius tanto erunt meliora quanto deteriora sunt malivolorum demonum atque hominum opera. Da veniam si te meo sensu fatigo et persequere quod tuum est. Raymūdus. Erit quique hic homo divinus maior etiam dominus angelorum per iusticiam. sub cuius pedibus malignus lucifer captivus inmodatus quod tenebitur ut ne pedem quidem aut ungulam propter eius imperium mouere possit. Erit tertio omnium hominum dominus et suorum fidelium sublimissimum caput. Erit quarto dominus totius universi. Omnes enim creature propter hominem. sicut est dominus hominum ita erit et creaturarum. terre scilicet aeris et ignis et omnia que sunt. que vivunt. que sentiunt. Dominus. Satis iam ostendisti quod. quibus. et quibus. quibusque necessarius sit quod genus humanum debeat liberare. sed nunquid volet deus nobis talem hominem largiri.

Deus vult hunc hominem largiri. et quod Iesus Christus ipse sit iste homo.

Raymūdus. Vixit necesse est ut deus velit hunc hominem dare generi humano. Ad hoc enim cogit eius sua immensa benignitas que non patitur funditus mundum interire. Quid enim perierit in tanta dignitate hominem perdidisse. omnemque creaturam in suum obsequium statuisse si homo non esset illi in quem conditus est finis adepturus. sed perpetuo misere periturus. Preterea si nullus deus hominem salvum tunc frustra illi serviunt creature. quod diuine sapientie summe repugnat. Cum igitur sapiens deus finem hominem de creaturis continue vivere. signum est infallibile quod intendit hominem collapsum reparare et in finem dirigere propter quem plasmat est. Tercio hoc ipsum patet ex continua multiplicatione generis humani super terram. Namque deus post peccatum primi patris multiplicasset homines in terram. uno subito destruxisset. nisi cogitaret deus super hominem cogitationes pacis et miserationis. Quarto si aliquis tempore momento non fuit in mundo aliquis hominum qui debuit salvum. iam tunc

Nota rationes quare deus vult hunc virum dare generi humano

Dialogus Sextus

tot^{us} mūdus frustra erat ⁊ p nihilo. qđ nimis absurdū ē dicere. Uer
qz null^{us} hoīm saluari p̄t nisi p hūc virū saluatōrē de q̄ hacten^{us} locuti
sumus. iō postqz de hoīm ruinōsum nō vult perire optimā hz volū
tatē hūc virū huāno generi largiēdi. Dñicus. Q maximā dei boni
tatē. pietatē. dulcedinē. q̄ p talē mediatorē nostris parat pericul^{us} sub
uenire. Sūma igit^{ur} nobis securitas ē hunc optimū hoīm habituri
quē lōgo circuitū q̄sitū scrutati sum^{us}. Raymūdus. Et qm̄ homi
xpiano loquor. nec ē mihi p̄tra paganos aut iudeos disputandum
(hoc em̄ egi liq̄de in volumine vñ iste originē ducit) iō nō oportz h
reperere qđo medijs aut modis hic hō a deo donat^{us} sit. qđo sit lachry
mis ⁊ suspitijs experit^{us}. de q̄ pplo oriūdus. de q̄ semina nat^{us}. h solū
nūc dicere puenit q̄ solus iesus xps ipe sit ille hō quē de^{us} pphetarū
oraculis longe añ pmisit. ⁊ in plenitudine tēporz fideliter misit. Dic
ē iesus xps verus de^{us} ⁊ verus hō in q̄ oēs p̄ditōes ⁊ circūstātie q̄ ne
cessarie erāt. p humani generis satisfactōne inuente atqz p̄lere sunt
Ipe em̄ deū sua bonitate ⁊ morte placauit. ipe pctā multoz tulit. ipe
penas oēs remouit. tartara obclūsit. paradysum aperuit. celos refera
uit. ⁊ captiuante dyabolū ppria stute p̄trūit. Ipe p̄tra vicia ⁊ pctā
ope ⁊ sermone p̄dicauit scelera redarguit. radices maloz oīm ppriā
scz volūtātē. ppriū amorē. laudē ⁊ gloriā q̄ sunt hoī cā p̄ditōis. ⁊ in
deū inimicitiaz penit^{us} destruxit ⁊ eliminauit. Et breuiter quicqđ ad
salutē huāne nature eē p̄t fideliter. seruēter. humili. ⁊ p̄uenerāter opa
tus ē. Dñicus. Talē igit^{ur} cū teneam^{us} iesum xpm̄ deū ⁊ regē verum
quē tā piū. bonū māluerū. ⁊ tāto amore flagrantē agnouim^{us} vt pro
pctis hoīm amarā sustinuerit mortē. merito illū oīs hō amare. vene
rari. colere. ⁊ laudare tene^{re} ⁊ hui^{us} grām q̄rere. hui^{us} corpi mistico in
herere. hui^{us} sedulus obtdire. in q̄ ē oīs plenitudo bonitatis virtutis.
charitatis scie. sapie. meritoz oīm acpmioz. Qui q̄ hūc viz p̄tēnit
p̄p̄etua manet in morte. Qui hō hui^{us} nobilissimū capitis mēbrum

Nota dignita
tē hoīs christia
ni boni.

Nota quō per
xpm̄ scā sit ho
minis recoili
atio.

officiū in imēnsam crescit dignitatē. Unus em̄ bon^{us} xpian^{us} us melior
ē ⁊ pstantior q̄ oēs q̄ viuūt in terra hoīes nō xpiani. Adal^{phus} aut^{em} xpia
nus ē oīm pessimus. Raymūdus. Vñc pulcre licet aīaduerrere
qz iustus ⁊ qz bonus sit oīpotēs deus q̄ hunc hoīm hoībo ē largitus
Iustus q̄ q̄siuit iustū redēptōis p̄ciū. bonus q̄ in mortē vñcū tradī
dit filiū. Cū em̄ hō corrupt^{us} ⁊ in imēnsū obligat^{us} nō posset debitiū
gratis p̄mitit ei nouū hoīm q̄ de^{us} eēt ⁊ hoīe maior q̄ satisfaciāt pro
hoīe obligato hīs in se inestimabile p̄ciū. vitā scz innocentissimā
atqz sanctissimā. quā cū in mortē indebitā deo p hoīe tradidit. vbi
tū hoīs soluit. ⁊ deū hoī recoiliāuit. Dedit em̄ humana natura ma
ximo creatori in isto hoīe qđ suū erat. vt in alijs hoībo redimeret qđ

Capitulum

LXIII

reddere nō poterat Dñicus Quid ista iusticia districtius. qđ hac clemētia misericordius Vult de placari ab hoīe. nō tñ placari se pati nisi moriat infinius. innoce. immaculat? At ne fiat difficultas in p̄cio ipe illū largit̄ q̄ occidat? Nō habes inq̄r o hō vñ te redimas accipe vnigenitū fructum vētris mei ⁊ da illum mihi p̄ scelere tuo. Magna certe dignatio.

Que sunt illa maxima dona q̄

hō miserabilis recipit a iesu christo

¶ Capitulum. lxiii.

Raymūdus Postq̄ igit̄ medicina p̄parata est. necesse ē vt eam egrotō ⁊ misero hōi applicemus Si ḡ iesus xps vulnez nostrorū medicus ē. restat vt ad illū oēs accedamus vt possint egitudines nostre recipere medicinā. Nihil in nobis tā morbidū qđ nō ipsi medicatōis dono curet Nos captiui sumus. ipe redēptor. nos obligari. ipe fideiussoꝝ. nos destructi ipe repator. nos morbidī ipe curator. nos mortui ipe resuscitator. nos ceci atq; obtrenczati ipe clarificator. nos erratici ipe cōductor Dñicus. Utinā nūc velit hō suas calamitates atredere vt tātū medicū sibi nouerit p̄futuꝝ. Qui sua vulnera male sanus nō sentit. hūc fotorē optimū nō requirit. q̄ autēz nō requirit mortē sempiternē iā inhesit. Raymūdus Duplici obligatōe (vt nosti) hō implicatus tenet. scz p̄ bñficijs acceptis. ⁊ p̄ culpis pmissis. Prima sp̄ ab hoīe solui debet quā tñ secūda obligatōe irritatus soluere nō p̄t. Nō em̄ p̄t deū amare. laudare. venerari culpis ⁊ criminib; p̄ditus. Porro a scda obligatōe liberari nō p̄t nisi primā cōpleat ⁊ p̄mā p̄plere nō p̄t nisi scda recedat Vides certe istū bicipitē laqueū Venit igit̄ dñs iesus xps soluit sua miseratōē mortē obligatōem secūdā. ⁊ dat hōi adiutorū gratie vt cōpleat primā. Solutus em̄ hō a peccatis ⁊ scelerib; q̄ est obligatio secūda ⁊ infirmitas. iā incipit deū p̄ suis bñficijs amare. honorare. reuereri. q̄ est obligatio p̄ma Hoc adiutorū gratie xps tribuit nobis tanq̄ de⁹. ⁊ meruit nobis tanq̄ hō. Licet em̄ omne qđ deus tribuit dicat̄ grā. istud tñ adiutorū quo deum diligimus ⁊ honoramus ē lumina grā sine qua nulla p̄ficat alia Dñicus. Quātū ego intelligo plus est hanc grām accepisse q̄ vel corpus vel aiām Nā sine ista grā hō mortuus reputat. qz nihil p̄t opari inq̄tū hō ē Raymūd⁹ Recte tu qđd. Et idcirco hec grā deū amādi quā xps administrat ē vita ipius aīe. sine qua aīa hūana deo mortua ē Ista grā hoīem restaurat. reformat. vivificat. sanat. formosum deo ⁊ amabilem p̄stat Nec grā hoīem bonum iustū. deo dignū ⁊ dei filiū ⁊ heredē facit ⁊ ipm̄ fratrem pacificū ⁊ amabilem suis fratrib; restituit Nec grā reducit hoīem de via erroris. mendacij ⁊ falsitatis. ⁊ reducit p̄ viā veritatis. securitatis. gaudij ⁊ exultationis.

Nota duplicē hoīs obligatio nem.

Nota virtutes gratie xpi

Dyalogus

Sextus

tatōis Hec grā saluatoris hoīem reuocat a iugo misere captiuitatis
a vinculis pprie volūtatis. ppriū honoris et amoris. et ponit eū in li-
bertate et in amplissima patria volūtatis dei Et (vt oīa in vno verbo
ppectar) hec grā restituit hōi suū bñ esse qđ an pdiderat. et tollit ab
eo suū malū eē. et ita restituit ei spīritū. salutē. et sanitatē. Dñicus.
Magna cōmēdatio grē dñi saluatoris. Nūc planissime liquet qđ
oportūnus ipse nobis redēptor aduenerit. a qđ hec adiutorij grā ma-
xima cōdonat. Sz oro te paulo aprius dixeris quō hec gratia iesu
xpi restituit homini bene esse

In ista gratia est totū bene esse

hoīs. et eius carētia malū esse eius.

¶ Capitulū .lxv.

Raymundus. Homo a principio (dum fuit pditus) accepit a
deo esse et etiā bñ esse. sz nōdū optimū esse. hoc em̄ expectabat
transferēdus in gloriā sempiternā. Acceperat g ab optimo pditore
esse. viuere. sentire. velle et amare Acceperat etiā bñ esse. bñ viuere. bñ
velle. et bñ amare Habebat ergo bñ esse et corporis et anime. Clez qz
primus homo hoc bñ esse qđ habebat et seruare poterat sua volūta-
te pdidit. ideo tñ sibi retinuit esse. et p bene esse acq̄siuit esse malignū
iniustū. fordidū. caducū. viciosum Spoliatus igit grāz vestibz his
semicinctijs et lacinijs ignominiosis ē turpiter pectus Ut aut meli-
us agnosceret aīe sue cladē atqz ruinā. corpis quoqz mala suscepit et
factus est mortalis. luteus. aīalis. infirmus. vt p hec mala carnis mē-
tis sue maliciā pprobaret. si forte negligētius eā veller dissimulare.
Habēs igit in setā reforme malignū et tortuosū eē. factus ē suo odi-
bilis creatori eo q opus suū tā preclar in se hō corruerat Inuētus
ergo inutilis. corruptus. abhominabilis. ad nihil aliud vacabat nī
si vt ppetuis ignibz desiner Clez licet pdiderit hō suū bñ esse. remā-
sit tñ ipa obligatio amoris et reuerentie quā soluere certe oportebat.
nec erat illi aliq̄ excusatio. qz sua volūtatē bñ esse pdiderat Dñic⁹
Hinc certe palā intueor qz reddere hōi suū bñ esse nihil ē aliq̄ qz re-
ducere eū ac mutare de malo. tortuoso. iniusto. vicioso eē. ad bonum
rectū. sanctū. iustū. salutiferū. vt hō bñ viuāt. bñ intelligat. bñ amet.
bñ velit et possit. vt sit sc̄tus. honestus. decorus. pulcer. virtuosus.

Raymundus. Aspice igit dei dulcissimā bonitatē. qđ (vt hoīem sibi
federaret et remotis tot malis in p̄mis bonis restitueret) dedit hōi ie-
sum xpm q oēm de medio tulit offensam. remouit culpā et penam. et
ad bñ esse pristinū hoīem reuocauit Recipit g a iesu xpo vt amet et
metuat honoret et laudet deū vt diligat primū sicuti semetipm. et in
his oībz gaudeat. p̄ueniet. exulter. tripudiet. delectet Ecce hoc ē bñ
esse. hec ē vera vita aīe q p xpi grām hōi repat Dñicus. Tria itaqz

Capitulum

LXVI

colligo bñficia maxima q̄ xpi miseratione donant. Indulgentia vt offensa deleat. gratia vt bñ esse pferat. gloria vt eē optimū aliqui donec. Nā gratie sp̄s debet gloria. Gratiā igit̄ immortales xpo q̄ ista nobis suo sanguine mercatus est.

In hōie xp̄iano sunt tres ge

neratōes ⁊ tres fraternitates distincte.

¶ Capitulum. lxvi.

Raymūdus. Ut pfectius adhuc ⁊ clarius xpi grām ⁊ bñ esse hōis agnoscas scire te docuit q̄ adā p̄mus pater recepit a deo corpus ⁊ aīam ⁊ bñ esse. Sed dū bñ esse p inobediētiā pdidit. eē tñ imo ⁊ male eē corpus ⁊ aīe reseruauit. Porro xp̄ianus hō instar p̄mi tres h̄z res sibi collatas. distinctis tñ generatōibz. H̄z em̄ carnem a p̄mo parēte. h̄z aīam a creatore. h̄z ⁊ bñ esse a xpo redēptore. Ista tercia p̄pleta est ⁊ pfecta. sine q̄ due p̄me corrūpre manēt ⁊ pdite. Nec em̄ generatio sancta est ⁊ tota bonitas. rectitudo ⁊ pulcritudo aīaz.

Ista tercia generatio oīno p̄triat p̄me multiplici rōne. Primo per primā em̄ generatōem caro dñatur ⁊ aīa seruit. p̄ tertiā aīa dñat carni ⁊ sine subicit seruituti. Secūdo. p̄ primā generatōem hō erat totus carnalis. luteus. brutalis. p̄ tertiā hō fit sp̄ualis. rōnalis. diuinus.

Tertio. p̄ primā hō pdidit similitudinē dei ⁊ manifestat similitudinē dyaboli. sed p̄ tertiā recuperat dei similitudinē ⁊ in p̄stīnū se attollit ⁊ decorem. Quarto. p̄ primā hō recipit in se radicē oīm maloz. h̄z p̄ tertiā oīm bonoz fomētē recuperat ⁊ p̄seruat.

Dñicus. Hinc iā cernere h̄z aptius q̄rū p̄mus ⁊ scōs adā sunt inter se p̄trarij. Primus hōiem corrūpit ⁊ pdit. scōs reparat medet ⁊ saluat. Ille aīam a creatore corpi infusam inficit ⁊ occidit. iste eā mūdāt ornat ⁊ viuificat. Ille oēs quos de se gignit filios p̄petuis cruciatibz damnat. iste suā sobolē baptisimū lauacro purgatam in celestibz eleuat ⁊ coronat. Ille sua fetida carne oēs cōmaculat. iste sue sancte ⁊ mūde carni sociatos mūdōs reddit et lucidos.

Raymūdus. Egregie sapis. nūc pauca de triplici inter xp̄ianos f̄mitate loq̄mur. Prima ē carnal̄ q̄ oēs ab vno p̄mo parēte descendūt. Secūdo s̄z f̄res. q̄ ab vno p̄re sp̄rituū deo suas aīas accipiunt. Et iste due cōes s̄z etiā ⁊ paganis ⁊ iudeis. Tertio s̄z f̄res q̄ ab vno p̄re xpo oēs bñ eē sortitūt. Nec postrema ē oīm optia. sine q̄ due p̄me mortue s̄z. Nec f̄mitas ē magne nobilitat̄. magne excellētie et amoris. magne bonitat̄. charitat̄ ⁊ vnionis. Nec fraternitas ē infiniti meriti valoris ⁊ p̄mij. q̄ xps de hō emitt eā morte sua. vitā tribuēs p̄ciū infiniti. Nec fraternitas ē f̄mitas gr̄e. q̄ xps grāz pater eā suis p̄libz assignauit. Letere aut̄ due s̄z nature. Dñicus. Merito hec tercia fraternitas rāte ē dignitatis. q̄ de p̄re dignissimo ⁊ illustrissimo xpo originē sumit. Sumo igit̄ amore se dñt iūce diligere xp̄iani.

Nota quō generatio sp̄ualis p̄triat carnali.

Nota de triplici inter xp̄ianos fraternitate.

Dyalogus

Sextus

qui talē et tā amabilem sortiuſ patrem q̄ eos ſuo ſanguine lanit. ſua morte redemit. ſua reſurrectōe iuſtificauit. ſua gloriſicatōe corona-
bit Raymūdus Ut cūcta meli⁹ intelligas q̄ de hac triplici genera-
tōe et fraternitate locutus ſum vnū manifeſtū tibi ponā exemplū
Corpus humanū recipit eē. recipit et bñ eſſe. Itā. epa. cor. et cerebrū
alijs largiunt mēbris oē qd hñt Epa em dat eſſe groſſum. eſtq ip-
ſis mēbris inſtar corpis Mittit nāq eis humores corpulētos ex q̄
bus mēbra generant. nutriunt. ſuſtēant. Hoc aut facit p venas ex
q̄b largit ſanguinē. et cōſi pimus adā q̄ dat carnē ſolū Sedo cor ip-
ſum mittit calorē naturalē. et pſert oib⁹ mēbris vitalē ſpiritu. et h̄z ſe
admodū dñi creatoris q̄ dat aīam viuētē hūano corpi. Eſt q̄hic
ſpūs q̄ſi mēbror aīa. ſine q̄ oīa mēbra mortua deputant Tercio ipz
caput ſeu cerebrū qd ē altiffimū ſpargit in oīa mēbra p neruos ſenſū
et motū. et ē ſicut xps dās bñ eſſe toti corpi Sicut igit corp⁹ ab epa
te groſſum ſanguinē. ita hō recipit ab adā ſenſibile carnē Et ſicut cor
pus recipit a corde ſpiritu vitalē. ita hō recipit a deo aīam viuētē.
Sicut q̄q corpus accipit a capite ſenſum et motū. ita et hō caput a
xpo grē adiutorū Et quēadmodū corpus iacet paraliticū. lāgūdū
et emortuū. et ſp deorū labit. niſi ſenſum a capite motūq recipiat.
nec quicq̄ ei pſunt aut epatis aut cordis munera. ita niſi hō grē ad
intorū et bñ eſſe recipiat ſp ad terrena corruit. nec quicq̄ illi pdeſt
corpus atq arbitriū recepiſſe Dominic⁹ Hoc exēplo et ceteris que
paulo añ de grā dixiſti efficaciffime deſtruitur herēſis pelagiana Nec
em falſo aſſerit poſt acceptū a deo libez arbitriū xpi grā nō eē hōi
neceſſariā Dicūt nepe hoīes ſupbiſſimi. a deo habem⁹ q̄ hoīes ſum⁹
ſed noſtrū ē q̄ iuſti ſum⁹ Neſciūt em q̄ libez arbitriū in pmo patre
corruptū ſurſum ad iuſticiē opa attolli nō p̄t. innumeris obligati-
onib⁹ irretitū niſi xpi miſeratōe ſoluat.

De mors xpi vñ hōi grā cōferet

et bñ eē gñat in hoīe xpiano vnā nouā obligatōem ¶ Caplin. lxxij
Raymūd⁹. Sicut ſup in dyalogo de obligatōe moſtrauimus
hoīez aſtringi deo p bñficijs creaturaz acceptis. deſereq̄ in deū
toto corde dilige. honorare. laudare Multo tñ āpli⁹ et ſine vlla ppa
tōe obligat hō optio largitori. q̄ iſm xps illi p̄tulit p quē oēm ſuā
miſeriā. culpā. irā et offenſaz felicit⁹ efficacit xpianū Quāto xps pl⁹
valet q̄ oēs creature. tāto mag⁹ obligat hō p ſuſcepto xpo q̄ p oib⁹
creaturis Cū em xps ſit pſona infinite bonitatis et hūc largiēdo et ex
hibuit hōi infinitū amorē et imēſam liberalitatē. id duplici obligati-
one iſinita hō pſtringit et xpo redēptori et p̄ri largitori Que qdē ob-
ligatō multū differt a p̄ma Itā p̄ma ē natural⁹ et p̄t eē hoīes et ppter

Capitulum LXVII

mundū. s. ista obligatio ē ppter bñ eē hoīs p iesum xpm. Itē pma
est ppter hoīem factū de nihilo negatiuo. s. ista ē ppter hoīem colla
psum in nihilo pūatiuo. De nihilo negatiuo factus ē hō. q. corruēs
in maliciā. in iniusticiā. in turpitudine. cecidit i nihilū pūatiū pūās
seipm suo bñ eē sua grā. sua iusticia Qñ igit deperxit hoīes de isto
nihilo aserēs sibi p xpi mortē bñ eē z bñ viuere. tunc itez fecit hoīes
de nihilo. Primo hoīem fecit cū nō eēt. deinde refecit cū fundit^r pe
risset. Uez qz magis est hoīem reformare qz facere z maioris valde
pietatis (vt em nō crearet nō demeruerat. s. creat^r z supb^r z inobedi
ens factus meruit vt illud pderet qd fac^r erat z illud ppter qd fa
ctus erat) iō in infinitū amplius obligat hō p eo qz tā gratuita misē
ratōe mortis xpi restaurat^r ē. qz q an dei manu plasmat^r ē. Dñic^r
Merito id qdē. Nā in isto ope reparatōis nre deus suā vltimā ostē
dit amicitia. charitatē. amorē. dulcedinē. donās nobis suū sibi filiū
coequalē quē amara morte peremit vt nris mortib^z subueniret. Sz
rogo te quē poterit hō finitus hanc infinitā soluere obligatōem.

Raymūdus. Duob^z modis. intellige q dīco. Primo pt hāc ob
ligatōem soluere si offerat deo suū amorē. suū timorē. suā laudē. suā
denotōem. ita tñ q cū istis sil^r z xpm offerat q ē sufficiētia nra. p quē
plenissime deo reddim^r qd debemus Ad hoc em nobis a deo rps lar
git^r ē vt p illū suppleam^r quicqd ipi nris virib^z nō possum^r Semp
em acceptat filiū pater. quē si omiserim^r z p nos ipsos ad deū accede
re volum^r reijcitur. repellimur. z vt supbissimū iudicamur Do
minic^r Nec īmerito. q em sine mediatore ad deū iratū reus accesserit
grauiori aīaduersione pcussus supbie sue penas dabit Raymūd^r
Secdo pt hō hanc obligatōem soluere si mortē filiū dei q redēpt^r est
grata sp memoria gestauerit. Impiissimū em ē tā benignissimā misē
ratōem ingrato trāsire pectore. Passio nēpe xpi ē infiniti meriti z to
tum hoīs bonū. iō oē studiū xpiani z tota ei^r cogitatio atqz intentio
versari dz circa memoriā mortis xpi. in q sunt oēs thesauri diuitiar^z
et meritor^z oīm. Qui igit vult sue obligatōi digne satisfacere z oēm
in se hūte z oē xpi meritū possidere. recipiat in memoria passionem
ei^r p quā fit in seipo viuificat^r. deo recōciliat^r. a dyabolo liberatus.

Dñicus. Sz nō nemors xpi iā trāsūt. quō qd trāsūt z iā nō est
mihi poterit pdesse Raymūdus. Dixi iā tibi. Licz em xpi mors
trāsūt. meritū tñ mortis in eternū manet. Qd meritū tūc in se hō re
cipit qñ in memoria deuotus recipit ipam mortē Et qz meritū sp vi
uit. idcirco q in se accipit xpi mortē p recordatōem viuū in xpo. gau
det. iocūdat. exultat. Qui sō xpi mortē nō recordat ingrat^r ē. nec p
mā obligatōem soluit nec istā. s. pctor^z suor obligatōne cōpeditus
manet in morte. in ira dei. z in vinculis dyaboli Dñicus. Hinc pz

Nota qñ ista
obligatio solui
potest.

Nota meriti^z
passionis xpi z
meriti memo
rie passionis ei^r.

Dialogus Sextus

q̄ xpianus peccator ⁊ ingratus sc̄ipm diligēs. suā q̄ritans gl̄iaz. suā famā. ⁊ respiciens xpm infinito reatu supra ceteros hoīes se astringit. Tantū em̄ pctā hoīs xpiani excedūt pctā oīm paganor̄ ac iudeor̄. q̄tū obligatio mortis xpi (cui xpian⁹ reus tenet) sup̄at obligatōez p̄ b̄ficijs acceptis a creatur̄. Est ḡ mal⁹ xpianus oīm q̄ uiuit hoīm neq̄ssimus ⁊ infinitis supplicijs p̄e ceteris dign⁹. Unū m̄ ē qd me vehemēter mouet. Si p̄ xpi mortē hoī p̄fert b̄n ēē. qd ē q̄ q̄tidie tā ta mala nūc corp̄is nūc aīe expimur. ⁊ plerūq̄ maiora q̄ q̄ xpi gr̄az nō receperūt. Corp̄us vt pus manet infirmū. miserū. fragile. mortale. aīa s̄o mille q̄tidie agit̄ tētationib⁹ nūc carnis. nūc mūdi. nūc dyaboli. Ubi ergo est istud bene esse de quo loqueris

Q̄ licet hō lapsus reparet quā

tū ad b̄n ēē aīe. manet tū malū pene in corp̄e. ¶ Caplin. lxviii.

Raymūdus. Intellige p̄mū qd sit b̄n ēē. ⁊ qd male ēē. ⁊ tūc facile qd q̄ris inuenies. B̄n esse aīe ē q̄ sit iusta. sancta. recta. im̄ maculata. fugitās uicia ⁊ pctā. ⁊ q̄ deū amet. laudet. honoret. Nec p̄ xpi gr̄am aīe xpiane p̄ferunt. atq̄ hoc mō accipit b̄n ēē ⁊ b̄n uiuere.

*Nota q̄re hō
tot mala patit̄
in suo corp̄e*

Dñicus. Si h̄z xpianus b̄n ēē q̄re tot mala patit̄ in carne. Raymūdus. Magne pietatis ē ista dispensatio. Ideo em̄ corp⁹ manet fragile ⁊ infirmū ne negligat hō se lapsum. se p̄ditū aliq̄n fuisse ⁊ xpi gr̄a reparatū. Secdō vt meminerit amoris. obsequij. ⁊ charitat̄ sibi a saluatore exhibiti. nec tā p̄ciosam mortē frivola putet. Tercio vt cautus sit ne itez p̄ccet ⁊ eternas det penas q̄ corp̄is mala lōgissime superēt. Noueris tū q̄ istas carnis nr̄e miseras xps nobis in bonuz p̄uertit. q̄ eas ⁊ volūtarias facit ⁊ meritorias. Si em̄ tolleret i hac vita oēs penas tolleret de medio etiā merēdi occasiones oēs. oīs nr̄e p̄ pena volūtarie p̄ xpo p̄pessa admodū ē meritoria. Uides ḡ quō mala corp̄is pus inuolūtaria dū xpi gr̄a volūtaria fiūt ad b̄n ēē aīe traducunt̄.

*Nota de malis
aīe quō fiūt
hoī in salutē*

Dñicus. Sz qd dicis de malis q̄ q̄tidie in aīa p̄perimur. vt sunt tētationes. tribulationes. sollicitudines. timores ⁊ mille picula. Raymūdus. Nihil p̄t tollere b̄n ēē aīe p̄ter solū pctm̄. noli assentire pctō ⁊ nihil tibi ē nocitū. Quicqd em̄ hō in aīa patit̄ de m̄pto pctō totū illi vertit̄ ad salutē. **D**ñicus. Quō p̄t ꝑcupiscentia carnis (q̄ inimica ē aīe) fieri aīe in salutē. Raymūdus. Dū nō assentit. dū ei⁹ appetitū frangit. dū ei⁹ desiderijs reluctat̄. **D**ñicus. Sz q̄re xpi gr̄a nō penit̄ hāc destruit. Raymūdus. Certe ne tibi tollat occasione pugnādi. vincēdi. merēdi. Olim hec ꝑcupiscentia te traxit ad culpā. nūc captiua te ducit ad gr̄am. Tu tū ea coprimē ⁊ resiste sub tributo. noli eā repente iugulare. sz tanq̄ mortale inimicū vincat. lis irēritū sine languescere. tabescere. ⁊ sensim mori. Propter tres h̄c

Capitulū LXIX

rones ista carnis ꝑcupiscētia hōi derelicta ē. Prima vt de tuo aduer-
sario q̄ te olim occiderat egregie vindices. Scda. vt inimicū habe-
as q̄ te torpente pugnacē sp̄ faciat atq; victorē. Tercia. vt dū hunc
nōnunq; repugnāte senseris. grē memineris saluatoris q̄ te supiorē
fecit. q̄ illū tuis pedib; subiecit. a q̄ q̄tidie tot hoies capiunt. inficiū-
tur. iugulant. Si q̄ hec ꝑcupiscētia facit ad bñ eē hois. q̄ tū nocina
videt. multo ampliꝝ tribulatio. ꝑsequutio. sollicitudo. timor. circū-
spectio. q̄ dū ꝑ xpo volūtariē ꝑpetiunt maximā parat aie coronam.

Dñicus. Optimus sermo tuus ⁊ admodū informatiuis ad ne-
cessariā patientiā. Sz nūc supest vt q̄b; formis aut medijs xps suis
fidelib; bñ eē cōferat ⁊ salutē sapiēter edisseras

Nota tres ra-
tiones

Quibus formis aut medijs xpi

anūs accipit bñ eē a xpo

¶ Caplin. lxx.

Raymūdus. Ut hō xpianus recipiat bñ eē a xpo. necesse est vt
nouerit ⁊ susceperit septē ecclie sacramenta. Christus em̄ ben-
gnissimꝝ miserator dona grē sue ꝑ res visibiles ⁊ palpabiles instituit
elargiri. vt hō exteriorib; reb; imbutus qd̄ introsus in aia accipiat
agnoscat. Nō tñ id qd̄ dat visibile ē. sz ꝑ signū visibile denotat. Ideo
sacramentū dī qd̄ ē sacre rei signū. Sicut ꝑ scalā nature visibile hō
ascēdit ad cognoscēdas res inuisibiles vt supra paruit. ita dñs ielūs
statuit vt ꝑ scalā visibile sacramētorū hō lapsus se erigat ad res spū-
ales. nō solū vt eas agnoscat. verū etiā in se recipiat. Prima scala est
nature. scda ē scala grē. Prima ē scala creatōis. scda ē reparatōis. vite
et salutis. Prima ē hois inq̄tū hō ē. scda ē hois inq̄tū lapsus ē. Si
q̄ voluerit deū inuenire ꝑ scalā p̄mā. necesse ē vt p̄us ascēdat ꝑ scdāz.
vt pote collapsus deꝑssus ⁊ dei inimicus. Itē ꝑ p̄mā scalā hō ascēdit
ad deū. sz ꝑ scdā hō scēdit ad hoīem deū. Prima instituta est a deo
creatore. scda ꝑdita ē a deo saluatore. Dñicus. Nō m̄hi m̄tū vide-
tur q̄ xps ordinauerit ꝑ res corpales hoīem debere recipere bñ eē cum
in p̄mā ꝑditōe mūdi ad hoc res corpales quas dā deus creauerit vt
ꝑ eas hō hñs bñ eē recipet optimū eē. Lignum em̄ scie boni ⁊ mali
qd̄ vtiq; erat corporeū ꝑpterea deus instituit vt si hō seruasset obedi-
entiā sup̄ hoc ligno ip̄stitā. de bñ eē qd̄ habebat trāssisset ad optimū
eē qd̄ nondū nouerat. Raymūdus. Hoc qd̄ dñs etiā in hūc fine
optulit. q̄ sicut hō lignū hoc vetitū gustādo ꝑ res corpales cecidit
ita illum ꝑ res visibiles xps erigere curauit. Ille aut̄ res ꝑ sacra xpi
sba ꝑsecrate talē recipiūt efficacīā ⁊ virtutē vt hō eas in se suscipies
eā sine dubio grām adipiscat q̄ h̄mōi res visibiles. scire vident. vt
patebit in subditis. Et ꝑgruenter his reb; corporeis xpi sba q̄ oīm

Hic incipit ma-
teria de septē ec-
clesie sacramētis

Nota drāz in-
ter duas scalas

Dialogus Sextus

Q p sba xpi
ecclesie sacramen
ta formant

habent virtutē sociantē. vt sicut hō p sbbū dei ē creatus z p creaturas
collapsus. ita z p sbbū xpi creaturis imixtū recreet z sublimet. Ver/
ba etiā aptius res inuisibiles suo scato repñtant. z iō merito rebz vi/
sibilibz copulant vt pfecti hō credat se eā grām intus reape q p res
corpeas forinsecus tenotat. **Dñicus** Quia igit p has res visibiles
xpo miserante hō sanctificat z recipit intus grām. vitā. z salutē. hoc
ē bñ esse. iō debent honorari. venerari. z cū oī reuerētia z deuotōe sus/
cipi. z debent sancta appellari z sacramēta. **Primo** qz scāt res sacras
Secō pparāt hoīem ad recipiendum res spirituales z sanctissimas
Tercio qz a sanctissimo xpo eas nouim⁹ institutas. **Merito** igitu
hec scala appellari dz scala sacramētalis. Sz tu p gredere.

Quō p primū sacramentū scz

baptismi dat aīe humane bñ esse

¶ Caplin. lxx.

Raymudus. Nūc in spēali de septē sacramētis pauca dicam⁹.
Et quō p ea dat aīe huane bñ esse. Inter sacramēta pīmū occur
rit baptismus. Hīa huana carni corrupte putride z malis pcupiscē
tijs infecte copulata trahit a sua carne oēm corruptōem z culpā ori/
ginālē z pcupiscētiā maculosam. z iō necē ē si debeat a suis sordibz
emūdari ad aquas baptismi lauāda festinet. alio qñ si nō fuerit aq̄s
illustratōis repurgata portabit in eternū imundiciā suā. Ista aut ab
lutio regeneratio vocat. qz ver⁹ hō illic renouat. z aīa recipit nouū
eē spūale qd nō habebat. z efficit dei filia. heres dei z coheres xpi. Ista
itaqz ablutio materialis cui sociant sba sacra. scz ego te baptisō. id
est lauo in noīe patris z filij z spūs sancti. scāt ablutōem inuisibilē z
occulā quā xps intus in aīa operat. In hoc baptismo sicut hō efficit
nouus. ita z nomē acqrit nouū. vt a xpo vocet xpianus. cui iam xpi
grā cōicata ē. **Dñicus**. Hinc pulcre intelligo xpianū hoīem eē in
finiti pēij. valoris z dignitatis q xpi sanguine (vn z baptism⁹ rubet)
mūdat⁹ ē. Nec debere quēqz ledere hoīem xpifidele nisi q velit infini
tam iniuriā in xpm cōmittere. cui⁹ ipe z nomē z grām z dignitatem
gerit. Sz nūc ostēde obsecro quō hec visibilis ablutio interiori pur
gationi coaptet. **Raymudus**. In p̄mptu ē. Nā sicut aqua baptis
matis clara trāsparsz lucida ē. ita aīa in baptismō relectis culpaz
tenebris intelligētiē z amoris lumē acceptat. Itē sicut aqua estū re/
frigerat. ita z baptism⁹ pcupiscētiē calozē z feruentē carnis motum
p̄tēperat. z gehēne incēdiā penit⁹ eliminat. Itē sicut ablutio fit a ca
pite descendēs in oē corp⁹ ita fit oīm culpaz z penaz (q ab origina
li pctō tanqz a capite sumpserūt exordiū) plena remissio. Et vt sba
tes sacri baptismatis in vnū pgregē. in baptismō fit trāsmutatio de
morte ad vitā. de tenebris ad lucē. de seruitute carnis z demonis ad

Quō visibile
inuisibili coap
tatur

Nota baptis
mi virtutē

Capitulum

LXXI

verā libertatē et seruitutē redeptoris In baptismo hō moris carnis et
vitiū spiritui. moris vicio et vitiū stuti. exuitur opibz tenebrarū et ar
mis lucis induit. veterē deponit hoīem et nouū induit q̄ fm deū crea
tus est In baptismo p̄terea tanq̄ p̄ scalam xps descendit ad hominē.
et hō scendit ad deū. et fit inter virosq̄ qdā dulcissimus matrimonij
tractus. qz aīam xpm suscipiēs a xpo vicarijs brachijs suscipit. et
veteribz viciōz vestibz spoliata incorruptibilibz virtutū vestibz ad
ornat Dñicus Ex isto dulcissimo sermone tuo lucedarius appa
ret cū q̄sta celebritate. deuotōe. alacritate. et pietate debeat baptismus
offerri et suscipi. in q̄ humana aīa oēs culpas deponit. maculas di
lit. nouā natiuitatē acq̄rit. demonis et carnis laq̄os euadit. inter se
et deū nona federa iūgit. et in xpi sponsam castissima trāsit Ubi q̄ tan
torū est bonorū institutio magna debet celebritas observari

¶ per sacramētū cōfirmatōis

datur etiā bene esse anime humane

¶ Capitulum. lxxi.

Raymundus Sicut in baptismo hō quasi mō genitus infans
abluit a sordibz et emūdat. ita in sacramēto p̄firmatōis crescit
augmentat. roborat. In his em̄ q̄ ad corpus p̄tinēt. p̄mo videmus
hoīem de vulua nasci. scdō natū crescere et roborari Ita in spiritalibz
hō primū de vulua. hoc est de fonte ecclesie mystice generat deinde in
spiritali vita p̄ p̄firmatōis sacramētū auget et roborat. Et qz in ista
roboratōne fit noua opatio et nouus aīe effectus. ideo nouū etiam
debit institui sacramētū et a p̄mo distinctū Uez qz in quolibet sa
crāmēto optz vt visibile p̄portionet rei inuisibili. ideo crisma qd̄ est
p̄positū ex oliuo et balsamo cū xbis gratiā opantibz. istis salz signo
te signo crucis. cōfirmo te crismate salutis. hui⁹ sacramēti virtutem
optime representāt Dñicus. Ostēde nūc queso quō hec exteriora in
terioribz assimilent Raymundus. Dixi in crismate oleū et balsa
mū p̄tineri Sicut oleū supnatat aque ita grā p̄firmatōis grām ba
psimatis supat Itē oleū reddit aquā saporosam. ita p̄firmatio ba
psimatis hoīem magis efficit populis famosum. vita. stute. bonitate.
puerlatōe. sermone Itē oleū extendit et dilatat sup aquas. ita p̄ hāc
p̄firmatōis grām hō exterius ad bona opa dilatat et nomē xpi ama
bile reddit cordibz aliorū Itē oleū nitidū est et plucidū. ita hoc sacra
mēto hō conscientiā possidet mūdā et iusticie luce serenā Itē oliua
etiā seua hyemes p̄ viret. ita p̄ hanc sacramēti grām p̄fertur hominī
vt nulla aduersitatū asperitate frangat. sed sp̄ in bono p̄leueret. et in
secūdis et in tristibz Itē oleū lene est. dulce. inauē. benignū. ita hoc
sacramētū facit hoīem humilē corde et mitē cōuersatōne. gaudere
cū gaudentibz. flere cū flentibz. P̄terea sicut oleo p̄miscet et balsa

Quō exteriora
interiore gratiā
significēs

Dyalogus

Sextus

mū quod suauē valde spirat odorē. hoc significat q̄ gratia huius sacramēti homo extra se spargit fragrantia bone fame. bone opinio nis z vite qua alios ad se trahit z suo exēplo instituit Itē ista victio fit signo crucis in frōte vt significet q̄ in hoc sacramento datur grā ad publice p̄ fide pugnādū. ad xpī nomē z crucē z mortē audacter et sine rubore p̄stendū. z ad tormēta. contumelias z ludibria si opus fuerit p̄stātilissime p̄ferendū. Certe vidisti quō hoc sacramētū bñ esse et gratia z fortitudinē cōferat aiabo Dñs? Uidi eqdē z xpī misē ratōes stupeo vehemēter q̄ hmoi remedijs nris vulneribz suffragat

De per sacramētū eucharistie in

pra modū bñ esse z multiplex grā donat

¶ Capitulu. lxxij

Raymūdus Post cōfirmatōem sequit̄ eucharistie. i. bone gratie sacramētū. in q̄ pre ceteris p̄tinet z p̄fert oīs grē plenitudo. Videmus q̄ in vita corpali primū precedit generatio. deinde sequit̄ augmētatio p̄ quā hō pducit̄ ad plenā vitā. ita tertio requirit̄ alimen tū quo oīs vita p̄duret in esse Pari mō est in vita spūali Nā in ba ptismo spūaliter nascitur. in cōfirmatōne augmētatur. z eucharistia aleris z emittitur. quo fit vt in vita spūali p̄seruatur z p̄pleatur

Dñicus Sz quo cibo alit̄ nos xps in hoc eucharistie sacramento

Raymūdus Nō alio vtiqz q̄ seipo. sua carne. suo sanguine. sua diuinitate. q̄ realiter z veraciter in hoc sacramento p̄tinent Ecce hoc est pabullū amoris. esca dilectōnis. ferculū ardētissime pietatis quo te nutrit deus tuus. redēptor tuus Sicut em̄ nutritio corpalis fit p̄ calozē naturalē. q̄ si defecerit tā nutritio cessabit. sic z nutritio spūa lis p̄ calozē fit spūalē. hoc est p̄ amorē Et sicut calor naturalis cō uertit nutritiōem in rē nutritā. ita amor ouertit amantē in rē amatā Corpalis tū nutritio z spūalis sunt p̄trario mō Nā in corpali ali mentū vtiē in naturā aliti. sz in spūali alitū in naturā vertit̄ alimēti Māducas em̄ xpm nō in te xps mutat. sed tu mutaris in xpo. for mā z imaginē z xpī silitudinē vere recipies atqz ita xpo cōiūgeris et eius mēbz efficiens Hinc tā intelligis quō hoc sacramētū scala sit in qua p̄ res visibiles (vt sunt forma panis z vini) hō ascendit ad xpm. z xps descendit ad hoīem Istis rebz visibilibz accedit sermo xpī z verx xpī corpus efficit̄ z verus sanguis Dominicus Quo tu mihi ostē dis q̄ potestate sbz xpī panis q̄ in altari ē in xpī carnē trāformat̄.

Raymūdus Credis xpm deū eē z creaturas oēs sbz formasse.

De stute sbz
rū xpī panis
tū in corp⁹ xpī

Dominicus Credo eqdē Raymūdus. Si q̄ potuit sbz naturā creare. q̄re nō poterit naturā cū voluerit sbz traducere Nunqd̄ erit infirmior sermo xpī trāsmutādo naturā q̄z creādo. Ut aut̄ noueris q̄ xpī sbz id realiter efficiūt qd̄ dicūt his rationibz poteris edoceri.

Capitulum LXXII

Prima rō. oīno necesse ē q̄ s̄ba creatoris ascēdāt vnū gradū supra s̄ba creati hoīs. s̄z hoīs s̄ba sp̄ significāt aliqd. q̄ dei hoīs s̄ba vltra id qd significāt etiā faciūt qd dicūt. Scda. s̄ba hoīs aliqn̄ sunt falsa. vt q̄ vnū gradū vltra tribuam⁹ s̄bis xpi op̄z necessario asserere q̄ sp̄ iunt vera. iō in veritate opant qd loquunt. Tercia. si creatura h̄ virtutē trāsmutādī in se aliā creaturā (nā caro humana mutat panē in suā subām) multo magis s̄ba xpi sua s̄tute panē in altari vertūt in suā carnē z vinū in sanguinē. Dñicus Libet̄ assentior rōnibus tuis. nā z veret̄ firmissime s̄z. S̄z nūc q̄lo paucis ostēde quō dec̄ visibilia in h̄ sacramento interiorē grām representēt. Raymund⁹

Parco libes. Sicut em̄ panis z vinū sunt ipsius corporis plena refectio. ita corpus xpi qd sub his speciebus p̄tinet optimo spiritali cibo aīam refocillat. Preterea. sicut panis sup̄ oēs cibos corpus nutrit z sustentat. z vinū lenificat z inebriat. ita corpus z sanguis xpi aīam reficit. nutrit. letā iocūdā atqz ebriā reddit. Preterea. sicut ex multis granis panis fit. z ex multis acinis vinū p̄luit. ita in hac sacra mēti p̄ceptoē multi xpiani in vnā fidē xpo iungunt z sūt cor vnū z aīa vna.

Dñicus. Ex hoc postremo patz q̄ p̄ formā panis z vini duplex inuisibile tenet̄. scz vez corpus xpi & gineū qd in h̄ sacramento p̄tinet. z corpus xpi mysticū. ecclīa. s. in p̄destinatis qd nō reali s̄z significatiue representat. Clez tu vltra p̄gredere. Raymūdus Audi igiŕ p̄nter. sicut res corpales panis z vinū in h̄ sacramento in eā ascēdūt dignitatē z nobilitatē eminētā q̄ nulla p̄t celsior estimari (trāsūt em̄ in corp⁹ xpi glificatū) ita p̄ h̄ sacm̄ boni xpiani sublimat̄. rificat̄. z in xpm p̄uertunt. z efficiūt cū eo vni⁹ volūtatis. amoris z germanitatis. Preterea. sicut panis viniqz suba formis extra remanentibus in xpi carnē z sanguinē occulta s̄tute p̄uertit. ita p̄ h̄ sacm̄ aīa xpiani in xpi aīam z deitatē occulte p̄mutat̄. corpe in suā sp̄ p̄manēte. Preterea. sicut p̄ s̄bū suū xps res visibiles s̄t in corpus suū. ita in hoc sacro s̄t corda aīasqz p̄ior in semetipz. Preterea. sic in h̄ sacro panis corpore⁹ aliā naturā induēs multo melior efficiat̄. ita corp⁹ xpiani digne cōicātis meliorat̄. z castū. mūdū. sc̄m̄. z xpi obsequis reditū z rōni subditū efficiat̄. Dñic⁹ Magnifica s̄z q̄ loq̄ris z q̄ vehementer in amore hui⁹ dignissimi sacri mēre hoīs inflāmat. Dñc claret q̄ s̄tute hui⁹ optimi cibi xpiani enutrit̄. roborat̄. p̄ficiat̄. z ad vltimū bonitatis terminū q̄tū in hoc mūdo possibile ē accelerat̄.

Q̄ caro xpi est penitus contraria corrupte carni primi hominis
¶ Capitulum. lxxij.

Raymūdus. Ex his q̄ iam diximus facile potes animaduerte re mi domūice quō primus hō z sc̄s scz xps contrariant̄. ita et caro xpi est oīno p̄traria carni p̄thoplasti. Dabit em̄ p̄prietates

Dño visibile
inuisibile grāz
significet

Dialogus

Sextus

et opatōes respectu aīe longe diuersas. Nā caro p̄mi hoīs causat in aīa oēm corruptiōem. infectionē. p̄ditionē et mortē. s; caro xpi cōfert aīe se sumēti integritatē. puritatē. vitā gratie. et vitā glorie. Præterea sicut caro corrupta in adā turpiter libidinosē p̄ coitu generata est cā quicqd aīa experit mali. ita caro xpi mūdissime sine coitu de virgine orta erit aīe humane cā oīs boni. oīs virtutis. iusticie. et salutis eterne. Præterea sicut ipi aīe imputat originale pctm̄. eo q̄ vnīs carni viciate. ita dū aīa copulat carni xpi sanctissime ab oīni pctō immunis efficit et oīne xpi meritū compartit. Præterea sicut caro ade est archa oīm vicioz. oīm criminū. sordii et maloz. ita caro christi est archa oīm virtutū. oīm bonoz et thesaurorū spūaliū oīm. Præterea sicut caro p̄ma sepat aīam a societate et amicitia dei et facit eam sociā dyaboli. ita caro xpi iūgit aīam deo et eterna pace p̄federat. Et sicut dyabolus p̄ ade carnē aīas rapit et occidit. ita xps sua carnē aīas aucupat et viuificat. Præterea sicut aīa sociata sue carni p̄ volūtate et amorem mille sordibz et vicijs inquinat. ita si societ̄ p̄ amorē carni xpi p̄place

Nota duplicē
aīe cū carne so-
cietatem.

do et in ea delectādo ab oīni spurcicia emūdat. Dñic⁹. Hoc postre-
mū nō est p̄functione trāseundū. **Duplicē** ego aīe rōnalis societatem
cū carne p̄sunder. Unā habet cū sua carne hec ē naturalis. aliā habet
cū carne xpi. et hec est volūtaria et mere dilectōis. Per p̄mā vnionem
recipit caro vitā ab aīa. sed p̄ secundā vitā accipit aīa a carne xpi per
quā deitate in pacis federa copulat. Et qm̄ aīa magis illic est vbi
amat q̄ vbi animat. iō aīa xpi carni p̄ amorē sociata tā sancta. tā vir-
tuosa efficit q̄ a carnis sue copula possit nullatenus maculari. Et me-
rito aīa plus tenet xpi carnē diligere q̄ suā. q̄ verberata. passa. cruci-
fixa et occisa est p̄ aīe salute et p̄ oībz pctis q̄ a sordida sua carne con-
trahit. Dulce igit xpi carni si aīa p̄ amorē inheerit carnis sue corrup-
tiōne de cetero maculari nō poterit. Sed da veniā q̄ ego s̄b osus tu
am sententiā interrūpo. Raymūdus. Nō interrūpis. sed qd̄ ego ex
abrupto protuli tui magis elucescere facis. Est præterea adhuc vnum
qd̄ in differentiā vtriusq̄ carnis dicturus sum. et sic quieturus. Si-
cut p̄ma caro corrupta multiplicat et diuidit in multas portiones
et ex cōsequēti fit cā quare aīe multiplicent et corrūpant et ab inuicē
et a deo separent. ita caro xpi que vna numero est fit rō vnionis aīaz
et oēs aīe xpiane q̄ per p̄p̄riā cuiusq̄ carnē fuerunt ab inuicē et a deo
remote p̄ xpi carnē cui p̄ amorē copulant sunt cor vnum et aīa vna
inter se et cum ipa deitate eterno pacto federate. Dñicus. Præcla-
re admodū et p̄magnifice. Ut qm̄ omnes anime humane ab vno ex-
eunt creatore deo. et multiplicata carne crebro multiplicantur et cor-
rumpuntur. ita demum per xpi carnem vnuntur. purgant. et ad deū
qui eas condidit reducunt. Et sic caro ē causā multitudinis animarū.

Capitulum LXXIII

num et cā vnionis. Caro ē cā q̄re a deo creūt. et cā q̄re ad deū redeunt. Caro ē cā p̄ditōis aīaz et cā salutis eaz. Nec oīa opat̄ caro. s; nō vna erē eadē caro. sicut nūc euidentissime demonstrasti. Sz cū necesse sit omēs xpianos hac vna xpi carne cibari. quō p̄vna caro tot hoīes diuersis locis et t̄pib; pascere. et tū vna numero cū sit nō posse diuidi. nec comesta consumi.

Declaratio p̄ exempla quō vnū

corp⁹ xpi nūero possit s̄l et iel̄ eē i plurib; locis. ¶ Caplin. lxiiij.

Raymūndus Questio tua ē (ni fallor) quō xpi corp⁹ vnū nūero possit eē in plurib; locis. Questio certe difficilis nulla hūana industria dissoluēda. s; certa fide estimāda. Nō d; tū mirū videri si corp⁹ xpi possit eē in multis locis q̄n ipa diuinitas (cui hoc corpus in vnitate p̄sone sociatū ē) tota sit s̄l in oīb; locis. Accipe p̄terea aliq̄ exēpla q̄b; hoc ipm qd̄ petisti possis vtrūq; cognoscere. Primū. sicut vnū vbi numero vno ore. platū et in aere multiplicatū plures assistantū aures mētesq; diuerberat. ita et vnū xpi corp⁹ nūero cōitātū p̄mētū multis p̄t locis haberi. multa xpianoꝝ corda et ora subingredi. Scdm̄. vna et eadē dictio siue illa magnis aut paruis lris p̄scripta sit. seu in multis seu paucis redacta syllabis sp̄ idē fecit. ita p̄for muter nec parua nec magna forma panis aliqd̄ variat in corpe xpi. tantū dē em̄ in parua p̄mēt hostia sicut in magna. Terciū. licet aliq̄ dictio multiplicet p̄ varia synonyma aut idiomata. p̄pter hoc tū fecit dictōis nullaten⁹ multiplicat. ita q̄nis hostie multiplicent loco et t̄pē. nō p̄pter hoc tū caro xpi multiplicat. Quartū q̄d̄m ipa deo suā retinet formā et naturā tādiū ipa fectio manet. ita etiā donec forma panis in sua manebit natura. sp̄ intus p̄manet corp⁹ xpi. Verū q; q̄libet p̄s hostie h; sp̄s et nomē panis. siue p̄ua sit illa siue magna. tō sub q̄libet p̄te notabili ē totus xps. Quintū. sicut speculū q̄tūcūq; magnū nō recipit in se nisi vnā imaginē vnus hoīs. qd̄ si frāgat in multas p̄tes. in q̄libet speculi p̄te tota patebit hoīs imago. q̄ p̄us apparuit in toto speculo adhuc integro. Pari mō. sit vna hostia magna instar mōtis nō erit tū in ea nisi vnū corp⁹ xpi. q; si illā hostia frēgeris in mille p̄tes in q̄libet p̄te erit totus xps. vñ nūero in singulis et in oīb; vnus. Dñicus. Sufficiēter his exēplis optimis ibutus sum vt intelligā et in multis locis et in singulis hostie effracte p̄tib; vnū nūero xpi corp⁹ p̄mēt. Sz ostēde obsecro quō integrū et p̄fecta q̄ritate sub tā p̄uis hostie p̄tibo corp⁹ dñi habeat. Raymūndus. Corp⁹ xpi cū sit sp̄iale ē in aīe naturā (q̄tū id fieri p̄t) trāsmittatū. Videm⁹ em̄ q; aīa n̄ra ea q̄ in se recipit in suā naturā quērit. possit hostia cōtinari. vñ dū recipit hāc lram a. facit eā p̄tinuo sp̄iale. et q; p̄us erat nigra t̄nēt.

Dyalogus Sextus

vel rubra. lōga z lata. sit in aīa mere spūalis sine colore sine aliq̄ q̄ti-
tate. Ita p̄formiter corp⁹ xpi tā gloriificatū z spūale factū nō occu-
pat locū. z iō p̄t sine pondere. sine lōgitudine. sine p̄funditate totūz
integrū in vno indiuisibili pūcto verissime p̄tineri. Preterea vide-
mus palā q̄ imago seu spēs rei corp̄alis quātūlibet sit magna ē tota
sūt. nec lōga ē. nec lata. nec p̄funda. nec pōderosa. nec grossa. licz lon-
ga ēē z grossa videat̄ Una em̄ magna ecclia seu amplissima ciuitas
tota atqz integra ingredīt sub imagine pupillā oculi nr̄i q̄ est instar
pūcti indiuisibilis. Nō p̄terea dū dormit totā videt ciuitatē in som-
nis in sua specie q̄ pūctalis ē Lū igit̄ corp⁹ xpi magis sit spūale q̄
libet imago rei corporee q̄ p̄ pupillā intrat. iō nō tibi mirū videri d-
si possit totū sūt in pūcto z sine sui diminutōe sub breuissimis hosti-
pūculis p̄tineri. Veniēs em̄ xps in sacramēto p̄pter aīam vt eā sibi
vniat p̄ amorē. iō dīz ibi eo mō p̄tineri q̄ possit aīe efficacius appli-
cari. Dñicus. Satis me instruis nō oportere me in hoc sacramēto
quicqz de xpi corpore q̄rere aut scrutari qd sit vel q̄tū. vel coloratū
vel sapor. vel aliq̄ sensu obuiū. hoc em̄ breuescere ē. sz solū rē spiritua-
lem cogitare. z nō aliud p̄cise qz qd s̄ba ip̄a fecit. Hoc ē em̄ corpus
meū Raymūdus. Equidē hoc sane cōprehēdis. nā qd videt̄ in sa-
cramēto ē sicut vor q̄ extra p̄cipit. z hoc qd illic intus p̄tinet ē sicut
fecatū vocis qd itelligit̄. Et sicut ip̄m fecatū nō ē longū neqz latū zc.
ita xpi corp⁹ in sacramēto ab oī ē q̄titate z q̄litate remotū. Accipe
itē aliud exēplū. sicut aliud ē forma panis. z aliud suba panis (for-
ma em̄ panis videt̄ vel in speculo vel in somno. non tñ suba panis)
ita in hoc sacramēto s̄ba spēs ē z forma panis. sz panis suba nulla ē.
qz mutata ē in corpus xpi virtute s̄bōz ei⁹ Et iō sicut se hz suba pa-
nis ad panis formā. ita se hz corpus xpi ad ip̄as spēs q̄ vident̄ Et qz
panis suba solo p̄cipit intellectu z nullo sensu. ita corp⁹ xpi in sacra-
mēto loco illic sube panis cr̄is intelligi p̄t sz nō sentiri. Porro sicut
suba panis in se p̄siderata nō ē nec lōga nec lata. nec aliq̄ p̄ceptibilis
sensu. nec locū occupat. z vbiqz ē panis forma illic ē sicut tota pa-
nis suba. nec plus sube p̄tinet magna forma q̄z pua. ita z corp⁹ xpi
nō ē nec q̄le nec q̄tū. z reliq̄ vt iā patuit Dñicus. Sz qd cēlendu
ē de illis formis q̄ remanēt suba trāsmutata Raymūd⁹ forme ille
nō incōgrue appellari p̄nt accitale indumentū corp̄is xpi. indumē-
tū in quā alienū. extraneū. pegrinū. Ip̄e em̄ forme sacramentales pa-
nis z vini q̄ an habebāt p̄ditōnes accitis z inherētis. recipiūt nouū
morē multo nobiliozē z altiozē morē sube. qz p̄ se subsistunt z nullo
sube adiūmēto fulciunt̄ Dīa ḡ in hoc sacramēto dignificant̄. qz pa-
nis sit corp⁹ xpi. z spēs ei⁹ modū recipit sube p̄ se subsistētis. Debet
igit̄ spēs panis z vini in magna veneratōe z honore z pietate serua-

Capitulū LXXV

uari et colit tanq[ue] vestimenta virginū filij dei et regis sempiterni.

Dñe. Ex his pz magna xpi saluatoris benignitas et p[ro]funda b[e]n[e] militas. q[uod] p[ro]pter nos cibados tā humili dignat[ur] et simplici indumēto vestiri. Primū induit[ur] ē vt nos redimeret veste n[ost]re mortalitatis. scdo vt nos aleret induit se vestimēto panis. Primā veste ipse sibi fecit. scdam hō cōponit. Primā sumpsit ex vtero virginis. scdam induit in sacrificio altaris

De q[ui]nto sacramēto scz p[en]itentie per

quā lapsus a xpi grā xpian[us] repat[ur] et b[e]n[e] ei restituit ¶ Cap. lxxv.

Raymūdus. Nūc de sacramēto p[en]itentie vtilit[er] pauca loq[ui]mur. Ci-
temus mi dñice q[uod] in vita corpali p[er]tingit hoīem morbu[m] mor-
tale et periculosum incurrere q[uod] vitā perimet t[em]p[or]ale. Pari mō xpian[us] in
vita spūali p[er]t egreditur hōc ē mortale p[er]icū incurrere. p[er] q[uod] vitam
amittat spūali. Gratia em̄ cū nō sit de natura liberi arbitrij (q[uod] aliud
ē dei grā. aliud natura) iō ea xpian[us] sponte aut p[ro]tenere aut p[er]dere p[ot]est.
q[uod] dū fecerit tūc reuera infirm[us] efficit[ur]. morbidus et morti p[ro]ximus.
Sicut em̄ mēbrū illud in periculo ē q[uod] influentiā nō sumit a capite
ita xpian[us] periclitat[ur] dū nō recipit influxū a xpo saluatore. s[ed] ē mor-
bidus et moribundus. Uterq[ue] quādamodū corpalis infirmitas medi-
cinis et potionib[us] curari solet. ita morbi spūales remedijs spūali-
bus reformant[ur]. Et iō benignissima xpi misericordia p[ro]tra vicia et p[er]tā
in q[uo] q[ui]tidie labimur et ad mortē disponimur sacramentū instituit
p[en]itentie. Dñicus Si p[en]ia (vt asseris) ē sacramētū q[uod] sunt illa signa ex-
teriora q[uod] inuisibile intus grām rep[ar]ant. Raymūd[us] Duo sunt vi-
sibilia signa. Primū ē in p[en]itēte. et sunt facta et v[er]ba exteriora q[uod] fecit
et declarāt id q[uod] occultū ē in corde et inuisibile. odiū scz detestatioq[ue]
peccati. Scdm̄ ē in sacerdote q[uod] tenet locū dei. et est ip[s]a absolutio q[uod] fit
in isto sacramēto p[er] v[er]ba q[uod] remissionē exp[ri]munt p[ec]cator[um]. Ista duo ex-
teriora signa duo inuisibilia intus ostendūt. Nā accusatio in p[en]itē-
te fecit p[ec]cator[um] suoz detestatiōem. et v[er]ba sacerdotis q[uod] sunt. absoluo te
et. fecit p[ec]cator[um] remissionē. Ad culpe em̄ destructiōem duo sunt ne-
cessaria scz p[ec]c[ati] remissio quā tribuit de[us]. et p[ec]c[ati] detestatio quā sibi as-
sumit hō reus. Primo igit[ur] tenet peccator q[uod] vult veniā et grām mere-
ri dolere. tristari. gemere. suspirare. lachrymari. Scdo. q[uod] radit om̄is
p[ec]c[ati] ē mala volūtas. iō ad destructiōem p[ec]c[ati] necessario opt[et] vt hō p[ro]-
ponat firmissima volūtas nūq[ue] se vltra velle deū offendere. Tercio
vt ex ymo cordis hō cognoscat et fateat[ur] se in deū sua malicia deliquisse.
Dñicus. Male igit[ur] p[en]itet q[uod] vel fatū vel deū accusat s[ed] pacto cu-
piens sua scelera palliare. instat ade q[uod] sub folijs latitās facin[or]is suū in

Nota quō p[en]itētia ē sacra-
mentū

Nota p[ro]ditōez
vere p[en]itētijs.

Dyalogus Sextus

deū retorſit Raymūdus. Quarto. vt habeat optimā ſpem ab idol
gēriſſimo patre deo ſe poſſe ⁊ veniā ⁊ grām pmereri. ne more inde p
ditoris dolens penitensq; deſperet Quinto. neceſſe ē eū nō ſolū pctm
odiſſe ac deſtari. ſz etiā cunctis virib; illud ipugnare. pſeq. pmerere
et intꝝ fouſq; ore ⁊ corde acriter accuſare. ⁊ modis oib; ſbo ⁊ facto
deſtruere. alſ veniā nō poterit emereri Dñicꝰ. Merito id qdē Nā
pctm cū ſit acerrimꝰ ⁊ neqſſimꝰ hois inimicus ſepans eū a deo ⁊ ab
oī bono. ⁊ obligās eū tormēto ſempiterno. idcirco ſummo conam/
ne dꝰ ſe ptra illud hō robuſtꝰ erigere. ⁊ ſub pedib; pietū ⁊ oppſuꝰ
crudeli aīo ſtrāgulare. Sz tu qſo vltra pſeqre Raymūdꝰ. Pctm
cū ſit etiā inſidiator occultꝰ ⁊ clā ſp moliat inſidias. cupit em ſe cēla
re. operire. oculere. ⁊ qꝰ inimici hois domeſtici eiꝰ. iō nece ē vt p con
feſſionē pdat. reueleſ. vt appareat ꝰfuſio turpitudinis eiꝰ. Nō po
tes illi hoſti tuo dūꝰ indicere bellū nec acriorē inferre ꝰfuſionē qꝰ ſi
illū (dū latere voluarit) pdideris. ⁊ vituperijs ⁊ contumelijs dignū la
cerdoti mōſtraueris. Supbū em ē oē pctm. ⁊ iō maxime ab illo de
clinat a q ſe manifeſtari cerni ⁊ haberi ꝰceptui. Eſt pterea receptiuū
et fraudulentiū. ⁊ iō vt deceptor ⁊ falſarius accuſari dꝰ iudicari ⁊ pu
niri. Debet igiꝰ poni in iudicio ⁊ ptra eū ferri ſnā. vt cū iudicat exeat
ꝰdēnatus. exploſus. irriſus. Nūc igiꝰ teterimū hoſte cū taliter hō
fuit pſequitꝰ ⁊ illū a ſe ꝰiecerit ⁊ occiderit ſtatim ꝰtute ſacramenti
pnie redit ad pacē dei ⁊ in amicitia xpi. ⁊ accepta oim pctōꝝ ſuoz re
miſſione grām recūpat quā amiſit. Certe iā vides quō hoc ſacramē
tum opat etiā bñ eē aīe. qꝰ veniam tribuit ⁊ grām refundit. Tides
qꝰ quō pnā ſit ſcōa tabula poſt naufragiū. ⁊ ſcōa ſcala poſt baptiſ
mū. p quā xpianus collapſus itez aſcēdit ad xpm In q ſcala ſtꝰ tres
gradꝰ ſcz dolor cordis. ꝰfeſſio oris. ⁊ ſatiſſactio opis Dñicus. In
ſinita nūc apparet xpi dulciſſima miſeratio. q hoī ſe ꝰtēnenti ⁊ gra
uem iniuriā facienti tale ꝰtulit recōciliatōis anſidoriū. tale ſuoz
vulnez remediū. Nūc ſumma dat hoī pctōꝝ ſecuritas. cū videt ſe
ab eo qꝰ offenſus ē in grām pacēq; vocari Raymūdus. Dūo ne
ceſſe fuit xpiano ꝰccātū talē clemētie manū ꝰtēdere. ne ppter ima
nitatē ſui reatꝰ aliqꝰtiens deſperet. Multo em grauꝰ ⁊ ꝰfundiꝰ ca
dit poſt baptiſmū ⁊ acceptā tantā xpi grām qꝰ ante Dñicus Oro
te vt aliquātis id mihi rōmbus demonſtres.

N' hō xpianꝰ multo periculoſiꝰ

cadit poſt acceptā xpi grām qꝰ aī

¶ Caplm. lxxvi.

Raymūdus. Diximꝰ ſupra qꝰ qñ ꝰmus parcs cū ſua ſobole a
ſtatu in q illū deꝰ creauerat reſceſſit. ſtatim in aliū ſtatū colla
pſus ē. Cadēs em a deo ⁊ a ſtatū optime nature cecidit in ordinem

Capitulum LXXVI

sufficie obligas se pene tpali atqz ppetue. Pari mō hō xpi sanguine et baptismate renat⁹ dū recedit ab hoc dignissimo statu in ordines cadit iusti iudicij. Et tāgo grauiorib⁹ supplicijs ē dignus q̄to maiorā sunt sacramēta q̄ p̄tēnt. Præterea sicut multo difficili⁹ de⁹ hō min⁹ redemit q̄ p̄didit. p̄didit enī sine labore. s; vsqz ad mortē fatigatus ē dū redimeret. p̄buiſti mihi inq̄t laborē in p̄ctis tuis. iō multo infelici⁹ delinqt q̄ ingrat⁹ p̄tēnt se redēptū q̄ p̄ditū. Tercio. peccans añ baptismū in solū delinqt creatorē. s; q̄ ingrat⁹ post baptis- ma iā peccat. creatorē offendit ⁊ redēptorē. atqz hoc mō ⁊ culpa gemi- na⁹ ⁊ pena. Quarto peccat etiā in totū corp⁹ xpi misticiū qd ē ecclīa scōz a q̄ ipse diuīdit ⁊ vnū de xpi mēbris abdidit. Quinto. sicut p̄ reparatione hoīs lapsi nccē fuit deū hoīem mori. ita nccē ē ad reformā dū hoīem scdō lapsum post baptismū rursū iēsum xpm occūtere qz p̄cēm destrui nō p̄t nisi morte fili⁹ dei Dñic⁹. S; nūqd xps itez d; crucifigi iā facit⁹ immortalis. Nunqd nō vna mors sua sufficit ad totū orbis exhaurienda p̄ctā Raymūdus. Sufficit eqdē. s; toti- ens xps mistice imolat⁹ q̄uens in expiātōnem scelerz nroz mors sua humili memoria renocat⁹ Qui enī peccat rursū sibi dei filiū occidit et nō p̄t hui⁹ sceleris veniā p̄mereri nisi xpi mortē itez renocet ⁊ pas- sionē suā in memoria portet deuotōe. cōpassione. fide. Qd qz paucis sumi faciūt. iō p̄cēm regnat. ⁊ p̄nia oīs enacuat⁹ Mors enī xpi supat oīa p̄ctā ⁊ expiat vniuersā. dū hō ea sibi applicat p̄ memoriā p̄nia mediāte. qd dū fecerit ita illd gratū accipit xps dñs tāqz si p̄p ea p̄ se mortē p̄tulisset. atqz hoc mō regenerat. renouat. rebaptizat. nō vti- lis baptismatis qd iterari nō p̄t. sed roseo sanguine agni imaculat⁹ xpi. Dñicus. Cū enī in hoc lapsu post baptismū hō teneat non solū intus grauitē ingemiscere. s; etiā p̄dignā suis malis foris peni- tentiā agere. cūqz ipm p̄cēm sit infinitū ⁊ eternū. eo q̄ in deū optimū cōmissum sit. q̄ ē īfinit⁹ ⁊ interminabil. quō poterit hō fragil⁹ ⁊ mor- talis huiuscemōi p̄niam ad vnguē vsqz p̄plere. Quō poterit hō fi- nitus rē īfinitā terminare. Raymūdus. In q̄libet p̄ctō mortali tria opz aiaduertere. Primū ē ipa offensa ⁊ p̄ceptus dei. Scdō ipa opis neq̄cia q̄ penit⁹ inordinata ē ⁊ fieri nō d; Tercio est id qd ē in p̄ctō voluntarium. q̄ sunt p̄sensūs. delectatio. ⁊ rei pessime cōplacētia. Nec duo vltima sicut finita sunt ⁊ terminū hñt. ita ⁊ penā merētur tpālē ⁊ terminabilē. S; illud p̄mū p̄niam exigit īfinitā. Ulez quia oīs culpa solui p̄t p̄ displicentiā tanqz p̄ suū dñū. iō si hō cepit de- testari ex aio malū qd fecit. ⁊ assumere dolorē īfinitū. p̄ īfinito of- fensō deo culpe ⁊ pene ppetue veniā obtinebit. Dñicus. Adhuc p̄- manet qd q̄rebā. Quō q̄s poterit accipe displicentiā īfinitā. nunqd ad iposibile nos obligat de⁹. Raymūd⁹. Nō te obligat de⁹ s; tu

Tria sunt in q̄
libet peccato

Dyalogus Sextus

teipm. noli peccare et lōge a te erit obligatio ista infinita. Sz agno-
sce nūc q̄ sit hōi lapsio xpi miseratio necessaria. Nā qz hō miserat⁹
nō p̄t in inensum dolere nec culpā infinitā destruere. ideo illi p̄rogat
passionē suā miserator xps. q̄ cū sit infiniti p̄ci facile culpam subruit
infinitā. Et ideo mors xpi iuncta cū hōis p̄nia culpā destruit p̄nt ē
offensa dei. Uerz qz culpa ē etiā inordinata et volūtaria. iō debet ei pe-
na tp̄alis iuxta q̄litate culpe. et hec referat iudicio sacerdotis si ē oc-
cultā. vel publici iudicii si ē manifesta. Dñicus. Dine pulcre ap-
paret q̄z necessariū sit p̄nie sacramentū. in q̄ facta occulta cōfessione
tale secretū iudiciū celebrat. Sz rogo nunq̄ post factā p̄dignā pe-
nitentiā hō xpianus p̄stine redditur sanitati.

Sicut baptismus dimittit re-

liq̄as p̄ni lapsus in carne. ita p̄nia relinquit reliq̄as scōi lapsus i aīa
et quō expiānt.

¶ Capitulum. lxxvij.

Raymūdus. Dicā tibi ad tuā questionē quod te scire oporteat
Sicut se hz baptismus ad p̄mū lapsus. ita se hz p̄nia ad scōm
sz baptism⁹ derelinq̄t reliq̄as in ipa carne vt supra patuit. ita et p̄nia
relinquit nōnullas reliq̄as in aīa Agnosce itaqz q̄ post p̄peratū pec-
catū dno remanēt etiā ope trāseūte. scz offensa seu iniuria dei cui an-
necit obligatio tp̄alis et p̄pene pene. Allez. dispositio et inclinatio
ad silem nēciā p̄petrandā. Alz. em hūani cā hnt p̄ditōem q̄ sp̄ suā
in menterelinquat imaginē. ac p̄ hoc dñi malū crebro iterat nalcitur
qdā p̄suetudo volūtaria malā opatōez delectabilī p̄suminādi Hoc
gēnilis poeta cōsiderās ita canit. Sz qz delectat veneris decerpere flo-
res. dicim⁹ assidue. cras q̄qz fiet idē. Ista aut inclinatio seu habitua-
tio viciū qdā ē in aīa generatū. et hoc reliq̄as dicim⁹ p̄ctor. In oī
quippe p̄cto fit auersio a deo. et p̄uersio inordinata ad creaturas. et
istud totū vocat mortale p̄ctm. qz aīam mortificat et penīs destinat
sempiternis. Uerz dñi hō auersus ad deū p̄ p̄niā redit. tollit q̄dem
mors aīe et pena gehennae. manēt tñ p̄pter crebra quā habuit in crea-
turis delectatōem qdā reliquie q̄ aīam egrā. languidāqz relinquunt
vt nō possit tota fute in amorē sui assurgere redēptoris. instat ei⁹
q̄ cura alicui⁹ medici de portis mortis abstractus adhuc iacet valē-
tudinari⁹ et infirm⁹. eo q̄ nondū mali corpis humores purgati sint

Dñic⁹. Placet ap̄pme qd̄ dicis Sz de reliq̄e q̄ medicina poterūt
q̄so purgari Raymūdus. Tria sunt optima remedia q̄bo oī⁹ re-
purgent. Prīmū ē. crebra. volūtaria. submissa et verecunda confessio.
que q̄to fuerit frequētius cū gemitu recitata. cāto efficac⁹ medelaz
egro cordi largit. Scōm ē deuota quāq̄z illi manducatio. Nā qd̄

¶ Nota h̄ de pec-
catoz reliquijs

¶ Nota quō reli-
quie purgātur.

Capitulū LXXVII

he reliquie vicioſe ipediunt aīam ne poſſit in xpm p amorē aſſurget
re (ſparant em̄ pignis frigidisq; humoribz) ⁊ qz ſacramentū eucha-
riſtie ē ſacramentū amoris ⁊ ignis. ⁊ cibo ardentiffime charitatis. iō
dū ſumit ab aīa languere frigida ⁊ indeuota quicqd illic vicioſuz ē
ſuo igne cōburit. ⁊ inclinatioibz paſſimis expulſis habet inferit op/
tīmos ⁊ pñis longe p̄trarios Hoc mō aīa purgat. illuminat. pficiē
vīā nō ſit qd an fuerat. Preterea p hoc ſacramentū hō maxime vniū
mori ⁊ paſſionibz xpi. q oīa mala nra cū expellit. ac pinde hō p̄ſeq
tur nō ſolū culpaz veruerā penaz ⁊ reliquiaz purgatoz Dñie.
Hinc optime liquet q ex qd hō p̄t frequēter cadere in mortale pctm.
iō dñe diligēter exercitare in iſtis duobz ſacramentis. Nā p pñiam
hō reſurgit a lapſu ⁊ vīā recipit ⁊ amicitia dei. ⁊ p eucharīſtā cō/
tra reliqas vires reſumit ſpūales ⁊ fortitudinē ac robur multiplicat
S; nūc de tercio remedio aliqd dīcīto Raymūdus. Tercū ē vo/
lūtaria tribulatioñū p̄ſſio. Tribulatio em̄ ⁊ afflictio retrahit aīaz
a carnis delicijs a mūdi oblectatōibz. ab inordinatis rerū penituranū
amoribz. ⁊ tanq; in camino ardētī aīam purgat ⁊ clarificat. Dū em̄
qñ qdā flagello cogit ab amore rerū viſibiliū recedere ardentius ⁊ ex/
peditius pgit in amorē dei. Porro amor dei dū fuerit tribulatioibz
admirtus reddit eas leues. portabiles. volūtarias. iocūdas. merito/
rias. ⁊ ſupra modū aīam repurgantes. Atq; hoc pacto aīa roborat.
illuſtrat. pficiē. ⁊ inflāmat. ⁊ cū xpo inſepabili vniū Dñie? Nūqd
ad purificandā aīam ſolū ſufficit amor xpi. niſi etiā triſtiſſimus iſte
aduerſitatū fornax aſſociet Raymūdus. Nō vtiq; aīa em̄ hūa/
na cū habeat liberū arbitriū nō cogit ire ad xpm nec a ſuis abcedere
voluptatibz niſi ipa velit. At qm̄ delectatores aīam ligāt cū ſua carne
iō ipa tribulatio iā oīno neceſſaria ē. q inſtar mallei penitenti aīam
cogat ad xpi amorē p̄perare atq; inherere Dñicus Inuētī ſunt ali
qñ nōnulli innocētes atq; optimi viri q magnis ſunt aduerſitatibz
examinati. nunqd iſtis fuit tribulatio neceſſaria cū nihil haberet qd
purgaret Raymūdus Difficillimū ē aliquē tā innocentē p̄dūce/
re in mediū q oīno nihil in ſe habeat qd emūdet. cū in multis deliq/
rimus oēs. S; eſto. Eſt tñ ſp̄ tribulatio neceſſaria ⁊ ad purgādos
vicioſos affectus vt in penitentibz. ⁊ ad tenaciū aīam xpo glutinā
dā ⁊ ſeruaciū viuendā vt in innocentibz. Hoc igit firmiſſime obſer
ua. q ſicut ſacramēta ſunt aīe neceſſaria ad ſalutē. ita ⁊ tribulatioñes
ſunt neceſſarie inſtar ignee fornacis cū ſuis ſollibz aurū examinet
purgat. illuſtrat Dñicus. Libens aſſentior ſermonibz veritatē S;
dīcīto mihi. cū multi hīnc exeant nouiter penitentes. de qbz certū ē q
nondū ad purū ercoterint ſcoriā pctōz. nec ad liqdū ſeclez ſuoz re/
liquias purgauerint. Quid rogo de iſtis in alia vita futurum reſi-

*Nota de tribu/
lationū volūta/
ria perſeſſione.*

Dialogus Sextus

Nota de purga
torio igne

Nunquid dānabunt. Sz sunt penitētes. nūqd ad gloriā t rāsserentur
Sz adhuc sunt in reliquijs z fecibz suor scelerū pfluētes Ray/
mundus. Ecce hec questio tua cogit nos oīno post hanc vitā locuz
ponere purgatoriu. Cū em culpe debeat plena punitio (h̄ q̄ppe exigit
diuina iusticia) iō oīs aīa q̄ nō ē in hac vita sufficienter punita anqz
transcat in p̄sortiū dei. z illā serenissimā oīpotens faciē possit aspice/
re nēce h̄z in alia vita puniri. tribulari. atqz ita purgari. Clez qz di/
uina iusticia ē in summo gradu iustissima z seuerissima z malorum
districissima psecutrix. iō mala q̄ p semetipm dē punit post hāc vi/
tam tanta aiaduersione penaz psequit vt nulla mens id possit aliq/
tenus cogitare. Idcirco illa aīa q̄ sufficienter nō purgat in curia mīe
ricordie dū hīnc exit cadens in manū iusticie amarissima expiet tor/
menta oībz huius mūdi acerbitatibz grauiora. Et quāto pfundius
trāseuntū rerū delectatōes in aīe medullas penetrauerint. tāto ad in/
tima tormēta illa descendēt Qd em tenacius p̄cerū ē acriori eget cō/
fricatōe. At qm oīs purgatio fit p suū dñū. iō sicut aīa ē in blandis
voluptatibz inq̄nata. ita acerbissimis ignibz expurgabit. nō tñ sine
amore dei in aīa exīte sine q̄ nulla tribulatio ēē pt salutifera Dñi/
cus. O quāto satius q̄to facili⁹ ēēt hōi in hac vita sua delicta mūda
re q̄ illis intolerabilibz supplicijs infelicitē referuari. obi ē z crucia/
tus amari⁹. z pena pductior. Sed nos ceci vecordēz q̄tutē p̄nie
vite huius dissimulantes aut nescientes eam vsqz in aliam vitā non
sine maximo dispendio nostro differimus.

Que sunt illa q̄ possunt inducere

re hoiem lapsum ad penitentiā

¶ Caplm. lxxviii

Raymūdus. Clez tu dicis. oēs ad p̄niā legnes sumus eo q
ignozemus magnitudinē p̄tutis ei⁹. Un si nō tibi videt ipoz
tunū. introducā breuiter aliq̄ incitāmēta q̄ hoiem dirigāt ad p̄niāz
Dñicus. Quēso vt id ocl⁹ feceris Raymūdus. Prīmū qd hō/
minē puocat ad p̄niā ē. q̄ ipa p̄niā supra modū placet altissimo
deo. Nā cū dē nihil aliud detestat q̄ ipam pcti maliciā. eo q̄ supba
cervice p̄tra deū retellē se erigit. idcirco is summe venit in grāz dei q̄
toto corde. ore. atqz opē pctm impugnat. fundit. destruit. explodit.
Atqz iō p̄niā spūs p̄tribulati ē acceptissimū sacrificiū deo z suauē
fragrans in p̄spectu ei⁹ Scdm. p p̄niāz hō nō solū placet deo. sz etiā
vniuersis amicis dei. Quia gaudiū fit angelis dei sup vno pctore pe/
nitentiā agēte. Tercū. hō p p̄niā q̄ erat penit⁹ destructus z p̄ditus
et eterna morte pemptus. repat. viuificat. saluat. z se suo cū gaudio
restituit creatori. in eū finē dirigendū ad quē p̄dit⁹ z redēptus fue/
rat. Quartū. p p̄niā hō p̄tingit ad visionē dei summi dei. eterni dei.

Capitulum LXXVIII

Penitentia em̄ est p̄cipuū atq; optimū quo cor hoīs mūdāf q; solū
pt videre deū Ideo bñ mūdo corde. ipi em̄ deū videbūt. Quintum
maxime inducere nos bz ad pñiam oculus diuine circūspectōis q̄
oīa secreta hoīs intuef. Debet igit summope p̄timescere ne teneat in
corde suo inimicū dei. ne ip̄s hospitet. nytriat. diligit. defedat Quis
hoīm in regno hyspanie auderet hospitio recipe z enutrire capitale
aduersariū regis ipo pñte. vidēte. tradicēte. q̄s auderet ingredi do
mū regis z portare atq; obijcere oculis ei⁹ imaginē depictā inimici
sui Quis rursum tā ingratus auderet viuere de mēsa regis. z ipo sciēte
alere inde hostē suū Pertimescat igit hō p̄ctōr ne si deo vidēte hostē
suū hospitio cordis receperit ultionē expiat amarā z cū ipo hostē in
abyssum rotē inferni Dominicus. Quis nō miref indulgētiā dei
clemētiā q̄ videt nos q̄tidie suos hostes hospitio recipe. amare. nu
trire. defendere. z tñ dulcis miserator p̄cit nob. z insup nos fouet. de
fendit. p̄tegīt Nos suis fauemus inimicis. z dyabolo suasozi p̄tina
citer inherem⁹. ip̄e nos expectat. puocat. z ad veniā clemēter inuitat

Raymūdus Sextū. ad pñiam nos inuitat iustissima z acerbissi
ma p̄ctōr punitio. q̄cqd aut corde aut voce aut ope peccauim⁹ nōcē
ē an dei hoīs tribunal examinari. examinatū hō districtissime puni
ri Septimū. ad pñiam nos puocat certitudo mortis z hōre mort
incertitudo Jō hō p̄ctōr multo ē oīni amēte ac furioso temētior q̄ in
tāta ambiguitate z incertitudine labilis vite. audet ad vnā horā in
suis sceleribz pmanere. exponēs se infelix eterne mortis piculo Octa
uū. ad pñiam nos impellit p̄ctōsa mors xpi z rosens sanguis eius q̄
in remediū p̄ctōr effusus ē Nec mors hic sanguis illi nō pderūt in
grato q̄ pñiam agere p̄tempserit. q̄ clamātē xpi sanguinē z ad grām
inuitatē surda aure trāssierit. cui eterna damnatio verissime manet z
suppliciu sempiternū Dñicus. Stupēdū. p̄fecto ē quō possit hō
vltra suū diligere p̄ctm p quo de⁹ z mortē p̄tulit z sanguinem fudit
Quō pt seipm pferre malū q̄ nullas extra se res vult h̄re corruptas.
nō domū. nō velle. nō vxorē. Quid tā morte dignū q̄ aiām eterno
victurā cōtēnere z res cito pituras amare. terrena sectari. z celestia ne
gligere. extra se oēm op̄erā impēdere. z ad seipm nō semel introsum
aduertere. pulcre oīa foris disponere. z internū decorē p nihilo h̄re.
aliāz rez dāna reformare. z p̄pos defect⁹ inemēdatos dimittere. ab
aliis iusticie tēbitū exigere. z nullā libip̄si iusticiā progare. a nemine
noceri velle. z seipm p̄tinue iugulare. alias res oēs velle cognoscere.
et seipm nolle respicere. Sz cōpūmo zelū meū. tu vero ad alia q̄ re
stāt sacramēta progredere.

De quinto sacramēto quod est

MD i.

Dialogus

Sextus

extrema vinctio. p. quā dat hōi bñ esset grā

Capitulū. lxxix

Raymūdus Post sacramētū pñie (de q̄ nūc satis diffuse locuti sumus) sequit̄ extreme vinctōis sacramētū. p. qd̄ hō recipit bñ esse. qz disponit̄ z pparat̄ ad scām sanitatē z vigore spūalē. Curat enī hec vinctio oēm lāguorēz morbū aīe. z reliq̄as oēs eliminat. z nō nūq̄ etiā corpis egitudines sanat. Dñe. Sz quare vocat̄ hoc sacramētū vinctio extrema Raymūd. Quia extremo vite tēpore hōi infirmāti z mori incipiēti tribuit̄ Exq̄ enī necē est hōiem hūc exire. z ad eternā requiē quā p pñiam meruit p̄fici. z qz aīa a sua carne grauaf. trahit̄. inficitur. maculat̄. z debilitat̄. iō indiget nouo vigore vt in tā graui agone mortis nō succūbat. nō titulet̄. nō desperet sz magis in dei amore roboret̄ z xpi desiderio copulet̄. Duo q̄ppe p̄ci pua sunt q̄ aīam impediūt ne recto tramite puolet ad deū. vñ ē debilitas qdā ex p̄cto derelicta. aliud ē p̄geries multoz venialiū p̄ctoꝝ q̄ tidie exaggerata Propter hec duo mala remonēda dat̄ extrema hec vinctio p. quā aīe debilitas roborat̄ z p̄ctm̄ oē veniale diluit̄. ita tñ si deuote illā vinctiōē hō recepit z mētē suā ad deū p̄uerterit Dñe. Nūc q̄so paucis ostēdito qd̄ hec visibilis vinctio interius opetur

Nota qd̄ hec vinctio iterius operat̄

Raymūdus. Sicut exterius vides qdā fieri medicatiōem cum oleo in egrotatis corpe. ita fecit q̄ intus aīa p dei grām curat̄. et vt ad celū vel ocūz euolet roborat̄. Preterea. exq̄ mors ingressa ē p fenestras n̄ras. iō fit vinctio in septē corpis p̄tibz. Ungunt enī oculi aures. nares. man̄. pedes labia. z renes. vt fecit ipam aīam h̄ sacro disponi ad plenitudinē sanitat̄. z letis p̄ctis oibz q̄ his septē corpis p̄tibz p̄mittūt̄ Preterea sicut oleū nō mixtū nitidū est z serenū. ita hec vinctio q̄ fit simplici oleo p̄sciētā hōis mūdā facit z dei grā refulget̄. Uez. qz p h̄ sacm̄ fit curatio venialiū p̄ctoꝝ. iō nō dat̄ puulis q̄ ignorāt p̄ctm̄ Et qz in h̄ sacro regit̄ deuotio sursum leuās. iō nō d̄z dari nisi q̄ deuote id postulāt mētē ad supna porrecta At qm̄ dat̄ p modū curatiōis. iō nō tribuit̄ nisi multū infirmatibz. vt exterior q̄si medicatio interiorē aīe medelā fecit Dñicus Lū p h̄mōi vinctiōē corpālis infirmitas raro adiunet̄. qre h̄ tali signo qd̄ falsum videtur res verissima demōstrat̄ Raymundus Licz tali vinctiōē morbo cor pore nō sanat̄. nō tñ p̄pterea signū ē falsum. qz nō dat̄ ad corporeā curatiōem. sz vt sit signū. q̄ sicut oleo corpus egrotū pungit̄. ita egza intus aīa spūsc̄i crismate irrorat̄ p qd̄ ipa roborat̄. vegetat̄. alieniat̄. trāquillat̄. letificat̄. z vt moribūdi corpis molestias for̄titer pferat̄ solida t̄ Hinc nūc breuiter aiaduerte inter p̄firmatiōem z istā vinctiōē pulcrā dñam Cōfirmatio p̄ficiť in oleo z balsamo. vinctio aut̄ in oleo solo Illa in s̄bis fit indicatiōis. ista in s̄bis dēp̄catiōis Oratio qm̄ egis necaria ē morituris. z ad dei terribile iudiciū migraturis

Capitulum LXXX

Preterea illa fit signo scō in medio frōis. ista in septe corpis p̄tibz
Illa dat tpe sanictatis. ista aut tpe male valitudinis. Illa ⁊ adultis
dat ⁊ p̄nulis. ista solū dat adultis. Dñicus. Brevi admodū ser-
mone sufficiēter hui⁹ sacramēti s̄ritē atq; necessariā vtilitatē expli-
casti. vt merito ois q̄ in mortē vget illud debeat toto corde tenor⁹ ex-
poscere. recipe. cōplecti. quo reliq; leuant. venialia dimittunt. aīa ro-
borat. ⁊ ad ingressum regni celestis coaptat

Sextū sacramētū est ordo per

qđ charact̄ ip̄m̄is sp̄ualis p̄tāt̄ sacra salutis m̄istrādī. Caplm. lxxx

Raymundus. Sicut iā satis aiaduertisti q̄ ista sacramēta que
nūc tractauim⁹ sunt hōi lapsō nccaria. ita nccariū est aliq̄s eē
hoies q̄ hec possint sacramēta p̄ficere ⁊ ministrare. Vt qz hec sacra-
mēta sunt xpi. ⁊ nullus pp̄ia auctoritate pt res alienas disp̄sare.
iō nccē est vt xps ordinēt viros aliq̄s q̄ sua possint sacra hoibz in cōe
distribuere. Est igit̄ nccaria p̄tās in teris disp̄slandoz sacramētoz
xpo dño id largiētē. id ordinātē. Dominicus. Hinc ego duo eē ne-
cessaria hoibz ad salutē intelligo. Primū ē ipa gr̄a p̄ quā regenerant̄
et p̄ficiunt. scđm̄ ē hui⁹ gr̄e p̄ sacramēta ministrādī officiū. Et in his
duobz totū p̄sistit hūane salutis p̄plemētū. Sicut em̄ ad generatio-
nē hois p̄currit deus creator ⁊ hō genitor. (hic nempe carnē admini-
strat ⁊ de aīam). Ita in hois regeneratōe p̄ sacra q̄ res s̄z visibiles cō-
currūt etiā de⁹ ⁊ hō. nā hō admistrat corp̄alē sacramētoz substantiā. ⁊
deus inuisibilē gratiā. Sacramētū em̄ tenet modū corpis. ⁊ gratia ē
sicut inuisibilis aīa. Et sicut in naturali generatōe pater hō corpus
tribuit. s̄z aīam donare nō pt. ita p̄tās ministrādī res sacramētoz vi-
sibiles dari potuit hoibz. s̄z p̄tās grām creādi seu p̄ferēdi penes solū
residet saluatorē. S̄z quare h̄ sacramētū (de q̄ nūc agim⁹) vocat̄ ordi-
nis sacramētū. Raymūd⁹. In isto sacro qđā gr̄adis auctoritas et
honoris p̄tās aliq̄bz viris tribuit̄ qua supra ceteros hoies alti⁹ ele-
uant̄ ⁊ q̄busdā gradibz attollunt̄. Tbi aut̄ ē vnus altero sup̄ior illic
ordo sit necesse est. q̄ inter xpianos vnū attollit sup̄ alter⁹. Sicut em̄
oīa mēbra hūani corpis in hoc conueniūt q̄ viuūt. q̄ calē. q̄ nutriunt̄
q̄ mouent̄. lōge tñ differūt penes officia singulis distributa. Ita oēs
xpifideles in fide. spe. ⁊ charitate p̄currūt. s̄z dignitatis p̄tās vnū ele-
uat supra aliū. Et iō xpianā gentē in duos nccario p̄p̄los subdivi-
dim⁹. vn⁹ s̄z layci. ⁊ vn⁹ clerici. At qm̄ clerus distributōe sacramēto-
rū xpo prime appropinqt. iō ē laycis dignior. sublimior. nō bilior.

Dñicus. Intelligo ordinē. cupio tñ nosse q̄re hic ordo dat̄ p̄ mo-
dū sacramēti. ⁊ an h̄ sacramētū recipiēt grām largiat̄. Raymūd⁹. Quō ordo sit
Ex q̄ sacramētoz ministri dñt ab alijs separi ⁊ attolli. iō necessariū ē

Duo s̄z hōi ne-
cessaria ad salu-
tem

Quō ordo sit
sacramētū.

Dyalogus

Sextus

De sacm ordi
nis grās nō lar
git. s. potestate

Nota characte
rē ordinis inde
lebilē

ut hoc fiat p aliqua signa manifesta. Nā sicut xpian⁹ dū sepat p bā/
ptimū a nō xpiano recipit caracterē in aia indelebilē. ita dū hō xpī
anus accipit tā grādē ptatē sup ceteros ut possit sacramēta pficere z
pfere impmī ei caracter immortalis p aliq signa manifesta. atqz ideo
opuit ut tal' ptās p modū largiat sacri Dñicus. S. nūqd iste ca
racter ipressus dū ordo pferē grā dici dz. Raymūd⁹ Licz iste cara
cter sitres inuisibil' aie impssus. nō tñ ē grā. s. est qdā spūalis ptās
a xpo collata q in eternū deleri nō p. Nā qz ali xpiani assimilat xpo
p grām. iō opzyt vltra hāc grām quā etiā isti in alijs sacris recipi
unt aliud qdā ipis in aia impmat p qd sup alios eleuēt z xpo pro
pinqu⁹ ppenf Idcirco qzuis hmoi hō pdat grām sibi collatā nō tñ
iō pdit hāc inuisibilē ptatem. q illi ut caracter indelibilis pseuerat
Dñicus S. qūo pbas rogo q ista ptās nō possit amitti Ray
mūd⁹ Ista ptās ministradi sacra nō dat his qbō dat ppter seipos s.
ppter alios qbō necē ē ex sacramētis accipe grām. iō opzyt et si hī mi
nistri suā grām peccādo pdāt. nō pdūt tñ indelebilē ptatē Preterea
sclerit⁹ possēt suā amittere ptatē. dāna marīa xpiano pplo pueni
rēt qz ois tūc salus vel pditio ad bonitatē vel maliciā pederet sacra
donātis. essetqz nimis ifelicit nre puissimū sanitati. Preterea ordo sa
cerdotal' q ē inter oēs pncipalior magnā hz cū libero ar. p cordiā Nā
sicut liber ar. ē imortale. ita z sacerdotiū Et sic li. ar. etiā si fuerit cor
ruptū ē tñ naturalr pre ceteris creaturis deo prīm. ita z sacerdos qzuis
sit viciōsus z scleribz plenus. in ptatē tñ q fungit sp pmanet xpo p
pinqu⁹ Nā exq sacerdos nihil grē in aia tribuit. s. foris spēs visibz
les administrat. iō suā vel bonitas vel malicia nihil efficit ad sacri vir
tutē. ita tñ dū faciat sicut fieri xps iustituit Quēadmodū em hō eque
generat siue sit bon⁹ siue sit mal⁹. z de⁹ eqliter aīam donat. ita bonitas
z malicia sacerdotis nihil ipedit qn de⁹ optim⁹ sp det grām sacramētis
Dñic etiā pz q hō aliq xpianus a sua grā relapsus p nihilomin⁹
recipe ordinis sacm. qz nō pēqrit bonitatē p sone. s. solū sufficit q
sit xpian⁹ Dñic Quātū ego pldero ptās q in sacro ordinis pferē
sicut hōis grām nō exigit. ita etiā neminē meliorē reddit Puto tñ q
hmoi minister sic ceteros aīcedit altissima ptatē. ita etiā dz magna
scititate pcedere. qz als tā magnifica sacra nō poterūt ab eo digne mi
nistrari Raymū. Recte arbitraris Qui em res sacrosctas admini
strat tenet ipe z scūs z bon⁹ hri. alioqn in suā pnciē z p dītōem ela
borat Quātū tñ attinet ad sacramētoz pntē nihil officit alijs si ma
lus z indign⁹ fuerit Hoc tñ vez ē q si is q ordies recipit fuerit i grā
copios⁹ illi grā cumulat. si mal⁹ fuerit in suā qdē pnciē psecrat. s. tñ
pmanet psecrat⁹ z nō magis pūdicat sacris qz mal⁹ apothecari⁹ op
timū a se pditis medicinis Dominic⁹ Dñic lucedat⁹ apparet q

Capitulum LXXXI

Is q̄ vult recipe xpi grām in sacramētis nō d̄z ministrātis maliciā
cogitare. cū nullā tribuat sacramētis s̄tutē. nō magis q̄ apothecari⁹
q̄ medicinā p̄ficiat. q̄ tñ nō dat herbis s̄tutē neq̄ radicib⁹

De sacramētū ordinis principa

liter respicit ⁊ ordinat ad sac̄m eucharistie ¶ Capl'm. lxxi.

Raymūdus. Tūc sup̄est vt breuiter dicam⁹ hui⁹ sacramēti re
spectū. Cū em̄ certissime p̄stet q̄ sacramētū eucharistie sit sum
mū ⁊ maximū oīm sacramētorū. eo q̄ ibi p̄tineat totus xps de⁹ ⁊ hō
iō sacramētū ordinis ē directo ⁊ p̄cipue respicit p̄tatem q̄ dat sup̄
sacramētū corpis ⁊ sanguinis xpi. ⁊ p̄pter hoc est p̄ncipalr institu
tum. Et q̄ hui⁹ p̄tatis gradus vltimus. iō necē ē ascēsum ad hūc
fieri p̄ alios grad⁹. hoc ē p̄tates alias īferiores donec pueniat ad sum
mū. Tinctoz em̄ aīq̄z ponat in pāno crudo vltimū colorē ac nobi
lissimū. p̄mū inferit alios colores min⁹ nobiles q̄ viā faciāt ad colo
rem vltimū. Et iō ad sacerdotiū sex gradib⁹ ordinat⁹ sit sensim ascē
sus. Primus grad⁹ ē p̄tās ostiarij. sc̄ds lectoris. terci⁹ exorciste. q̄rt⁹
accoliti. q̄ntus subdiaconi. sextus ē diaconi. vltimus sacerdotis. Et
q̄ tales p̄sone ab alijs distinguunt⁹ ⁊ eleuant⁹. iō optz q̄ sit q̄dā d̄na
visibil⁹. ⁊ iō aī oīa consuetudo p̄cedit. p̄ quā tāq̄z in signo a laicis sepa
tur. Vt q̄ sacerdotiū (vt iā dixim⁹) lib̄ro arbitrio p̄pat. iō sicut lē
berū arbitriū ē deo. p̄mū p̄ naturalē s̄tutē. ita sacerdos ē sacramēto
eucharistie maxie p̄pinquus p̄ p̄tatem sacerdotale. Itē sicut oēs cre
ature p̄ lib̄rū arbitriū ad deū copulant⁹. ita oēs īferiores grad⁹ p̄ sa
cerdotiū sacre eucharistie iungunt⁹. Et sicut hō p̄tinet in se oēs crea
turas. ita ⁊ sacerdos p̄ter sex grad⁹ oēs etiā xpianos. Itē sicut p̄tās
lib̄ri arbitrij ē sup̄ra alias p̄tates naturales. ita natura sacerdotalis
gl̄ie oēs sup̄at s̄tutes sp̄uales. Itē. sicut p̄ p̄mū hoīem quē fecit deus
multiplicauit alios hoīes. ita p̄ p̄mū sacerdotē xpm quē de⁹ instituit
alios multiplicauit sacerdotes. Dñicus. S̄z nunq̄d p̄pter solam
eucharistiā ē sacerdotis p̄tās instituta Raymūdus. Nō p̄pter so
lā eucharistiā. s̄z tñ (vt dixi) p̄ncipalr p̄pter eā. Quic aut̄ p̄tati iudi
ciaria p̄tās q̄ in sacramēto p̄nē necessaria ē copulat⁹. q̄ nemo p̄t di
gne sumere eucharistie sacramētū nisi p̄us a p̄cō soluat⁹. Et sic sa
cerdos sc̄dario recipit p̄tatem iudicā d̄z absoluedi. que p̄tās clauis
vocat⁹. eo q̄ intromittat hoīes ad xpi corpis sacramētū. ad xpiano
rū p̄fortiū. ⁊ ad regnū celoz Dñicus. Placet qd̄ dicis. s̄z ē aliū qd̄
dā qd̄ me p̄mouet. Cū nullus xpianus possit sib̄ip̄i dare p̄tatez su
pra sacramētū corpis xpi. iō videt⁹ oportere eā ab alio qdā sup̄iore
recipe. ⁊ q̄ nō ē p̄cedere in infinitū. idcirco optet s̄stere in aliq̄ max
imo sacerdote sup̄ra quē nemo sit Raymūdus Dixi paulo aī oīs

Dialogus Sextus

sacramēta pfluere a xpo maximo sacerdote. Ulex qz oportuit illum
ascendere in celū. iō p sc̄pm aliq̄s magnos pstituit sacerdotes q̄bo po
testatē p̄tulit alios ep̄os z p̄s byteros ordinādi. z vnū pre ceteris lo
co sui vicariū pstituit q̄ haberet p̄minentia loqe sup̄ alios. in q̄ cāq̄
in vno capite oēs xpiani fidelē vntrent. Hic ē pet̄^{us} ap̄ls z oēs sum
mi pontifices sui seq̄ces. q̄ gerit p̄sonā xpi. q̄ h̄z vlem p̄tatem z illu
minatā sacramētū ordinis p̄ferēdi z oia p̄ctā penitentū xpianoz et
oia scelera indicādi. absolūēdi. donādi. Dñicus Egiſti ſatis q̄stunt
cule mee. Ulex qz paulo añ in laycos z clericos xpianū pplm p̄rit^{us}
es. iō cogor estimare inter laycos etiā inueniri aliquā ordinis p̄tate
p quā vnus sup̄ alterz eleuet̄ sicut nūc in clero demonstrasti. Uidem^{us}
em sup̄ op̄ifices z mercatores eleuari ciuiliū cantap̄ iudices. tū mili
tes. tum barones. tū comites. deinde duces z reges donec venias ad
imp̄torem qui caput est omnū.

De septio sacramēto quē ē m̄ri-

monū. p qd̄ dāt bñ eē z grā z remediū p̄ p̄ctm ¶ Ep̄lm. lxxij.

Raymūdus. Si cupis ordinē p̄tatis laycalis plen^{us} agnosce
re legelibrū meū vñ iste trāſſump^{us} ē. nos ad finē p̄perantes
necessarijs t̄m̄ hic intendim^{us} īmorari. Pauca igit nūc de sacramēto
m̄rimoniū eloq̄mur. Cū dñs deus p̄mū hoīez p̄ditū in paradysio po
ſuiſſet. p̄mūo ſciam de ſua carne formatā illi in m̄rimoniū copula
uit. vt p̄ hanc p̄iunctōem viſibile alia copula inuiſibil^{is} (q̄ ē hoīs cū
deo z in q̄ ſalus hoīs p̄ſiſtit) mōſtraret. Propter duas itaqz rōnes
de hoc ſanx̄it m̄rimoniū. Vna vt eēt generādis multiplicādūqz
hoīb^{us} aptiſſimū instrumentū. Altera vt eēt p̄iunctōis inter deū z ho
minē viſibile ſignū. Ulex vt iſta poſterior copula hoīs cū deo p̄fecti^{us}
ab hoīe notaret̄. iō duas a p̄ncipio ſecit de mirabiles p̄iunctōes. vnā
qua ſociauit aīam cū carne. z iſta ē natural^{is}. z vna q̄ p̄iunxit virū cū
muliere. z iſta ē volūtaria z ſacramētalis. Iſta p̄ma p̄iunctio ē ſignū.
et iō ē ſc̄da nobilior p̄ma. Nā ſicut aīa ē dignior ſua carne. ita vir ſua
muliere. Itē ſicut vna aīa vnā t̄m̄ h̄z carnē. ita vn^{us} vir vnā t̄m̄ mulie
rem. Itē ſicut aīa nō p̄t a ſua carne niſi morte īterueniente ſepari. ita
vir z mulier niſi p̄ mortē diuidunt̄. Dñicus. Quātū ego aiaduē
to. ſicut p̄ma p̄iunctio ē p̄cipue ſignū ſc̄de. ita iſta ſc̄da ē ſignū terciē q̄
ē p̄iunctio aīe ſeu hūane nature cū creatore. q̄ ē oīm maxima z p̄ſtan
tiſſima. ſine q̄ incalſum cetere eſtimant̄. Nā ſicut caro p̄ aīam. z ſcia
p̄ virū ſublimant̄. viuificant̄. nobilitant̄. ita humana natura attollit̄
et vehementiſſime dignificat̄ p̄ copulā federis q̄ creatori p̄iungitur.

Raymūdus. Sicut q̄ due ſunt p̄iunctōes viſibiles. vna aīe cū

Propter duas
rōnes de m̄ri
monū iſſicit.

Capitulū LXXXII

came. 7 altera viri cū muliere. ita duas nūc q̄so copulas spirituales
intellige q̄so hūana natura p̄t cū deo sociari. Una ē instar aie cū car/
ne. 7 fit p̄ vnionē p̄sonalē q̄ deus 7 hō in xpo pueniūt in vnitate p̄so
ne. Alia ē instar viri cū muliere. 7 fit p̄ volūtariā p̄nāq; dilectōes q̄
etiā sponsa suo sponso saluatori strictis amplexib; copulat. Et sicut
de cōplexu maris 7 femine nascunt filij naturales. ita ex copula xpi
cū ecclīa filij generant q̄tūdie spirituales. Et sicut mulier ē formata de
viro ita ecclīa de xpo Et sicut vir 7 mulier hñt in natura cōformitatē
ita xps ecclīe cōformat p̄ suā humanitatē. Et sicut inter virū 7 mulie
rem ē summa dilectio 7 sunt cor vnū 7 aīa vna. ita ecclīa xpm 7 xps
amat ecclīā. 7 tradidit p̄ ea in mortē aīam suā. Preterea sicut spon
sus ornat 7 decorat sponsam suā. ita 7 xps spūalib; monilib; int̄ de
corat ecclīā. Itē sicut sponsus sponsam suā ne lasciuat castigat. ita
et xps ecclīā Et vt oīa in vnū p̄ferā. sicut se h̄z bon⁹ sponsus ad suā
sponsam. ita xps ad suā se gerit ecclīam Dñicus. Pulcra vtriusq;
ad inuicē matrimonij cōparatio. Sz q̄ rōne obsecro sacramētū ma
trimonij inter alia noui testamēti sacramēta nūeraſ. cū ipm antiquū
sit 7 nō nouū Raymūd⁹ Sacramētū m̄rimonij sicut a p̄ncipio
fuit institutū ad fēandā p̄mā cōiunctōem spūalē q̄ fuit inter naturā
humanā 7 creatore. ita iā de nouo debuit institui ad fēandā nouā co
pula q̄ ē inter redēptā ecclīam 7 saluatore. Est igit m̄rimoniū 7 an
tiquū 7 nouū sz diuersis respectib; 7 iō merito p̄t cū ceteris sacramē
tis estimari Dñicus. Qm̄ igit m̄rimoniū ē noue gr̄e sacramētū.
et oē sacramētū certā dat grām 7 speciale aliqd q̄ hō indiget a diu
torū. rogo te vt dicas mihi qd̄nā ē illud adiutorū gr̄e qd̄ in h̄ sa
cramēto xps dñs elargit. Raymūd⁹. Sicut ip̄e nosti in m̄rimo
nio dat hōi facultas ex diuina institutōe vt vtaſ sua coniuge ad sobri
lis p̄creatōem. 7 ex cōsequēti dat etiā illic grā cū q̄ illud puenienter
fieri possit. Qui enī recta intentōe 7 ad plū generatōem sacramētū
recipiūt m̄rimonij. h̄mōi etiā grām p̄merent p̄tra cōcupiscētiā car
nalē q̄ aīa subleuat a corruptōne 7 nimio libidinis ardore. vt sit ibi
copula singularis. copula vtilis. 7 copula inseparabilis. Ex copula
singulari nascit fides q̄ vterq; coniūgū inuicē obligant Ex copula vti
li seq̄tur bonū plis ad qd̄ m̄rimoniū ē institutū. Et ex copula insepa
bili orit̄ bonū sacramētū. q̄ ē sacramētū spūalis cōiunctōis sup̄ me
morate. Et sic tria bona generant ex m̄rimonio. s. fides. p̄les. 7 sacra
mentū. Nec tria bona excusant. imo honestant ipam copulā carnalē
et ipam copulā cōcupiscētiā vt actus ille al̄s turpissim⁹ honestus sit
et meritorius Dñicus. Magna certe 7 admirabil̄ hui⁹ sacramē
ti grā Raymūdus. Audi 7 aliā. Tres sunt in hōie inordinatōes
cōcupiscētie p̄uerſe. Prima ē q̄ hō luxuriosus sepe multas appetit

Nota duas cō
iunctōes spūa
les.

Nota que grā
dat in m̄rimo
nij sacramēto

Nota triplices
i matrimonio
copulā necessa
riam

Nota tres per
uersas i hōie
ordinatōes.

Dialogus Sextus

mulieres. s; p grām mīmonij iste appetit? restringit? ut sit vnica cō
sorte sua pētus. Scda inordinatio q; hō luxuriosus magis q̄rit in
monio sue satisfacere pcupiscentie q; plem aliquā pcreare. s; in mī/
monio grām recipit ut magis cognoscat vxorē gra sobolis q; libidi
nis. Tercia post cōpletā libidine solet nasci nausea z fastidiū et mu
lieris quā cognouit. ac tum illā respuit z q̄rit aliā. s; in mīmonio
dat grā z adiutorij ut nullā cupiat extra psortē suā. velitq; sp cū ea
insepabiliter pmanere. Dñicus. Q̄mensam clementiā dñi salua/
toris q; tali sacramēto nris pcupiscētijs benigne puidit. Scit em ip
se carnē nos lubricā gerere z sordib; plenā. Et iō instituit miserans
v; illicita desideria licitis mīmonijs restringant. S; nunc paucis
ostende quō mīmonij sit sacramentū. z qd illic ē visibile. qd inuisi
bile. Raymūdus. Istud sacramentū instar se h; sacramenti pnie.
in q; nō ē res aliq; corpalis. Verba itaq; a viro z muliere. plata p que
interior; ambor; p̄sentis expm̄it sunt illud totū qd p̄mū apparet in
mīmonio. z interior; ip̄e p̄sentis ē id qd in mīmonio fecat. Et inde
causat vinculū obligatorij inter viz z mulierē inuisibile. spūale. qd
nunq; dissolui p̄r. diuina ordinatōe id disponere. Sūt igit tria istic
p ordinē. scz vba exteriora. interior; vtriusq; p̄sentis. z ipm insolubi
le vinculū. z hoc vinculū ē sacramentū. q; diuinctōez inter deū z aīaz
inter xpm ecclesiāq; fecat. Virtute huius vinculi vir trāsit in p̄tēz
mulieris z eōuerso. z tenent sibi mutuo debitū reddere. Si voles
hāc materiā pfecti? nosse optz te qd iurisperiti loquant aspiciere. Nos
qd nrm fuit sufficiēter exp̄simus. s; z de sacramētis vltra disputan
dis finē statuim?. Unū supest ut innūeras grās xpo dño hūili cor/
de dicam? q; hysce p̄ciosissimis sacramētis nos lapsos erexit. deo s;
biq; recoaliuit. de p̄tate tenebrar; eripuit. grām nobis z bñ eē p̄nu/
lit. z eternā glīaz repromisit. ut de bñ eē gre ad eē optimū glīe trāseā
mus. Dñicus. Ecce hoc postremū qd de optio eē glīe terigisti hā
cremus mihi aīm suspēsum tenuit. cupiēs vehemēter agnoscere quō
eē optimū xps miserator largiturus sit. Hoc em cōplet z p̄summat
totū hoīem. Tu q; p tua hūanitate aliqd de hoc ocl? ediffere.

De vlti iudicio et ostendis de ne cessitate vētur cū gñali corp̄m resurrectōe

¶ Caplm. lxxxiij.

Raymūdus. Facere. etiā aī minime rogares. Nō em optz ho
minē de q; hacten? sp loquuti sum? dimittere incōsummatū.
Egim? de hoīs creatōe. egim? de sua reparatōe. nūc agendū ē de finali
eius retributōe. Triplr em opat? de? circa hoīem. scz ipm creando re
formando. z iuxta qd opatus ē eq̄ssime iudicādo. Tum itaq; sit hō
opus dei viūū. nobile. magnificū. z p̄ ceteris creaturis suo p̄dicatori

Nota quod ma
trimoniū ē sa
cramentū.

Capitulum

LXXXIII

Amillimū. ideo nō dē incōsuminatus īnfectusq; manere. Uex qz nō pē vltimū pseq finē nisi prius opa eius examinent̃ z iudicent̃. vt iuxta q̃litate sui opis vltime retributōis pmiū sortiat̃. siue in eternā penā siue in gloriā sempiternā. Idcirco nūc necē est de hoc vltimo et generali iudicio pauca dicere. z an etiā futurū sit ceteris rōnib; natu-
ralib; demonstrare. Dñicus Ita fac obsecro. ego aures cordis dili-
gēter admoſeo Raymūdus Iudiciū vnīuersale futurū p̃ter ip̃s? Q̃ vlt iudiciū
hoīs natura pbari. Nā cū hō hz a deo liberā volūtātē. z ē op̃z suoz ē futurū p̃ter his
dñs. iō opa eius rōne arbitriū s̃ meritoria. z iō etiā iudicabilia. vt ē futurū p̃ter his
recipiāt iudicatē deo vel penā vel gloriā Iustissimū certe ē vt q̃ aliqd rationib;
libera opatōe pmeruit id a deo in integrū recipiat. vt dē ei post labo-
rē sua merces Dñicus. Si hō dē mercedē sui opis a deo reci-
pere. iō manifeste p̃ns est iudiciū venturū q̃ examinet̃ z iudicet̃ qd p-
meruerit Raymūdus Idē pbamus rōne debiti Bonis em̃ opib;
debet laus fauor z honor. malis s̃o ē diuerso vituperiū ignominia z
opprobriū Dñc etiā op̃z q̃ opa bona q̃ p̃pter deū sunt facta tantā
recipiāt a deo laudē z gloriā q̃ nō possit amplior estimari. z opa inīq;
in iniuriā dei p̃petrata tā grandē execratiōem p̃fusiōēq; sortiat̃ qua
neq;at gādior posse donari Ut igit̃ hec in summo fiāt. necesse est vni-
uersale iudiciū p̃feri in p̃spectu oīm hoīm z angeloz q̃ norunt in-
ter bonū malūq; discernere q̃ iusta opa ab oib; approbet̃. laudent̃. z
publice honorent̃. q̃ vero reproba sunt cū summa oīm execratiōe ex-
plodant̃. exhibent̃. cōfundant̃ Dñic. Ut istud fiat qd dicis ne-
cesse ē oīm illic corda p̃sciētiasq; palā cūctoꝝ oculis patefcere. vt bo-
nū cōm mereant accipe laudē. z mali publicā p̃fusiōē Raymū-
dus Uex tu dicis. libri em̃. i. p̃scie apient̃ z mortui iudicabūt ex his
q̃ scripta fuerint in libris. Tercio pbamus iudiciū futurū ex p̃ditōe
op̃z maloz. Nā opa iniqua supplicijs puniri debet z ignominijs.
Nō em̃ sola pena debet p̃ctis. s; etiā ap̃ta p̃fusio. cum plerūq; hoīs
magis timeat p̃fundi q̃ torq̃ri Ea nāq; est oīm scelez z maloz op̃-
rum p̃ditio vt celari velint semp z abscondi Quia igit̃ nemo mali-
gnus vult secretā fraudis sue nequiciā agnoscā. ideo vt peccata om-
nia que nūc sunt occulta extrema z publica retributione feriantur.
necesse est vniuersale apparere iudiciū in quo omnia maloz furta.
fraudes. artes z ingenia tanta claritate cunctozū oculis patebūt vt
sole clarius videantur Dominicus Ha q̃ infanti sunt q̃ vere ve-
cordes qui nunc sua scelera vni homini in cōfessione apire refugiūt
que in illo tremēdo iudicio tam lucida demonstratiōe confusibili-
ter expandētur. Quāto satius est nūc ea clam prodēdo occultare. q̃
ea postmodū cū summo rubore palā ostendere. z ostendēdo perire.

Raymūdus. Istud certe promerent̃ qui hic nolūt vllatenus de

pectō cōfundi. p̄p̄riā laudē gloriāq; q̄rētes. q̄b; eterna caligo ⁊ pfusio reſeruat Quarto p̄b̄amus iudiciū futurū ex gaudiū tristiēq; natura Necesse est enī vt iustus de sua iusticia tā magnifice gaudeat vt p̄fectius gaudere nō possit. ⁊ impius de sua neq̄cia tā grandē habeat tristiā vt ea nō possit maior haberi Ut aut̄ istuc sic fiat necesse ē vniuersale iudiciū p̄mulgari. in quo boni ab oīb; laudati summiū gaudiū. ⁊ reprobi ab oīb; vitupati eternā tristiā mereant Quinto. nō sunt nisi duo iudicabilia. s. opa mala ⁊ opa bona. ⁊ qz p̄traria iuxta se posita magis ip̄a clarescūt. ideo est futurū generale iudiciū in quo oīa opa bona p̄p̄tione maloz glorioſissime illustrabunt. ⁊ mala opa p̄p̄tione bonoz extrema pfusione sordident Dñicus. Terribile est qd loq̄ris. ⁊ qd p̄rauoꝝ hoīm possit aīos p̄mouere Sed nunqd̄ hec extrema oīm opoz retributio in sola hominis aīma fieri debet. an etiā simul ⁊ in carne

D generale iudiciū oīm corpoꝝ

rū mortuoꝝ vniuersalē p̄q̄rit reſurrectōem ¶ Capitulu. lxxiii.
Raymūdus Diximus p̄cedēti caplo. qz generale iudiciū resp̄cit humanā naturā. Ad humanā aut̄ naturā p̄tinet ⁊ corpus et aīa Na sicut est natura corp̄alis tm̄. ⁊ natura sp̄ualis tm̄. ita ē natura corp̄alis ⁊ sp̄ualis simul. Quia igit̄ hec natura est iudicabilis et p̄miabilis. ideo necesse ē vt in corpe ⁊ in aīa iudicet Ut aut̄ hoc fiat op̄tz fieri corpoꝝ omniū reſurrectōem. vt sicut aīa in corpore ⁊ cū corpore aut peccauit aut iuste egit. ita etiā cū corpore recipiat quod promeruit Et qz illud extremū iudiciū est finalis omniū retributio ideo fieri debet generalis omniū mortuoꝝ reſurrectio Una ergo inseparabili cathena colligant̄ ⁊ vniuersale iudiciū. ⁊ reſuscitatio mortuoꝝ Preterea. mortuoꝝ reſurrectio est necessaria propter totius vniuersi complementū qd ex trib; constituit̄ naturis. Quia igitur corp̄alis natura tantū. ⁊ sp̄ritualis tantū p̄manent in eternū. ideo etiā opoz vt ex ambob; condita natura suscitata in sempiternūz perſeueret Ideo etiā pueri qui ex proprio nihil deliquerunt propter complementū vniuersi necesse est qz cū alijs reſurgant Preterea. aut nemo aut omnes certe reſurgent. Si ergo aliq; iam reſurrexit. argumētum est qz reſurgent ⁊ omnes. sed x̄p̄s iustus verus homo iam a morte surrexit. ergo omnes reſurgent qz reſurrectio debetur humane nature. nec est impossibile fieri quod semel iam factū est Sicut granū frumenti cadēs in terra dum mortuū fuerit ⁊ reuixerit multiplicem fructum affert. ita x̄p̄s mortuus ⁊ suscitatus innumerabile corpoꝝ reſurrectōem operatur. Ista aut̄ reſurrectio neq; in x̄po facta est virtute humana. neq; in nobis fiet s; potestate diuina. Dñicus.

Capitulum LXXXV

Sed quali in corpe mortui resurgēt Raymūdus. Qui membris In q̄li corpe mortui resurgēt
sunt xpi resurgēt xpo simillimi. in corpe lucido. agili. impassibili z immortali Qui aut xpi sunt aduersarij. dissimiles valde xpo resurgēt. in corpe tenebroso. pōderoso. grosso. passibili. sz immortali vt viuāt z vrant z sentiāt sp Lū em̄ s̄tus causaqz resurrectōis p̄sistit in merito vel demerito hoīs qd̄ sp etiā moriēte hoīe p̄manet immortale. Ne ḡ cassa z inania sint humana merita z ne vacuū appareat in vniuerso necesse ē futura vera corpm resurrectio. Dñicus. Quid hic origeniste dicturi s̄s q̄ carnis negāt resurrectōem. asserētes oēm corporeā substātiā in fine mūdi penit̄ interire. sicut in suo periarcho origines exequit̄ Raymūd⁹. Origeniste z horz sequaces iō decipiunt qz nō rectis oculis opa creatoris aspiciūt Ideo dicūt em̄ resurrectōem nō esse. qz putāt p̄fidi hoīes de mortuis extinctisqz puluerib⁹ deū viuas carnes suscitare nō posse Dominie⁹. Licet ego nō dubitē qn̄ deus id possit. tu tñ ostēde quō possit Raymūdus. Si deus potuit innūerabiles rez spēs simul de terra pducere. facile etiā poterit de suis puluerib⁹ ea q̄ prius fuerūt corpa suscitare. Sicut em̄ dei iusticia id requirit. ita z maiestas p̄tutis eius id poterit Præterea. si potuit deus tot corpa cōdere q̄ penitus nō erāt. qre nō poterit reformare q̄ perierāt Præterea. si deus potēt manu aliq̄ p̄stituit corpa incorruptibilia. vt s̄s celestia corpa. qre nō poterit reparare mortalia corpa nra z ea facere immortalia Dñicus Nihil hac verius veritate

De iudiciū generale futurum sit p̄ p̄bari rōne honoris. potētie z sapiētie dei ¶ Capitulu. lxxxv
Paymundus Ego p̄terea magnope tibi pdesse arbitror si p̄ter etiā generale iudiciū futurū ex p̄te honoris z potētie dei. nō q̄ tibi fidē augeā sz timorē Nā ex q̄ de suo bñplacito nullo aut rogāte aut cogēte hūanā naturā cū nō eēt p̄didit. ḡ multo magis debitā faciet meritorz oīm retributōem. Quia nō eēt equū hoīem libere operāte creare z opis mercedē nolle reddere Scđo. cū finalis retributio sit op⁹ honoris soli⁹ dei extra se. q̄cqd̄ em̄ de⁹ opas extra se ad suū id opas honorē Et qz iudiciū finalis retributōis ē vltimū z cōpletum opus dei circa humanā creaturā. iō optz vt in h̄ vltimo ope de⁹ agat palā manifestādo summū honorē sue potētie. sue sapiētie. sue iusticie Potētia apparebit i tot corpoz suscitātōe. sapiētia in p̄sclaz dīscussione. iusticia in meritorz eāssima distributōe Dominie⁹ Dñe summū honorē de⁹ nō acq̄reret exteri⁹ nisi humanā angelicāqz naturā ad examē generale deduceret. in q̄ possent sue potētie. sapiētie. z iusticie opa ab oīb⁹ videri z p̄medari Raymūdus. Præterea istud iudiciū vniuersale cū debeat eē summe honorificū. laudabile. gloriosum. oz igit̄ vt illic fiat aptissime oīm meritorz declaratōes. optz q̄qz

Dialogus

Sextus

ut ferant sententiæ irrevocabiles. et finali dent meritorum omnium iustissime retributiones Requirit enim hoc iudicium ut in meritis declarationibus ostendat in iudice rectitudo veritatis. in sententiis irrevocabilibus auctoritas et prout summe maiestatis. et in retributione primorum sine penarum plenitudo iusticie et bonitatis. Preterea cum istud iudicium sit summe honoris et maiestatis. ideo necesse est quod fiat cum tanta solennitate pompa et magnificentia thronis et prout obsequiis ut tale infinite maiestatis iudicium deceat Oportet igitur ut propter iudiciariam preteritatem (quod terrore ingerit et formidinem) omnino appareat deus iudex formidatus. minax terribilis. metuendus. et ut hunc terrorem exerceat iuxta suam reverendissimam maiestatem Dominus? Istud vere requirit preteritus hominum iniquorum. quod deum iudicem et sua mandata spernentes mille illi viciis offenderunt. Erunt igitur omnibus reprobis incopabilis timor et tanta immensus ut non possit augeri amplius Puto tamen iustos cum securam habeant sciam nihil hunc iudicem formidaturos Raymūdus Iustis illic tuta erunt omnia. Excipiet tamen eum cum summa veneratōe ac reuerentia. videntes altissimam eius excellentiam. maiestatem. sapientiam. potentiam. dignitatem Ex quo enim istud opus iudicii est ultimum operum suorum ideo erit purissimum. excellentissimum. sollemnissimum. summe honorificum super omnia opera manuum suarum Dominus? Ex his aperte colligimus (cum opus iudicii sit opus summi honoris. iusticie. virtutis et bonitatis) quod ad deum maxime pertineat facere iudicium et dare unicuique secundum opera sua Sed quis erit iste omnium iudex. scio quod deus. sed nunquid non homo deus ut ipse sit et iudex et retributor qui prius fuit omnium repator. Raymūdus Ille ipse christus Iesus unigenitus dei. cui pater cedit omne iudicium quod filius hominis est Ideo merito debet homines iudicare. cum et ipse homo sit hominum redemptor et reparator Dominus? Nihil verius. ultra pergere

De excellentia huius diei pre ceteris

diebus. et de finali retributione

¶ Caplin. lxxxvi.

Raymūdus Antequam loquamur de finali omnium operum retributione dicam pauca de nouissime diei magnificentia In hoc die omnium preteritum dierum opera congregabuntur et suam mercedem recipient In hoc die magnificentius operabitur deus quam in ceteris sit operatus diebus. homines suscitabit ad immortales faciēdo. et unicuique iuxta quod meruit eterna retributione donando. In hoc die solus operabitur homo deus. in ceteris sua homines opera preterarunt In hoc die deus ostendet opera sue preteritatis. sapientie. iusticie. veritatis. et bonitatis. plens omnia opera sua in summa laude et gloria honore Sic dies erit dies timoris. angustiarum. et formidinis omnibus iniquis Et dies gaudij exultationis et glorie omnibus iustis et bonis.

Dominicus Merito igitur hec dies nobis in primum debet esse memoria. et ad huc tanquam ad suum centrum omnium dierum nostrorum opera

Memoria
diei iudicii

Capitulum LXXXVI

Singere. et quoniam possumus iusticie et omnibus operam dare. ne in illo die coram tanto iudice et omnium hominum atque angelorum frequentia confundamur. Ubi autem huius memoria diei non habet illic inconstantia regnat et malicia et oculus opus prauum atque perversum. Et quod iudex ille magnificus nec errare poterit nec corrumpi nec decipi quod omnium scrutatur renes et corda. qui omnia videt et nihil negligit. ideo hec assidue cogitates et hunc diem precor oculis habentes debemus operari quod bonum est. Bonorum enim labor gloriosus est fructus et regnum permanens sempiternum. Nationes autem inique dire erunt presummatotis Raymundus. Ex hoc ipso quod nunc dixisti finale elicimus iudicii summationem. que fiet in bonorum malorumque ab invicem perpetua separatione. Due enim hec gentes. una iustorum. altera impiorum cum sint inter se contrarie contrarias sentias recipiet. contrarias sedes. mercedes. retributiones. Qui enim lucifero voluntate pessima adheserunt sua membra effecti. cum ipso in sempiternis ignibus damnabuntur. quod vero christum dominum secuti sunt cum ipso in eterna gloria sustollentur. Illi mergentur in profundissima abyssus. isti lenabuntur in empyreo celo. Illi ignibus. isti deliciis donabuntur. Illi habebunt socios demones. isti angelos socios sortientur. Illi pre immensis angustiis ululabunt. isti pre voluptatum magnitudine gaudere labuntur. Illis supincubitus obscurissima et sempiterna caligo tendebit. istis autem deus erit in luce sempiterna. et lucerna eorum erit agnoscere. Lente nunc habes quod petisti. collige ex his ultimum hominis complementum. Nam si bonus iudicatus fuerit sortietur esse optimum cum angelis in regno. sin vero malus esse pessimum perpetuo possidebit cum demonibus in inferno. Dominus. Hoc extremo tuo sermone elidit pestifera origenis in suo patriarcharum opinio. ubi asserit malos gehene suppliciis eruditos. scilicet velle capere et his exercitos regnum promereri supernum. Tu vero qui utriusque populo statuisti limites sempiternos. huius viri somnia penitus vacuasisti. Et quoniam nunc finem me video attigisse omnium que volebam et ad ultimam retributionem pervenisse. ago immortales gratias dignationi atque industrie tue. Dignationi quod deus quod volueris. industrie vero quod me efficacissime instruere potuisti. Dum vivo et spiritus hos regit artus memor ero huius optime institutionis tue. ut spiritus meminerim me a summo creatore constitutum. ceteris creaturis longissime prelatum. me mea inobedientie superbia collapsus mille cum calamitatibus interceptum. christi me miseratione redemptum. suo me examini reservatum. et pro meritis bonorum operum eterna premia receptum. Ulex quod in longa nocte hac ultimam disputationis nostre partem perarimus. vnum ab a te mihi raymunde efflagito. ut ea que inter nos nunc agitata sunt esse mihi fragilis memoria libris mandes. que et ego reviviscam. et posterum hac utilissima eruditione possint effici meliores.

Raymundus. Quareque prius liber olim a me scripseris appropinquet sufficiat. faciam in quod efflagitas. Nam ex quo hec nunc nostra disputatio succincta fuit

De finali retributione

Dialogus Septimus

id qđē Nā ego quoq; hec abs te audiēs in ei⁹ amorē incādescere incipio Maria Agnosce etiā hūc (qđ de toto corpore ei⁹ pfluir) sudorē id potēdere qđ a mystico ei⁹ corpore qđ est ecclīa sanguis fundēdus sit et sanctorū martyria emanatura. Dis em̄ qđ mēbrū fuerit xpi psecutionē patiat necesse ē In hoc pterea sudore nō oculis solū s; z membris oib; fuisse videt. vt mysticū corpus eius totius sui corporis lachrymis purgaret Hūc autē sanguineū sudorē adeo copiosū fuisse cognouim⁹ vt magno pfluio lateret in terrā. vt terrenū hoīem calido sanguine pfoueret. z ad fructum vite mortuū aiaret Dñicus. Multū libet qđ dicis excipio. nā amorē redolēt z pietatē Unū reminiſcor qđ mihi bilem mouet z stomachū vehemētē Cū iſſet xps dñs obuiā hostib; suis accessit ad eū nescio q̄s pfidus z sub specie pietatis lupus agno mitissimo osculū dedit. atq; h̄ pacto pdidit inimicis Maria. Hoc ē osculū inde neq̄ſimi p̄ditoris qđ amoris pignore vulnus infixit. z charitatis officio sanguinē sudit. z pacis instrumento mortē irrogauit. qđ tñ ab alio stipite laqueo se suspēdit. Aduerte tñ hui⁹ osculi p̄tutē. nō malicia illud impmētis. s; patientia recipiētis Hoc em̄ osculū deū tibi iratū recōciliāuit. celū reſoluit angelos pacificauit. Hoc osculū mūdi blādicias in abſinthiū p̄tuit mūdi odia dulcēscere facit. z fraudulēta p̄ditorū oscula cauere te instruit z odisse. Dñicus Nō arbitrabar has tali osculo inesse p̄tutes Hoc itaq; osculo xps furētī pp̄lo denotat. p̄ſectum puadit z multis p̄berib; agitāt Diris vinculis colligat Maria Merore en alitero mihi animū acriter pmouisti. Nō vacat tñ a mysterio cur dñs maiestatis tāq; latro ligari voluerit z p̄phēdi. Adā in paradyſo furtū latrociniiq; p̄miſit dū fructū vetitū rapuit z momordit. Est em̄ furtū rei aliene inuito possessore attractatio Hui⁹ furti grā oē hoīm gen⁹ a dyabolo p̄phēsum z p̄ctis implicatū tenebat. Hūc furē deus vnigenit⁹ meus vt solueret voluit incōphēſibilis p̄phēdi. z summa libertas vincul colligari Hinc tātus hec vincula sequit fruct⁹ vt colligationes impietatis dissoluant. nodi infirmitatū corripiant. vincula mortis z inferni p̄ſciant. z qđ in tartaro p̄clusi erāt solutis dolorib; libent⁹ Dominicus O sc̄ta vincula xpo qđē amara. s; nobis vere dulcissima. Vos q̄so funib; me charitatis astringite z sensus meos oēs z intellectū in obsequiū xpi captiuitate neq; a fraterna dilectōe me vnq; separari p̄mittite His igit vinculis cōſtrictus coram anna pōtifice xps statuit. z ferrata manu a seruo nequissimo duriter verberat Dum hec cernerē nō potui fateor lachrymas p̄tinere z internum animi occultare dolorē. Maria. Nonne tunc optabas eum qui percussit aut celesti igne consumi. aut terra deſiciente ſorteſtri. aut correptum a demonio volutari. Dominicus. Optabam

Virginitas osculi iude.

Cur captus et ligatus xps

De mysterijs passionis xpi

certe. 7 mille in illū fulmina imp̄cabar Maria. Uide nūc mi dñi
ce q̄ longe sis a patietia redēptoris tui. Quā rogo vindictā. q̄ ful-
mina. q̄ supplicia in p̄cussore rectorē nō poterat cui creatura om̄is
seruiebat. S; patietia docens te instruit inimicos nō aduersio
ne sternēdos s; patietia supandos. Dñicus. Optimū documētū
et in tanto p̄ncipe mirabile hūilitatis exemplū. Ab anna cū eet dñs
iesus ductus an̄ aspectū cayphe p̄sulis. statim illic falsis testib; ip̄etit
et in multis neq̄ter accusat Maria. Uide h̄ dñice saluatoris tui **Cur xps falsis**
dulcissimā pietatē. falsos testes innocens admittit vt veros testes **testib; accusat.**
ab electis abigeret. Qui etsi electi sunt. in multis tamē nocētes sunt.
Quis em̄ gloriabit castū se habere cor 7 mundū esse a p̄cō. Accusa-
tor itaq; fratru dyabol; etsi ipe in se nequā 7 mēdax sit. h; tñ vñ ele-
ctos corā summo iudice deo in multis accusare veraciter possit falsos
q̄ testes in se summa bonitas admittēs hoc suis fidelib; p̄meruit vt
in suo iudicio a veris accusatōnib; hostiū p̄muniri aut erui possint.
Sapit ne tibi qd̄ dico Dñicus. Immo dñā mea optime mihi sa-
pit. 7 cordis palato tuoz penetrāt mella h̄bor. S; qd̄ rois ē rogo q̄
ad falsa testimonia penit; nil m̄dit. Maria. Ea ē natura falsi vt **Cur tacet xps.**
silentiū agere veritate se sibi citi; mentiat. Nunq̄ melius falsum q̄
suo cōmento destruit. Preterea xps exhibens iusticiā siluit indignis
exerēs misericordiā ne ampli; peccaret tacuit malignis. docēs pati-
entia cessit calūnijs. S; vidisti ne mi dñice quō dicere dñō (amodo
videbitis filiū hois sedentē a dextris tronis dei) cayphas p̄sul intu-
muerit. blasphemū p̄clamauerit. 7 pontificale sibi abruperit vestimē-
tū. Dñicus. Uidi fateor. 7 maliciā funestissimi hois vehementer
obstupui. Miroz tñ quid illa sacre vestis dissolutio in figura fecit

Maria. Nō vides q; dñi sibi cayphas vestimēta dissoluit. ip̄m q̄ **Quid fecit ve-**
tegebat vel amentū legis abiicit. Intellige q̄ indeoz sacerdotiū pon- **stis sacerdotat**
tificū scelerib; cito eē sciendū. 7 ab statu sue integritatis defatice **disruptio.**
dū. Dñicus. Nūc cōplebit (nisi fallor) vaticiniū Osee p̄phete.
Sedebit inquit p̄pls meus dieb; innumer; sine rege. sine sacerdote
sine sacrificio. sine ephot. 7 sine theraphin Hoc ē ephor qd̄ cayphas
scidit. qd̄ resartiri nō poterit in eternū. S; cur xps laus 7 glia eterni
patris blasphem; voluerit p̄clamari. abs te pia mater audire deside-
ro. Maria. Ut te purū a blasphemia custodiret Hō em̄ peccator **Cur blasphe-**
volūtate ore atq; ope deū 7 blasphemat 7 inhonorat. imitatus adā **mus xps volu-**
parentē suū. q̄ huius sceleris p̄mus rector emicuit. Adā p̄mus dñi **ait dici.**
ni nois blasphemator. xpus hō p̄mus summi patris laudator. Ille
torza filioz maledictis opplevit xps corda atq; ora fideiū laudib;
infrēnavit. Hinc q̄ ille mitissim; blasphemus dici dignat; ē vt blas-
phemiā trifariam ab electis excluderet. 7 eterna bñdictōne fulciret.

Dialogus Septimus

Dñicus. Puto ob id etiā. ne in eā societate numeremur vbi i inferno impij linguas suas cōmanducat. ⁊ deū optimū sine intermissio ne blasphemāt. **Maria.** Recte tu qđd. **Qđ** vō vidisti filiū meum turpibz sputis inqñari hanc idcirco iniuriā pēlit vt sputaminibz in suā faciē suscepis aīaz nostraz facies lauares ⁊ extirgeret. Adam cū pcepta ptemnēs vetitū sumpsit qđ in dei faciē neq̃ter d̃sputauit. Hinc ille a dyabolo vicioz inqñamētis cū sua sobole d̃spui meruit. Sz hec sputa p sputa q̃ pēlit xps miserator extersit. Hinc cauendū ē xpiano ne more iudeoz xpi faciē d̃sputer. dū aīam suā vicijz polluit. dū dei in se imaginē inficit. dū execrādis dogmatibz veritatē extinguit dū de pceptis dei muneribz grās ingrat nō agit. **Dñic⁹.** Optima informatio tua ⁊ alta mēte collocāda Sz vidi (qđ sine lachrymis referre nō possum) post sputa atqz alapas deū ⁊ dñm angelozqz sordibz populo oculis velari. ⁊ multis ludibrijs ⁊ d̃beribz acriter fatigari. **Maria.** Deus singul⁹ mēnūc ipediunt vt vix q̃ hic sentio valeā enarrare. At nūc hui⁹ velatōis accipe rōem. Prim⁹ parēs cuz diuinitatis sciam appetijt lumē cordis amisit. ⁊ a regione lucis expulsi⁹ in hāc tenebrosam miserie vallē cū sua ple descendit. In tantā deniqz mētis caliginē miserādū gen⁹ hoīm sponte p̃fecit. vt abiecto creatore creaturā coleret. ⁊ oīgenū deū monstra nequiter adoraret. Totus pene mūdus vna hac erat tenebrarū cathena cōpeditus. nec fides limpide flāme illuminare hāc poterant noctē tenebrosam. Ut igit hāc caliginē de⁹ miserator abstergeret ⁊ cecis mentibz lumē veritatis infunderet. oculos suos sup solē clariores velo obscurari p̃misit. qđ postmodū etiā in morte extinguī sustinuit. Hinc iā fili dñi ce reuelata faciē glām dñi speculamur. in eandē glām in lumē a lumine trāsfōmati tanqz a dñi spū. **Dñicus.** Vere fauus distillans labia tua ⁊ eloquiū tuū dulce. Nō īmerito (vt cerno) velamē sup cor da iudeoz positū ē qđ nunqz eis auferri poterit donec fide instituti trāsierint ad xpm. Cū hec ⁊ multa alia p̃bra circa filiū tuū o dulcis sumā agerent. petrus quē comitē mihi adhibuerā ab ancilla interrogatus repente heu dolor ter dñm denegauit. In ego d̃fus⁹ ⁊ mee imbecillitatis p̃sci⁹ ne in silem errorē incidere citi⁹ ipia p̃toria fugiēs tereliq. Petr⁹ vō intimo microze p̃punc⁹ egress⁹ foras fleuit amare. **Maria.** Ego petro collapso pia mēte cōpatior. Sz hec negatio miserate saluatore tantū valebit vt post petrū nemo vnqz fidelit⁹ xpm in fine negaturus sit. Sz atredē qđo vbi xpm petr⁹ negauit. Illic certe vbi veritas explodit. ipenit. exacerbat. Nō audisti petr⁹ negatē in monte. nō in domo. nō in tēplo. sz in infano p̃torio vbi dei iusticia aut vendit aut pphanat. Neqz in atrio petr⁹ s̃ egress⁹ foras amare fleuit. vt intelligas eū q̃ in circuitu ē seculari. ⁊ q̃ cū improbis

Cur xps d̃spui
tus

Cur velat⁹.

Ubi petrus ne
gat christū

De mysterijs passionis xpi

carualiū cupiditatū ignibz se inflāmat. cadere qđē vltim⁹ posse. flere
aut nullaten⁹ posse Dñic⁹. Oprime nos instituis doctissima ma-
ter. Sz qđ ille ē obsecro infelicissim⁹ quē a longe intueor ab artore
laqueo strangulatū Maria. Ipe ē iudas pditor cui nihil sua cu-
piditas valuit. Maluit em̄ se qđ denarios pdere. qz denarios tēplo-
niam dyabolo. z corp⁹ laqueo tradidit. Judas itaqz celo terēqz po-
sus. dū pditoris culpē emēdare nō potuit. homicidij p̄prij facin⁹ ad-
iecit. Imitant̄ aut̄ illū qđ sunt ex p̄e illius. Quicūqz em̄ dei grām aut
susceptā fidē voluptatibz aut diuitijs pdit infernali laqō se suspen-
dit. Dñicus. Intueor hic execrabile duriciā indeoz. quā nec con-
fessio pati. nec resistentio p̄ci. nec nephās suspendij potuit emollire.
Nō puto dñā a magno vacare mysterio qđ p̄cio sanguinis xpi. his
sez triginta argenteis ager coem̄t in sepulturā peregrinor. Maria
Bñ putasti. Ager pecunia coem̄t munda⁹ ille ē xpi p̄cio so cruore
redēptus. In hoc agro f̄s fideles tāqz aduene z pegrini sup terram
xpo cōmortui sepeliunt̄. z in p̄cio sanguinis ei⁹ cumulatī eternā req-
em sortient̄. Sc̄iles em̄ a lege z pphetis hacten⁹ peregrini praua in-
teoz studia in salutem suscipient. z in p̄cio sanguinis xpi dulciter
req̄scent Dñicus. Donet mihi dñs tuo merito dulcissima mater
vt in hoc agro tanqz aduena p̄sepul⁹ in xpi sanguine obdormiscā.
Dñiciā a cayphe domo ad pylati prouū xpm dñm sum sequutus.
Quē em̄ vidissem placido vultu. submisso capite. z cēp̄sis ocul⁹ corā
iudice astare. lacrymas retinere nō potui. Maria. Ego qđqz dñā
hec cogito me a fletibz tēperare nō possum. p̄sertim dū mente accipio
tot falsas calūnias. tot p̄ficta mēdacia. tot indignissima p̄bra. Et
tū vñ nō medio crīter gloriemur. si aduertim⁹ deū ac dñm maiesta-
tis idcirco falsas calūnias p̄tulisse vt nos in veritate fundaret. z a de-
monū ip̄operijs z criminatōibz benign⁹ mīserator erueret Dñic⁹
Magna dignatio z eo dulcissima qđ gratuita At nō minoris ē in-
dulgentie qđ etiā herodi regulo oīp̄otēs rex regum voluerit p̄ntari

Cur ager em̄t

Maria Nō vtiqz minoris. idcirco em̄ nūc anne. nūc cayphe. nūc
regi. nūc p̄sidi iudex oīm dñs p̄tēptus offert vt tu posses eius tribū
nalibz fiduci⁹ plenus assistere z facie sedētis sup thronū. quā repro-
bi oēs horrescēt trāquilla mēte otueri Dñicus Donet mihi qđ di-
cis pia ego vigenit⁹ tuus vt manū suā lōge faciat a me. z formi-
do ei⁹ in illo iudicio nō me p̄terreat. Sz multū me mouit qđ hē-
rodes multis dñm sermonibz discuteret. nō illi h̄bñ ipe miderit in-
credo mīser⁹ noluit leuissimō regi p̄ferre mīsum ne h̄ pacto eriperet
a morte Maria. Et hec qđē sui silētij vna causaz ē. Ulez mag⁹ z
hic z ad alia plurima interrogata silentiū agit. vt ip̄roba p̄me ma-
tris cū serpēte colloq̄a exp̄iaret. z sua docta taciturnitate ip̄ios s̄moz

Cur iudicibus
xps p̄ntat⁹.

Cur xps siluit

Dyalogus Septimus

nes excluderet. Si em̃ eua colubri vetuisset effat^r. nūq̃ a pfido hoste
deciperet. nūq̃ a paradyfi sedibo pelleret. Dñicus. Hui⁹ in docta pi-
culo scā dñā. cū te gabriel salutaret archāgel⁹ nō añ illi mīsa redisti q̃z
illū verissime nosces ab altissimo destinatū. Maria. Ita instrumur
a dño vt cognouerim⁹ spūs si ex deo sint. cū nōnunq̃ angel⁹ satha-
ne in angelū lucis se trāformet. Uex tu qd̃ cepisti psequere Dñic⁹.
Cū p̃stolares ad valuas palaciū reditū saluatoris. ecce subito foras a
ministris educit vincul⁹ p̃strict⁹ et alba veste delusius. quē tāq̃ amētē
et fatuū oēs heu dolor ceperūt explodere. illudere. subannare. Uidi
te q̃z in intinere dñi ei⁹ reditū anxia expectares deiectā. miserabilē. et
cōpatiebā tibi aīa mea. Maria. Erā reuera tū vltra q̃z credi p̃e
mestissima. s̃z ne nūc qd̃ sine lachrymis hui⁹ memoriā habeo. fuit
tū hoc spectaculū nō mediocrit̃ fructuosū. Dñicus. Ita q̃so hūc
mibi fructū dignāter assigna. Maria. Memoraz⁹ ne dñice quō
p̃mus parēs dei sapiam ambiens appetiuerit. Dñicus. Memoror
dñā mater. S̃z et nos q̃z filij adā nescio q̃ pacto ad scie atrozē tā li-
benter accurrim⁹. patiores sp̃ curiosum aliqd̃ nosse q̃ religiosum ali-
qd̃ opari. Maria. Quare igit̃ vos scīaz appetitores nō aduerti-
tis q̃liter dei sapia xps vestris obtutib⁹ p̃ntat. Quid tātope sapiam
vestrā q̃ aut stulticia ē aut certe aīalis terrena et dyabolica ostētare ge-
stimini. cū is cui⁹ sapie nō ē nūerus. q̃z āgelos ibuit disciplina stul-
tus videri voluerit et ignar⁹. Dñic⁹. Ne nob⁹ q̃ sp̃ grādes sum⁹ in
ocul⁹ ñris et iuxta ysaīa corā nobis mentis sapiētes. Habem⁹ tū grās
optimo redeptori q̃ idcirco tāq̃ amens atq̃ ignau⁹ p̃tēni voluit et
hāteri ludibrio vt filioz a de supbia inclinaret et hūilitat⁹ exēpla no-
bis tribueret. Uex cū ad pylatū dñs iēsus reduc⁹ eēt. vxor pylati
nescio q̃ mota spū rogat maritū ne iuxta iudeoz vota xpm̃ occidat
asserēs se p̃pter illū in visu multa fuisse p̃ressam. Maria. En eua
scda nouo hoi xpo p̃parata. Illa gen⁹ hūanū in mortē deiecit. ista fili
acta spū ne redimat hō ip̃edire curauit. Illa nouit pcutere. ista medi-
cū studuit amouere. Dñic⁹. Putauerā hanc feminā motā pietate
fuisse. Maria. Immo p̃o pessimo demonio agitātā. Host⁹ em̃ an-
tiqu⁹ aiaduertēs aīas captiuas citi⁹ liberandas. necē quā paulo añ
xpo parauerat. p̃ hāc feminā auertere nūc satagebat. Uex pylatus
(deo aliqd̃ p̃ nobis meli⁹ p̃uidēte) vxoris p̃camina audire p̃cepit.
Dñicus. Donēt mihi merita tua sanctissima mater ne sensualitas
vxor mea me ip̃ediat carnē meā cū vicij et cupiscētij crucifigere. et
primoz necessitatib⁹ p̃dolere. At nūc plenū ē lachrymis qd̃ subijcio
Maria. Qd̃nā ill⁹. Dñicus. Pylat⁹ cupiscēs dimittere xpm̃. sedi-
ciosum et homicidā barrabā eis obiecit. vt hui⁹ odio (cū latro esset)
innocentē dñm liberū relaxarēt. Uex illi ip̃udētissimi canes p̃cepto

Cur vt fatuus
xps voluerit ir-
nderi.

Tota etiam al-
terni.

De mysterijs passionis xpi

principē angelorum latronem pessimū elegerunt Maria. flenda nimis freneticorū infania. Latet tamen in hoc opere dulce satis et suauē mysterium. Prothoplastus noster (cuius sepe iam memini) vetita gustando deum nequiter reiecit. et pessimo credidit deceptor. huic adhesit. huic quoq; famulatus est. Nunc iam omnis eius posteritas hoc habet vicij vt cōtempo summo bono caducis rebus atq; inanib; delectetur. Nemo est qui preciosum separaret a villi. qui lumen a tenebris. qui virtutem a vicijs Omnes itaq; circa electiones plerumq; falluntur. cum mors et vita in electione consistat. Si bene elegeris vita viues. si male penas dabis inextinguibiles. Ne ergo in electione xpianus se falleret. christus latronem eligi et se contemni permisit. vt huius merito nobis ea gratia conferretur qua possemus que ipē diligit libenter eligere et que prohibet aspernari. Domini. Magna optimi dei nostri clementia. Sed ve perfidis iudeis qui nūc pro messia latronē. et pro xpo anti xpm recipiūt. Maria. Tu quoq; fili dñice caue ne iudeos quos arguis imiteris. Dñicus. Quo pacto domina Maria. Quēcūq; enī anima scelerib; assensit xpm sibi vincit et barabā soluit. que vero sectat iusticiam xpm solutum habet. barabam cōpeditum. Et quemadmodū iudei post electū homicidam latrocinij et seditionib; sunt subuersi. sic ea cōtempnibilis anima que in se barabā soluit dyabolicis latrocinij extermīnat. Uex tu quid deinceps de xpo vidisti edissere. Dñicus. Cū pylatus cerneret latronem xpo preferri iussit eum a militib; in atrij pretorij introduci. Ego paulo post immixtus turbis atrium ingressus vidi (heu dolor) regem glorie vniuentum tuum vestibulis spoliari. vinculis ad stipitem constringi. et toto corpore acriter flagellari. adeo vt instar gurgitum sacer eius cruor efflueret super terram. Sed tu queso dulcissima parens repressus parumper singultib;. cur hanc grauem in se animaduersionē deus pertulerit effare. Maria. Memorare fili illius miseri qui ab iherusalem descendens in hiericho incidit in latrones. qui ab eis dispoliatus vulneribus confossus. et se minius derelictus est. Ipse est adam cum sobole sua. Porro filius dei xps dominus calamitati eius compatiens suis vestibus spoliari voluit vt hunc nudū innocentie indumento vestiret. vinculis constringi vt compeditū absolueret. plagis vulnerari vt hunc sauciū reformaret. et sanguinem fundere vt semianimam ad vitam gratie animaret. Sicut enī vita omnis animātis in sanguine est. ita et vita iusti in sanguine xpi est. Quem idcirco munificus miserator fundit a corpore. vt tu illum ore biberes et corde deuote haurires. Domini. Magnam charitatis flammā verba euaporant que tu loqueris. et in amorem me optimi redemptoris inflammant qui sic vulne

Cur xpo barabā
bas peligit

Cur flagellat
christus

Dyalogus Septimus

ratus est propter delicta mea et propter scelera mea vehementer attritus Sed patere obsecro ut quod deinceps in filium tuum fieri viderim edisseram Maria. Violentus mihi es fili dominice qui ad quilibet narrationem tuam merore me afficis et dolore. Nec enim sine cordis vulneribus unigeniti mei plagas recensere dic tamen quid videristi.

Dominicus. Cum flagris rex angelorum esset undique discerpitus raptus est a militibus in pretorium. Ego post horam clam locus ipse ingressus vidi hanc dominam meam unigenitum tuum vilissimum purpure vestitum. spineo sermo coronatum. arundine quasi pro sceptro decoratum. sanguine respersum. et turpibus sputis contaminatum. Exhibebatur ei ab impijs quasi honor regis. sed in spinis et verberibus dolore

Cur spinis coronatus xps.

verus Maria. En reprimo desuantes lachrymas ut tibi quod ista significet manifestem. Ulex ut paulo altius repetam. vestibus christus spoliatus est ut tibi veterem hominem exueret et nuditatem tuam virtutibus vestibus adornaret flagellatus est ut que merueras eterna flagella dederet. Sanguinem fudit ut te roseo suo cruore balnearet. Spinis est coronatus ut que te pungunt temptamina mitigaret et gloria atque honore conspicuum redderet. Uili purpura amictus est ut stola te inueneret. Conspuitus est ut faciem tue mentis ablueret. Arundine est vacua irus ut tibi solida et eterna sceptrum donaret. In capite celsus ut caput anime tue integrum custodiret.

Dominicus. Quod dulcia faucibus meis eloquia tua. iam totus in eius infamiam orem. qui tam indigna pro me sustinuit et me suis languoribus reparavit. Animaduerto tamen hoc spectaculo humani generis ambitionem vehementissime reduci. Nos miseri coronam et cydarium nostris capitibus imprecamur. xps spineo sermo transpungit. Nos auro sericisque libenter inuoluimur. xps vili purpura circumtegitur. Nos honoribus et sceptris delectamur. xps inani arundine deridetur. Nos laudes hominum concupiscimus. xps in facie conspuatur. Nos cum honore delicias querimus. xps et ethonizat et plagis afficit. Sed ve nobis si in hac vanitate persistimus. et ad tante humilitatis exemplum impiam superbiam non abdicamus. Maria. Optime tu quidem fili dominice. Numquam enim poterit homo ad christi gloriam transformari nisi prius ad cordis eius humilitatem se conformet. se modificent. Sed ad reliqua properemus. Dominicus. Tu ipsa vidisti mitissima virgo quam hic sacer unicus tuus sic coronatus. sic cruentatus. sic viriliter vestibus uniuerso populo a preside in derisum ostensus sit. Quo quoque expulsum sit et reprobatus et clamoribus ad mortem turpissimam requisitus.

Cur xps in derisum sit ostensus.

Maria. Vidi hec fili et contabui. et pre nimio dolore tota dirisui. qui Ulex tu huius presentationis agnosce mysterium. Logita queso

De mysterijs passionis xpi

In illo tremendo iudicio cū q̄to rubore ac formidine reprobi omnes
summis xpi tribunalibz p̄sentabunt. Ut ergo electos suos dulcissi-
mus miserator ab ista confusione ⁊ tremore prepereret dignatus est
contempnibiliter p̄sentari. cōfundi. despici. reprobari Dominicus
Ob benignissimū redemptorem ⁊ omni amore atq; honore dignissi-
mū. **Maria.** At nunc aperi paululum oculos tuos ⁊ vide q̄
cōfusibiliter dei filius hic p̄sentat a p̄siede. ⁊ cū q̄ta maiestate p̄sen-
tabit a deo patre Hic stat spinis transossus. in illo examine videbi-
tur gloria ⁊ honore coronatus Hic stat vili veste cōtectus. illic mul-
ta erit luce circūdat. Hic stat plagis oblitus. liuidus cruore res-
persus. illic sedebit conspicuus. luminosus. ⁊ multa maiestate cho-
ruscus. Hic ab omnibz contemnit. exhibitur. despuitur. illic eū an-
gelice potestates ⁊ oēs celoz virtutes reuerentibz. honorabūt ⁊ ob-
sequentur. **Dñicus.** Quid tunc rogo pylatus. qd herodes. quid
cayphas. quid ceteri eius nūc hostes dicturi sunt. **Maria.** Istud
certe Ecce hic est quē aliqui habuimus in derisum ⁊ in similitudines
improperij. cuius tā inglorius aspectus apparuit. cui⁹ nos insensa-
ti vitā estimabam⁹ insaniam. quē nos pupugimus ⁊ iniusto iudi-
cio cōdēnauimus Qūc nūc sublimis apparet minar ⁊ vere terribi-
lis. cui⁹ nūc maiestatis potentia mīseri sentiem⁹. quem in humilita-
te postū tam irreuerenter aspernati sum⁹ **Dñicus.** Tuis meritis
hera dulcissima ne in illo iudicio prauoz collegio ad sinistram la-
tus associer obnitere te deprecor **Maria.** fiet quod exoptasti. sed
iā progrediamur vlti⁹ **Dñicus.** Tu interfuisti qñ pylatus cla-
moribz vict⁹ iudeoz deū iudicē vnūuersoz suis iussit tribunalibz assi-
lere. in quem dire mortis sententiā fulminauit ⁊ ad crucis suppli-
ciū iniustissime cōdēnauit. Et ita egressus est a facie p̄sidis domi-
ni⁹ maiestatis portas sup se sententiā acerbissime ⁊ turpissime ne-
cis **Maria.** Heus o dñice tu rursus pmoues ad planctū omnia
viscera mea Est tñ vñ nō mediocriter in hac sentētia cōsoleris **Me-** **Cur xps sente-**
morare quō p̄mi parentes cū dei iussa cōtēpissent amara sunt mor- **tiatus**
tis sentētia percussa. repēte vterq; audiuit. terra eoz in terrā ibis Terra
quoq; q̄ spinosum hoīem erat susceptura spinas tribulosq; p̄duxit
⁊ eia cū dāno pudoris filios immēsis doloribz generauit. At post
q̄ dei filius multa frenus miseratōe mortis sup se sententiā accepit.
adā cū sua sobole ad vitam rediit. ⁊ illi nature cui dictū est. terra es
et in terram ibis nunc dicitur. Sede a dextris meis. Nunc spinis
eiuslis terra cordis nostri fructū germinat salutarem Nunc quoq;
mater ecclesia non in dolore sed in gaudio filios parit quos parui-
riuit **Dominicus.** Consolatus sum plane hoc tuo sermone ⁊
spem maximam p̄cipio eterne mortis sententiā me euasur qñ in xpo

Dyalogus Septimus

meis eam super se innocens accepit. et sua iniusta condemnatioe in
 am iustissimā explauerit Sed nūc ad crucis supplicium veniamus
 Accepta igitur hac sentētia omnipotēs et celsissimus deus filius tuus
 cruce in suis humeris accepit. et suū ipsius portans ignominiam ad
 locū supplicij in medio latronū stans et ingemiscēs humilis prope
 uit. impijs illum propellentibz. iridentibz. verterantibz. Maria
 Tristissimū nunc spectaculū obiecisti et mille lachrymis proequen/
 dum Huic ego tūc mesta interfui corde anxia animo destituta Sed
 intuiere rogo quō benignissimus pastor pro suo grege se pergit im/
 molare Liberauerat enī ouis illa centesima et verita gustando perie/
 rat Que ergo in ligno mortem acceperat. per crucis lignū eam suis
 conditor requisit. quesitam reperit. repertam in suis humeris de/
 mēs imposuit. et ad pascua eterne viriditatis introduxit Dñicus
 Amorem redolet qđ dicis Maria. Lerne ergo vez helizeum li/
 gno crucis ferum securis requirentem quod immetum fuerat in
 profundis aquaz. Hoc lignū cum aquas passionū in xpo attigit.
 duro generi humano qđ a ligno vitito in infernum ceciderat p cru/
 cis lignum et aque baptismū sursum ad paradysi gaudia vnde cor
 ruerat adnatavit. Portat itaqz dominus iēsus crucem suam quasi
 rex suū sceptrum Portat crucem vt victor trophēū qua principes de/
 uicerit tenebray Portat vt doctor candelabrū in quo ponendū erat
 sue doctrine luminariū. Portat et clauem vt summus sacerdos su/
 per humez vt ingrediatur in sancta sanctorz Dominicus. Alta mi/
 hi huius spectaculi mysteria oppandisti doctissima parēs. que sicut
 intellectū illuminant. ita etiā inflammant affectū. Puto etiam dul/
 cem habererationē qđ symon syrenicus homo gentilis crucē baiulat
 post saluatorem Maria. In hoc facto significatur qđ repulsa sy/
 nagoga ecclesia de gentibz ab ipsis humeris christi crucem fuerat su/
 sceptura et in cruce vsqz in finem seculi permansura Verum quia sy/
 mon obediens interpretatur. Vi reuera crucem cū domino baiulat
 qui in ara obedientie quotidie se mactant. Sed miraris forsan cur
 dominus xps foras ciuitatē. foras muros mori delegerit Dñicus
 Ideo vt arbitror vt ostendat virtutem sue passionis infra terminos
 iudaice gentis includendam non esse Nō enī debet magnus redem/
 ptor paruo precio stare contentus. et ideo sicut copiosa. ita et publi/
 ca debuit fieri redemptio. Ad dextram enī et ad leuam penetravit. et
 semen eius (vt ait propheta) gentes hereditabit Maria. Bene
 id arbitratus es Tu quoqz si fructū vuleris psequi passionis. egre/
 dere extra castra. mūdū per affectū desere et sic porta improprij eius.
 Dñicus. Iuste me adhortaris diua parens. sed auxiliare obse/
 ro imbecillitatem meam Uez nūc ipsum omnium dolorz articulū

*Cur xps lignū
crucis baiulat.*

*Cur symō cru/
cē portat*

*Cur extra ciui/
tate xps mori*

Demysterijs passionis xpi

at angarus. Maria. Quem tu illum dicturus es. Dñicus. Ego hunc. et primo maximū illi fuisse dolorē cum nudus sup crucē rer glorie pectus. mēbris omnibus extēsus est. et clauoz aculeis manibus pedibusq; transfixus. Maria. fateor verum esse quod dicis. Nam in retro supplicijs nihil tale hactenus ppassus est. Ego q̄ q̄ dum huius tormenti reminiscor. nō me capio p̄ dolore. Mal- leoz em̄ et clauoz stridor mea nimis viscera lauciarunt. Sz habes hic integrā totius veteris hominis medicinā. Dñicus. Quē tu veterē hominē appellas. Maria. Adā et suam p̄geniem. Legisti ne apud ysaiā. omne caput languidū et omne cor merens A planta pe- Cur xps in cru
dis vsq; ad verticem nō est in eo sanitas. Nō hoc certe de nouo. sed ce clauatus.
de veteri adam dētes accipere. Hunc ergo egrotum meus filius vt sa-
naret totum se aquis passionis immerfit. Accepit em̄ vulnus in ca-
pite vt intentōem (que anime caput est) in adam sanaret. In mani-
bus vulneratus est vt malas et remissas purget operatōnes pedes
quoq; clauis obiecit vt terrenas et sordidas in homine sanet affectō-
nes. Et quoq; lācea postmodū est transfixum. vt noxias vanasq;
abigat cogitationes. Toto deniq; corpore extēsus et afflicus est vt
totum corpus nostrum. hoc est vita et conuersatio nostra sancta et luci-
da sit nullam habens tenebrarū partem. Oculi eius tenebescunt in
morte vt aduerterent oculi nostri ne respiciant vanitatē flures eius
multis cōplentur opprobrijs ne aures nostre ad pauperem clamo-
rem obsurdescant. Sic clemētissimus medicus vt morbidū nimis
hominē sanaret. egritudine eius in se transsumpsit. vt dum ipe vul-
neretur in corpore. homo languidus sanaret in mente. et inde ani-
maretur ad vitam vnde vite dominus in mortem spontaneam cō-
migraret. Dominicus. Verba que tu loqueris o feruētissima lā-
pades sunt. lampades ignis atq; flammaz. Vere teneplacitum est
dño in populo suo. Habemus em̄ illum pontificem qui possit non
solum cōpati infirmitatib; nostris. sed etiam velit eas in se transfer-
re. expiare. mederi. Sed nunc ad erectum in cruce dñm oculos sub-
leuemus. Quid sibi vult rogo deuotissima virgo. q̄ de? infinite ma-
iestatis que potestates et dñationes tremiscunt. in medio duoz la-
tronum delegerit crucifigi. Maria. An ignoras. q̄ p̄mi parentes Cur inter latro
nostri pepigerant sedus cum morte et pactum cum inferno subierāt nes crucifixus.
videntes em̄ furem currebant cum eo. Hinc ysaias et illoz inobe-
dientiā et pfidiā notās. p̄ncipes inquit tui inobedientes socij finū
Danc ergo impiam societate vt christus diuelleret et socios nos fa-
ceret angeloz voluit vt latro cōprehendī. p latrone barraba repro-
bati. et inter latrones crucifigi. Dominicus. O amabilem inclina-
tionē. q̄ potenti humilitate antiqui hostis superbiam christus con-

Dyalogus Septimus

fundit Ille conabat in celum ascendere. christus dignatus est in carce pendere. Ille esse voluit dominus angelorum. christus factus est socius latronum. Ille nitebatur esse sicut altissimus. christus ut virorum nouissimus voluit estimari. Ac p inde vere dignissimus ut in nomine iesu omne genu flectatur celestium. terrestrium. et inferorum. Maria. Fidei oculo ista cõueris fili dominice. et bene tibi sapit humilitas dei tui. Vidisti eius pfundissimam humilitatem. et emulare nunc dulcissimam bonitatem qua pro suis inimicis cum lachrymis deprecatur.

Orat pro suis inimicis.

Dominicus. Eya et nunc flens recole quod pfixus. expensis. diffipatus pro ipis patrem exorauerit dicens. Pater ignosce illis non enim sciunt quid faciunt. Maria. Hinc satis aduertis quod benigna et vere dulcis illa anima fuerit que tantis amaricata doloribus a pietatis officio non se potuerit trahere. Illi furis pleni clauos acriter infligunt. christus cum lachrymis ipis veniam deprecatur. Illi sacrilegium caput ante crucem exagitant. christus eis suum reuerenter inclinatur. Illi letis vultibus suas penas aspiciunt. christus tristissimo vultu illos insanis miseretur. Illi subsannantes irrident. christus super eos vberim lachrymat. Illi inter latrones appensum ut sceleratissimum aspernantur. christus eos quasi insones patri excusare conatur.

Cur vultus christi mestissimus

Dominicus. Quam animam vere dulcissimam que in tanta hominum infamia tam benignam indulgentiam exhibuit. et pro nostris prequutoribus exorare nos docuit. Sed vidi dominam quod tu quoque ipsa vidisti vultum pendentis fuisse tristissimum. Maria. Hec mestitudo vultus de animi merore descendit. Dulce namque illius tristitie rationes Ego cruci eius gemitibus et mesta vehementer assistens dolor suorum per magna fui. magis enim meas quam suas angustias dulcis filius deplorebit. Videns ergo mei cordis amaritudinem. videns quoque saluandorum paucitatem. et de tantis beneficiis impiorum hominum ingratitude tantus dolor cordis intrinsecus mestitudinem mentis vultu exterius demonstrabat. Uerum huius tristitie gratia exhilarant in oleo vultus nostri. et caput nostrum unguimus. et faciem nostram aqua sapientie salutaris diluimus. Hec tristitia eternam a nobis mestitudinem excludit. et ad gaudia mensura intro mittit. Dominicus. Ecce audiri exultas huius abs te tristitie rationem. Verum quid cause est obsecro quod in quinque corporis tui sensibus tam acriter voluerit perturbari. Auree enim eius hauriebant opprobria. oculi ludibria. nares feda sputamina. gustus acerbis pocula. tactus spinarum et clauorum acuminum.

Cur cum turbatur perdidit sensum

Maria. Laudo te qui dei tui pro te patientis tam exacte supplicia numerasti. At nunc huius turbationis accipe rationem. Nisi enim in suis sensibus dominus turbaretur. nunquam posses tuos ad tranquillam redigere pacem. Nunc vero cessat abs te vanus puritus animi. concu-

De mysterijs passionis xpi

piscencia oculorū. illicitorū tactuum delectatio. ciborū odoramentorū
qz volupras. Castificatis itaqz sub disciplina sensibus tuis hoc ma/
gnū habebis in premio vt in illo regno superno deus tuo sit lumē
visui. balsamū olfactui. rosa tactui. cythara auditui. ⁊ mel gustui

Cur cū trāsuer
berato corpe

Dominicus. Optime me afficis benigna mater. sed quid rōnis
p̄inet illa sui corporis vndiqz facta disruptio. Pendebat enī p̄cissus
vulnere super vulnus saucius. dissipatus. rubricatus. Maria Et
tu ergo dominice nota (vt facis) hoc rubrum reclamatorium. Ha-
bent enī aucupes cum morem vt cum aues venaticas ad manus cu-
piunt reuocare rubrum eis ⁊ cruore respersum reclamatorium a lon-
ge demonstrant. Aues itaqz escam arbitantes ad nutum se reuocan-
tis aduolant. Peccante primo parente totum genus humanū de
manu auolauerat p̄ditoris. Sed vt posset homo vagabundus et
erraticus reuocari. deus vnigenitus meus sanguine p̄persum in cru-
ce reclamatorius exhibuit quo auolantes animas ad se reuocauit.
Ostendit enī cordium vulnera cito posse sanari qui pro medendis
vulneribz sic vulneratus fuit. Dominicus. Ita est plane sicut tu
asseris. Libenter enī nos moribidi vulneratū amplectimur saluato-
ram vt anima nostra resartiat⁹ ⁊ sanitas permāsure donetur. Sed
quid sibi vult rogo copiosissimus ille sacri sanguinis effluus qui
de manū pedumqz vulneribus tanta vbertate descendit. Maria
Legisti nequē moyses vasa sanctuarij sanguine resperfit. qz in lege
pene omnia in sanguine mundantur ⁊ sine sanguinis effusione nō fit
remissio. Summus quoqz sacerdos semel in anno cum sangui-
ne introibat in sancta sanctorū. Hec omnia si volueris mystica ratione
discutere. facile reperies cur p̄piciator generis humani sanguinem
suum voluerit in cruce diffundere. Hic sanguis antiquā patris irā
mitigauit. angelos ad pacem reduxit. celos aperuit. tartarū vacuante
dyabolū p̄fregit. ⁊ totius mundi peccata deleuit. Dominicus.
En iam licet nobis haurire aquas in gaudio de fontibus vulnerum
saluatoris qui nō in sanguine alieno sed per p̄prium sanguinem in-
troiuit semel in sancta. vasa sanctuarij clementer aspergens. suo vide
licet sanguine electorum animas repurgans. Animaduerti pr̄terea
q̄ in cruce pendens vnicus tuus brachia sua nimis indulgenter ex-
pandit. Maria. Bene adueristi. sed recole queso quō olim adā
inobediens fugerit p̄cul a facie domini iram veritus ⁊ vindictā. Ecce
nunc dulcissimus miserator brachia expandit cupidus fugientē re-
cipere. susceptum complecti. cōplexum deosculari. Quātinus ma-
gnus peccator quis fuerit p̄fideret pietatē brachia expādētis audi-
atqz vocem post tergum mouentis. Venite ad me omnes qui labora-
tis ⁊ onerati estis ⁊ ego reficiam vos. Dominicus. Suanes sp̄s

Cur cū sangui
neis vulneribz

Cur cū expāsis
brachijs.

Dyalogus Septimus

**Cur cū cōfixis
manibz**

tant amorem verba que dicis misericordie mater. sed et puto eandē significare clementiam q̄ manus pedesq; sinit spiculis transfigi. vt ostendat scz nolle se redeuntem peccatorem aut manibz ferire. aut pedibz repellere. **Maria.** Bene id existimasti. Scito tamen culpam nunc manuū deleri quas ad poma noria adā primus extendit. Ille em̄ digitos expandit ad lignū vetitū. xps vero ad crucis supplicium. vt noriam vsurpationē innocens pena conuelleret. Pedes vero ade et sue sobolis presto erant ad cursum mali operis quos dñs fecit in viam consistere mandatorū dum suos pedes patibulo affixit vt iaz clamare possit. pes meus stetit in directo. **Dominicus.** Hinc plane nūc colligo virgo maria quō vetus homo noster cū xpo crucifixus sit vt destruat corpus peccati vt vltra non seruiamus pctō. Hinc etiaz colligo quō triturratus sit moab in cruce sub domino si cut terunt palee in plastro. et extendit manus suas sicut extēdit natans ad natandū. scz in modū crucis. Manus em̄ dyaboli sub xpi manibz sunt cōfixe. qz per crucis mortem omnis ei nocēdi potestas sublata est. Expoliavit quippe vnguentis tuis principatus. et potestates traduxit libere. palam triūphās illos in ligno crucis. **Maria.** Prudenter hoc tu mysterium cōcepisti. Quā autē vidisti cum in cruce toto corpore longelateq; distentum ideo id fieri benignus redemptor sustinuit vt tu posses comprehendere cū omnibz sanctis que sit longitudo. latitudo. sublimitas. et profundū. Ut sit longanimitas in aduersis. latus in operibz charitatis. sublimis in spe eternitat. iunus in timore humilitatis. cū nesciat homo vtrū amore an odio dignus sit. **Dominicus.** Intelligo mysteriū. Cupio tamen profundius nosse quid illa venarū omnium acerba distensio velit exprimere. Nā sicut in cythara nerui. ita et in cruce saluatoris vene protense sunt.

**Cur cū extēsis
venis**

Maria. Placet quod de cythara subinfers exemplum. Nam et cythara dauid qua demoniū a saule pellebat dñice crucis typum exprimit. Nerui in cythara distenti suaue resonant. ita et dñs dulcem in cruce cecinit melodiam. In hac cythara crucis sunt ligna duo. tres clauī. et vene corpis locum obtinet cordarum. Plectrum vero lingua xpi est. quo septem notulas interiori capiendas auditu deprompsit. Ecce habes mi dñice cythare exemplum quod dedisti. **Dominicus.** habeo fateor. Sed septem illas notulas queso vt audiam.

Maria. Notula prima fuit magne pietatis quando me desolata tam virgini iohanni commendauit dicens. Mulier ecce filius tuus. Secunda fuit mire charitatis. qñ in ipso omnium penarum seruiore pro suis deprecatus est inimicis. pater inquit ignosce illis. Tertia notula est misericordie. hodie mecum eris in paradyso. Quarta compassionis dum corruptam in primis parentibz humana natu-

De mysterijs passionis xpi

ram deplorat dicens. Deus meus vt quid dereliquisti me Quorum
enī assumpsit naturam horum plangit ⁊ miseriam Quinta fuit no-
tula desiderij quod expressit dicens. Sitio salutem scz animarum.
Sexta humilitatis ⁊ confidentie dicens Pater in manus tuas com-
mendo spiritum meum. omnem honorem patri tribuens non dese-
ctum virtutis. sed confidentiam insinuat eiusdem se esse cum patre
potestatis. Septima est notula perseverantie. vbi ait. consummatus
est. vt ⁊ nos opera iusticie vsq; in finem consummantes morem in
cruce cum domino sortiamur. At nunc fili dominice quotiens te ap-
prehendit humana temptatio hanc cum dauid cytharam tange. et
demonium abste citius effugabis Dominicus. Prole admo-
nes christifera virgo. nam ⁊ hoc ipsum Ysaías pollicetur dicens.
In tympanis ⁊ in cytharis ⁊ bellis precipuis expugnabunt eum.
Sed quid est obsecro q; dominus iesus rauca ⁊ miserabili voce in
cruce pendens exclamauit **Maria.** Adam olim teritus ad vo-
cem dei in paradyso deambulantis ad anam post meridiem consci-
us sue nequicie fugit ⁊ abscondit se ⁊ sub ficulnee folijs latitauit.
Dunc ergo pauidum ad veniam cupiens dominus animare voce
lachrymabili ade ruinam miseriamq; deplangit dicens. deus meus
quare dereliquisti me. Hanc vocem transgressor ob audiens de late-
bris exit conscientie ⁊ ad spem indulgentie resurrexit Atq; ideo et-
iam hec vox alta ⁊ valida fuit. vt internam cordis surditatem dis-
rumpere. ⁊ almi spiritus insus flatōnem admitteret homo olim ad
diuina surdus ⁊ insensibilis Dominicus. Multos (heu do-
lor) etiam post hunc clamorem surdos aspicio. qui a veritate qui-
dem auditum auertunt. ad fabulas autem conuertuntur Sed hos
dimittamus. tu mihi presta benigna parens vt audiam ego quid
loquatur in me dominus deus. Et nunc non sine fletu meminisse
possum lachrymarum dei mei in cruce plorantis. Nam ⁊ tu quoq;
gemens vidisti exundantiam fletuum suorum. cum tanq; e duobus
fontibus ita ab eius oculis lachryme profilirent. **Maria.** De
lachryme fili me sepe in fletus maximos concitarunt. Plorans enī
plorauit in nocte. in scz iudeorum cecitate. ⁊ lachryme eius in maxil-
lis eius. Verum hic etiam animaduerte benignissimam propicia-
toris tui clementiam. Spinis spiculisq; transossus. ⁊ mille valla-
tis angustiis nihil horum memor. vestras potius clades vestras
illachrymatur angustias. Nam filij adam a paradyssi sedibus ex-
trusi. ⁊ in hanc miserie vallem proiecti. multis quotidie replentur ⁊
vicijs ⁊ miserijs. ac tandem (quod omnium grauissimum est) hinc
expulsi per mortem eternis incendijs immerguntur At dominus ie-

*Cur cū rauca
et lachrymabili
voce*

*Cur cū lachry-
mosis oculis.*

Dyalogus Septimus

sus filius meus misertus super magnitudine mali. in hanc vultem miserie vltro descendit. et hominis miseras in se recipiens sanguine et lachrymis expiauit. De lachryme igneas malarum cupiditatum cathenas effringunt. De lachryme lapidea corda permolliunt. De lachryme eternas ambustiones extinguunt. et refrigeria mansura conficiunt. Dominicus. Vere in indulgentia sua (vt concinit Ysaia) redemit nos legifer noster et rex noster. et leuauit nos cunctis diebus seculi. Sed ve nobis filius adam. qui hic ridemus et ludimus et illudimus lachrymas dei nostri. Ipse nostras calamitates illachrymatur. et nos more amantium freneticorum sanos nos arbitramur. cum sumus miseri et miserabiles. ceci. languidi. vlcerosi.

Maria. Comprime parumper dominice zelum tuum. et si quid aliud in cruce vidisti quod te permouet edisere. Dominicus.

*Tur cum facie ta.
pallida*

Mouit me fateor facies illa pendentis. pallida. exanguis. macilentem tamen hic pallorem amorem exprimit redimentis. Palleat omnis amans (ait ethnicus quidam) color est hic aptus amanti. At quoniam sponsus sponsam suam (ecclesiam loquor) vnice adarmabat. hunc amorem ostendere voluit pallore vultus exesaq; macie. Dominicus. Decet etiam hic pallorem omnem vere deum amantem christianum. quem efficit et ciborum paritas. et studij disciplina celestis. Verum his lachrymis. his palloribus miserator noster iesus christus suspiria iunxit. gemitus et singultus. qui de illius dulcissimo diuino pectore erumpbant. Tu mihi rogo christi

*Tur cu multis
gemitibz.*

fera virgo horum gemituum astrue rationem. Maria. En et ipsa nunc quoq; lachrymas retinere non possum. Non eris tamen eadem esse rationem gemituum que et lachrymarum. Tu nosti dicente Ysaia q; deus posuerit in eo iniquitates omnium nostrorum. Nas itaq; super se recipiens contritione permaxima suspirijsq; et lachrymis penitus expiauit. Non enim sufficit optimo propiciatori multum peccata solis corporis tormentis et preciosi sanguinis effusione delere. nisi etiam cordis dolores amarissimos pro eis benigne assumeret et infinita contritionis amaritudine se mactaret. Jam aduersus (ni fallor) que sit horum singultuum propinqua ratio. Tam ingens enim et profunda fuit cordis eius compunctio vt non nisi ingerere potuerit et lachrymari. Dominicus. O viscera nunc dei nostri qui pro sua creatura ingemiscit et dolet. malitq; peccata nostra cum sua amaritudine expiare q; iuste punire. Sed quid rogo caue est q; se sistere tam anxie proclamauerit. Maria. Sitis ista cupiditatum tuarum sitim exinguit. vt in reliquum sitiat ani-

Tur sitierit

De myſterijs paſſionis xpi

ma tua ad teum ſortem vinum. q̄ perdit adam ſituerit dei ſapientiam ambiens ⁊ n̄ neceſſitatem tu ex geneſi ſatis id noſti. Inde etiam ade ſoboles ſeu in hanc ſitim quali funiculum trahens in modiciſ ſemper illecebris exreſtuat. Hanc ergo ſitim chriſtus vt extingueret ⁊ mellifluos perſennis dulcedinis fontes aperiret ſitire voluit. ⁊ amaro fellis poculo fatigari Dominicus. Nunc ſatis intelligo hac ſiti atq; hoc felle prime matris uſurpata coniugia. ⁊ diram pomorū eſuriam expiari Maria. Bene intelligis. atq; ideo etiam cum vnigenitus meus hunc potum ſummiſ labijs attigiffet dixit. conſummatum eſt. oſtendens ingluuiei culpam acerbio felle terminatam. Dominicus. Hoc poculum cum accepiffet dominus (vt oſtenderet ſe omnia conſummaſſe) inclinato capite tradidit ſpiritu. Rogo nunc te intemerata genitrix. ediſſere mihi huius inclinationis ⁊ mortis ſacramentum Maria. Quod requiris domini cein promptu eſt. Iſta humilis diuini capitis inclinatio humani generis male erectam ſuperbiam deprimi ⁊ deſectit. Ambulabant em̄ filij adam contra deum erecto collo. ⁊ pingui ceruice ſe armabāt Sed miſericors atq; humilis xpus hanc ſuperbiam ſanaturus caput patri reuerenter inſectit. ita corpore vt corde ſe ſubmittens Op̄tauerat p̄terea olim ſponſa in canticis oſculari oſculo oris ſui. Quis ait mihi det te fratrem meum vt inueniam te foris ⁊ deoſcular ⁊ iam nemo me deſpicat. Tunc reuera foris frater chriſtus inuentus eſt quando extra urbem eiectus in monte palam crucifixus eſt. Oſculum itaq; diu queſitum ſponſa ſuſcepit quādo xps os porrigens caput in ligno deſlexit. Caput etiā inclinat vt perſeſ ponderis oſtendat gratitatem. vt ſuam nobis ingerat paupertatem. vt de cōſummata paſſione patri exhibeat gratitudinē. ⁊ vt ad ſe clamantiū vota p̄pitius exaudiret. Cur aut̄ mori voluerit nō opus eſt vt ſollicitus inquiras cū certū habeas mortem eternā ſua morte cōuelli. ⁊ poſt vitā hic datā gratie vitā illic perpetuā reuelari Dñicus. Optime te inuente pia virgo reſectus ſum. Nūc abs te didici omnia que conſtat filiū tuum aut egiffe aut p̄peſſum eſſe. amorem. humilitatē. clementiā maximā redolere. Atq; in eandē credo venire dulcedinem q̄ poſt acceptam mortē latus ſuū militari lancea voluerit tranſpungi. vt ſc̄s p̄ vulnus lateris amor pateſceret cordis Nam ⁊ ip̄a lācea ad cor vīq; proceſſit. Maria. Nunc palā intelligis nō habere filios adam quod querulenti paradysi ſibi ianuā obſerātā eſſe. Ecce alia il lis ianua p̄z longe illa dulcior. amēior. fructuoſior. Per hanc ingredi poſſunt ad cor ſaluatoris. a corde ad aīam. ab aīa in diuinam claritatis abyſſum. vbi nō t̄pales ſed qui nō marceſcāt fructus ſua

Cur cū inclina
to capite.

Cur xps latus
aperiri voluit.

Dyalogus Septimus

nissimi decerpantur. vbi serpens rector nullus. tremescitur. vbi nemo aut expellitur aut contristatur. In hac caena in macerie quotiens temptaris ingredere. illic abscondere donec transeat indignatio Dominicus. Delector (mihi crede) in verbis. patie que procedunt de ore tuo. Non iam frustra adam subter colu. perizonia. ta se timidus abscondat ab ira dei. habet nunc aliud latroulum multo securius latus saucium saluatoris. Sed anteq̃ ad sepulturam domini veniamus oro te o sanctissima vt me doceas quid tres ille cruces significant in quibus cum latronibus est appensus. Maria. Tres cruces tria martyria sunt. maloz. scz hominum. peniten-

Eur tres cruces tum 7 perfectorum Dominicus. Penitentes 7 perfectos homines in cruce pendere minime dubito. Sed quo pacto reprobi crucem habeant nequeo cōprehendere. presertim cum ipsi letentur dum male fecerint 7 exultent in rebus pessimis Maria. Ita ne erudit tibi quod in libro sapientie ipsi de sua cruce confitentur. Ambulauimus auiunt vias difficiles. 7 in via iniquitatis 7 perditionis lapsi sumus. Hieremias. quoz. vt inique agerent inquit laborauerunt. Et ysaias. Impij quasi mare feruens quod quiescere non potest. Et sapiens. Semper presumit seua perturbata conscientia.

Dominicus. His testimonijs contradici nō potest. Sed ipsam crucem maloz velim agnoscere Maria. Superior pars huius crucis est superbia qua laborant miseri vt alijs dominentur. Inferior pars crucis est luxuria qua tanq̃ in stercore voluntantur. Computrescunt em̃ iumenta in stercore suo. Dexterum cornu auariciavt diuitie cum sudoribus acquiratur. Sinistrum inuidiavt de bonis aliorum crucientur.

Dominicus. Uidi mater funestissimam crucem. sed putabimus ne eos ab hac cruce in paradysum conscendere Maria. Immo vero in infernū demergi. vt de cruce transcant ad crucem. 7 ab armis ferreis incidant in arcum erum. Sed nunc alias duas cruces transeo breuiter. Crux penitētium habet quattuor cornua. scz contritōnem. elongationem. ignoscibilitatem. restitutionem. Ab hac cruce in paradysum cum iusto latrone conscenditur. Crux vero perfectozum quo christus desigitur hec habet cornua. timorem. laborem. aduersitatem. contemplationē. Sed cupis forsan fructuosus aliquid de his crucibz nosse Dominicus. Cupio o mitissima si dignaris. Maria. Habet penes te dominice tria que te crucifigere oportz. spiritum. carnem. 7 mundū. Spiritum cum xpo carnem cum latrone dextro. mundum a sinistris cum impio. Crux spiritus est feruor deuotionis. cuius sunt. cornua. amor. spes. timor. et. dolor. Crux carnis rigoz est discipline. cuius sunt. brachia. vigilia.

Dialogus Septimus

abstinentia. asperitas vestium. disciplina verberum. Crux vero qua
mundus refigitur est paupertas spiritus. cuius sunt cornua. Item/
purs glorie. pecunie. patrie. parentele. Hates iam vt arbitror suffici
entem de his crucibus instructiōem. Sed queso temi dominice q̄
te asseris in cruce vidisse dominum me quoq; matrem eius sub cru
ce assistere nō vidisti Dominicus. Quid nī viderim o mitissima
mater Neq; em̄ nunc quidem eius possum visionis sine gemitu me
minisci. Vidi nempe te sub cruce pallidam. exanguem. miseram. deie
ctam. tremebūdā. z mille doloris gladijs tranuerberatā Cum ve
ro saucius z extinctus recumberet in sinu tuo vnigenitus tuus aīad
ueri te immanis fletibus exundantem. z plagas eius innumeris la
chrymis diluentem. Hec dum cernerem compatiebantur tibi om
nia viscera mea Maria. Ego dum oportuum fuerit tibi om
tibi pietatem istam. Noueris tamen me in passione filij typum ec
clesie tenuisse. Hec enim cum sponsa sit christi z eius sanguine redē
pta z redimīta debet eius cruci assistere. lachrymas doloris effunde
re. sinu pietatis repaulare. vnguento deuotiōis illinire. syndone ca
stitatis inuoluere. cordis hospitio sepelire. ne peccatum introeat os
sepulchri praeiunire. facile enim christus amittitur si perfidie rese
ratur ingressus Dominicus. Non segni aure hec abs te pia virgo
recipio. Sed nunc queso ad sepulture mysterium gradiamur.
Neq; sine mira ratōne est cur deus omnipotens z maiestatis imme
se crudeli morte perfunctus lintheaminibus voluerit obuolui. z tā
q̄ cadaver putridum cum mortuis sepeliri. Maria. Legisti ne
apud ysaiam dominum dicentem. In indignatiōe mea percussi te
et in reconciliatiōe mea misertus sum tui. Braui em̄ indignatiōe ad az
et sua proles percussa est. quando dictum est eis. terra es z in terram
ibis. Verum in reconciliatiōe magna dominus misertus est eis quā
do vt hanc sententiam solueret in corde terre ipse voluerit sepeliri.
Quid nunc murmurat homo viuens. vir pro peccatis suis. Ecce
quicquid deus homini pro scelere instituit perferendum misericor
dia motus vltro sustinuit. vt vsq; ad miserabilem descenderit sepul
turam. Dominicus. Incresco mater ex his que tu loqueris.
Maria. Est tamen (vt idem asserit ysaias) sepulchrum istud admo
dum gloriosum. Nam iste in tumulto dei sopor a mortis somno cor
da mortalium excutit. hic sopor demonis sup nos vigilantia obdor
miscere facit. hic sopor ad vite grām nos restituit. hic sopor ad vidē
dam dei gloriam cordis nobis oculos resoluit. Nec vacat a magno
sacramento q̄ hoc diuinum corpus iacet in tumulto multo vulne
re saucium. ponderosum. obscurum. spinis spiculisq; transpunctus.

Cur maria sub
cruce. et in se/
pultura.

Cur dñs sepul
tus

Dyalogus Septimus

vt tu haberes in illa resurrectione corpus impassibile. mobile. et in-
star solis subtile. perspicuum. luminosum. Noueris tamen nemini
hanc gloriam tribuendam. nisi qui veterem hominem christo con-
sepelierit. vt mortuus peccato uiuat in deo. Et sicut christus surrexit
in gloria patris ita et ipse pambulet in nouitate spiritus. non in ve-
tustate moriture carnis.

Dominicus. Sacramentum quod
nunc aperuisti o sapientissima. vere magnum et sublimis est. donec mi-
hi tuis meritis deus vt sicut que dixisti potui intelligere. possum et
opere complere. et pleno corde diligere. **Maria.** Ecce que a me
quesisti passionis mysteria. etsi non ad liquidum omnia. que tamē
pro tempore cōmodius dici poterant libenter aperui. Verum vt me
tibi beniuolam fuisse ac munificam gratuleris. in admirabile quod
huius passionis lumen te introduceam. quod et oculos tuos
illustret et affectum vehementer inflamment. sequere me.

**Domi-
nicus.** En sequar te quocumq; ieris **Maria.** Pulsa ad ostium
istud et ingredere. **Dominicus.** Ecce aperui et ingressus sum

Maria. Quid tu vides. **Dominicus.** Video heus rur-
sum saluatorem in sua cruce pendentem **Maria.** Nihil ne am-
plius vides. **Dominicus.** En video ab eius vulneribus con-

spargi lucidissimum iubar quod mihi aciem mentis diuiterat. et
internos confundit obtutus. Tu mihi rogo hanc resurgentia tem-
pera. et quid videre debeam dignanter oppande. **Maria.** Hoc
quod de crucifixo lumen egreditur quorsum tendit.

**Domi-
nicus.** Video illud in septem radios diffundi. et nescio que olim in-
cognita cupere demonstrare **Maria.** Aliquid vidisti. at ne diu-

tius te fatigem noueris in toto vniuerso septem hactenus res occul-
tas fuisse homini. quas hoc lumine quod de crucifixo profluit sole
clarius poteris intueri. **Dominicus.** Et que sunt obsecro hec
septem hactenus ignorata.

Maria. In hanc caliginosam no-
ctem dum versaretur genus humanum ignorabat quid deus. quid

spiritus. quid mundus. quid superis paradysus. quid infernus. qd
peccatum. quid virtus. At christus dei filius (sicuti nunc cernis) sep-

tem lucidissimos de se spargit ardores quibus hec intuenti cogni-
ta efficiantur. Vis igitur nosse dominice quid sit deus. **Domi-
nicus.** Cupio domina vehementer **Maria.** Aspice in cruce cō-

fixum dei filium. Hic monstrat tibi deum esse inscrutabilis sapien-
tie qui hac passione dyabolum fefellit. Deum esse irreprehensibilis
iusticie qui pro satisfactōe iustum redemptionis precium requisit

uit. Deum quoq; esse inextensibilis misericordie qui pro nostris de-
lendis iniquitatibus seipsum in mortem tradidit. **Domi-**

Nota septē ha-
sten⁹ incognita

De mylteris passionis xpi

cus. Ecce te adoro dignissime et dulcissime redemptor. qui in hoc
lamine passionis tuam mihi diuinitatem aperire dignatus es. Nunc
enim agnosco quod pro tua sapientia plurimum es admirandus. pro
tua iusticia humiliter reuerendus. pro tua misericordia dulciter am-
plexandus.

Jesus. Accepto dominice et gratam habeo deuotio-
nem tuam. At nunc ex mea passione cognosce quid sit spiritus ra-
tionalis. Nam et hoc quoque (ut mea mater asseruit) hactenus homi-
ni mansit incognitum. Trifariam nempe spiritus rationalis diuidi-
ditur. Est spiritus angelicus. spiritus humanus. spiritus dyaboli-
cus. Intellige nunc spiritus angelicus quod sit benignus qui me suum
regem suum gaudium pro humana pertulit salutis spiculis configi-
t. Quam sit humanus spiritus dignus et sublimis pro quo redimen-
do amara voluerim morte defungi. Quam sit teter acerbus et crude-
lis spiritus dyabolicus cuius nequissima suggestionem in hac cru-
ce defixus fui.

Dominicus. Hac luce perfusus mirissime domi-
ne agnosco sanctos angelos esse ab homine diligendos. humanos
spiritus ad iusticiam imbuendos. tetros vero totis visibus fugien-
dos.

Jesus. Unde id agnouisti. Verum nunc ex mortis mee
lumine aspice quid sit mundus. Intuere queso mundani homines
quod fuerint ceci qui me veram dei lucem agnoscere noluerunt. dilexe-
runt enim magis tenebras quam lucem. Intuere etiam quod sint steriles
qui caduca ambientes me quasi inutilem contempserunt. quod sint repro-
bi et iniqui qui me deum glorie crudeliter peremerunt.

Domi-
nicus. At nunc video o mi domine (quod etiam flens dico) quoniam
usque in hanc horam in secularibus personis he nequicie perseuerant.
Nam te suum propiciatorem non respiciunt. tuos pacis et iusticie
fructus precenon ambiunt et te rursum suis iniquitatibus crucifi-
gunt.

Jesus. Verum tu dicis fili dominice. et hic ingens et assi-
duus dolor cordi meo. cum tam ingratos et auersos a me cunctis in-
tueor. Sed nunc ad quartum quod clausum erat obtutus tuos de-
figito. Respice igitur quomodo mea passio tibi aperit supernus quod
sit paradysus. Nam si tormenta que pertuli diligenter inspexeris vi-
debis paradysum fastigium esse totius glorie. spectaculum omnis le-
ticie. et promptuarium infinite opulentie.

Dominicus. Tuo
dono illustrans intelligo pietissime saluator quod in passione ideo
volueris nouissimus hominum estimari ut nos ad fastigium glo-
rie sublimares. Ideo summe innocens voluisti ut reprobo aspiari
ut nos reos imensa cum vultu tuo leticia compleres. Iam tanta paupertate quod
ditissimus es fatigari. ut tua nos regni tui opulencia diuites faceres. Iam

P. iiii

De mysterijs passionis xpi

quis te quibit pro hac tua charitate dignis efferre preconijs.

Iesus. Verum nunc fili dominice quintum (quod nesciebat mundus) infernus est. locus utiq; plenus egestate et penuria. locus plenus vilitate et ignominia. locus plenus acerbitate et miseria. Dominicus. Certissime ita esse considero. Nam ut a nobis dulcissime miserator auerni egestatem excluderes. ideo pauper nudus. sitibundus in cruce desigeris. Ut a nobis inferni ignominiam remoueres multis tu probis. vituperijs. et ludibrijs fatigaris. et ut gehene eterna a nobis supplicia diuelleres. post innumera tormenta acerbissima morte perfunderis. Sed ve his qui post condusa tartara rursum suis se illis iniquitatibus immergunt. **Iesus.** Congratulor fili lumini tuo. dignus qui duo reliqua olim ignorata cognoueris. Sextum itaq; clausum homini est ipsa virtus. Ex hac mea passione agnosce quoniam virtus est preciosa. est speciosa. est et fructuosa. Est enim preciosa. quia malui vitam amittere qm iusticiam non erequi. q non exhibere obedientiam. humilitatem. misericordiam. Est etiam speciosa (quod tu quoq; mea mater agnoscis) cum videris eam relucere in contumelijs. in ludibrijs clarescere. in tormentis victoriarum obtinere. Est quoq; fructuosa. quia tartara confregit. celos aperuit. patrem mitigauit. peccatum explosit. et perditum omne restaurauit.

Dominicus. Hinc animaduerto mitissime redeptor cu quanto labore virtus a nobis sit expetenda. adamanda. custodienda. **Iesus.** Postremum quod erat homini occultum ipsum est nequissimum peccatum. Nunc prudenter fili animaduerte qz detestandum sit omne peccatum. cum ad eius expiationem necesse fuit committi tam graue piaculum poni tam nobile precium. tam difficile medicamentum. Habui enim ego crudeliter periri ut posset peccatum in meis electis occidi. **Dominicus.** Magna dignatio tua suauissime deus. Sed ve nobis miseris qui post tam difficilem peccati expiationem tam libenter rursum peccatis inuoluimur qui te dei filium conculcamus. qui sanguinem tuum pollutum ducimus. qui spiritui gratie contumeliam facimus. et veteribus delictis noua quotidie cumulamus. Ex hac tua passione domine sicut peccati magnitudinem ita et eius inexpiabilem penam agnoscimus. Delinquentibus enim nobis post acceptam tante miserationis indulgentiam non relinquitur pro peccatis hostia. Non q peccans si voluerit non possit passionis tue adiutorio vri. sed q rarissime peniteat qui tantam gratiam superba ceruice contemserit. Sed nunc habeo immortales gratias dignationi tue pietissime saluator. q me tua passione redemisti. qui tuo me lumine irradiasti. qui vniuersale

De mysterijs passionis xpi

rerum omnium noticiam mihi clarissimam tribuisti. Tibi quoque
minissimam parens grates refero sempiternas. que mihi passionis huius
mysteria aperuisti. que me in hac lucis gloriam intromissisti. tui
generum tuum mihi tam propitium et beniuolum effecisti. Sed que
solum tibi mihi hic tecum liceat permanere. nam bonum est mihi hic
esse. **Maria.** Maiora tibi mi dominice et sublimiora (si iuste
viseris) preparantur. Interea tu nunc perge ad fratres tuos et quod
in hoc conclave clam vidisti palam cunctis edisere. et lumine quo ple
nus es alios illustrare consuesce. Sicuti enim maledictus est qui fru
menta abscondit in populis. ita et qui lumē occultat in tenebris. Per
ge ergo et quod in aure audisti predica super tecta. **Dominicus**
faciam quod hortaris. At nūc dulcissima virgo optime vale. et me
tuo unigenito charissimū redde. **Maria.** Et tu fili dominice vale
et nostri in te beneficii memoriam fice.

¶ Finit dialogus de mysterijs sacre passionis christi. alijs
quoque salutiferis doctrinis. quibus homo suas actiones
potest ordinare in laudem dei ac gloriose virginis marie. et
patet intuitu. et per consequens totus liber iste (qui visio
la anime inscribitur) merito cum vere odore vite do
ctrine sapientieque spiret in septem distinctis dialo
gos. Coloniae Impensis honesti viri Hærici
Quetellenuo Impressus Anno natali
cij saluatoris nostri. Iesu christi.
M. LXXXX. j. Die. decimose
pro mensis Julij.

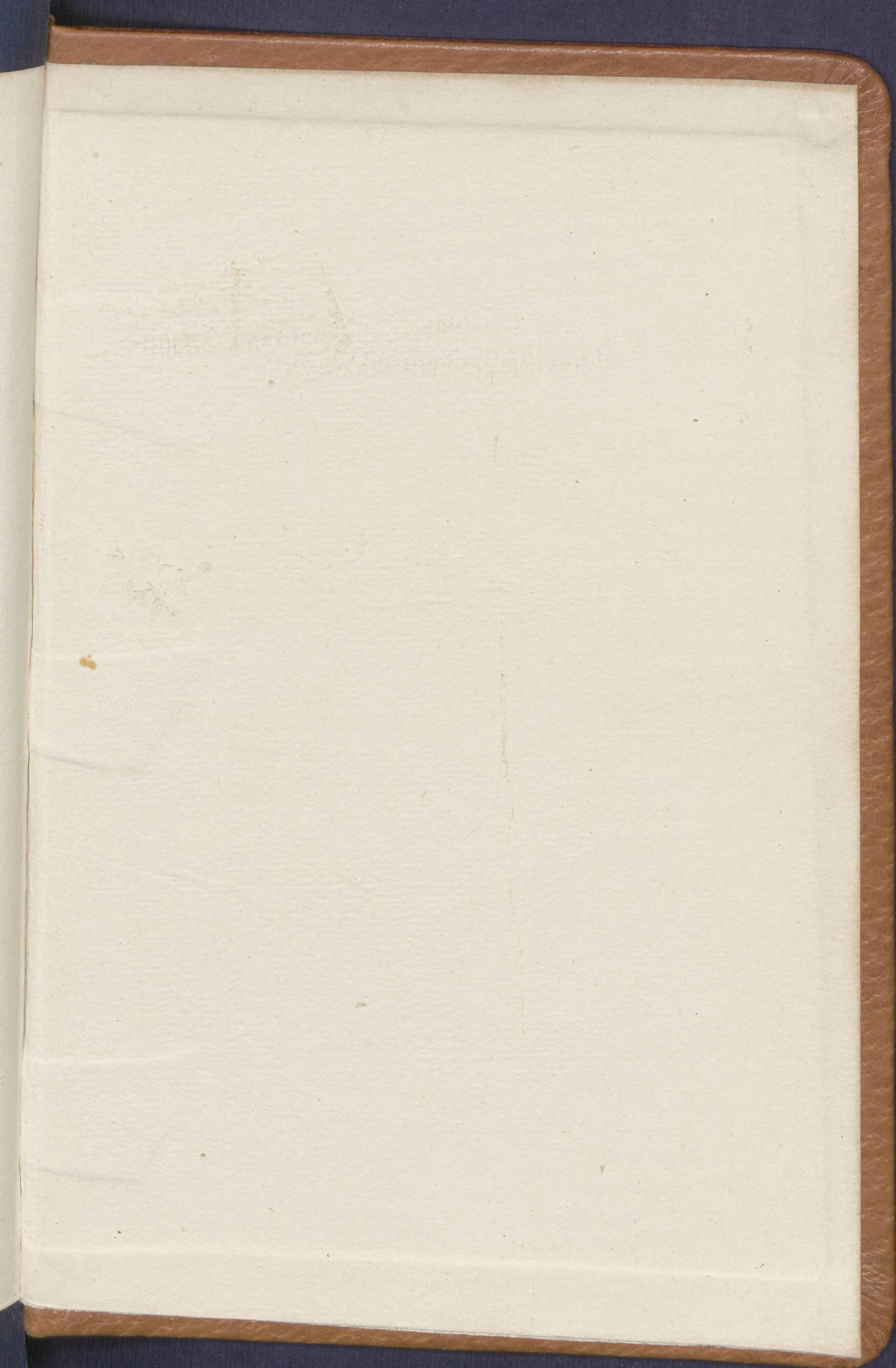
Epygramma ad librum

Inter honoratos. nulla formidine libros
Sume sed exiguum paruelibelle locum
Ne vereare libris multo maioribus addi
Corpore. plus iusto. sis licet ipse brevis
Brandia per modicis cedunt nam saxa lapillis
Et prestant magnis sepe pusilla bonis
Fertilis es verbis ad opus mediocre redactis
Sed vires. veluti grana sinapis habens
Debueras igitur minime pregnādis haberi.
Ne premeret dominum sarcina forte tuum
Nanq; domi vt reliquis tibi nō recubare licebit
Sed possessorem. quo velit ire. sequi
Optima nanq; doces captuq; facillima queq;
Ac iter in celum quo sibi quisq; paret
¶ Finis

Ad beatā Annam Carmen

Vic effunde preces deuote poplite flexo
Anna parens vbi cum prole beata sedet
Ne dubita capias quicquid rogitaues ipsam
Nanq; potens precibo iugiter Anna nitet
Nullius Anna preces vnq; dimisit inanes
Sed tulit optatam candida semper opem
Ergo piam matrem multo cumulemus honore
Nullius vacuas que sinit esse preces
Anna parens iesu christi genitricis aueto
A nobis petimus omne repellere nephas

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU

Jnc. 323

INKUNABURY

+ SD 6418II

SD 6419II